

ՀՀ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ, ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ, ՄՇԱԿՈՒՅԹԻ ԵՎ ՍՊՈՐՏԻ
ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

«ՎԱՆԱԶՈՐԻ Հ. ԹՈՒՄԱՆՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ»
ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՖԱԿՈՒԼՏԵՏ

**ԿՐԵԴԻՏԱՅԻՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳՈՎ
ՈՒՍՈՒՄՆԱՌՈՒԹՅԱՆ ՈՒՂԵՏՈՒՅՑ
ԵՎ
ԴԱՍԸՆԹԱՅՆԵՐԻ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐՔ**

ՄԱՍՆԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ -	041301.00.6 «ԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄ»
ԿՐԹԱԿԱՆ ԾՐԱԳԻՐ -	041301.01.6 «ԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄ»
ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄ -	ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ԲԱԿԱԼԱՎՐ

ՎԱՆԱԶՈՐ 2023

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ԴԼԱՆ

ԿՐԹԱԿԱՆ ԾՐԱԳՐԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՆԵՐԻ ՆԿԱՐԱԳՐԻՉՆԵՐԸ

Դասընթացի թվանիշը, անվանումը	ՅԼԳ/բ-031- Հայոց լեզու և գրականություն 1		
Դասընթացին հատկացվող կրեդիտը	2 կրեդիտ		
Ուսումնառության տարի / կիսամյակ	1-ին տարի, 1-ին կիսամյակ		
Ժամերի բաշխումը	Լսարանային	28	Դասախոսություն
			Սեմինար
			Լաբորատոր աշխատանք
			Գործնական աշխատանք
	Ինքնուրույն	32	
	Ընդամենը	60	
Ստուգման ձևը	ստուգարք		
Դասընթացի նպատակը	Հայոց գրական լեզվի զարգացման նորագույն շրջանի՝ ժամանակակից հայոց լեզվի ուսումնասիրությունը կոչված է օգնելու ուսանողներին առավել ամբողջական դարձնելու հայերենի իմացությունը, խորացնել և ընդլայնել ուսանողների ընդհանուր տեսական և գործնական գիտելիքները, հայոց լեզվի վերաբերյալ գիտելիքները կիրառել պրակտիկ գործունեության մեջ, նախապատրաստել ուսանողներին հետագա ինքնուրույն ուսումնասիրությունների:		
Դասընթացի վերջնարդյունքները	<p>Դասընթացը ձևավորում է կրթական ծրագրի հետևյալ վերջնարդյունք(ներ)ը.</p> <p><i>Գիտելիք</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Կիմանա հայոց լեզվի կառուցվածքային օրինաչափությունները, ծագումնաբանական և տիպաբանական առանձնահատկությունները, լեզվական համակարգերի և ենթահամակարգերի հարաբերակցությունը, ժամանակակից հայերենի ուղղագրության և ուղղախոսության նորմերը, ապագա մասնագիտության հիմնական հասկացություններն ու դրույթները: <p><i>Կարողունակություն</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Կկարողանա ցույց տալ լեզվի կառուցվածքային միավորները և արժևորել դրանք որպես խոսքի կառուցման բաղադրիչներ, կարողանա հայերենի և օտար լեզուների զուգադրությամբ հիմնավորել քերականական իմաստների արտահայտման ընդհանրություններն ու տարբերությունները, շարադրել իր միտքը գրագետ բանավոր և գրավոր հայերենով: 		
Դասընթացի բովանդակությունը	Թեմա 1. Հայոց լեզվի զարգացման փուլերը: Հայերենի հնչյունային համակարգը: Ձայնավորներ: Բաղաձայններ և երկհնչյուններ, դրանց ուղղագրությունը: Հնչյունափոխություն. տեսակները: Հայերեն ռուսերեն-գուգահեռներ:		

	<p>Թեմա 2. Բառագիտություն: Բառի սահմանումը: Բառերի տեսակներն ըստ կազմության: Ձևույթ. տեսակները: Բառակազմ. հիմքեր: Բարդության տեսակները: Իմաստաբանություն: Բառերի ձևաիմաստային խմբերը: Իմաստափոխության տեսակները: Հայերենի բառապաշարը: Բառապաշարի համաժամանակյա և տարաժամանակյա դասակարգում: Դարձվածաբանություն և բառարանագրություն:</p> <p>Թեմա 3. Ձևաբանություն. առարկան, խնդիրները, հիմնական հասկացությունները: Քերականական կարգեր, նրանց արտահայտությունը: Խոսքի մասերի դասակարգման հիմունքները: Հայերեն ժուլերեն-գուգահեռներ:</p> <p>Թեմա 4. Գոյականը որպես խոսքի մաս: Գոյականի իմաստային քերականական խմբերը: Գոյականի թվի քերականական կարգը: Անեզական և անհոգնական գոյականներ: Ռուսերեն-հայերեն գուգահեռներ:</p> <p>Թեմա 5. Հոլովի ըմբռնումը հայ քերականության մեջ: Հայերենի հոլովները: Հոլովման տիպերը: Արտաքին հոլովումներ: Ներքին և անկանոն հոլովումներ: Գոյականի առկայացման քերականական կարգը: Ռուսերեն-հայերեն գուգահեռներ:</p> <p>Թեմա 6. Թվականը որպես խոսքի մաս: Այբուբենի թվային արժեքը: Դերանունը որպես խոսքի մաս:</p> <p>Թեմա 7. Մակբայը որպես խոսքի մաս: Նրա հարաբերակցությունն այլ խոսքի մասերի հետ: Մակբայների կազմությունը: Կապը որպես խոսքի մաս:</p> <p>Թեմա 8. Ծաղկապը որպես խոսքի մաս: Տեսակներն ըստ կազմության: Համադասական և ստորադասական շաղկապներ, տեսակները: Վերաբերական: Ձայնարկություն:</p> <p>Թեմա 9. 5-րդ դարի հայ պատմագրությունը: Հայ հին և միջնադարյան քնարերգությունը: «Սասնա ծռեր» Էպոսը: Միջնադարյան տաղերգություն հայրեններ: Հայ նոր գրականության ընդհանուր նկարագիրը: Հ.Թումանյան: Ավ. Իսահակյան: Վ.Տերյան: Ե. Չարենց: Ուրվագիծ արևմտահայ պոեզիայի /Դուրյան, Մեծարենց, Վարուժան, Թեքեյան/: Սփյուռք - «Կարոտի» և «Նահանջի» գրականության ուրվագիծ / Համաստեղ, Մնձուրի, Ծ. Ծահնուկ/:</p>
<p>Գնահատման մեթոդները և չափանիշները</p>	<p>Գնահատումն իրականացվում է «ՎՊՀ ուսանողների գիտելիքների ստուգման, գնահատման և հաշվառման կանոնակարգ»-ին համապատասխան: https://new.vsu.am/karg/2023/usanoxneri%20giteligheri%20stugman.pdf</p>
<p>Գրականություն</p>	<p><i>Պարտադիր</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Սուքիասյան Ա.Ժամանակակից հայոց լեզու, Ե., 1982: 2. Առաքելյան Վ., Խաչատրյան Ա., Էլոյան Ս., Ժամանակակից հայոց լեզու. հ.1, Զ. 2, 1975, 1979: 3. Ս.Աբրահամյան, Հայերենի կետադրությունը, Ե., 1999: 4. Դ.Գյուրջինյան Հայերեն բառարան-տեղեկատու, Միասին, անջատ կամ գծիկով գրվող բառեր, Մեծատա՞ռ, թե փոքրատառ, Ե., 2001: 5. Դ. Գյուրջինյան, Հայերեն բառարան-տեղեկատու, Միասին, անջատ կամ գծիկով գրվող բառեր, Մեծատա՞ռ, թե փոքրատառ, Ե., 2001: 6. Ս. Աբրահամյան, Ն. Պառնասյան, Հ. Օհանյան, Խ. Բաղիկյան, Ժամանակակից հայոց լեզու . հ.3, 1976 7. Ս.Աբրահամյան, Ն. Պառնասյան, Հ. Օհանյան, Խ. Բաղիկյան, Ժամանակակից հայոց լեզու, հ. 3, Ծարահյուսություն, Ե., 2002: 8. Գ.Խաչատրյան, Հայոց լեզվի ուղորաններում, Ե., 1994: <p><i>Լրացուցիչ</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ս. Աբրահամյան, Ժամանակակից հայերենի քերականություն, Ե, 1976: 2. Էդ. Աղայան, Ժամանակակից հայերենի հոլովումը և խոնարհումը, Ե., 1967:

	5. Մ. Ասատրյան, Բայի սեռերը ժամանակակից հայերենում, Ե., 1959: 6.Վ. Առաքելյան, Հայերենի շարահյուսություն, հ. 1,2, Ե., 1958, 1964:
--	---

Դասընթացի թվանիշը, անվանումը	ՅԼԳ/Բ-032- Հայոց լեզու և գրականություն 2		
Դասընթացին հատկացվող կրեդիտը	2 կրեդիտ		
Ուսումնառության տարի / կիսամյակ	1-ին տարի, 2-րդ կիսամյակ		
Ժամերի բաշխումը	Լսարանային	28	Դասախոսություն
			Սեմինար
			Լաբորատոր աշխատանք
			Գործնական աշխատանք
	Ինքնուրույն	32	
	Ընդամենը	60	
Ստուգման ձևը	ստուգարք		
Դասընթացի նպատակը	Հայոց գրական լեզվի զարգացման նորագույն շրջանի՝ ժամանակակից հայոց լեզվի ուսումնասիրությունը կոչված է օգնելու ուսանողներին առավել ամբողջական դարձնելու հայերենի իմացությունը, խորացնել և ընդլայնել ուսանողների ընդհանուր տեսական և գործնական գիտելիքները, հայոց լեզվի վերաբերյալ գիտելիքները կիրառել պրակտիկ գործունեության մեջ, նախապատրաստել ուսանողներին հետագա ինքնուրույն ուսումնասիրությունների:		
Դասընթացի վերջնարդյունքները	Դասընթացը ձևավորում է կրթական ծրագրի հետևյալ վերջնարդյունք(ներ)ը. <i>Գիտելիք</i> <ul style="list-style-type: none"> Կիմանա հայոց լեզվի կառուցվածքային օրինաչափությունները, ծագումնաբանական և տիպաբանական առանձնահատկությունները, լեզվական համակարգերի և ենթահամակարգերի հարաբերակցությունը, ժամանակակից հայերենի ուղղագրության և ուղղախոսության նորմերը, ապագա մասնագիտության հիմնական հասկացություններն ու դրույթները: <i>Կարողունակություն</i> <ul style="list-style-type: none"> Կկարողանա ցույց տալ լեզվի կառուցվածքային միավորները և արժևորել դրանք որպես խոսքի կառուցման բաղադրիչներ, կարողանա հայերենի և օտար լեզուների զուգադրությամբ հիմնավորել քերականական իմաստների արտահայտման ընդհանրություններն ու տարբերությունները, շարադրել իր միտքը գրագետ բանավոր և գրավոր հայերենով: 		
Դասընթացի բովանդակությունը	Թեմա 1. Բայը որպես խոսքի մաս: Բայի արտահայտության երկու ձևերը: Բայի կազմությունը Թեմա 2. Բայահիմքեր: Բայածանցներ: Բայի սեռը, սեռային գուգահեռներ. կրկնասեռությունը Թեմա 3. Դերբայներ: Դերբայների դասակարգումն ըստ քերականական նշանակության:		

	<p>Թեմա 4. Եղանակային ձևեր. եղանակ. ժամանակ. դեմք. թիվ:</p> <p>Թեմա 5. Հաստատական և ժխտական խոնարհում: Խոնարհիչներ և խոնարհումներ: Եղանակային ձևերի կազմությունը:</p> <p>Թեմա 6. Համադրական և վերլուծական ժամանակաձևեր. գլխավոր և երկրորդական ժամանակներ: Սահմանական, ըղծական, ենթադրական, հարկադրական և հրամայական եղանակները. նրանց ժամանակային ձևերը, կազմությունը, գլխավոր ու երկրորդական կիրառությունները: Ածանցավոր բայերի խոնարհումը: Անկանոն բայեր. նրանց խոնարհումը:</p> <p>Թեմա 7. Շարահյոյսի խոնարհում. շարահյուսության ուսումնասիրության առարկան: Գաղափար բառակապակցության մասին: Բառերի կապակցության տեսակներն ըստ շարահյուսական արժեքի: Բառակապակցության տեսակներն ըստ կազմության: Բառակապակցության տեսակներն ըստ գերադաս անդամի արտահայտության:</p> <p>Թեմա 8. Նախադասություն. քերականական հիմնական հատկանիշները և նախադասությունների դասակարգումը:</p> <p>Թեմա 9. Ենթակա, տեսակները, արտահայտությունը:</p> <p>Թեմա 10. Ստորոգյալ, քերականական ձևավորումը, տեսակները, արտահայտությունը:</p> <p>Թեմա 11. Գոյականական անդամի լրացումներ:</p> <p>Թեմա 12. Բայական անդամի խնդիր լրացումներ: Բայական անդամի պարագա լրացումներ:</p> <p>Թեմա 13. Դերբայական դարձված և նախադասության կողմնակի անդամներ: Տրոհվող լրացումներ: Նախադասության հարակից միավորներ:</p> <p>Թեմա 14. Բարդ նախադասությունը և նրա կառուցվածքը: Բարդ համադասական նախադասություն. տեսակները: Բարդ ստորադասական նախադաս. կառուցվածքը և իմաստային առանձնահատկությունները:</p> <p>Թեմա 15. Նախադաս. գլխավոր անդամներին փոխարինող երկրորդ. նախադաս.: Նախադաս. երկրորդ. անդամներին փոխարինող երկրորդ. նախադաս. (գոյականական անդամին փոխարինող): Նախադաս. երկրորդ. անդամներին փոխարինող երկրորդ. նախադաս. (բայական անդամին փոխարինող): Փոխակերպում: Կետադրություն:</p> <p>Թեմա 16. Նախադասությունների կապակցություն: Նախադասությունների ինքնուրույնության հարաբերականությունը խոսքի մեջ: Նախադասությունների իմաստային քերականական հարաբերությունները խոսքի մեջ: Նախադասությունների կապակցման միջոցները՝ բառական և շարահարական:</p>
<p>Փնտհատման մեթոդները և չափանիշները</p>	<p>Փնտհատումն իրականացվում է «ՎՊՀ ուսանողների գիտելիքների ստուգման, գնահատման և հաշվառման կանոնակարգ»-ին համապատասխան:</p> <p>https://new.vsu.am/karg/2023/usanoxneri%20giteliqneri%20stugman.pdf</p>
<p>Գրականություն</p>	<p><i>Պարտադիր</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Սուքիասյան Ա.Ժամանակակից հայոց լեզու, Ե., 1982: 2. Առաքելյան Վ., Խաչատրյան Ա., Էլոյան Ս., Ժամանակակից հայոց լեզու. հ.1, 3. 2, 1975, 1979: 3. Ս.Աբրահամյան, Հայերենի կետադրությունը, Ե., 1999: 4. Դ.Գյուրջինյան Հայերեն բառարան-տեղեկատու, Միասին, անջատ կամ գծիկով գրվող բառեր, Մեծատա՞ռ, թե փոքրատառ, Ե., 2001: 5. Դ. Գյուրջինյան, Հայերեն բառարան-տեղեկատու, Միասին, անջատ կամ գծիկով գրվող բառեր, Մեծատա՞ռ, թե փոքրատառ, Ե., 2001: 6. Ս. Աբրահամյան, Ն. Պառնասյան, Յ. Օհանյան, Խ. Բաղիկյան,

	<p>Ժամանակակից հայոց լեզու . հ.3, 1976</p> <p>7. Ս.Աբրահամյան, Ն. Պառնասյան, Յ. Օհանյան, Խ. Բաղիկյան, Ժամանակակից հայոց լեզու, հ. 3, Ծարահյուսություն, Ե., 2002:</p> <p>8. Գ.Խաչատրյան, Հայոց լեզվի ոլորաններում, Ե., 1994:</p> <p><i>Լրացուցիչ</i></p> <p>1. Ս. Աբրահամյան, Ժամանակակից հայերենի քերականություն, Ե, 1976:</p> <p>2. Էդ. Աղայան, Ժամանակակից հայերենի հոլովումը և խոնարհումը, Ե., 1967:</p> <p>5. Մ. Ասատրյան, Բայի սեռերը Ժամանակակից հայերենում, Ե., 1959:</p> <p>6.Վ. Առաքելյան, Հայերենի շարահյուսություն,հ. 1,2, Ե., 1958, 1964:</p>
--	---

Դասընթացի թվանիշը, անվանումը	ՕԼԳ/մ -111 Մասնագիտական ռուսաց լեզու-1		
Դասընթացին հատկացվող կրեդիտը	3 կրեդիտ		
Ուսումնառության տարի / կիսամյակ	1-ին տարի, 1-ին կիսամյակ		
Ժամերի բաշխումը	Լսարանային	42	Դասախոսություն
			Սեմինար
			Լաբորատոր աշխատանք
			Գործնական աշխատանք
	Ինքնուրույն	48	
	Ընդամենը	90	
Ստուգման ձևը	Ստուգաքք		
Դասընթացի նպատակը	Ձևավորել մասնագետի հաղորդակցական կոմպետենցիաներ, ով ի վիճակի կլինի ռուսաց լեզվի միջոցով լուծել մասնագիտական գործունեության տարբեր ոլորտներում հաղորդակցության իրական խնդիրները:		
Դասընթացի վերջնարդյունքները	<p>Դասընթացը ձևավորում է կրթական ծրագրի հետևյալ վերջնարդյունք(ներ)ը.</p> <p><i>Գիտելիք</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ իմանա ընթերցանության հիմնական կանոնները, ➤ իմանա ռուսերեն շեշտի տեղը գործածական բառերում, ուսումնասիրված բառային միավորների հիմնական իմաստները, որոնք ծառայում են ռուսալեզու առօրյա հաղորդակցության իրավիճակներին, սոցիալ-մշակութային և կրթական, մասնագիտական գործունեության ոլորտներում: ➤ իմանա ուսուցման այս փուլի բանավոր և գրավոր հաղորդակցության մեջ օգտագործվող հիմնական քերականական երևույթները, կառուցվածքները: ➤ իմանա և կարողանա օգտագործել մասնագիտական տերմինները տվյալ մասնագիտության ոլորտում: ➤ իմանա ռուսալեզու խոսքային վարքի նորմաները: <p><i>Կարողունակություն</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ կարողանա ձեռք բերած գիտելիքները կիրառել գործնականում: ➤ կարողանա ուսումնասիրված թեմաների վերաբերյալ 		

	<p>ինքնուրույն վերարտադրել համահունչ, տրամաբանական խոսքային ասույթների նմուշներ՝ համապատասխան տրված հաղորդակցական իրադրությանը:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ կարողանա ինքնուրույն ձեռք բերել նոր մասնագիտական գիտելիքներ իրենց համար՝ դրա համար օգտագործելով տեղեկատվության առկա աղբյուրները: ➤ կարողանա աշխատել թիմում, շփվել մասնագիտական ոլորտների փորձագետների հետ, ընկալել բազմամշակութային բազմազանությունը և միջմշակութային տարբերությունները: ➤ կարողանա ստացած գիտելիքները կիրառել գործնականում և կատարել ինքնուրույն եզրահանգումներ: <p><i>Հմտություն</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ տիրապետի հիմնական և ընդհանուր գիտելիքներին, մասնագիտական ոլորտում գիտելիքների հիմունքներին, հաղորդակցական/բանավոր և գրավոր/մայրենի լեզվի հմտություններին, տիրապետում է երկրորդ օտար լեզվին:
<p>Դասընթացի բովանդակությունը</p>	<p>Թեմա 1. Ժամանակակից ռուսաց լեզվի հնչյունաբանական, արտասանական, բառագիտական նորմերը:</p> <p>Թեմա 2. Ժամանակակից ռուսաց լեզվի ձևաբանություն. Գոյական անուն, ածական անուն, դերանուն. սեռ, թիվ, հոլով (ընդհանուր հասկացություն):</p> <p>Թեմա 3. Ժամանակակից ռուսաց լեզվի ձևաբանություն. Գոյական անուն, ածական անուն, դերանուն. ուղղական, սեռական, տրական հոլովներ:</p> <p>Թեմա 4. Ժամանակակից ռուսաց լեզվի ձևաբանություն. Գոյական անուն, ածական անուն, դերանուն. հայցական, գործիական, ներգոյական հոլովներ:</p> <p>Թեմա 5. Ժամանակակից ռուսաց լեզվի ձևաբանություն. Թվականանուն:</p> <p>Թեմա 6. Ժամանակակից ռուսաց լեզվի ձևաբանություն: Բայ, բայաձևեր և դերբայներ:</p> <p>Թեմա 7. Ժամանակակից ռուսաց լեզվի ձևաբանություն. սպասարկու խոսքի մասեր:</p> <p>Թեմա 8. Ժամանակակից ռուսաց լեզվի շարահյուսություն. Բառակապակցություն, պարզ նախադասություն:</p> <p>Թեմա 9. Ժամանակակից ռուսաց լեզվի շարահյուսություն. բարդ նախադասություն, նրա տեսակները:</p>
<p>Գնահատման մեթոդները և չափանիշները</p>	<p>Գնահատումն իրականացվում է «ՎԴՅ ուսանողների գիտելիքների ստուգման, գնահատման և հաշվառման կանոնակարգ»-ին համապատասխան: https://new.vsu.am/karg/2023/usanoxneri%20giteligner%20stugman.pdf</p>
<p>Գրականություն</p>	<p>Պարտադիր-</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Современный русский язык / Под ред. Д.Э. Розенталя. Ч. 1,2. М., 1979. 2. Костомаров В.Г., Максимов В.И. Современный русский язык. М., 2010. 3. Валгина Н.С. Современный русский язык. М., 2006. 1. Ипполитова Н.А., Князева О.Ю., Савова М.Р. Русский язык и культура речи. М., 2003. 4. Гончарова Т.В., Плеханова Л.П. Речевая культура личности: практикум. М., 2011. 5. Шулержкова С.Г. «И жизнь, и слезы, и любовь» Происхождение, значение,

судьба 1500 крылатых слов и выражений русского языка. М., 2011.
 6. Баско Н.В. Изучаем русский, узнаем Россию. М., 2011.
 7. Киселева М.С. Русский язык как иностранный. М., 2010.
 8. С.Р. Налбандян, С.А. Агабян, Т.К. Асатрян, И.А. Саакян Учебное пособие по русскому языку для студентов фармацевтического факультета, Ереван, 2017.

Լրացուցիչ-

1. Аксенова М.П. Русский язык по-новому. Часть 2. / Под ред. Р.А. Кульковой. СПб, 2000.
 2. Аксенова М.П. Русский язык по-новому. Часть 3 / Под ред. Р.А. Кульковой. СПб, 2001.
 3. Акопян Ж.Л. Оганесян Г.С. Практический курс русского языка (учебно-методические материалы для студентов неспециальных факультетов, ч.1, 2). Ереван, 2017.

Դասընթացի թվանիշը, անվանումը	ՕԼԳ/Բ-112 Մասնագիտական ռուսաց լեզու-2			
Դասընթացին հատկացվող կրեդիտը	3 կրեդիտ			
Ուսումնառության տարի / կիսամյակ	1-ին տարի, 2-րդ կիսամյակ			
Ժամերի բաշխումը	Լսարանային	42	Դասախոսություն	
			Սեմինար	
			Լաբորատոր աշխատանք	
			Գործնական աշխատանք	42
	Ինքնուրույն	48		
	Ընդամենը	90		
Ստուգման ձևը	ստուգարք			
Դասընթացի նպատակը	Դասընթացի նպատակն է զարգացնել ուսանողների լեզվական գիտելիքները և հաղորդակցական կարողությունները լեզվախոսքային բոլոր ոլորտներում (ուսկնդրել, կարդալ, խոսել, գրել):			
Դասընթացի վերջնարդյունքները	<p>Դասընթացը ձևավորում է կրթական ծրագրի հետևյալ վերջնարդյունք(ներ)ը.</p> <p><i>Գիտելիք</i></p> <p>Գիտի</p> <ul style="list-style-type: none"> - կարդալու հիմնական կանոնները; - շեշտի տեղը ամենատարածված բառերում, - ուսումնասիրված բառային միավորների հիմնական իմաստները, որոնք ծառայում են ռուսալեզու հաղորդակցության իրավիճակներին առօրյա, սոցիալ-մշակութային և կրթական և մասնագիտական գործունեության ոլորտներում. - կրթության տվյալ փուլի բանավոր և գրավոր հաղորդակցության մեջ օգտագործվող հիմնական քերականական երևույթները, կառուցվածքները. - ռուսալեզու խոսքի վարքագծի տարրական նորմերը <p><i>Չմտություն</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • գրավոր և բանավոր խոսքի բոլոր տեսակները կիրառելու հմտություններ; • կրթական և մասնագիտական հաղորդակցության ոլորտներում և իրավիճակներում ռուսաց լեզվի օգտագործման հմտություններ ձեռք բերելու տարրական տեխնիկա (ռազմավարություն և մարտավարություն); • բանավոր և գրավոր խոսքի մշակույթի նորմեր ձեռք բերելու հմտություն; • գրագետ բանավոր և գրավոր խոսք կառուցելու հմտություն; • տարբեր աղբյուրներից տեղեկատվության հետ աշխատելու 			

	<p>հմտություն;</p> <ul style="list-style-type: none"> • հրապարակային խոսքի, փաստարկի, քննարկման և վիճաբանության հմտություններ. <p><i>Կարողություն</i> <i>Կարող է</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - կարողալ ցանկացած բովանդակության տեքստ; - որոշել տեքստի թեման; - բավարար ամբողջականությամբ և ճշգրտությամբ հասկանալ տեքստի հիմնական տեղեկատվությունը; - տարբերակել բառի ուղղակի և փոխաբերական իմաստը; - խոսքում օգտագործել հոմանիշներ, հականիշներ և բազմիմաստ բառեր, դարձվածքաբանական միավորներ; - ինքնուրույն արտադրել համահունչ, տրամաբանական հայտարարություններ ուսումնասիրված թեմաների վերաբերյալ տրված միջավայրին համապատասխան; - երկխոսություններ կառուցել; - օգտագործել ուղղակի և անուղղակի խոսք; - հասկանալ մենախոսության թեման և նրա մեջ պարունակվող հիմնական տեղեկատվությունը; - հասկանալ զրուցակցի հայտարարության բովանդակությունը, նրա հաղորդակցական մտադրությունները.
<p>Դասընթացի բովանդակությունը</p>	<p>1 կիսամյակ</p> <p>Թեմա 1. Օտար լեզուների դերն ու նշանակությունը մարդու կյանքում</p> <p>Թեմա 2. Մարդ.Դիմանկար. Բնավորություն</p> <p>Թեմա 3. Կյանքի ոճ</p> <p>Թեմա 4. Դար ապրի- դար սովորի</p> <p>Թեմա5. Գեղեցկությունը կիրկի աշխարհը. Մշակույթ. Արվեստ</p> <p>Թեմա 6. Աշխարհը ճանապարհորդի աչքերով</p> <p>Թեմա 7. Տոներ. Ավանդույթներ. Սովորույթներ</p> <p>Թեմա 8. Հայրեր և երեխաներ. Սերունդների բախում</p> <p>2 կիսամյակ</p> <p>Թեմա 1. Գիտություն և տեխնիկա</p> <p>Թեմա 2. Բնությունը և մարդը</p> <p>Թեմա 3. Առողջ ապրելակերպ. Մտունդ</p> <p>Թեմա 4. Առողջ ապրելակերպ. Սպորտ</p> <p>Թեմա 5. ՉԼՍ. Ինտերնետ. Շփում սացցանցերում՝ դրական և բացասական կողմերը</p> <p>Թեմա 6. Թերթելով պատմության էջերը</p> <p>Թեմա 7. Գրավոր և բանավոր խոսքի մշակույթը գարծնական հաղորդակցման մեջ</p>
<p>Գնահատման մեթոդները և չափանիշները</p>	<p>Գնահատումն իրականացվում է «ՎԴՅ ուսանողների գիտելիքների ստուգման, գնահատման և հաշվառման կանոնակարգ»-ին համապատասխան:</p> <p>https://new.vsu.am/karg/2023/usanoxneri%20giteliqneri%20stugman.pdf</p>
<p>Գրականություն</p>	<p>Պարտադիր</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Русская грамматика. – Т. 1,2. М., 1980. 2. Современный русский язык / Под ред. Д.Э. Розенталя. Ч. 1,2. М., 1979. 3. Современный русский литературный язык / под ред. П.А. Леканта. М., 1988. 4. Новикова А.С. Русский язык. Фундаментальный курс. М., 1993 5. Костомаров В.Г., Максимов В.И. Современный русский язык. М., 2010. 6. Ремчукова Е.Н. Мофология современного русского языка. Учебное пособие. М., 2004. 7. Ипполитова Н.А., Князева О.Ю.,Савова М.Р. Русский язык и культура речи. М., 2003. 8. ГончароваТ.В., Плеханова Л.П. Речевая культура личности:

	<p>практикум. М., 2011.</p> <p>9. Шулежкова С.Г. «И жизнь, и слезы, и любовь» Происхождение, значение, судьба 1500 крылатых слов и выражений русского языка. М., 2011.</p> <p>10. Лексический минимум по русскому языку как иностранному. Элементарный уровень. Общее владение. СПб, 2012.</p> <p>11. Лексический минимум по русскому языку как иностранному. Базовый уровень. Общее владение. СПб, 2011.</p> <p>12. Лексический минимум по русскому языку как иностранному. Первый сертификационный уровень. Общее владение. СПб, 2011.</p> <p>13. Лексический минимум по русскому языку как иностранному. Второй сертификационный уровень. Общее владение. СПб, 2013.</p> <p>14. Программа по русскому языку для иностранных граждан. Первый сертификационный уровень. Общее владение. 1-й уровень спб, 2012.</p> <p>15. Типовые тесты по русскому языку как иностранному. Элементарный уровень. Общее владение. Варианты. Книга + 1cd. СПб, 2012.</p> <p>16. Типовые тесты по русскому языку как иностранному. Базовый уровень. Общее владение. Варианты. Книга + 1cd. СПб, 2012.</p> <p>17. Типовые тесты по русскому языку как иностранному. Первый сертификационный уровень. Общее владение. Второй вариант. Книга + cd. М., спб, 2012.</p> <p>18. Одинцова И.В. Что вы сказали? СПб, 2007.</p> <p>19. Баско Н.В. Изучаем русский, узнаем Россию. М., 2011.</p> <p>20. Киселева М.С. Русский язык как иностранный. М., 2010</p> <p>Լրացուցիչ</p> <p>1. Современный русский язык в трех частях / В.В. Бабайцева, Л.Ю. Максимов. М, 1987.</p> <p>2. Современный русский язык. Теория. Анализ языковых единиц: В 2-х частях. – Часть II. Морфология. Синтаксис / под ред. Е.И. Дибровой. М., 2001.</p> <p>3. Распопов И.П. Строение простого предложения в современном русском языке. М., 1970.</p> <p>4. Лекант П.А. Синтаксис простого предложения в современном русском языке. М., 1974.</p> <p>5. Современный русский язык / Р.Н. Попов, Д.П. Валькова, Л.Я. Миловицкий, А.К. Федоров. М., 1978.</p> <p>6. Ковтунова И.И. Современный русский язык. Порядок слов и актуальное членение предложения. М., 1976.</p> <p>7. Наши трёхязычные дети. Елена Мадден. СПб, 2011.</p>
--	--

Դասընթացի թվանիշը, անվանումը	Օլգ/բ-183 Մասնագիտական օտար լեզու (անգլերեն, գերմաներեն , ֆրանսերեն)-1			
Դասընթացին հատկացվող կրեդիտը	3 կրեդիտ			
Ուսումնառության տարի / կիսամյակ	1-ին տարի, 1-ին կիսամյակ			
Ժամերի բաշխումը	Լսարանային	42	Դասախոսություն	
			Սեմինար	
			Լաբորատոր աշխատանք	
			Գործնական աշխատանք	42

	Ինքնուրույն	48
	Ընդամենը	90
Ստուգման ձևը	ստուգարք	
Դասընթացի նպատակը	Դասընթացի նպատակն է անգլերեն լեզվի քերականության ընդհանուր կառուցվածքին զուգահեռ ուսանողի մոտ ձևավորել լեզվի հաղորդակցական կարողություններ և ձեռք բերված գիտելիքները մասնագիտական ոլորտում կիրառելու հմտություններ:	
Դասընթացի վերջնարդյունքները	<p>Դասընթացը ձևավորում է կրթական ծրագրի հետևյալ վերջնարդյունք(ներ)ը.</p> <p>Գիտելիք</p> <p>Առարկայի ուսուցման արդյունքում ուսանողը պետք է տիրապետի</p> <ul style="list-style-type: none"> անգլերեն լեզվի քերականական կառուցվածքին և մասնագիտական բառապաշարին անգլերենով հաղորդակցվելու, մասնագիտական գրականությունից օգտվելու առանձնահատկություններին <p>Հմտություն</p> <p>Առարկայի ուսուցման արդյունքում ուսանողը պետք է տիրապետի.</p> <p>Ձեռք բերած մասնագիտական օտար լեզվի խոր և համակողմանի գիտելիքները կիրառել մասնագիտական ոլորտում, տիրապետել գործնական հմտությունների</p> <p>Կարողունակություն</p> <p>Առարկայի ուսուցման արդյունքում ուսանողը պետք է կարողանա.</p> <ul style="list-style-type: none"> Կատարել ինքնուրույն եզրակացություններ և համեմատություններ Հնարավորինս ազատ հաղորդակցվել մասնագիտական անգլերենով 	
Դասընթացի բովանդակությունը	<p>Unit 1. Work, rest and play</p> <p>1 A. Life stories</p> <p>Vocabulary: day-to-day phrases, question words</p> <p>Grammar: review of verb forms and questions</p> <p>Glossary of essential terms</p> <p>1B. Super commuters</p> <p>Vocabulary: work, questions about travel</p> <p>Grammar: subject questions</p> <p>Professional text</p> <p>1C. Time to relax</p> <p>Vocabulary: free time activities; <i>do, play, go, go to</i>, frequency adverbs and expressions</p> <p>Reading: a newspaper article</p> <p>Professional text</p> <p>1D. Speed dating</p> <p>Finding things in common</p> <p>Reading and Writing Portfolio</p> <p>Glossary of essential terms</p> <p>Unit 2. Beginnings.</p> <p>2A. Starting small</p> <p>Vocabulary: Irregular verbs: past time phrases</p>	

Grammar: Past Simple

Professional text

2 B. First meetings

Vocabulary: relationships

Grammar: Past Continuous; positive, negative and questions

Glossary of professional terms

2 C. The 1001 nights

Vocabulary: connecting words,

Reading: a book cover. Reading and Listening: a story

Glossary of professional terms

2D. Small talk

Starting and ending conversations

Review and Progress Portfolio

Writing: connecting words

Professional text

Unit 3. The World of Work.

3 A. Getting qualified.

Vocabulary: employment.

Grammar: *Modal verbs*

Professional text

3B. Job-hunting

Vocabulary: looking for a job

Grammar: Present Continuous and Present Simple; activity and state verbs

Glossary of professional terms

3C. Strange jobs

Vocabulary: word building: noun endings

Listening: a radio interview

Reading: a magazine article

Professional text

3D. I'm really sorry!

Vocabulary: apologies, reasons and promises

Reading and Writing Portfolio

Reading: a formal letter

Glossary of professional terms

Unit 4. That's entertainment!

4 A. The silver screen

Vocabulary: types of film, past participles

Grammar: Present Perfect for life experiences (1): positive and negative forms

Professional text

4B. The rhythm of life

Music

Grammar: Present Perfect for life experiences (2): questions with *ever*

Glossary of professional terms

4C. TV or not TV?

Vocabulary: TV nouns and verbs

	<p>Reading and Listening: a magazine quiz Reading: a newspaper article Professional text 4D. What do you think? Vocabulary: agreeing, disagreeing and asking for opinions Review and Progress Portfolio Reading: a film review Revision of essential vocabulary</p>
Գնահատման մեթոդները և չափանիշները	<p>Գնահատումն իրականացվում է «ՎՊՅ ուսանողների գիտելիքների ստուգման, գնահատման և հաշվառման կանոնակարգ»-ին համապատասխան: https://new.vsu.am/karg/2023/usanoxneri%20giteligneri%20stugman.pdf</p>
Գրականություն	<p>Պարտադիր- 1) Chris Redston, Gillie Cunningham "Face2Face" Pre-intermediate Student's Book, 2013 2) А.А. Кирпичникова, Г. И. Сосновская "Professional English for Biology and Medicine Students", 2017 3) Chris Redston, Gillie Cunningham "Face2Face" Pre-intermediate Workbook, 2013 Լրացուցիչ- Т. И. Карлович, Т.А. Богомолова "English for Biology", 2012</p>

Դասընթացի թվանիշը, անվանումը	Պ/Բ-066-Յայոց պատմություն -I			
Դասընթացին հատկացվող կրեդիտը	2 կրեդիտ			
Ուսումնառության տարի / կիսամյակ	1-ին տարի, 1-ին կիսամյակ			
Ժամերի բաշխումը	Լսարանային	28	Դասախոսություն	14
			Սեմինար	14
			Լաբորատոր աշխատանք	
			Գործնական աշխատանք	
	Ինքնուրույն	32		
	Ընդամենը	60		
Ստուգման ձևը	Ստուգարք			
Դասընթացի նպատակը	Յայոց պատմության հիմնահարցեր առարկայի դասավանդումը նպատակ ունի ուսանողին գիտելիքներ տալ հայոց պատմության հին, միջին և նոր շրջանների ազատագրական պայքարի և հայոց պետականության պատմության վերաբերյալ:			
Դասընթացի վերջնարդյունքները	<p>Դասընթացը ձևավորում է կրթական ծրագրի հետևյալ վերջնարդյունք(ներ)ը. Գիտելիք Յայոց պատմության հին, միջին և նոր շրջանների ազատագրական պայքարը, հայոց պետականության պատմությունը, 5-րդ դարի ազատագրական պայքարից մինչև Արևելյան Յայաստանի միացումը Ռուսաստանին:</p> <p>Յմտություն</p> <ul style="list-style-type: none"> • տեղեկույթը կառավարելու հմտություն (տեղեկույթի ձեռք բերում, համակարգում, վերլուծում) • սկզբնաղբյուրների հետ աշխատելու հմտություններ • ձեռք բերած տեսական գիտելիքները գործնականում կիրառելու հմտություններ <p>Կարողունակություն</p> <ul style="list-style-type: none"> • առարկայական գիտելիքներին տիրապետելու կարողություն 			

	<ul style="list-style-type: none"> վերլուծության և համադրության կարողություն քննադատության և ինքնաքննադատության կարողություն պատմական փաստերը համադրելու և երևույթները համակողմանի գնահատել կարողություն պատմական կոնկրետ փաստերն ու երևույթները ընդհանուր տեսությունների, գաղափարների տեսանկյունից բացահայտելու կարողություն
<p>Դասընթացի բովանդակությունը</p>	<p>Թեմա 1. V դ. ազատագրական պայքարը Թեմա 2. VI-VII դդ. ազատագրական պայքարը Թեմա 3. VIII-IX դդ. ազատագրական պայքարը արաբական տիրապետության դեմ Թեմա 4. Հայաստանի ազատագրության ծրագրերը Թեմա 5. Հայ ժողովրդի ազգային ազատագրության որոնումները XVII երկրորդ կեսին և XVIIIդ. առաջին քառորդին Թեմա 6. Հովսեփ Էմինը և Հայաստանի ազատագրության նրա ծրագրերը Թեմա 7. Հայաստանի ազատագրության ծրագրերը XVIII դ. II կեսին Թեմա 8. Ազատագրական պայքարը Արցախում և Սյունիքում Թեմա 9. Արևելյան Հայաստանի միացումը Ռուսաստանին</p>
<p>Գնահատման մեթոդները և չափանիշները</p>	<p>Գնահատումն իրականացվում է «ՎՊՀ ուսանողների գիտելիքների ստուգման, գնահատման և հաշվառման կանոնակարգ»-ին համապատասխան: https://new.vsu.am/karg/2023/usanoxneri%20giteligneri%20stugman.pdf</p>
<p>Գրականություն</p>	<p>Պարտադիր</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Սիմոնյան Հր. «Հայ ժողովրդի պատմություն, հնագույն ժամանակներից մինչև մեր օրերը», Երևան, 2000թ. 2. Սիմոնյան Հր. Հայոց պատմություն: Հնագույն ժամանակներից մինչև մեր օրերը, Երևան, 2012թ. 3. Մելքոնյան Ա, Մինասյան Է. «Հայ ժողովրդի պատմություն, հնագույն ժամանակներից մինչև մեր օրերը», Երևան, 2009թ. 4. Աշոտ Մելքոնյան «Հայոց պատմության ակնարկներ (հնագույն ժամանակներից մինչև XIX դարի վերջ» Երևան, 2018 5. Էդուարդ Դանիելյան, Աշոտ Մելքոնյան «Հայոց պատմություն: Հնագույն ժամանակներից մինչև մեր օրերը», Երևան, 2015 6. Հայ ժողովրդի պատմություն, հտ. IV-VIII, ՀԽՍՀ ԳԱ հրատ., 1967, 1970, 1972, 1974, 1981: 7. Ժամկոչյան Հ., Գ. Աբրահամյան Ա., Մելիք-Բախշյան Ս. « Հայ ժողովրդի պատմություն», Երևան, 1876: 8. Հայ ժողովրդի պատմություն, հտ. I-IV, ՀՀ ԳԱԱ հրատ., 2018 <p>Լրացուցիչ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Աբրահամյան Ա.Գ., «Իսրայել Օրի», 1978թ. 2. Գալոյան Գ. Հայաստանը մեծ տերությունների աշխարհակալական առճակատում, 2004թ. 3. Համբարյան Ա.Ա., «Ազատագրական շարժումները Արևմտյան Հայաստանում», Երևան, 1999: 4. Հայոց պատմություն /խմբ. խորհուրդ՝ Վ. Բարխուդարյան և ուրիշ., Եր., 2014: Հ. 2, Գիրք II: Միջին դարեր: (IX դարի կես-XVII դարի I տասնամյակ): <p>Հայոց պատմություն /խմբ. խորհուրդ՝ Վ. Բարխուդարյան և ուրիշ., Եր., 2010: Հ. 3, Գիրք I: Նոր ժամանակաշրջան (XVII դարի II կես - XIX դարի վերջ):</p>
<p>Դասընթացի թվանիշը, անվանումը</p>	<p>Պ/Բ-067-Հայոց պատմություն -II</p>

Դասընթացին հատկացվող կրեդիտը	2 կրեդիտ			
Ուսումնառության տարի / կիսամյակ	1-ին տարի, 2-րդ կիսամյակ			
Ժամերի բաշխումը	Լսարանային	28	Դասախոսություն	14
			Սեմինար	14
			Լաբորատոր աշխատանք	
			Գործնական աշխատանք	
	Ինքնուրույն	32		
Ընդամենը	60			
Ստուգման ձևը	Ստուգարք			
Դասընթացի նպատակը	Չայոց պատմության հիմնահարցեր առարկայի դասավանդումը նպատակ ունի ուսանողին գիտելիքներ տալ հայոց պատմության հին, միջին և նոր շրջանների ազատագրական պայքարի և հայոց պետականության պատմության վերաբերյալ:			
Դասընթացի վերջնարդյունքները	<p>Դասընթացը ձևավորում է կրթական ծրագրի հետևյալ վերջնարդյունք(ներ)ը. Գիտելիք</p> <p>Չայոց պատմության հին, միջին և նոր շրջանների ազատագրական պայքարը, հայոց պետականության պատմությունը, հայ հասարակական-քաղաքական հոսանքների ձևավորումից մինչև Չայաստանի անկախության հռչակագիրը. անկախ պետականության վերականգնումը</p> <p>Չմտություն</p> <ul style="list-style-type: none"> • տեղեկությո՞ք կառավարելու հմտություն (տեղեկությո՞թի ձեռք բերում, համակարգում, վերլուծում) • սկզբնաղբյուրների հետ աշխատելու հմտություններ • ձեռք բերած տեսական գիտելիքները գործնականում կիրառելու հմտություններ <p>Կարողունակություն</p> <ul style="list-style-type: none"> • առարկայական գիտելիքներին տիրապետելու կարողություն • վերլուծության և համադրության կարողություն • քննադատության և ինքնաքննադատության կարողություն • պատմական փաստերը համադրելու և երևույթները համակողմանի գնահատել կարողություն <p>պատմական կոնկրետ փաստերն ու երևույթները ընդհանուր տեսությունների, գաղափարների տեսանկյունից բացահայտելու կարողություն</p>			
Դասընթացի բովանդակությունը	<p>Թեմա 1. Չայ հասարակական-քաղաքական հոսանքները Թեմա 2. Արևմտահայ ազգային-ազատագրական շարժումների վերելքը XIXդ. 90ական թթ Թեմա 3. Չայկական հարցի ծագումը և նրա միջազգայնացումը Թեմա 4. Չայաստանի ազատագրության ծրագրերը Թեմա 5. Ֆիդայական շարժումը Թեմա 6. Ազատագրական խմբակներն ու կազմակերպությունները Թեմա 7. Ազգային կուսակցությունների առաջացումը Թեմա 8. Չայկական հարցը 1912-1914 թթ Թեմա 9. Չայոց Մեծ եղեռնը Թեմա 10. 1915 թ. ինքնապաշտպանական մարտերը Թեմա 11. 1918 թ. մայիսյան հերոսամարտերը. Չայաստանի հանրապետության հռչակումը Թեմա 11. Չայաստանի Առաջին հանրապետությունը 1918-1820 թթ Թեմա 12. Արցախյան շարժման նոր փուլը, Չայաստանի</p>			

	անկախության հռչակագիրը. անկախ պետականության վերականգնումը Թեմա 13. ՀՀ պետական խորհրդանիշները, դրոշը, օրհներգը, գինանշանը Թեմա 14. Չանգեզուրի ինքնապաշտպանությունը 1919-1921թթ.: Գարեգին Նժդեհ
Գնահատման մեթոդները և չափանիշները	Գնահատումն իրականացվում է «ՎՊՀ ուսանողների գիտելիքների ստուգման, գնահատման և հաշվառման կանոնակարգ»-ին համապատասխան: https://new.vsu.am/karg/2023/usanoxneri%20qiteligneri%20stugman.pdf
Գրականություն	Պարտադիր 1. Սիմոնյան Հր. «Հայ ժողովրդի պատմություն, հնագույն ժամանակներից մինչև մեր օրերը», Երևան, 2000թ. 2. Սիմոնյան Հր. Հայոց պատմություն: Հնագույն ժամանակներից մինչև մեր օրերը, Երևան, 2012թ. 3. Մելքոնյան Ա, Մինասյան Է. «Հայ ժողովրդի պատմություն, հնագույն ժամանակներից մինչև մեր օրերը», Երևան, 2009թ. 4. Աշոտ Մելքոնյան «Հայոց պատմության ակնարկներ (հնագույն ժամանակներից մինչև XIX դարի վերջը)» Երևան, 2018 5. Էդուարդ Դանիելյան, Աշոտ Մելքոնյան «Հայոց պատմություն: Հնագույն ժամանակներից մինչև մեր օրերը», Երևան, 2015 6. Հայ ժողովրդի պատմություն, հտ. IV–VIII, ՀԽՍՀ ԳԱ հրատ., 1967, 1970, 1972, 1974, 1981: 7. Ժամկոչյան Հ., Գ. Աբրահամյան Ա., Մելիք- Բախշյան Ս. « Հայ ժողովրդի պատմություն», Երևան, 1876: 8. Հայ ժողովրդի պատմություն, հտ. I-IV, ՀՀ ԳԱԱ հրատ., 2018 9. Խաչատրյան Կ. «Հայ-ռուսական հարաբերությունները 1920-1922 թթ.»», Երևան, 2007: Լրացուցիչ 1. Գալոյան Գ. Հայաստանը մեծ տերությունների աշխարհակալական առճակատումներում, 2004թ. 2. Համբարյան Ա.Ա., «Ազատագրական շարժումները Արևմտյան Հայաստանում», Երևան, 1999: 3. Հայոց պատմություն /խմբ. խորհուրդ՝ Վ. Բարխուդարյան և ուրիշ., Եր., 2014: Բ. 2, Գիրք II: Միջին դարեր: (I X դարի կես- XVII դարի առաջին տասնամյակ): 4. Հայոց պատմություն /խմբ. խորհուրդ՝ Վ. Բարխուդարյան և ուրիշ., Եր., 2010: Բ. 3, : Գիրք I : Նոր ժամանակաշրջան (XVII դարի երկրորդ կես -XIX դարի վերջ): 5. Ավետիսյան Հ.Ա. «Հայկական հարցը 1918թ.»». Երևան, 1997 6. Վրացյան Ս. «Հայաստանի Հանրապետություն», Երևան, 1993 Սիմոնյան Հր. «Անդրանիկի ժամանակը», գիրք 1-2, Երևան, 1996:

Դասընթացի թվանիշը, անվանումը	Պ/բ-068 - Փիլիսոփայություն			
Դասընթացին հատկացվող կրեդիտը	4 կրեդիտ			
Ուսումնառության տարի / կիսամյակ	2-րդ տարի, 4-րդ կիսամյակ			
Ժամերի բաշխումը	Լսարանային	56	Դասախոսություն	32
			Մեմինար	24
			Լաբորատոր աշխատանք	

			Գործնական աշխատանք
	Ինքնուրույն	64	
	Ընդամենը	120	
Ստուգման ձևը	Քննություն		
Դասընթացի նպատակը	<p>Փիլիսոփայություն առարկայի դասավանդումը նպատակ ունի ուսանողին գիտելիքներ տալ աշխարհայացքի, նրա տարատեսակների և ձևերի մասին, բացահայտել իրականության սկզբնապատճառը, զարգացման օրենքներն ու օրինաչափությունները, մեկնաբանել շարժման մեխանիզմը, ձևերը և դրանց դերը զարգացման գործընթացում: Ուսանողները գիտելիքներ են ստանում նաև հասարակության, նրա առանձնահատկությունների և գործառույթների մասին: Դասընթացը ներկայացնում է փիլիսոփայական գիտելիքների պատմականությունը, ուսումնասիրման ընթացքում ուսանողը գաղափար կունենա նորագույն շրջանի փիլիսոփայական տեսությունների և ուղղությունների, հայ փիլիսոփայական մտքի զարգացման շրջանների մասին:</p> <p>Առարկայի ուսումնասիրումը հնարավորություն կտա կատարել ընդհանրացումներ աշխարհայացքի, տարբեր գաղափարական հոսանքների, տեսությունների և հիմնադրույթների վերաբերյալ:</p> <p>Փիլիսոփայություն առարկայի ուսումնասիրմամբ ուսանողը միաժամանակ կշփվի տրամաբանության, մշակութաբանության, քաղաքագիտության և այլ գիտությունների հետ: Փիլիսոփայություն առարկան նախատեսված է ներկայացնել բոլոր բաժինների համար, որպեսզի ապագա մասնագետի մոտ ձևավորվի իրականության վերաբերյալ ընդհանրական գիտելիքներից եզրահանգումներ կատարելու հմտություն և կարողություն:</p>		
Դասընթացի վերջնարդյունքները	<p>Դասընթացը ձևավորում է կրթական ծրագրի հետևյալ վերջնարդյունք(ներ)ը.</p> <p>Գիտելիք</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ինքնուրույն վերլուծել փիլիսոփայական հիմնախնդիրները 2. տարբերել փիլիսոփայական տարբեր ուղղությունների գաղափարական հիմնավորումները 3. տարբարակել փիլիսոփայության մտքի պատմության հիմնական էտապները, յուրաքանչյուրի հիմնական մոտեցումները 		

	<p>4. Ներկայացնել հասարակական գիտակցությունը ձևերը, դրանց ընդհանրությունն ու տարբերությունը</p> <p>5. հասկանալ փիլիսոփայական հասկացությունների, կատեգորիաների և օրենքների էությունը, կիրառման բնագավառը</p> <p>Հմտություն</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. գիտելիքները գործնականում կիրառելու կարողություն 2. հետազոտություններ կատարելու ունակություններ 3. սովորելու ունակություն 4. առաջնորդի հատկություններ 5. որակի կարևորության գիտակցում 6. Կիրառել տվյալ առարկային բնորոշ մեթոդները <p>Կարողունակություն</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. վերլուծման և համադրման ունակություն 2. կազմակերպման և պլանավորման ունակություն 3. հենքային և ընդհանուր գիտելիքներ 4. տեղեկատվությունը կառավարելու ունակություն, տարբեր աղբյուրներից տեղեկատվություն գտնելու և վերլուծելու ունակություն 5. քննադատական վերլուծություն և ինքնաքննադատման ունակություն 6. միջառարկայական թիմում աշխատելու ունակություն
<p>Դասընթացի բովանդակությունը</p>	<p>Թեմա 1. Փիլիսոփայությունը որպես գիտություն</p> <p>Թեմա 2. Փիլիսոփայության զարգացման պատմական փուլերը</p> <p>Թեմա 3. Մատերիա և կեցություն</p> <p>Թեմա 4. Հոգևորի / գիտակցության/ պրոբլեմը փիլիսոփայության մեջ</p> <p>Թեմա 5. Զարգացման հիմնախնդիրը/ օրենքները և կատեգորիաները/</p> <p>Թեմա 6. Իմացության տեսություն: Գիտական իմացություն</p> <p>Թեմա 7. Սոցիալական փիլիսոփայություն, հասարակության սոցիալ-տնտեսական համակարգը</p> <p>Թեմա 8. Հասարակության քաղաքական և հոգևոր համակարգը</p> <p>Թեմա 9. Հասարակական գիտակցություն</p> <p>Թեմա 10. Մարդու հիմնախնդիրը փիլիսոփայության մեջ</p>
<p>Գնահատման մեթոդները և չափանիշները</p>	<p>Գնահատումն իրականացվում է «ՎՊՅ ուսանողների գիտելիքների ստուգման, գնահատման և հաշվառման կանոնակարգ»-ի համապատասխան:</p> <p>https://new.vsu.am/karg/2023/usanoxneri%20giteligneri%20stugman.pdf</p>
<p>Գրականություն</p>	<p>Պարտադիր</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ս. Հակոբյան, Փիլիսոփայության դասընթաց, Երևան 2005 2. Մ. Ասատրյան, Փիլիսոփայության ներածություն, Երևան 2004 3. Վ. Կանկե, Փիլիսոփայություն, Երևան, 2000 4. Հ. Շաքարյան, Փիլիսոփայություն, Երևան, 2005 5. Փիլիսոփայական բառարան, Երևան, 1975. 6. Ս. Զաքարյան, Փիլիսոփայության պատմություն, Երևան 2005

	<p>Լրացուցիչ</p> <p>1. Իովչուկ, Փիլիսոփայության պատմության համառոտ ակնարկ, Երևան, 1979</p> <p>2. Էդ. Հարությունյան, Քաղաքական համակարգի զարգացման հիմնախնդիրները անցումային հասարակությունում, Երևան, 2005</p> <p>3. И.Т. Фралов, Введение философии</p>
--	---

Դասընթացի թվանիշը, անվանումը	Ո/բ-064- Մշակութաբանություն
-------------------------------------	------------------------------------

Դասընթացին հատկացվող կրեդիտը	2 կրեդիտ
-------------------------------------	----------

Ուսումնառության տարի / կիսամյակ	2-րդ տարի, 3-րդ կիսամյակ
--	--------------------------

Ժամերի բաշխումը	Լսարանային	28	Դասախոսություն	14
			Մեմինար	14
			Լաբորատոր աշխատանք	
			Գործնական աշխատանք	
	Ինքնուրույն	32		
	Ընդամենը	60		

Ստուգման ձևը	ստուգարք
---------------------	----------

Դասընթացի նպատակը	<ul style="list-style-type: none"> Մշակութաբանություն դասընթացի ծրագրային բովանդակության տիրապետումը, մշակույթի, մարդու, հասարակության ու աշխարհի մասին ընդհանուր գիտելիքների յուրացում: աշխարհայացքային կողմնորոշումների հստակեցում մասնագիտական, ընդհանուր գիտական և մշակութաբանական խնդիրների փոխառնչությունների պարզաբանման սկզբունքային մոտեցումների իմացում մասնագիտական գիտելիքների զարգացմանը նպաստող մշակութա-մեթոդաբանական մտածելակերպի տարրերի ձևավորում համաշխարհային և ազգային մշակույթի նվաճումներին հաղորդակից լինելը և մշակութաբանության բարդ հիմնախնդիրների համակարգում ճիշտ կողմնորոշվելը
--------------------------	--

Դասընթացի վերջնարդյունքները	<p>Դասընթացը ձևավորում է կրթական ծրագրի հետևյալ վերջնարդյունք(ներ)ը.</p> <p>Գիտելիք</p> <p>Մշակութաբանության որպես ինքնուրույն գիտության ձևավորումը, հետազոտման մեթոդները:</p> <p>Մշակույթ հասկացության մեկնաբանումը և սահմանումները:</p> <p>Մշակույթի գործառույթները: Մշակույթի դասակարգման հիմնական չափորոշիչները, մշակույթի առանձին տիպերի բնութագիրը, կրոն և մշակույթ, բարոյականություն, արվեստ, գիտություն:</p> <p>Բնությունն իբրև փիլիսոփայական և մշակութաբանական</p>
------------------------------------	--

	<p>կատեգորիա: Արժեք հասկացության բնորոշումը, մշակույթի և արժեքների կապը, արժեքների դասակարգումը:</p> <p>Քաղաքակրթություն հասկացության բնութագիրը, քաղաքակրթության և մշակույթի ընդհանրություններն ու տարբերությունները;</p> <p>Հմտություն</p> <ul style="list-style-type: none"> • մշակութային երևույթների օրինաչափությունները, կառուցվածքը, տիպաբանությունը, պատճառա-հետևանքային կապերը հասկանալու ունակություն • մշակույթի վերաբերյալ եղած սկզբնաղբյուրների հետ աշխատելու ունակություն • ունեցած ինֆորմացիայի և տեղեկատվության տարբեր ձևերը օգտագործելու հմտություններ • մշակույթի վերաբերյալ ունեցած գիտելիքների համակարգում և վերլուծություն • մասնագիտական գիտելիքները գործնականում կիրառելու հմտություններ • տեղեկատվության հավաքման, պահպանման և մշակման ունակություն, • միջանձնային գործնական հմտություններ <p>Կարողունակություն</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ինքնուրույն աշխատելու ունակություն • Հետազոտություններ կատարելու ունակություն • Անկախ սովորելու ունակություն • Հստակ հաղորդել ստացված հենքային գիտելիքները • Համապատասխան համատեքստում ընկալել և մեկնաբանել նոր տեղեկատվություն, • Հասկանալ և օգտագործել քննադատական վերլուծության տեսությունների զարգացման մեթոդները • Ցուցաբերել ուսումնասիրման ոլորտում հետազոտությունների որակի իմացություն
<p>Դասընթացի բովանդակությունը</p>	<p>Թեմա 1.Մշակութաբանության ուսումնասիրության առարկան, մեթոդները, գործառնությունները</p> <p>Թեմա2 Զանդվածային և էլիտարն մշակույթ</p> <p>Թեմա3. Հոգևոր գործունեության մշակութային ձևերը</p> <p>Թեմա4.Արժեքներ և մշակույթ;</p> <p>Թեմա 5. Քաղաքակրթություն և մշակույթ</p> <p>Թեմա 6 .Բնություն և մշակույթ</p> <p>Թեմա 7.Մշակութային երկխոսություն և գլոբալիզացիա</p>
<p>Գնահատման մեթոդները և չափանիշները</p>	<p>Գնահատումն իրականացվում է «ՎՊՅ ուսանողների գիտելիքների ստուգման, գնահատման և հաշվառման կանոնակարգ»-ին համապատասխան:</p> <p>✓ https://new.vsu.am/karg/2023/usanoxneri%20giteliqneri%20stugman.pdf</p>
<p>Գրականություն</p>	<p>Պարտադիր-</p> <p>Մելքումյան Գ.Ա. Մշակութաբանություն, 2001</p> <p>Գուրևիչ Ս., Մշակութաբանություն,1996</p> <p>Բորև Յու.Բ., Գեղագիտություն, 1989</p> <p>Սարգսյան Ս.Ա., Մշակութաբանություն, 1996</p>

	<p>Լրացուցիչ- Հովհաննիսյան Ս., Կուլտուրան և բնությունը, Երևան, 1984 Макарян Э.С. , Теория культуры и современная наука, Ереван 1984 Малюра Ю.А. Культурология, Москва, 1999 Лосев А.Д. Философия. Мифология. Культура, Москва, 1991 Культурология. История мировой культуры, Москва, 1995 Розин В.М. Введение в культурологию, Москва, 1994 Швейцер А. Культура и этика, Москва, 1994 Шенен О. Закат Европы, Москва, 1991 Философский словарь, Москва, 1983 Փիլիսոփայական բառարան</p>
--	--

Դասընթացի թվանիշը, անվանումը	Պ/բ- 061-Տրամաբանություն			
Դասընթացին հատկացվող կրեդիտը	2 կրեդիտ			
Ուսումնառության տարի / կիսամյակ	2-րդ տարի, 3-րդ կիսամյակ			
Ժամերի բաշխումը	Լսարանային	28	Դասախոսություն	14
			Մեմինար	14
			Լաբորատոր աշխատանք	
			Գործնական աշխատանք	
	Ինքնուրույն	32		
	Ընդամենը	60		
Ստուգման ձևը	ստուգարք			
Դասընթացի նպատակը	<p>Դասընթացի նպատակը մտածողության օրենքների և օրինաչափությունների, մտքի քերականության կանոնների յուրացումն է, որի արդյունքը նոր գիտելիքների ստանալն ու յուրացնելն է ոչ միայն մտածողության, այլև իրականության մասին ընդհանրապես:</p> <p>Դասընթացի նպատակն է ցույց տալ, թե ինչպես շաղկապել մտքերը, որպեսզի ճշմարիտ նախադրյալներից ստանանք ճշմարիտ եզրակացություն:</p>			
Դասընթացի վերջնարդյունքները	<p>Դասընթացը ձևավորում է կրթական ծրագրի հետևյալ վերջնարդյունք(ներ)ը.</p> <p>Գիտելիք</p> <ul style="list-style-type: none"> • Հասկացության էությունը: Հասկացությունների տեսակները, նրանց հարաբերությունը: • Դատողության էությունը, տեսակետները, իմացաբանական և հաղորդակցային յուրահատկությունները • Միջնորդավորված մտահանգում: Պայմանական և բաժանարար մտահանգումներ: Միլլոգիզմը որպես մտահանգման յուրահատուկ ձև: Մտահանգման դերը ուսուցման գործընթացում: Անմիջական մտահանգումներ: Փոխակերպում և շրջում • Տրամաբանության հիմնական օրենքները: Օրենք-օրինաչափություն-մտածողություն <p>Հմտություն Տրամաբանության օրենքների, կատեգորիալ ապարատի և</p>			

	<p>մեթոդների կիրառման շնորհիվ հանգել նյութականի իդեալականացման, օբյեկտիվը սուբյեկտիվացնելու և սուբյեկտիվն էլ օբյեկտիվացնելու հիմնական սկզբունքներին</p> <p>Կարողունակություն</p> <ul style="list-style-type: none"> • վերլուծելու և սինթեզելու ունակություն, • կազմակերպելու և պլանավորելու ունակություն, • տեղեկատվությունը կառավարելու ունակություն • գիտելիքները գործնականում կիրառելու կարողություն, • առկա փաստերը վերլուծելու, նոր գաղափարներ առաջ քաշելու ունակություն
<p>Դասընթացի բովանդակությունը</p>	<p><u>Թեմա 1.</u> Տրամաբանությունը որպես գիտություն <u>Թեմա 2.</u> Իմացության պրոցեսի ընդհանուր նկարագիրը <u>Թեմա 3.</u> Հասկացությունը որպես մտքի ձև <u>Թեմա 4.</u> Դատողությունը որպես մտքի ձև <u>Թեմա 5.</u> Տրամաբանության օրենքները և մեթոդները <u>Թեմա 6.</u> Մտահանգում: Անհրաժեշտ և ճշմարտանման մտահանգումներ: <u>Թեմա 7.</u> Պարալոգիզմ, սոփեստություն, սրամտություն և պարադոքս <u>Թեմա 8.</u> Սիլլոգիզմը որպես մտահանգման յուրահատուկ ձև <u>Թեմա 9.</u> Ապացուցում և հերքում</p>
<p>Գնահատման մեթոդները և չափանիշները</p>	<p>Գնահատումն իրականացվում է «ՎՊՅ ուսանողների գիտելիքների ստուգման, գնահատման և հաշվառման կանոնակարգ»-ին համապատասխան: https://new.vsu.am/karg/2023/usanoxneri%20giteligneri%20s tugman.pdf</p>
<p>Գրականություն</p>	<p>Պարտադիր</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Բրուտյան Գ.Ա., Ձևական տրամաբանության դասընթաց, Եր., 1967: 2. Բրուտյան Գ.Ա., Տրամաբանության դասընթաց, Եր., 1976: 3. Հարությունյան Էդ. Շ., Դեդուկտիվ տրամաբանության տեսության հարցեր, Եր., 1972: <p>Լրացուցիչ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Кондаков Н.И. Логический словарь - справочник. М., 1975 2. Бочаров В. А., Маркин В. И. Введение в логику. М.,2010 3. Гетманова А. Д. Учебник по логике. М., 1995. 4. Канеман Д. Думай медленно... решай быстро. М., 2013. 5. Кондаков Н. И. Введение в логику. М., 1967 6. Ивлев Ю. В. Учебник логики: Учебник. М.,2003. 7. Бочаров В. А., Маркин В. И. Основы логики: Учебник. М., 2001 8. Горский Д. П. Логика: Учебное пособие для педагогических училищ. Изд. 3-е., М., 1961. 9. Челпанов Г. И. Учебник логики. М., 1994.

Դասընթացին հատկացվող կրեդիտը	2 կրեդիտ			
Ուսումնառության տարի / կիսամյակ	2-րդ տարի, 1-ին կիսամյակ			
Ժամերի բաշխումը	Լսարանային	28	Դասախոսություն	14
			Սեմինար	14
			Լաբորատոր աշխատանք	
			Գործնական աշխատանք	
	Ինքնուրույն	32		
Ընդամենը	60			
Ստուգման ձևը	Ստուգարք			
Դասընթացի նպատակը	Ուսանողների մոտ գիտելիքներ ձևավորել սոցիոլոգիայի պատմական անհրաժեշտության, հասարակության ուսումնասիրության համար ունեցած դերի, սոցիոլոգիական աշխարհայացքի բազմազանության և բազմաձևության մասին:			
Դասընթացի վերջնարդյունքները	<p>Դասընթացը ձևավորում է կրթական ծրագրի հետևյալ վերջնարդյունք(ներ)ը.</p> <p><i>Գիտելիք</i></p> <p>Հասարակությունն իբրև համակարգ, դրա հիմնական տարրերը, դրանց միջև փոխկախվածության գործընթացները և վերահսկողության մեխանիզմները:</p> <p><i>Չմտություն</i></p> <p>Սոցիոլոգիական տեսությունների հիմնական ձևերին, մեթոդներին, գործիքներին, վերլուծության եղանակներին:</p> <p><i>Կարողունակություն</i></p> <p>Նախագծել սոցիալական որևէ երևույթի ուսումնասիրմանն ուղղված սոցիոլոգիական հետազոտության ծրագիր:</p>			
Դասընթացի բովանդակությունը	<p>Թեմա 1 Սոցիոլոգիայի ձևավորման նախադրյալները. պատմական ակնարկ:Ուսումնասիրության օբյեկտը, առարկան, ֆունկցիաները, կապն այլ գիտությունների հետ:</p> <p>Թեմա 2 Հասարակության կառուցվածքային տարրերը.անհատ, խումբ (տեսակները), կազմակերպություն, ինստիտուտ:</p> <p>Թեմա 3 Հասարակության վերահսկողության մեխանիզմներ. մշակույթ և սոցիալականացում:</p> <p>Թեմա 4 Հասարակության շերտավորում:</p> <p>Թեմա 5 Սոցիոլոգիական հետազոտության մեթոդները:</p>			
Գնահատման մեթոդները և չափանիշները	<p>Գնահատումն իրականացվում է «ՎՊՀ ուսանողների գիտելիքների ստուգման, գնահատման և հաշվառման կանոնակարգ»-ին համապատասխան:</p> <p>https://new.vsu.am/karg/2023/usanoxneri%20giteligneri%20stugman.pdf</p>			
Գրականություն	<p>Պարտադիր՝</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Կրավչենկո «Սոցիոլոգիա» Եր.2004 2. Մկրտչյան Ե.Ռ.,Բալայան Ն.Մ.,Սոցիոլոգիա, Երևան 2002 3. Социология, Учебник для студентов вузов, Батулин В.К., 2012 4. Giddens, Anthony, Duneier, Mitchell, Applebaum, Richard. 2007. <i>Introduction to Sociology. Sixth Edition.</i> New York: W.W. Norton and Company. Chapter <p>Լրացուցիչ՝</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Социология, Волков Ю.Е., 2012 2. История теоретической социологии, Предыстория социологии, Учебное пособие для вузов, Давыдов Ю.Н., 2010 3. Социология, Курс лекций, Акимова И.А., Багдасарьян Н.Г., 2010 4. Steven Loyal "The Sociology of Anthony Giddens", 2003 			

Դասընթացի թվանիշը, անվանումը	ԷԻԿ/բ-105 – Իրավագիտություն			
Դասընթացին հատկացվող կրեդիտը	2 կրեդիտ			
Ուսումնառության տարի / կիսամյակ	2-րդ տարի, 2-րդ կիսամյակ			
Ժամերի բաշխումը	Լսարանային	28	Դասախոսություն	14
			Սեմինար	14
			Լաբորատոր աշխատանք	
			Գործնական աշխատանք	
	Ինքնուրույն	32		
	Ընդամենը	60		
Ստուգման ձևը	Ստուգարք			
Դասընթացի նպատակը	<ul style="list-style-type: none"> • ուսանողներին զինել գիտելիքներով հանցավորության և դրա հետ կապված հարաբերությունների մասին, • ընդլայնել ուսանողների ընդհանուր տեսական, իրավագիտական աշխարհայացքը, • նախապատրաստել ուսանողներին ուսումնասիրված նյութի գործնական կիրառմանը, • խորացնել ընդհանուր իրավագիտական գիտությունների առարկայաշարի ուսումնասիրությունը: 			
Դասընթացի վերջնարդյունքները	<p>Դասընթացը ձևավորում է կրթական ծրագրի հետևյալ վերջնարդյունք(ներ)ը.</p> <p><i>Գիտելիք</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Իրավունքի հիմնական ճյուղերի (մասնավորապես՝ սահմանադրական իրավունքի, վարչական իրավունքի և վարչական դատավարության, քաղաքացիական իրավունքի և քաղաքացիական դատավարության, աշխատանքային իրավունքի, քրեական իրավունքի և քրեական դատավարության, Էկոլոգիական իրավունքի, միջազգային հանրային իրավունքի, դրանց սկզբունքների, ինստիտուտների, նորմերի ծագումնաբանության և Էության, այդ ինստիտուտների և նորմերի օրենսդրական ամրագրման և կիրառման գործընթացի վերաբերյալ հիմնարար և համակարգված գիտելիք: <p><i>Չմտություն</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Կարող է կիրառել մասնագիտական գիտելիքներն առավել հաճախ հանդիպող իրավական խնդիրների լուծման համար: <p><i>Կարողունակություն</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Ունակ է՝ պարբերաբար ուսումնասիրելու օրենսդրությունը և իրավակիրառ պրակտիկան, մասնագիտական գրականությունը և ինտեգրվելու հարափոփոխ բազմամշակութային աշխատանքային միջավայրին: 			
Դասընթացի բովանդակությունը	<p>Թեմա 1- Պետության և իրավունքի առաջացումը, Թեմա 2- Պետության Էությունը և գործառույթները, Թեմա 3- Իրավունքը սոցիալական նորմերի համակարգում, Թեմա 4- Սոցիալական նորմերի հասկացությունն ու տեսակները, Թեմա 5- Իրավունք և իրավագիտակցություն, Թեմա 6- Օրինականություն և իրավակարգ, Թեմա 7- Իրավունքի համակարգը, Թեմա 8- Իրավական պետություն, Թեմա 9- Սահմանադրական իրավունք, Թեմա 10- Սահմանադրական կարգ հասկացությունը</p>			
Գնահատման մեթոդները և չափանիշները	<p>Գնահատումն իրականացվում է «ՎԴՅ ուսանողների գիտելիքների ստուգման, գնահատման և հաշվառման կանոնակարգ»-ին համապատասխան:</p> <p>https://new.vsu.am/karg/2023/usanoxneri%20giteligneri%20stugm</p>			

	an.pdf
Գրականություն	<p>Պարտադիր՝</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ՀՀ Սահմանադրություն 2. Վ.Ն. Խոռոպանյուկ «Պետության և իրավունքի տեսություն», 2001թ. 3. Վ.Ս. Ներսեսյանց «Իրավունքի և պետության տեսություն», 2001թ. 4. Ապիյան Ն. «Պետության և իրավունքի հիմնահարցեր», 2003թ. 5. Васильев А. В. «Теория государства и права, 1998 6. Алексеев С Г « Теория государства и права. 2004 <p>Լրացուցիչ՝</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. www.lib.ru 2. www.books.ru

Դասընթացի թվանիշը, անվանումը	Պ/բ-065-Քաղաքագիտություն			
Դասընթացին հատկացվող կրեդիտը	2 կրեդիտ			
Ուսումնառության տարի / կիսամյակ	2-րդ տարի, 4-րդ կիսամյակ			
Ժամերի բաշխումը	Լսարանային	28	Դասախոսություն	14
			Սեմինար	14
			Լաբորատոր աշխատանք	
			Գործնական աշխատանք	
	Ինքնուրույն	32		
Ընդամենը	60			
Ստուգման ձևը	ստուգաք			
Դասընթացի նպատակը	<p>Քաղաքագիտություն առարկայի դասավանդումը նպատակ ունի ուսանողին գիտելիքներ տալ քաղաքական պատմության, գործընթացների և զարգացման փուլերի մասին: Դասընթացի ուսումնասիրման ընթացքում ուսանողը պետք է գաղափար ունենա քաղաքական համակարգի, պետության կառավարման տիպերի և ձևերի, քաղաքական իշխանության, քաղաքական կուլտուրայի, քաղաքական կազմակերպությունների, իշխանության ձևավորման սկզբունքների, միջազգային քաղաքական կազմակերպությունների մասին:</p> <p>Առարկայի ուսումնասիրումը հնարավորություն կտա պատկերացում կազմել հայ ժողովրդի մշակութային նվաճումների մասին, գնահատել գեղեցիկն ու մշակութային արժեքները:</p> <p>Քաղաքագիտություն առարկայի ուսումնասիրմամբ ուսանողը միաժամանակ կշփվի համաշխարհային քաղաքական պատմության, մշակութաբանության, փիլիսոփայության և այլ գիտությունների հետ: Քաղաքագիտություն առարկան նախատեսված է ներկայացնել ոչ մասնագիտական բաժիններին, որպեսզի ապագա մանկավարժը գիտելիքներ ունենա քաղաքական համակարգի և պետական կառավարման մասին</p>			
Դասընթացի վերջնարդյունքները	<p>Դասընթացը ձևավորում է կրթական ծրագրի հետևյալ վերջնարդյունք(ներ)ը.</p> <p>Գիտելիք</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ինքնուրույն վերլուծել քաղաքական իրադարձությունները 2. տարբերել քաղաքաքան և քաղաքագիտական սուբյեկտների գործառույթները 			

	<p>3. տարբարակել պետական կառավարման համակարգի տիպերը</p> <p>4. տարբերակել պետության տիպերն ու ձևերը</p> <p>5. հասկանալ քաղաքական կոնֆլիկտների տիպերն ու կառուցվածքը, լուծման ուղիները</p> <p>Հնտություն</p> <p>1. գիտելիքները գործնականում կիրառելու կարողություն</p> <p>2. հետազոտություններ կատարելու ունակություններ</p> <p>3. սովորելու ունակություն</p> <p>4. առաջնորդի հատկություններ</p> <p>5. որակի կարևորության գիտակցում</p> <p>Կարողունակություն</p> <p>1. վերլուծման և համադրման ունակություն</p> <p>2. կազմակերպման և պլանավորման ունակություն</p> <p>3. հենքային և ընդհանուր գիտելիքներ</p> <p>4. տեղեկատվությունը կառավարելու ունակություն, տարբեր աղբյուրներից տեղեկատվություն գտնելու և վերլուծելու ունակություն</p> <p>5. քննադատական վերլուծություն և ինքնաքննադատման ունակություն</p> <p>6. միջառարկայական թիմում աշխատելու ունակություն</p>
<p>Դասընթացի բովանդակությունը</p>	<p>Թեմա 1. Քաղաքագիտության առարկան, խնդիրները, մեթոդները, կապը հասարակական այլ գիտությունների հետ</p> <p>Թեմա 2. Քաղաքագիտության սուբյեկտները: Հասարակական քաղաքական համակարգ</p> <p>Թեմա 3. Պետություն, տիպերը, ձևերը</p> <p>Թեմա 4. Քաղաքական իշխանություն</p> <p>Թեմա 5. Քաղաքական գործընթացներ և կոնֆլիկտներ: Քաղաքական կուլտուրայի տիպերը</p> <p>Թեմա 6. Մարդու դերը քաղաքականության մեջ</p> <p>Թեմա 7. Անցումային հասարակության քաղաքական համակարգը: Իրավական պետություն</p>
<p>Գնահատման մեթոդները և չափանիշները</p>	<p>Գնահատումն իրականացվում է «ՎՊՐ ուսանողների գիտելիքների ստուգման, գնահատման և հաշվառման կանոնակարգ»-ին համապատասխան: https://new.vsu.am/karg/2023/usanoxneri%20giteliqneri%20stugman.pdf</p>
<p>Գրականություն</p>	<p>Պարտադիր</p> <p>1 Վ. Թումանյան «Քաղաքագիտություն», 1992թ.</p> <p>2. Քաղաքագիտության ներածություն, 1994թ.</p> <p>3. Քաղաքագիտություն ներածություն, Երևան, 1996թ.</p> <p>4. Ռ. Պետրոսյան, Քաղաքագիտություն, Երևան, 2002թ.</p> <p>5. ՀՀ Սահմանադրություն, Երևան, 2015թ.</p> <p>Լրացուցիչ</p> <p>1Հ. Մանուշարյան «Դրվագներ հայ քաղաքական մտքի պատմության» Երևան, 2002թ.</p> <p>2. Գ. Միրումյան «Քաղաքական ուսմունքների պատմություն» 2006թ</p> <p>3. Зеркин, Основы политологии, 1999г.</p> <p>4. Բ. Խաչատրյան, Քաղաքագիտություն, 2017թ.</p>

Դասընթացի թվանիշը, անվանումը	OLԳ/մ-126 Մասնագիտական Օտար լեզու (անգլերեն, գերմաներեն, ֆրանսերեն)- 2			
Դասընթացին հատկացվող կրեդիտը	3 կրեդիտ			
Ուսումնառության տարի / կիսամյակ	1-ին տարի, 2-րդ կիսամյակ			
Ժամերի բաշխումը	Լսարանային	42	Դասախոսություն	
			Սեմինար	
			Լաբորատոր աշխատանք	
			Գործնական աշխատանք	42
	Ինքնուրույն	48		
	Ընդամենը	90		
Ստուգման ձևը	ստուգաք			
Դասընթացի նպատակը	<p>Դասընթացի նպատակն է անգլերեն լեզվի քերականության ընդհանուր կառուցվածքին զուգահեռ ուսանողի մոտ ձևավորել լեզվի հաղորդակցական կարողություններ և ձեռք բերված գիտելիքները գործնականում կիրառելու հմտություններ: Այլ կերպ ասած, դասընթացի նպատակն է լուսաբանել անգլերեն լեզվի բառապաշարի և քերականականության հիմնահարցերը, սովորեցնել տեսական գիտելիքը գործնականում կիրառելու հմտություններ, ինչպես նաև. ուսանողներին տալ գործնական գիտելիքներ ան•լերեն լեզվի կառուցվածքի մասին, որն անհրաժեշտ է անգլերենի^ա որպես օտար լեզվի հաղորդակցման համար:</p> <p>մշակել անգլերեն լեզվի հաղորդակցական կայուն հմտություններ^ա դրսևորման բանավոր և գրավոր ձևերում: Այսպիսի դասընթացի խնդիրներով է պայմանավորված ծրագրի ֆունկցիոնալ հաղորդակցական ուղղվածությունը:</p>			
Դասընթացի վերջնարդյունքները	<p>Դասընթացը ձևավորում է կրթական ծրագրի հետևյալ վերջնարդյունք(ներ)ը.</p> <p>Գիտելիք</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Անգլերեն լեզվի գործնական հմտությունների և կարողությունների ձևավորում ✓ Անգլերեն լեզվի կաղապարի շրջանակներում մտածելու կարողություն ✓ Մասնագիտական օտարալեզու գրականությունից օգտվելու հմտություններ ✓ Անգլերեն լեզվի քերականական կայուն հմտություններ, մինիմալ բառապաշարի տիրապետում բանավոր և գրավոր ձևերում <p>Հմտություն</p> <ul style="list-style-type: none"> - կատարել ինքնուրույն եզրակացություններ, համեմատություններ, զու•ահեռներ անցկացնի դրանց միջև - ցուցաբերել համապատասխան լեզվամտածողություն - ձեռք բերել ուսուցանվող լեզվով հաղորդակցվելու հմտություններ և կարողություններ <p>Կարողունակություն</p> <ul style="list-style-type: none"> - հանձնառություն սովորողների առաջադիմության և ձեռքբերումների նկատմամբ - ուսուցման ժամանակակից մեթոդները և տեխնոլոգիաները ուսումնասիրելու, ներդնելու կարողություն - առարկայական գիտելիքներին տիրապետելու կարողություն - ժամանակը արդյունավետ օգտագործելու կարողություն <p>մասնագիտական կատարելագործման անհրաժեշտության գիտակցում</p>			
Դասընթացի բովանդակությունը	<p><i>Թեմա 1.</i> Unit 1.Work, rest and play. 1A. Life stories. Vocabulary: day to day phrases, question words.</p>			

Grammar: review of verb forms and questions
 1B. Super commuters.
 Vocabulary: work, questions about travel.
 Grammar: subject questions.
 Word stress.
 1C. Time to relax.
 Vocabulary: free time activities; frequency adverbs and expressions.
 Reading: a newspaper article.
 Listening: a survey
 1D. Speed dating.
 Review and Progress Portfolio
ඔබගේ 2.
 Unit 2. Beginnings.
 2A. Starting small
 Vocabulary: Irregular verbs: past time phrases
 Grammar: Past Simple.
 2 B. First meetings.
 Vocabulary; relationships.
 Grammar: Past Continuous.
 Weak forms (1): was and were
 2 C. The 1001 Nights.
 Vocabulary: connecting words.
 Reading: A book cover.
 Reading and listening: a story.
 Weak forms (2).
 2D. Small talk.
 Reading and Writing: starting and ending conversations
 Review and Progress Portfolio
ඔබගේ 3.
 Unit 3.
The world of work
 3A. Getting qualified
Vocabulary: employment
Grammar:
 The Adjective (degrees of comparison)
 have to // had to
 HwL(Help with Listening): have to & have
 3B. Job Hunting
Vocabulary: looking for a job
Grammar: present continuous & present simple; activity and state verbs
 3C. Strange jobs
Vocabulary: word building: noun endings
Skills:
Reading: a magazine article
Listening: a radio interview
 3D. I'm really sorry!
 Real world: apologies, reasons and promises
 3.D

 Review and Progress Portfolio
 Reading and Writing Portfolio
 R: a formal letter
 W: a curriculum vitae(CV)
ඔබගේ 4.
 Unit 4.
That's entertainment
 4A. The silver screen
Vocabulary: types of film

Grammar:

Personal Pronouns

present perfect for life experiences (1): positive and negative

4B. The rhythm of life

Vocabulary: music

Grammar: present perfect for life experiences (2): positive and negative

Do the Facts Support Your Educated Guess? (glossary)

Psychological Methods of Collect data (glossary)

4C. TV or not TV?

Vocabulary: TV nouns and verbs; -ed and -ing adjectives

Skills:

Reading: a newspaper article

Reading & Listening: a magazine quiz

4D. What do you think?

Real world: agreeing, disagreeing and asking for

Review and Progress Portfolio

Reading and Writing Portfolio

R: a film review

W: describing a film

ඔබගේ 5.

Unit 5

Into the Future.

5A. Man or Machine

5B. Never Too Old

5C. Out of this World

5D. It is for Charity

Specific Professional Vocabulary

Grammar: Future plans and Ambitions: be going to//be planning to, etc

ඔබගේ 6.

Unit 6

Family and Friends

6A. Life with Teenagers

6B. Roles People Play

6C. Family Business

6D. Call Me Back

Specific Professional Vocabulary

Grammar: Superlatives

ඔබගේ 7.

Unit 7

You Need a Holiday

7A. 50 Places to Go

7B. What are You Taking?

7C. Wish You were here

7D. I Have got a Problem

Specific Professional Vocabulary

Grammar: Future Cont. for future arrangements

ඔබගේ 8.

Unit 8

Different Cultures

8A. Home Sweet Home

8B. Meet the Parents

8C. Cultural Differences

8D. What is Edinburgh like?

Specific Professional Vocabulary

Grammar: should; should not; must

ඔබගේ 9.

Unit 9.

Life isn't perfect

9A. Problems, problems

Vocabulary: everyday problems

Grammar: first conditional; future time clauses with *when, as soon as, before, after, until*

9B. Sleepless nights

Vocabulary: adjectives to describe feelings

Grammar: too, too much, too many, (not) enough

9C. In the neighborhood

Vocabulary: phrasal verbs

Skills:

Reading: a letter to a newspaper

Listening: a news report

9D. Invitations

Real world: invitations and making arrangements

9.

Review and Progress Portfolio

Reading and Writing Portfolio

R: a personal email

W: paragraphs; expressing sympathy and giving advice; an email(2)

θτιω 10.

Unit 10.

Shop till you drop

10A. Going, going, gone

Vocabulary: verbs often used in the passive

Grammar: present simple passive; past simple passive

10B. Changing trends

Vocabulary: anything, someone, no one, everywhere, etc.

Grammar: used to

HwL: used to

10C. Fashion victims

Vocabulary: use of articles: a, an, the, no article

Skills:

Reading: a magazine article

Reading & Listening: a profile

10D. Can I help you?

Real world: in a shop

Vocabulary: shopping

HwL: what shop assistants say

Review and Progress Portfolio

Reading and Writing Portfolio

R: a letter to a newspaper

W: connecting words(3); giving your opinion

θτιω 11.

Unit 11.

Gossip and news

11A. Guess what?

Vocabulary: verb-noun collocations(3)

Grammar: present perfect for giving news with *just, yet, already*

11B. Murder mystery

Vocabulary: crime

Grammar: relative clauses with *who, which, that, where*

11C. Here is today's news

Vocabulary: guessing meaning from context

Skills:

Reading: a newspaper article

Listening: the news

11D. Did you?

Review and Progress Portfolio

	<p>Reading and Writing Portfolio R: stories W: use of verb forms; a narrative <i>Թեմա 12.</i> Unit 12. <u>Achieving your goals</u> 12A. <u>A year off</u> Vocabulary: money Grammar: reported speech 12B. <u>Taking chances</u> Vocabulary: unusual activities Grammar: second conditional 12C. <u>Men of magic</u> Vocabulary: connecting words (2): <i>first, next, then, etc.</i> Skills: Reading: a magazine article Reading & Listening: a radio interview HwL: linking: review(2) ***** 12. Review and Progress Portfolio End of Course Review R: an online diary; a posting on a website W: common mistakes; describing your goals in a posting</p>
Գնահատման մեթոդները և չափանիշները	<p>Գնահատումն իրականացվում է «ՎՊՐ ուսանողների գիտելիքների ստուգման, գնահատման և հաշվառման կանոնակարգ»-ին համապատասխան: https://new.vsu.am/karg/2023/usanoxneri%20giteliqneri%20stugman.pdf</p>
Գրականություն	<p>Պարտադիր՝ Face2face, Pre-intermediate, Cambridge University Press (Student' s book & Workbook Լրացուցիչ՝ Լ.Յամբարձումյան, English in Use, Երևան, 2013 Լ.Յամբարձումյան, English Step by Step, Երևան, 2014 Առցանց տեղեկություններ թեմաների համապատասխան</p>

Դասընթացի թվանիշը, անվանումը	ՔԿ/Բ-156 Էկոլոգիա և բնապահպանության հիմնահարցեր			
Դասընթացին հատկացվող կրեդիտը	2 կրեդիտ			
Ուսումնառության տարի / կիսամյակ	1-ին տարի, 1-ին կիսամյակ			
Ժամերի բաշխումը	Լսարանային	28	Դասախոսություն	14
			Սեմինար	14
			Լաբորատոր աշխատանք	
			Գործնական աշխատանք	
	Ինքնուրույն	32		
Ընդամենը	60			
Ստուգման ձևը	Ստուգաբլթ			
Դասընթացի նպատակը	<p>Տվյալ դասընթացը յուրացնելու համար ուսանողները օգտագործում են կենսաբանությունից, կենդանաբանությունից, բուսաբանությունից և աշխարհագրությունից ունեցած իրենց գիտելիքները, կարողությունները և հմտությունները: Դասընթացի նպատակն է ուսանողների մոտ ձևավորել գիտելիքներ</p>			

	<p>բնության օրինաչափությունների վերաբերյալ: Ուսանողներին ապահովել էկոլոգիական գործոնների, օրգանիզմների առանձին խմբերի յուրահատուկ վերաբերմունքն արտաքին միջավայրի և որոշ էկոլոգիական օրինաչափությունների, պոպուլյացիաների կառուցվածքի և հոմեոստազի մեխանիզմների հարմարվողական դերի մասին, կենսահամակեցությունների կառուցվածքի և թվակազմի կարգավորման մեխանիզմների մասին, ներտեսակային և միջտեսակային փոխհարաբերությունների, բնապահպանական հարցերի վերաբերյալ գիտելիքներով:</p>
<p>Դասընթացի վերջնարդյունքները</p>	<p>Դասընթացը ձևավորում է կրթական ծրագրի հետևյալ վերջնարդյունք(ներ)ը.</p> <p><i>Գիտելիք</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • էկոլոգիական գործոնների ազդեցությունը կենդանի օրգանիզմների վրա և նրանց միջև ստեղծվող • փոխհարաբերությունների մասին, • անթրոպոգեն գործոնի ազդեցությունը բնության վրա, պոպուլյացիաների և համակեցությունների • կառուցվածքի, նրանցում ընթացող միջտեսակային և ներտեսակային փոխհարաբերությունների մասին: • շրջակա միջավայրի աղտոտվածության և դրանց պահպանության օրինաչափությունների մասին: <p><i>Չմտություն</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Յուրացնելով էկոլոգիական առանձնահատկությունները իրականացնել բնության պահպանության միջոցառումներ • էկոլոգիայի և բնապահպանության վերաբերյալ տեսական գիտելիքներն ու ունակությունները կիրառել պրակտիկ գործունեության մեջ, • գնահատել անթրոպոգեն ազդեցությունը շրջակա միջավայրի վրա, հաշվի առնելով բնակլիմայական պայմանների առանձնահատկությունները: <p><i>Կարողունակություն</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • էկոլոգիայի ուսումնասիրման մեթոդներին, • բնության օրինաչափությունների վերլուծությանը: • էկոլոգիայի և բնապահպանության բնագավառում գործնական հմտություններին: • տարրական էկոլոգիական հետազոտությունների լաբորատոր մեթոդների կատարմանը
<p>Դասընթացի բովանդակությունը</p>	<p>Թեմա 1. Դասընթացի ծրագրի ներկայացում և ուսումնական գործողությունների պլանավորում: էկոլոգիա և բնապահպանություն առարկան, խնդիրները, զարգացման պատմությունը, բաժինները: Հասկացողություն էկոլոգիական գործոնների մասին Լույսը որպես աբիոտիկ էկոլոգիական գործոն: Լուսապարբերականություն: Կենսաբանական ռիթմեր: Ձերմությունը և խոնավությունը որպես աբիոտիկ գործոն: Թեմա 2. Կյանքի 4 հիմնական միջավայրերը. Բիոտիկ գործոններ: Ներտեսակային և միջտեսակային փոխհարաբերություններ: Թեմա 3. Պոպուլյացիայի կառուցվածքը: Ստաբիլ, աճող և կրճատվող պոպուլյացիաներ: էկոհամակարգեր: Սնման շղթաներ: Թեմա 4. Անթրոպոգեն ազդեցությունը մթնոլորտի վրա: Մթնոլորտի աղտոտման աղբյուրները և դրանց պահպանությունը: Օզոնային շերտի քայքայում: Թթվային տեղումներ: Թեմա 5. Անթրոպոգեն ազդեցությունը ջրոլորտի վրա: Ջրային պաշարների պահպանությունը աղտոտումից և քայքայումից: Անթրոպոգեն ազդեցությունը երկրակեղևի վրա: Հողային ծածկույթը և դրա պահպանությունը:</p>
<p>Գնահատման մեթոդները և չափանիշները</p>	<p>Գնահատումն իրականացվում է «ՎՊՅ ուսանողների գիտելիքների ստուգման, գնահատման և հաշվառման կանոնակարգ»-ին համապատասխան: https://new.vsu.am/karg/2023/usanoxneri%20giteligneri%20stugman.pdf</p>
<p>Գրականություն</p>	<p>Պարտադիր-</p>

	<ol style="list-style-type: none"> 1. В.А.Радкевич "Экология" Минск. 1987 2. Н. М. Черпова, А.М.Былова "Экология", М., 1980 3. А.А. Хван "Экология" М., 2002 4. Մելքումյան- 'Էկոլոգիայի հիմունքներ' 2008 5. Юджин, Одум "Экология". В 2-х томах.1986 6. Հայրապետյան Է., Հարությունյան Լ.- 'Բնության պահպանության հիմունքներ' 1983 <p>Լրացուցիչ-</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Чернова Н.И., Былова А.М.- "Общая экология". 2004 2. Հարությունյան Լ. Վ.- Ընդհանուր Էկոլոգիա, 1997 3. Бигон "Экология" М., 1999 4. Կ.Վ. Գրիգորյան, Ա.Յ. Եսայան և ուրիշներ- 'Էկոլոգիայի և բնության պահպանության հիմունքներ, 2010 5. Է. Հայրապետյան, Վ. Հարությունյան, Լ. Հարությունյան, Ժ. Վարդանյան - <<Բնապահպանության հիմունքներ>>, 2005 6. Ս. Շահինյան, Ն. Թամազյան- <<Էկոլոգիա>>, 2002թ. 7. Մելքումյան- Էկոլոգիա, 2009.
--	--

Դասընթացի թվանիշը, անվանումը	ԱՍ/բ-051 - Քաղաքացիական պաշտպանության և արտակարգ իրավիճակների հիմնահարցեր										
Դասընթացին հատկացվող կրեդիտը	2 կրեդիտ										
Ուսումնառության տարի / կիսամյակ	3-րդ տարի, 1-ին կիսամյակ										
Ժամերի բաշխումը	Լսարանային	28	<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 50%;">Դասախոսություն</td> <td style="width: 50%; text-align: center;">14</td> </tr> <tr> <td>Սեմինար</td> <td style="text-align: center;">0</td> </tr> <tr> <td>Լաբորատոր աշխատանք</td> <td style="text-align: center;">0</td> </tr> <tr> <td>Գործնական աշխատանք</td> <td style="text-align: center;">14</td> </tr> </table>	Դասախոսություն	14	Սեմինար	0	Լաբորատոր աշխատանք	0	Գործնական աշխատանք	14
Դասախոսություն	14										
Սեմինար	0										
Լաբորատոր աշխատանք	0										
Գործնական աշխատանք	14										
	Ինքնուրույն	32									
	Ընդամենը	60									
Ստուգման ձևը	Ստուգարք										
Դասընթացի նպատակը	Դասընթացի նպատակն է՝ ուսանողներին ծանոթացնել քաղաքապաշտպանության համակարգին և հիմնական խնդիրներին, ինչպես նաև, արտակարգ իրավիճակներում վարքի կանոններին և բնակչության պաշտպանության հիմնահարցերին:										
Դասընթացի վերջնարդյունքները	<p>Դասընթացը ձևավորում է կրթական ծրագրի հետևյալ վերջնարդյունք(ներ)ը.</p> <p><i>Գիտելիք</i></p> <p><i>Ուսանողը պետք է իմանա</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ արտադրական իրավիճակների դասակարգումը, բնութագիրը, կանխարգելման միջոցները, ինչպես նաև բնական, Էկոլոգիական, տեխնոլոգիական աղետներից պաշտպանվելու միջոցառումները: ✓ զանգվածային ոչնչացման զենքերի տեսակների, դրանց կիրառման ժամանակ առաջացած հետևանքների, պայքարի ու կանխարգելիչ խնդիրները ✓ բնակչության պաշտպանության միջոցները արտադրական իրավիճակներում և պատերազմի ժամանակ ✓ ապաստարանների, հակաճառագայթային թաքստոցների կառուցվածքները, տարիանման և ապակենտրոնացման կազմակերպման սկզբունքները 										

	<ul style="list-style-type: none"> ✓ ռիսկի գործոնը արտակարգ իրավիճակներում, ճգնաժամային կառավարման մի շարք հարցերի գաղափարները: <p><i>Չմտություն</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ բնակչության պաշտպանությանը անհատական և կոլեկտիվ միջոցներով ✓ հակազագից օգտվելու կանոններին ✓ շնչառական օրգանների պաշտպանության պարզագույն միջոցներին ✓ մարդասիրական օգնության կազմակերպմանը արտակարգ իրավիճակներում: <p><i>Կարողունակություն</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ դիմակայել բնական, Էկոլոգիական, տեխնածին աղետներին ✓ միջուկային, քիմիական, կենսաբանական զենքերից պաշտպանվել ապաստարաններում, հակաճառագայթային թաքստոցներում ✓ ցուցաբերի առաջին բուժօգնություն տուժածներին ✓ աշխատել փրկարարական ջոկատներում:
<p>Դասընթացի բովանդակությունը</p>	<p>Թեմա 1. Արտակարգ իրավիճակներ, առաջացման պատճառները, զարգացման փուլերը և դասակարգումը:</p> <p>Թեմա 2. Տարերային աղետներ, վտանգավոր երևույթներ, առաջացման պատճառները: Տեխնածին աղետներ բնակչության պաշտպանության հրատապ միջոցները:</p> <p>Թեմա 3. Չանգվածային ոչնչացման զենքի տեսակները, բնութագիրը և բնակչության պաշտպանությունը նրանից:</p> <p>Թեմա 4. Բնակչության պաշտպանության կազմակերպումը արտակարգ իրավիճակների և պատերազմի ժամանակ:</p> <p>Թեմա 5. Քաղաքացիական պաշտպանությունը, նրա նպատակները և խնդիրները: Քաղաքացիական պաշտպանության պաշտպանական կառույցները:</p> <p>Թեմա 6. Արտակարգ իրավիճակների ռիսկի գնահատումը: Ռիսկի նվազեցման համալիր ծրագիր:</p> <p>Թեմա 7. Փրկարար աշխատանքի կազմակերպումը ԱԻ և պատերազմի ժամանակ:</p>
<p>Գնահատման մեթոդները և չափանիշները</p>	<p>Գնահատումն իրականացվում է «ՎՊՅ ուսանողների գիտելիքների ստուգման, գնահատման և հաշվառման կանոնակարգ»-ին համապատասխան:</p> <p>https://new.vsu.am/karg/2023/usanoxneri%20giteliqneri%20stugman.pdf</p>
<p>Գրականություն</p>	<p>Պարտադիր -Յ.Ս.Գրիգորյան-«Արտակարգ իրավիճակների և քաղաքացիական պաշտպանության հիմնահարցեր», Երևան 2014թ. Ալավերդյան Ռ., Սարաֆյան Կ., «Ձրիեղեղներ», Երևան 2000 թ. Ասրյան Յ., Մամիկոնյան Յու., Մաթևոսյան Յ., Սարաֆյան Կ., «Ձեռնարկ ռազմական և արտակարգ իրավիճակներում վարելակերպի կանոնների մասին», Երևան 2001թ. Բալասանյան Ս., «Սեյսմիկ պաշտպանությունը և նրա կազմակերպումը», Գյումրի, Էլդորադո, 200 թ. Մաթևոսյան Յ., Սարաֆյան Կ. և ուրիշներ «Ռազմական և արտակարգ իրավիճակներում վարելակերպի կանոնների մասին», Ձեռնարկ, Երևան 2001թ. Յովհաննիսյան Ս., «Աղետների ռիսկերի նվազեցման կրթություն», Երևան, Փրինթինֆո 2011թ. Յարությունյան Ս., Արտակարգ իրավիճակների և քաղաքացիական պաշտպանության</p>

	<p>հիմունքներ, Երևան, Տնտեսագետ 2003 թ.</p> <p>Լրացուցիչ- Հայաստանի Հանրապետության օրենքը «Արտակարգ իրավիճակներում բնակչության պաշտպանության մասին»1998 թ. 2-րդ դեկտեմբերի</p> <p>Հայաստանի Հանրապետության օրենքը «Քաղաքացիական պաշտպանության մասին»,2002 թ.</p> <p>5-րդ մարտի</p> <p>ՀՀ օրենք «Տեղական ինքնակառավարման մասին», Երևան, Լորք-Ֆիրմա ՍՊԸ1996 թ</p> <p>ՀՀ օրենքը «Սեյսմիկ պաշտպանության մասին», Երևան 2007թ.</p> <p>ՀՀ օրենքը «Ահ-ում բնակչության պաշտպանության մասին»1998 թ.</p> <p>ՀՀ օրենքը «Քաղաքացիական պաշտպանության մասին» 2002 թ.</p>
--	--

Դասընթացի թվանիշը, անվանումը	ՔԿ/բ-235 Բժշկագիտության հիմունքներ և առողջության պահպանում										
Դասընթացին հատկացվող կրեդիտը	2 կրեդիտ										
Ուսումնառության տարի / կիսամյակ	3-րդ տարի, 1-ին կիսամյակ										
Ժամերի բաշխումը	Լսարանային	28	<table border="1"> <tr> <td>Դասախոսություն</td> <td>14</td> </tr> <tr> <td>Սեմինար</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Լաբորատոր աշխատանք</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Գործնական աշխատանք</td> <td>14</td> </tr> </table>	Դասախոսություն	14	Սեմինար		Լաբորատոր աշխատանք		Գործնական աշխատանք	14
Դասախոսություն	14										
Սեմինար											
Լաբորատոր աշխատանք											
Գործնական աշխատանք	14										
	Ինքնուրույն	32									
	Ընդամենը	60									
Ստուգման ձևը	Ստուգարք										
Դասընթացի նպատակը	<p>«Բժշկագիտության հիմունքներ և առողջության պահպանում» առարկայի հիմնական նպատակն է ուսանողների տալ գիտելիքներ բժշկագիտության հիմունքների, հիվանդությունների դասակարգման, առաջացման պատճառների, ընթացքի, կանխարգելման մասին: Նրանց մոտ զարգացնել անհրաժեշտ հմտություններ աղետների օջախում տուժածներին առաջին և մինչբժշկական օգնություն ցույց տալու համար, պատրաստել նրանց պրակտիկ աշխատանքի բժշկական օգնություն ցուցաբերելու համար արտակարգ իրավիճակների պայմաններում: Ուսանողների մոտ արմատավորել հմտություններ և կարողություններ կատարելու վիրակապություն, դնել բեկակալ, չափել հիվանդի կամ տուժվածի զարկերակային ճնշումը, որոշել պուլսը, շնչառության հաճախականությունը, չափել մարմնի առավելագույն ջերմությունը, վերահսկել տուժվածի վիճակը, կանխել վնասվածքային շոկի առաջացումը, կազմակերպել ճիշտ օգնություն վնասվածքների ժամանակ, կատարել ճիշտ տեղափոխություն: Գաղափար կազմել առողջ ապրելակերպի, սեռական դաստիարակության մասին:</p> <p>Ծրագրով նախատեսված են դասախոսություններ և գործնական պարապմունքներ լսարաններում և կաբինետներում, իսկ կլինիկային հատկացված ժամերը անց են կացվում հիվանդանոցում և պոլիկլինիկայում:</p>										
Դասընթացի վերջնաքոյունքները	<p>Դասընթացը ձևավորում է կրթական ծրագրի հետևյալ վերջնաքոյունք(ներ)ը.</p> <p><i>Գիտելիք</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Հիվանդությունը (ոչ վարակիչ և վարակիչ): • Հիվանդի (վարակիչ և ոչ վարակիչ) հետազոտությունը և ախտորոշումը: 										

- Հիվանդի խնամքը՝ սիրտ-անոթային, շնչառության, մարսողության, էնդոկրին, միզազատական և վարակիչ հիվանդությունների ժամանակ:
- Սիրտ-անոթային օրգանների հիվանդություններ:
- Սիրտ անոթավորող արյունատար անոթում արյան հոսքի նվազման պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, առաջին բուժօգնությունը:
- Սիրտ անոթավորող արյունատար անոթում արյան հոսքի կանգի պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, առաջին բուժօգնությունը:
- Արյան գերճնշման պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, առաջին բուժօգնությունը:
- Բրոնխների բորբոքումը՝ պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, բուժումը:
- Բրոնխների ասթման՝ պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, առաջին բուժօգնությունը:
- Թոքերի բորբոքումը՝ պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, առաջին բուժօգնությունը:
- Մարսողության օրգանների հիվանդությունները՝
- Ստամոքսի բորբոքումը՝ պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, առաջին բուժօգնությունը:
- Խոցային հիվանդություն՝ պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, առաջին բուժօգնությունը:
- Էնդեմիկ խպիպ՝ պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, առաջին բուժօգնությունը:
- Շաքարախտը՝ պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, առաջին բուժօգնությունը:
- Երիկամի բորբոքում՝ պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, առաջին բուժօգնությունը:
- Մեզահեռացնող ուղու բորբոքումը՝ պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, առաջին բուժօգնությունը:
- Վարակիչ հիվանդությունների (անվանախմբավորումները, պատճառները):
- Դիզենտերիա՝ պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, բուժումը, կանխարգելումը:
- Լյարդի բորբոքում՝ պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, բուժումը:
- Ջրծաղիկ՝ պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, բուժումը, կանխարգելումը:
- Դիֆտերիա՝ պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, բուժումը, կանխարգելումը:
- Էպիդեմիկ պարոտիտ՝ պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, բուժումը, կանխարգելումը:
- Բծավոր տիֆ՝ պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, բուժումը, կանխարգելումը:
- Բրուցելյոզ՝ պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, բուժումը, կանխարգելումը:
- Սիբիրախտ՝ պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, բուժումը, կանխարգելումը:
- Իմունիտետը: Պատվաստումը:
- Անոթազարկի հաճախականություն չափելը:
- Մեխանիկական ճնշումաչափիչով և հնչյունալսիչով արյան ճնշման չափելը:
- Մեխանիկական ճնշումաչափիչով առանց հնչյունալսիչով արյան ճնշման չափելը:
- Շնչառության շարժումների հաճախականություն չափելը:
- Դեղանոթից դեղանյութի զետեղումը ներարկիչի մեջ:
- Դեղանյութի ենթամաշկային ներարկումը:

	<ul style="list-style-type: none"> • Դեղանյութի ներմկանային ներարկումը: • Դեղանյութի ներանոթային ներարկումը: • Դեղանյութի ներմուծումը ականջի մեջ: • Դեղանյութի ներմուծումը քթի խոռոչ: • Մարմնի ջերմաստիճան չափել: • Արյան տեղային արյունահորդություն առաջացնող միջոց դնել: <p><i>Հմտություն</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Ձեռք բերված տեսական և գործնական գիտելիքների կիրառում: • անոթազարկի հաճախականություն չափել: • մեխանիկական ճնշումաչափիչով և հնչյունալսիչով արյան ճնշման չափել: • շնչառության շարժումների հաճախականություն չափել: • դեղանոթից դեղանյութ զետեղել ներարկիչի մեջ: • մարմին ենթամաշկային ներարկել դեղանյութ • մարմին ներմկանային ներարկել դեղանյութ • մարմին ներանոթային ներարկել դեղանյութ • Դեղանյութ ներմուծել ականջի մեջ: • Դեղանյութ ներմուծել քթի խոռոչ: • Մարմնի ջերմություն չափել: • Արյան տեղային արյունահորդություն առաջացնող միջոց դնել <p><i>Կարողունակություն</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Հիվանդի հետազոտության մեթոդներին և առաջին բուժօգնությունն ցուցաբերելուն • անձնական հիգիենայի կանոններին • հիվանդի խնամքի կազմակերպմանը • առողջությունը պայմանավորող բաղադրիչների ճիշտ կիրառումը
<p>Դասընթացի բովանդակությունը</p>	<p>Թեմա 1. Բժշկագիտության հիմունքներ և առողջության պահպանում առարկայի նպատակը, խնդիրները, առանձնահատկությունները և հետազոտության մեթոդները: Հիվանդություն (ոչ վարակիչ, վարակիչ), հիվանդի (ոչ վարակիչ, վարակիչ) հետազոտությունը և ախտորոշումը:</p> <p>Թեմա 2. Սիրտ-անոթային օրգանների հիվանդություններ՝ սիրտը անոթավորող արյունատար անոթում արյան հոսքի նվազում՝ առաջին բուժօգնությունը, սիրտը անոթավորող արյունատար անոթում արյան հոսքի կանգ՝ առաջին բուժօգնությունը, արյան գերճնշում:</p> <p>Թեմա 3. Շնչառության օրգանների հիվանդություններ՝ բրոնխի բորբոքում (բրոնխաբորբ), բրոնխների ասթմա (բրոնխադժվարաշնչառություն), թոքի բորբոքում (թոքաբորբ):</p> <p>Թեմա 4 . Մարսողության օրգանների հիվանդություններ՝ ստամոքսի բորբոքում (ստամոքսաբորբ), բարակ աղու խոց: Ներզատիչ օրգանների հիվանդություններ՝ շաքարախտ, էնդեմիկ խալիպ: Դիզենտերիա (Աղիքամանրեախտ): Լյարդի բորբոքում: Իմունիտետ: Ջրծաղիկ, կարմրուկ, Էպիդեմիկ պարոտիտ:</p> <p>Թեմա 5. Մեզագոյացնող և մեզ հեռացնող օրգանների հիվանդություններ՝ երիկամի բորբոքում (երիկամաբորբ), մեզահեռացնող ուղու բորբոքում (մեզատուղաբորբ): Վարակիչ հիվանդություններ: Դիֆտերիա, բժավոր տիֆ, բրուցելոզ, սիբիրախտ, դաբադ:</p> <p>Թեմա 6. Բժշկագիտության հիմունքներ և առողջության պահպանում առարկայի նպատակը, խնդիրները, առանձնահատկությունները և հետազոտության մեթոդները: Հիվանդություն (ոչ վարակիչ, վարակիչ), հիվանդի (ոչ վարակիչ, վարակիչ) հետազոտությունը և ախտորոշումը: Անոթազարկի հաճախականության չափումը: Արյան ճնշման չափումը:</p> <p>Թեմա 7. Սիրտ-անոթային օրգանների հիվանդություններ՝ սիրտը անոթավորող արյունատար անոթում արյան հոսքի նվազում՝ առաջին բուժօգնությունը, սիրտը անոթավորող արյունատար անոթում արյան</p>

	<p>հոսքի կանգ՝ առաջին բուժօգնությունը, արյան գերճնշում: Դեղանյութի զետեղումը դեղանոթից ներարկիչի մեջ, դեղանյութի ենթամաշկային ներարկումը, դեղանյութի ներմկանային ներարկումը, դեղանյութի ներանոթային ներարկումը:</p> <p>Թեմա 8. Շնչառության օրգանների հիվանդություններ՝ բրոնխի բորբոքում (բրոնխաբորբ), բրոնխների ասթմա (բրոնխադժվարաշնչառություն), թոքի բորբոքում (թոքաբորբ): Շնչառության շարժումների հաճախականության չափումը: Հիվանդի անհատական հիգիենան և պահպանման կանոնները:</p> <p>Թեմա 9. Մարտոդության օրգանների հիվանդություններ՝ ստամոքսի բորբոքում (ստամոքսաբորբ), բարակ աղու խոց: Ներզատիչ օրգանների հիվանդություններ՝ շաքարախտ, էնդեմիկ խաչիպ: Արյան տեղային արյունահորդում: Ստամոքսի լվացում:</p> <p>Թեմա 10. Մեզագոյացնող և մեզ հեռացնող օրգանների հիվանդություններ՝ երիկամի բորբոքում (երիկամաբորբ), մեզահեռացնող ուղու բորբոքում (մեզաուղաբորբ): Վարակիչ հիվանդություններ: Իմունիտետ, պատվաստում: Դիզենտերիա (Աղիքամանրէախտ): Լյարդի բորբոքում: Ջրծաղիկ: Հոգնանների տեսակները և դրման տեխնիկան:</p> <p>Թեմա 11. Դիֆտերիա, էպիդեմիկ պարոտիտ, կարմրուկ, բժավոր տիֆ: Բուժական սնունդ և դիետիկ սեղաններ:</p> <p>Թեմա 12. Բրուցելոզ, սիբիրախտ, դաբաղ: Բնական, խառը և արհեստական սնուցում:</p>
<p>Գնահատման մեթոդները և չափանիշները</p>	<p>Գնահատումն իրականացվում է «ՎՊՅ ուսանողների գիտելիքների ստուգման, գնահատման և հաշվառման կանոնակարգ»-ին համապատասխան:</p> <p>https://new.vsu.am/karg/2023/usanoxneri%20giteliqneri%20stugman.pdf</p>
<p>Գրականություն</p>	<p>Պարտադիր-</p> <ol style="list-style-type: none"> Ն. Ավետիսյան, "Ներքին հիվանդություններ", 2004 Վ. Աստվածատրյան, "Վիճակակազմի մանկաբուժություն", 2000 В.И.Покровский. Популярная медицинская энциклопедия. 1989 А. Воробьева. Учебное пособие для подготовки медицинский сестер. 2001 Ա. Ն. Մուրատով, Վիրաբուժություն և հիվանդների խնամքը, 1989 Գ. Ստամբուլցյան, "Ներքին հիվանդություններ", 2000 Ս. Մինասյան, Առողջագիտություն, 2008 Օ. Ջուհարյան, Կենսագործունեության անվտանգություն, 2005 А. Воробьева. Справочник практического врача. 2000 Վ. Ս. Մարտյան, Լ. Վ. Եղոյան, Մեթոդական ցուցումներ բժշկագիտության հիմունքներ և առողջության պահպանում ու արտակարգ իրավիճակներում առաջին բուժօգնություն առարկաների գործնական պարապմունքների վերաբերյալ, 2018 <p>Լրացուցիչ-</p> <ol style="list-style-type: none"> Винакмен. Инфекционные болезни. 2000 Վարմիր խաչ, Առաջին օգնության հիմունքներ, 1999 Վ. Մարտյան, "Մեթոդական ցուցումներ բժշկագիտության հիմունքներ առարկայից", 2000 Е.А.Федина. Справочник провизора – консультанта. 2005 Է. Ս. Գաբրիելյան, Ֆարմակոլոգիա, 1998 Վ. Ա. Արսվյան, Առաջին օգնություն / հանրամատչելի ձեռնարկ/, 2012

<p>Դասընթացի թվանիշը, անվանումը</p>	<p>ՔԿ/բ-184. Արտակարգ իրավիճակներում բնակչության առաջին բուժօգնություն</p>
<p>Դասընթացին հատկացվող կրեդիտը</p>	<p>2 կրեդիտ</p>

Ուսումնառության տարի / կիսամյակ	3-րդ տարի, 1-րդ կիսամյակ			
Ժամերի բաշխումը	Լսարանային	28	Դասախոսություն	14
			Մեմինար	
			Լաբորատոր աշխատանք	
			Գործնական աշխատանք	14
	Ինքնուրույն			32
	Ընդամենը			60
Ստուգման ձևը	Ստուգաք			
Դասընթացի նպատակը	<p>«Արտակարգ իրավիճակներում առաջին բուժ. օգնություն և առարկայի հիմնական նպատակն է ուսանողների տալ գիտելիքներ արտակարգ և մարտական իրավիճակներում տուժվածի կամ հիվանդի վիճակի գնահատման, համակարգված և պրակտիկ թերապևտիկ օգնության ձևերի, պաթոլոգիկ պրոցեսների ուսումնասիրության, պրոֆիլակտիկայի և բուժման, մասնագիտական գործունեության ընթացքում զարգացած հիվանդությունների (անբարենպաստ պայմաններ, տարբեր թունավոր գործոնների ազդեցություն և այլն) առաջացման պատճառների, կանխարգելման, բուժօգնության կազմակերպման նորմայից շեղվածքի վիճակների ծագման և զարգացման վերաբերյալ, բժշկական էվակուացիայի, հիվանդների և վիրավորների հետազոտության հաջորդականության, տարահանման տարբեր փուլերի, մարտի դաշտում և տարբեր տիպի զանգվածային բնաջնջման զենքի կիրառման ժամանակաբարձր մասնագիտական թերապևտիկ օգնության վերաբերյալ: Ծրագրով նախատեսված են դասախոսություններ և գործնական պարապմունքներ լսարաններում և կաբինետներում, իսկ կլինիկային հատկացված ժամերը անց են կացվում հիվանդանոցում և պոլիկլինիկայում:</p>			
Դասընթացի վերջնարդյունքները	<p>Դասընթացը ձևավորում է կրթական ծրագրի հետևյալ վերջնարդյունք(ներ)ը.</p> <p><i>Գիտելիք</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Հիվանդությունը (վնասվածքը, թունավորումը): • Հիվանդի (վնասվածքով, թունավորված) հետազոտությունը, ախտորոշումը: • Արյունահոսությունը, ձևերը, պատճառները, ախտանշանները, առաջին բուժօգնությունը: • Բազուկի վնասվածքի տեսքերը, պատճառները, ախտանշանները, առաջին բուժօգնությունը: • Նախաբազուկի վնասվածքի տեսքերը, պատճառները, ախտանշանները, առաջին բուժօգնությունը: • Ձեռնաթաթի վնասվածքի տեսքերը, պատճառները, ախտանշանները, առաջին բուժօգնությունը: • Ազդրի վնասվածքի տեսքերը, պատճառները, ախտանշանները, առաջին բուժօգնությունը: • Սրունքի վնասվածքի տեսքերը, պատճառները, ախտանշանները, առաջին բուժօգնությունը: • Ոտնաթաթի վնասվածքի տեսքերը, պատճառները, ախտանշանները, առաջին բուժօգնությունը: • Գլխի վնասվածքի տեսքերը, պատճառները, ախտանշանները, առաջին բուժօգնությունը: • Ողնաշարի վնասվածքի տեսքերը, պատճառները, ախտանշանները, առաջին բուժօգնությունը: • Կոնքի վնասվածքի տեսքերը, պատճառները, ախտանշանները, առաջին բուժօգնությունը: • Կրծքավանդակի վնասվածքի տեսքերը, պատճառները, ախտանշանները, առաջին բուժօգնությունը: 			

- Որովայնի վնասվածքի տեսքերը, պատճառները, ախտանշանները, առաջին բուժօգնությունը:
 - Բազուկ-թիակ-անրակային հոդապոկախտը, պատճառը, ախտանշանները, առաջին բուժօգնությունը:
 - Տարբերամարմնամասանույնատեսքի վնասվածքը, առաջին բուժօգնությունը:
 - Տարբերամարմնամասատարբերատեսքի վնասվածքը, առաջին բուժօգնությունը:
 - Թունավորման ուղիները, ախտանշանները, առաջին բուժօգնությունը:
 - Անոթազարկի հաճախականությունը չափելը:
 - Մեխանիկական ճնշումաչափիչով և հնչունալսիչով արյան ճնշում չափելը:
 - Մեխանիկական ճնշումաչափիչով արյան ճնշում չափելը:
 - Գլխի վերքակապումը:
 - Շնչառության շարժումների հաճախականությունը չափելը:
 - Կրծքավանդակ վերքակապելը:
 - Որովայն վերքակապելը:
 - Արյան տեղային հոսունությունը նվազեցնող միջոց դնելը:
 - Բազուկի վերքակապումը:
 - Նախաբազուկի վերքակապումը:
 - Ձեռնաթաթի վերքակապումը:
 - Բազուկ-նախաբազուկային հոդի վերքակապումը:
 - Բազուկ-թիակ-անրակային հոդի վերքակապումը:
 - Ազդրի վերքակապումը:
 - Սրունքի վերքակապումը:
 - Կոնք-ազդրային հոդի վերքակապումը:
 - Ազդր-սրունքային հոդի վերքակապումը:
 - Սրունք-ոտնաթաթային հոդի վերքակապումը:
 - Ոտնաթաթի վերքակապումը:
 - Արյան տեղային արյունահորդություն առաջացնող միջոց դնելը:
 - Դեղանյութի զետեղումը ներարկիչի մեջ:
 - Դեղանյութի ենթամաշկային ներարկումը:
 - Դեղանյութի ներմկանային ներարկումը:
 - Դեղանյութի ներանոթային ներարկումը:
- Հնտություն*
- Ձեռք բերված տեսական և գործնական գիտելիքների կիրառում:
 - անոթազարկի հաճախականությունը չափել
 - մեխանիկական ճնշումաչափիչով և հնչունալսիչով արյան ճնշումը չափել
 - մեխանիկական ճնշումաչափիչով և առանց հնչունալսիչի արյան ճնշումը չափել
 - գլխի վնասվածք վերքակապել
 - շնչառության շարժումների հաճախականությունը չափել
 - կրծքավանդակի վնասվածք վերքակապել
 - որովայնի վնասվածք վերքակապել
 - արյան տեղային հոսունությունը նվազեցնող միջոց դնել
 - արյան տեղային արյունահորդում առաջացնող միջոց դնել
 - բազուկի վնասվածք վերքակապել
 - նախաբազուկի վնասվածք վերքակապել
 - ձեռնաթաթի վնասվածք վերքակապել
 - բազուկ-նախաբազուկային հոդի (շուրջբոլորի) վնասվածք վերքակապել
 - բազուկ-թիակ-անրակային հոդի (շուրջբոլորի) վնասվածք վերքակապել

	<ul style="list-style-type: none"> • ազդրի վնասվածք վերքակապել • սրունքի վնասվածք վերքակապել • ազդր-սրունքային հոդի (շուրջբոլորի) վնասվածք վերքակապել • ոտնաթաթի վնասվածք վերքակապել • կոնք-ազդրային հոդի (շուրջբոլորի) վնասվածք վերքակապել • արյան տեղային արյունահորդություն առաջացնող միջոց դնել • արհեստական շնչառություն և սրտի անուղղակի սեղմում կատարել • դեղանոթից դեղանյութ զեղտեղել ներարկիչի մեջ • մարմին ենթամաշկային ներարկել դեղանյութ • մարմին ներմկանային ներարկել դեղանյութ • մարմին ներանոթային ներարկել դեղանյութ: <p><i>Կարողունակություն</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Հիվանդի (վնասվածքով, թունավորված) հետազոտության մեթոդներին և առաջին բուժօգնություն ցուցաբերելուն • անձնական հիգիենայի կանոններին • հիվանդի (վնասվածքով, թունավորված) խնամքի կազմակերպմանը • առողջությունը պայմանավորող բաղադրիչների ճիշտ կիրառումը
<p>Դասընթացի բովանդակությունը</p>	<p>Թեմա 1. Արտակարգ իրավիճակներում առաջին բուժօգնություն առարկայի նպատակը, խնդիրները, առանձնահատկությունները և հետազոտության մեթոդները: Հիվանդություն (վնասվածք, թունավորում): Հիվանդի (վնասվածքով, թունավորված) հետազոտությունը և ախտորոշումը: Արյունահոսություն, առաջին բուժօգնությունը</p> <p>Թեմա 2. Բազուկի վնասվածք, առաջին բուժօգնությունը: Նախաբազուկի վնասվածք, առաջին բուժօգնությունը: Ձեռնաթաթի վնասվածք, առաջին բուժօգնությունը: Բազուկ-թիակ-անրակային հոդապոկում (հոդապոկախտ)</p> <p>Թեմա 3. Ազդրի վնասվածք, առաջին բուժօգնությունը: Սրունքի վնասվածք, առաջին բուժօգնությունը: Ոտնաթաթի վնասվածք, առաջին բուժօգնությունը:</p> <p>Թեմա 4. Գլխի վնասվածք, առաջին բուժօգնությունը: Կրծքավանդակի վնասվածք, առաջին բուժօգնությունը: Որովայնի վնասվածք, առաջին բուժօգնությունը:</p> <p>Թեմա 5. Տարբերամարմնամասանույնատեսքի վնասվածք, առաջին բուժօգնությունը: Տարբերամարմնամասատարբերատեսքի վնասվածք, առաջին բուժօգնությունը:</p> <p>Թեմա 6. Արտակարգ իրավիճակներում առաջին բուժօգնություն առարկայի նպատակը, խնդիրները, առանձնահատկությունները և հետազոտության մեթոդները: Հիվանդություն (վնասվածք, թունավորում): Անոթազարկի հաճախականության չափումը: Արյան ճնշման չափումը:</p> <p>Թեմա 7. Հիվանդի (վնասվածքով, թունավորված) հետազոտությունը և ախտորոշումը: Արյունահոսություն, առաջին բուժօգնությունը: Արյան տեղային արյունահորդում: Դեղանյութի զեղտեղումը դեղանոթից ներարկիչի մեջ: Դեղանյութի ենթամաշկային ներարկումը: Դեղանյութի ներմկանային ներարկումը: Դեղանյութի ներանոթային ներարկումը:</p> <p>Թեմա 8. Բազուկի վնասվածք, առաջին բուժօգնությունը: Նախաբազուկի վնասվածք, առաջին բուժօգնությունը: Ձեռնաթաթի վնասվածք, առաջին բուժօգնությունը: Բազուկ-թիակ-անրակային հոդապոկում (հոդապոկախտ): Բազուկի վերքակապումը: Նախաբազուկի վերքակապումը: Ձեռնաթաթի վերքակապումը:</p> <p>Թեմա 9. Ազդրի վնասվածք, առաջին բուժօգնությունը: Սրունքի վնասվածք, առաջին բուժօգնությունը: Ոտնաթաթի վնասվածք, առաջին բուժօգնությունը: Ազդրի վերքակապումը: Սրունքի վերքակապումը: Ոտնաթաթի վերքակապումը:</p> <p>Թեմա 10. Գլխի վնասվածք, առաջին բուժօգնությունը: Կրծքավանդակի վնասվածք, առաջին բուժօգնությունը: Որովայնի վնասվածք, առաջին բուժօգնությունը: Գլխի վերքակապումը: Կրծքավանդակի վերքակապումը:</p>

	<p>Որովայնի վերքակապումը: Թեմա 11. Ողնաշարի վնասվածք, առաջին բուժօգնությունը: Կոնքի վնասվածք, առաջին բուժօգնությունը: Թունավորում, առաջին բուժօգնությունը: Թեմա 12. Տարբերամարմնամասանույնատեսքի վնասվածք, առաջին բուժօգնությունը: Տարբերամարմնամասատարբերատեսքի վնասվածք, առաջին բուժօգնությունը: Բազուկ-թիակ-անրակային հոդի վերքակապումը, բազուկ-նախաբազուկային հոդի վերքակապումը, նախաբազուկ-ձեռնաթաթային հոդի վերքակապումը: Կոնք-ազդրային հոդի վերքակապումը, ազդր-սրունքային հոդի վերքակապումը, սրունք-ոտնաթաթային հոդի վերքակապումը, մարմնի ջերմաստիճանի չափում:</p>
Գնահատման մեթոդները և չափանիշները	<p>Գնահատումն իրականացվում է «ՎՊՅ ուսանողների գիտելիքների ստուգման, գնահատման և հաշվառման կանոնակարգ»-ին համապատասխան: https://new.vsu.am/karg/2023/usanoxneri%20giteliqneri%20stugman.pdf</p>
Գրականություն	<p>Պարտադիր-</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. В.И.Покровский. Популярная медицинская энциклопедия. 1989 2. А. Воробьева. Учебное пособие для подготовки медицинский сестер. 2001 3. Ա. Ն. Մուրատով . Վիրաբուժություն և հիվանդների խնամքը , 1989 4. Գ. Ստամբուլցյան , " Ներքին հիվանդություններ " , 2000 5. Ս. Մինասյան , Առողջագիտություն , 2008 6. Օ. Ջուհարյան , Կենսագործունեության անվտանգություն , 2005 7. А. Воробьева. Справочник практического врача. 2000 8. Վ. Ս. Մադոյան, Լ. Վ. Եդոյան, Մեթոդական ցուցումներ բժշկագիտության հիմունքներ և առողջության պահպանում ու արտակարգ իրավիճակներում առաջին բուժօգնություն առարկաների գործնական պարապմունքների վերաբերյալ, 2018 <p>Լրացուցիչ-</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Կարմիր խաչ, Առաջին օգնության հիմունքներ, 1999 2. Վ. Մադոյան , "Մեթոդական ցուցումներ բժշկագիտության հիմունքներ առարկայից " , 2000 3. Е.А.Федина. Справочник провизора – консультанта. 2005 4. Է. Ս.Գաբրիելյան , Ֆարմակոլոգիա, 1998 5. Վ. Ա. Աբովյան , Առաջին օգնություն / հանրամատչելի ձեռնար/, 2012

Դասընթացի թվանիշը, անվանումը	<u>ՄԻ/Բ-082 «Բարձրագույն մաթեմատիկա-1»</u>			
Դասընթացին հատկացվող կրեդիտը	5 կրեդիտ			
Ուսումնառության տարի / կիսամյակ	1-ին տարի, 1-ին կիսամյակ			
Ժամերի բաշխումը	Լսարանային	70	Դասախոսություն	32
			Գործնական աշխատանք	38
	Ինքնուրույն	80		
	Ընդամենը	150		
Ստուգման ձևը	ընթացիկ քննություն			

<p>Դասընթացի նպատակը</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ներկայացնել գծային հավասարումների համակարգի լուծման ալգորիթմներ, ▪ ծանոթացնել կոմպլեքս թվերի, վեկտորների, մատրիցների հետկատարվող գործողություններին, ▪ մատուցել որոշիչների կիրառությունները և դրանց հաշվման եղանակները, ▪ ծանոթացնել ուղի, հարթության, դասական կորերի ամակերևույթների հավասարումներին: ▪ ներկայացնել գծային տարածության գաղափարը, հիմնական հատկությունները, ▪ ծանոթացնել վեկտորների համակարգի գծային անկախության, հենքի, չափողականության գաղափարներին 	
<p>Դասընթացի վերջնարդյունքները</p>	<p>Դասընթացը ձևավորում է կրթական ծրագրի հետևյալ վերջնարդյունք(ներ)ը.</p> <p>Գիտելիք</p> <ul style="list-style-type: none"> • ներկայացնելու գծային հավասարումների համակարգերի լուծման ալգորիթմներ, • նկարագրելու որոշիչի հաշվման եղանակները, • լու ուղի, հարթության, դասական վերարտադրե կորերի և մակերևույթների հավասարումները: • ներկայացնելու գծային տարածության գաղափարը, հատկությունները, • լուսաբանելու վեկտորների գծային անկախության, հենքի, չափողականության գաղափարները, • բացատրելու համասեռ գծային հավասարումների համակարգի ֆունդամենտալ լուծումները գտնելու ալգորիթմը, <p>Ջմտուրություն</p> <ul style="list-style-type: none"> • լուծելու գծային հավասարումների համակարգեր, • հաշվելու որոշիչներ, վեկտորների սկալյար, վեկտորական, խառը արտադրյալներ, • հաշվելու մատրիցներ արտադրյալը, գումարը, գտնել մատրիցի հակադարձը տարբերելու վեկտորների համակարգի գծային կախված կամ անկախ լինելը, • հաշվել մատրիցի սեփական արժեքներն ու սեփական վեկտորները: <p>Կարողունակություն</p> <ul style="list-style-type: none"> • մոդելավորելու մասնագիտության խնդիրները հանրահաշվի և անլիտիկ երկրաչափության մեթոդներով 	
<p>Դասընթացի բովանդակությունը</p>	<p>Թեմա1</p>	<p>Վեկտորներ, գումարումը, թվով բազմապատկումը, հատկությունները, վեկտորի կորդինատները: Սկալյար արտադրյալը, հատկությունները, կիրառությունները:</p>
	<p>Թեմա2</p>	<p>Վեկտորական և խառն արտադրյալները, նրանց երկրաչափական իմաստը և հատկությունները</p>
	<p>Թեմա3</p>	<p>Ուղղի հավասարումը հարթության վրա,</p>

	<p>ուղիղների փոխադարձ անկյունը</p> <p>դիրքը, կազմած</p>
Թեմա4	<p>Ուղիղը և հարթությունը տարածության մեջ: Ուղիղի և հարթության փոխադարձ դիրքը, նրանց կազմած անկյունները</p>
Թեմա5	<p>Էլիպսը, հիպերբոլը , նրանց կանոնական հավասարումները</p>
Թեմա6	<p>Պարաբոլի կանոնական հավասարումը: Շոշափողների հավասարումները</p>
Թեմա7	<p>Երկրորդ կարգի մակերևույթների կանոնական տեսությունը</p>
Թեմա8	<p>Հավասարումների համակարգի լուծման Գաուսի մեթոդը</p>
Թեմա9	<p>Որոշիչներ, նրանց հատկությունները</p>
Թեմա10	<p>Միևորներ և հանրահաշվական լրացումներ, որոշիչների հաշվումը: Կրամերի կանոնը</p>
Թեմա11	<p>Գծային տարածություններ, բազիս, ենթատարածություններ</p>
Թեմա12	<p>Վեկտորների կորորդինատների ձևափոխությունը</p>
Թեմա13	<p>Մատրիցներ, գործողություններ նրանց հետ: Մատրիցի ռանգը, հաշվումը</p>
Թեմա14	<p>Գծային հավասարումների համակարգի լուծումը (ընդհանուր դեպք): Համասեռ համակարգի լուծումը: Լուծումն երիֆունդամենտալ համակարգ</p>
Թեմա15	<p>Գծային օպերատորներ, նրանց և մատրիցների կապը</p>
Թեմա16	<p>Գծային օպերատորի ինվարիանտ ենթատարածությունները, կորիզը, կերպարը, սեփական վեկտորները և թվերը</p>
Գնահատման մեթոդները և չափանիշները	<p>Գնահատումն իրականացվում է «ՎՊՀ ուսանողների գիտելիքների ստուգման, գնահատման և հաշվառման կանոնակարգ»-ին համապատասխան: https://new.vsu.am/karg/2023/usanoxneri%20giteliqneri%20stugman.pdf</p>

Գրականություն	Պարտադիր- 1. Аналитическая геометрия : учебник и практикум для академического бакалавриата, Попов, В. Л., 2016 2. Բարձրագույն մաթեմատիկայի խնդիրների ձեռնարկ, Երևան 2016 3. Մ. Ա. Սաքանյան, Դասախոսություններ գծային հանարահաշվից, Վանաձոր 2012թ.:
	Լրացուցիչ- 1. Friedberg, S. H., Insel, A. J., & Spence, L. E. (2014). Linear Algebra: Pearson New International Edition (Vol. Pearson new international edition). Harlow, Essex: Pearson. Retrieved from http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&site=eds-live&db=edsebk&AN=1418313 2. Лекции по линейной алгебре, Гельфанд, И. М., 1971 3. Д.В. Клетеник, Сборник задач по аналитической геометрии, 1972

Դասընթացի թվանիշը, անվանումը	ՄԻ/Բ-083, Բարձրագույն մաթեմատիկա -2			
Դասընթացին հատկացվող կրեդիտը	4 կրեդիտ			
Ուսումնառության տարի / կիսամյակ	1-ին տարի, 2-րդ կիսամյակ			
Ժամերի բաշխումը	Լսարանային	44	Դասախոսություն	24
			Սեմինար	
			Լաբորատոր աշխատանք	
			Գործնական աշխատանք	32
	Ինքնուրույն	64		
	Ընդամենը	120		
Ստուգման ձևը	Ստուգարք			
Դասընթացի նպատակը	Առարկայի նպատակն է ուսանողին տալ գիտելիքներ բարձրագույն մաթեմատիկայի հետևյալ բաժիններից. 1. Սահմանների տեսություն: Ֆունկցիա: Ֆունկցիայի անընդհատությունը: 2. Մեկ փոփոխականի ֆունկցիայի դիֆերենցիալ հաշիվ: 3. Մեկ փոփոխականի ֆունկցիայի ինտեգրալ հաշիվ (անորոշ և որոշյալ ինտեգրալներ):			
Դասընթացի վերջնադրյունները	Դասընթացը ձևավորում է կրթական ծրագրի հետևյալ վերջնադրյունք(ներ)ը. <i>Գիտելիք</i> 1. Սահմանների տեսություն: Ֆունկցիա: Ֆունկցիայի անընդհատությունը: 2. Մեկ փոփոխականի ֆունկցիայի դիֆերենցիալ հաշիվ: 3. Մեկ փոփոխականի ֆունկցիայի ինտեգրալ հաշիվ (անորոշ և որոշյալ ինտեգրալներ): 4. Մի քանի փոփոխականի ֆունկցիաների դիֆերենցիալ և ինտեգրալ հաշիվ: <i>Չմտություն</i>			

	<p>Ունակ լինի հասկանալու մաթեմատիկական հիմնախնդիրները և գնահատելու դրանց եռությունը</p> <p><i>Կարողունակություն</i></p> <p>1. Սահմանների տեսություն: Ֆունկցիա: Ֆունկցիայի անընդհատությունը:</p> <p>2. Մեկ փոփոխականի ֆունկցիայի դիֆերենցիալ հաշիվ:</p> <p>3. Մեկ փոփոխականի ֆունկցիայի ինտեգրալ հաշիվ (անորոշ և որոշյալ ինտեգրալներ):</p> <p>4. Մի քանի փոփոխականի ֆունկցիաների դիֆերենցիալ և ինտեգրալ հաշիվ:</p> <p>Միջոցով կարողանա լուծել խնդիրներ:</p>
<p>Դասընթացի բովանդակությունը</p>	<p>Թեմա 1. Հաջորդականությունը, նրա սահմանը: Ֆունկցիայի սահմանը: Անընդհատություն: Հաջորդականություն: Մոնոտոն և սահմանափակ հաջորդականություն: Հաջորդականության սահմանը: Կոշիի զուգամիտության հայտանիշը: Ֆունկցիայի սահմանը կետում: 1-ին և 2-րդ նշանավոր սահմանները: 3-րդ, 4-րդ, 5-րդ նշանավոր սահմանները:</p> <p>Թեմա 2. Մեկ փոփոխականի ֆունկցիայի դիֆերենցիալ հաշիվ:</p> <p>Ֆունկցիայի անընդհատությունը կետում: Անընդհատ ֆունկցիայի հատկությունները:</p> <p>Ֆունկցիայի ածանցյալը և դիֆերենցիալը: Ածանցման կանոնները: Բարդ և հակադարձ ֆունկցիաների ածանցյալները, ֆունկցիաների ածանցյալների աղյուսակը: Բարձր կարգի ածանցյալներ: Դիֆերենցիալ հաշվի հիմնական թեորեմները: Թեյլորի բանաձևը: Ֆունկցիայի մոնոտոնություն, էքստրեմումներ, անհրաժեշտ և բավարար պայմաններ: Ուռուցիկություն, գոգավորություն, շրջման կետ, ասիմպտոտ: Ֆունկցիայի հետազոտումը և նրա գրաֆիկի կառուցումը ածանցյալի գնությամբ:</p> <p>Թեմա 3. Մեկ փոփոխականի ֆունկցիայի ինտեգրալ հաշիվ:</p> <p>Ֆունկցիայի նախնականը: Անորոշ ինտեգրալը, հատկությունները: Ինտեգրման հիմնական բանաձևերը, աղյուսակային ինտեգրալներ: Ինտեգրման մեթոդները. ա) ինտեգրում փոփոխականի փոխարինումով, բ) ինտեգրում մասերով Ռացիոնալ կոտորակների ինտեգրումը եռանկյունաչափական արտահայտությունների ինտեգրումը, Մի քանի իռացիոնալ արտահայտությունների ինտեգրում: Որոշյալ ինտեգրալը, հատկությունները: Նյուտոն-Լայբնիցի բանաձևը: Փոփոխականի փոխարինումը, մասերով ինտեգրում: Անիսկական ինտեգրալի գաղափարը: Որոշյալ ինտեգրալի որոշ կիրառություններ:</p>
<p>Գնահատման մեթոդները և չափանիշները</p>	<p>Գնահատումն իրականացվում է «ՎՊՅ ուսանողների գիտելիքների ստուգման, գնահատման և հաշվառման կանոնակարգ»-ին համապատասխան:</p> <p>https://new.vsu.am/karg/2023/usanoxneri%20giteliqneri%20stugman.pdf</p>
<p>Գրականություն</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Н. В. Ефимов, Краткий курс аналитической геометрии, М., Наука, 1969. 2. Д. В. Клетеник, Сборник задач аналитической геометрии, М., Наука, 1969. 3. Я. С. Бургов, С. М. Никольский, "Элементы линейной алгебры и аналитической геометрии", "Наука", М., 1984. 4. Վ.Վ. Սաղաթեյան, «Բարձրագույն մաթեմատիկայի դասընթաց», մաս I, II, Երևան 1967: 5. Ն.Ս. Պիսկանով, «Դիֆերենցիալ և ինտեգրալ հաշիվ», 1-ին, 2-րդ հատորներ, Երևան 1979: 6. Ա. Ֆ. Բերմանտ, Ի. Գ. Արամանովիչ, «Մաթեմատիկական անալիզի համառոտ դասընթաց», Երևան 1975: 7. Н.С. Пискунов, Дифференциальное и интегральное исчисление,

т. 1, 2, „Наука“, М., 1970

8. А. Ф. Бермант, И. Г. Араманович, Краткий курс математического анализа, „Наука“, М. 1967.

9. Г. М. Фихтенгольц, Курс дифференциального исчисления, I, II, III, „Наука“, М. 1969.

10. Г. Н. Берман, Сборник задач по курсу математического анализа, „Наука“, М. 1975.

11. Ա. Գ. Կուրոշ «Բարձրագույն հանրահաշվի դասընթաց»:

12. Բարձրագույն մաթեմատիկայի խնդիրների ձեռնարկ, ՀԴՏԶ բարձրագույն մաթեմատիկայի ամբիոն:

Դասընթացի թվանիշը, անվանումը	ՄԻ/Բ-084, Բարձրագույն մաթեմատիկա -3			
Դասընթացին հատկացվող կրեդիտը	4 կրեդիտ			
Ուսումնառության տարի / կիսամյակ	2-րդ տարի, 1-ին կիսամյակ			
Ժամերի բաշխումը	Լսարանային	56	Դասախոսություն	24
			Սեմինար	
			Լաբորատոր աշխատանք	
			Գործնական աշխատանք	32
	Ինքնուրույն	64		
	Ընդամենը	120		
Ստուգման ձևը	ստուգարք			
Դասընթացի նպատակը	<p>Առարկայի նպատակն է ուսանողին տալ գիտելիքներ բարձրագույն մաթեմատիկայի հետևյալ բաժիններից.</p> <ol style="list-style-type: none"> Մի քանի փոփոխականի ֆունկցիաների դիֆերենցիալ և ինտեգրալ հաշիվ: Շարքեր: Դիֆերենցիալ հավասարումներ: 			
Դասընթացի վերջնարդյունքները	<p>Դասընթացը ձևավորում է կրթական ծրագրի հետևյալ վերջնարդյունք(ներ)ը.</p> <p><i>Գիտելիք</i></p> <ol style="list-style-type: none"> Մի քանի փոփոխականի ֆունկցիայի դիֆերենցիալ և ինտեգրալ հաշիվ: Շարքեր Դիֆերենցիալ հավասարումներ: <p><i>Չմտություն</i></p> <p>Մի քանի փոփոխականի ֆունկցիայի դիֆերենցիալ և ինտեգրալ հաշիվ:</p> <p>Շարքեր: Դիֆերենցիալ հավասարումներ: Միջոցով կարողանա լուծել խնդիրներ:</p> <p><i>Կարողունակություն</i></p> <p>Ստացած գիտելիքները կարողանա կիրառել գործնականում:</p>			
Դասընթացի բովանդակությունը	<p>Թեմա 1. Մի քանի փոփոխականի ֆունկցիայի դիֆերենցիալ և ինտեգրալ հաշիվ:</p> <p>Ճատ փոփոխականի ֆունկցիաներ: Հիմնական գաղափարները: Սահմանը և անընդհատությունը: Մասնակի ածանցյալը և լրիվ դիֆերենցիալը: Բարձր կարգի ածանցյալներ և դիֆերենցիալներ: Ֆունկցիայի ածանցյալը տրված ուղղությամբ: Գրադիենտ: Երկու փոփոխականի ֆունկցիայի էքստրեմումների</p>			

	<p>գտնելը: Ամենափոքր քառակուսիների մեթոդը: Կրկնակի ինտեգրալը, սահմանումը, հաշվումը: Կրկնակի ինտեգրալի կիրառությունները: Կրկնակի ինտեգրալների հաշվումը բևեռային կոորդինատներով:</p> <p>Թեմա 2. Շարքեր</p> <p>Շարքեր: Հիմնական գաղափարները, զուգամիտության անհրաժեշտ պայմանը: Դրական շարքեր: Բաղդատման հայտանիշները: Կոշիի և Դալամբերի հայտանիշները: Ինտեգրալային հայտանիշը: Կամայական շարքերի զուգամիտությունը: Պայմանական և բացարձակ զուգամիտություն: Նշանահերթագայող շարքեր: Լայբնիցի թեորեմը: Աստիճանային շարքեր: Չուգամիտության տիրույթը և շառավիղը: Ֆունկցիայի վերլուծումը աստիճանային շարքի: Մի քանի տարրական ֆունկցիաների աստիճանային շարքերը, Մակլերոնի շարքեր:</p> <p>Թեմա 3. Դիֆերենցիալ հավասարումներ:</p> <p>Հիմնական գաղափարները: Առաջին կարգի հավասարումներ: Առաջին կարգի անջատվող փոփոխականներով, համասեռ, գծային հավասարումներ: Առաջին կարգի լրիվ դիֆերենցիալով հավասարումներ, Բեռնուլիի հավասարումը: Կարգի իջեցում թույլ տվող հավասարումներ: Երկրորդ կարգի դիֆերենցիալ հավասարումներ: Երկրորդ կարգի հաստատուն գործակիցներով համասեռ դիֆերենցիալ հավասարումներ: Երկրորդ կարգի հաստատուն գործակիցներով անհամասեռ դիֆերենցիալ հավասարումներ: Գաղափար Էյլերի մեթոդի մասին:</p>
<p>Չնահատման մեթոդները և չափանիշները</p>	<p>Չնահատումն իրականացվում է «ՎՊՀ ուսանողների գիտելիքների ստուգման, գնահատման և հաշվառման կանոնակարգ»-ին համապատասխան:</p> <p>https://new.vsu.am/karg/2023/usanoxneri%20giteliqneri%20stugman.pdf</p>
<p>Գրականություն</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Н. В. Ефимов, Краткий курс аналитической геометрии, М., Наука, 1969. 2. Д. В. Клетеник, Сборник задач аналитической геометрии, М., Наука, 1969. 3. Я. С. Бургов, С. М. Никольский, "Элементы линейной алгебры и аналитической геометрии", М., Наука, 1984. 4. Վ.Վ. Սաղաթեյան, «Բարձրագույն մաթեմատիկայի դասընթաց», մաս I, II, Երևան 1967: 5. Ն.Ս. Պիսկանով, «Դիֆերենցիալ և ինտեգրալ հաշիվ», 1-ին, 2-րդ հատորներ, Երևան 1979: 6. Ա. Ֆ. Բերմանտ, Ի. Գ. Արամանովիչ, «Մաթեմատիկական անալիզի համառոտ դասընթաց», Երևան 1975: 7. Н.С. Пискунов, Дифференциальное и интегральное исчисление, т. 1, 2, М., Наука, 1970 8. А. Ф. Бермант, И. Г. Араманович, Краткий курс математического анализа, "Наука", М. 1967. 9. Г. М. Фихтенгольц, Курс дифференциального исчисления, I, II, III, "Наука", М. 1969. 10. Г. Н. Берман, Сборник задач по курсу математического анализа, "Наука", М. 1975. 11. Ա. Գ. Կուրոշ «Բարձրագույն հանրահաշվի դասընթաց»: 12. Բարձրագույն մաթեմատիկայի խնդիրների ձեռնարկ, ՀՊՏՀ բարձրագույն մաթեմատիկայի ամբիոն:

<p>Դասընթացի թվանիշը, անվանումը</p>	<p>ՄԻ/Բ-233-Կիրառական ինֆորմատիկա</p>
<p>Դասընթացին հատկացվող կրեդիտը</p>	<p>4 կրեդիտ</p>

Ուսումնառության տարի / կիսամյակ	3-ին տարի, 2-րդ կիսամյակ			
Ժամերի բաշխումը	Լսարանային	56	Դասախոսություն	24
			Սեմինար	
			Լաբորատոր աշխատանք	32
			Գործնական աշխատանք	
Ինքնուրույն	64			
Ընդամենը	120			
Ստուգման ձևը	Ստուգում			
Դասընթացի նպատակը	Ծանոթացնել ուսանողներին ինֆորմացիա գաղափարի, նրա ներկայացման եղանակների և չափման միավորների, համակարգչի կառուցվածքի, ծրագրային ապահովման հետ: Սովորեցնել աշխատել MS Windows օպերացիոն համակարգի միջավայրում, մուտքագրել և խմբագրել տեքստեր, աշխատել աղյուսակների հետ: Կատարել տվյալների տեսակավորում և գտում MS Excel –ում, կառուցել դիագրամներ, տնտեսագիտական խնդիրները լուծել Solver-ի միջոցով, ստեղծել տվյալների բազաներ:			
Դասընթացի վերջնադրույունքները	<p>Դասընթացը ձևավորում է կրթական ծրագրի հետևյալ վերջնադրույունք(ներ)ը.</p> <p><i>Գիտելիք</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • ինչ է ինֆորմացիան, որոնք են նրա չափման միավորները • համակարգչի կառուցվածքը, աշխատանքի սկզբունքները • ինչ է ալգորիթմը, որոնք են նրա տրման եղանակները • ալգորիթմի տեսակները ըստ կառուցվածքի • MS Word, MS Excel և MS Access ծրագրերի նշանակությունը • ինչ է ծրագրավորման լեզուն • աշխատել VBA մակրոիրամանային միջավայրում <p><i>Յմտություն</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➢ ինֆորմացիայի տեսակավորմանը ➢ Windows միջավայրում աշխատանքի սկզբունքներին ➢ MS Office ծրագրային փաթեթին ➢ Solver-ի հետ աշխատելու սկզբունքներին ➢ VBA ծրագրավորման միջոցներին: <p><i>Կարողունակություն</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➢ կատարել ինֆորմացիայի տեսակավորում ➢ կազմել տարբեր խնդիրների լուծման ալգորիթմների բլոկ-սխեմաներ ➢ աշխատել տեքստային խմբագրի միջավայրում ➢ մուտքագրել և խմբագրել տեքստեր ➢ աշխատել աղյուսակների, խորագրերի, հղումների հետ ➢ կազմել բովանդակություն ➢ կատարել տվյալների տեսակավորում և ֆիլտրում ➢ կառուցել դիագրամներ և գրաֆիկներ ➢ ստեղծել և աշխատացնել մակրոսներ ➢ տնտեսագիտական խնդիրները լուծել Excel ծրագրի միջոցով ➢ ստեղծել տվյալների բազաներ <p>կազմել և աշխատեցնել ծրագրեր VBA մակրոծրագրեր:</p>			
Դասընթացի բովանդակությունը	<p>Թեմա 1 Համակարգչային հիմնական և լրացուցիչ սարքավորումները, դրանց դերն ու նշանակությունը/hardware/:</p> <ul style="list-style-type: none"> • տեղեկատվական տեխնոլոգիաների գործնական կիրառման հմտություններ <p>տարբեր սարքավորումների համադրում</p> <p>Թեմա 2 Տարբեր ձևաչափի փաստաթղթերի կառուցման հմտություններ.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Էլեկտրոնային փաստաթղթերի ստեղծում, ձևաչափի տեղակայում • տարբեր Էլեկտրոնային ուղեցույցների և հուշագրերի կազմում, ձևավորում • Էլեկտրոնային փաստաթղթում տարբեր օբյեկտների (նկար, սիմվոլ, աղյուսակ) ներկառուցում <ul style="list-style-type: none"> • տարբեր ձևաչափի գովազդային նյութերի հմուտ շարված <p>Թեմա 3 Տարբեր օբյեկտներով համալրված հիերարխիկ կառուցվածքով շնորհանդեսային նյութերի կառուցում.</p> <ul style="list-style-type: none"> • մասնագիտական ասելիքի տրամաբանված կառուցվածքի ստեղծում • նյութի ժամանակակից ստանդարտներով Էլեկտրոնայի մատուցման հմտություններ • տրամաբանական անցումների /hiperlink.../ կառուցման հմտություններ • տուրիզմի տարբեր ծառայությունների տարբեր ձևաչափի Էլեկտրոնային հարթակների կառուցում <p>Բոլոր հանձնարավելիք շնորհանդեսային նյութերը վերաբերելու են ՀՀ</p>			

	<p>տարբեր տեսարժան վայրերի ներկայացմանը: Թեմա 4 Պարզագույն տվյալների բազայի ավտոմատ ղեկավարման համակարգի ստեղծում</p> <ul style="list-style-type: none"> • տվյալների տիպեր • տվյալների սիստեմավորում և պարզագույն հենքերի կառուցում • աղյուսակների ստեղծում, ձևերի կառուցում • պարզագույն հարցումների ստեղծում <p>Բոլոր հանձնարարվելիք տվյալների հենքերի ավտոմատ համակարգերը լինելու են ուսանողների կողմից ստեղծված իրականանման տուրիստական գործակալությունների և ծառայությունների տվյալների բազաների կառուցում այնպես, որ արդյունքում դրանցից ստանանք տարբեր իրատեսական հարցումներ:</p> <p>Թեմա 5 Աղյուսակային պրոցեսորի հետ աշխատելու և ալգորիթմական մտածողության զարգացում</p> <ul style="list-style-type: none"> • էլեկտրոնային փաստաթղթի կառուցում • պարզագույն և միջին բարդության բանաձևերի կազմում և կիրառում • էլեկտրոնային ինֆորմացիայի դասավորում և ֆիլտրում • գրաֆիկական վերլուծությունների կառուցում <p>Բոլոր հանձնարարվելիք հաշվարկները վերաբերվելու են երևակայական տուրիստական գործընթացների հաշվարկների և ծառայությունների տարբեր իրականանմա գործընթացների հաշվարկների:</p> <p>Թեմա 6 Համացանցից գրագետ օգտվելու հմտություններ</p> <ul style="list-style-type: none"> • էլեկտրոնային հասցե կառուցում • տարբեր ձևաչափի հարցումներ կազմում
Գնահատման մեթոդները և չափանիշները	<p>Գնահատումն իրականացվում է «ՎՊՀ ուսանողների գիտելիքների ստուգման, գնահատման և հաշվառման կանոնակարգ»-ին համապատասխան: - https://new.vsu.am/karg/2023/usanoxneri%20giteliqneri%20stugman.pdf</p>
Գրականություն	<p>Պարտադիր- Ս Կոսեմյան MS EXCEL ԱՂՅՈՒՄԱԿԱՅԻՆ ԽՄԲԱԳԻՐ (ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ՁԵՌՆԱՐԿ), 2017</p> <p>Կ. Սիրադեղյան Պատմողականից գրաֆիկական ալգորիթմին անցման կազմակերպումը որպես մինչծրագրային արդյունավետ փուլ, Բնագետ, Երևան Հովսեփյան Վ. Ս. - "Ինֆորմատիկայի և հաշվողական տեխնիկայի հիմունքներ", Ուսումնական ձեռնարկ, Երևան, Մակարով, Մակարեան Ինֆորմատիկայի հիմունքներ Վենետիկ</p> <p>Карчевский Е.М., Филиппов И.Е. -Excel 2007 в примерах Харитонов И.А. Microsoft Office Access 2007, СПб.: БХВ – Петербург</p> <p>Լրացուցիչ- Մ. Ս. Кукушкина-Работа в MS Office 2007, Ульяновск</p> <p>Կ. Սիրադեղյան Ինֆորմատիկայում պայմանավորվածությունների իմաստային շեղումներ մաթեմատիկայից</p> <p>Долженков В.А. Microsoft Office Excel 2007 СПб.: БХВ – Петербург</p> <p>Աշխատանք Solvet գործիքով, ամացանց</p>

Դասընթացի թվանիշը, անվանումը	ՄԻ/Բ-152 Ինֆորմացիոն տեխնոլոգիաները տնտեսագիտության մեջ			
Դասընթացին հատկացվող կրեդիտը	4 կրեդիտ			
Ուսումնառության տարի / կիսամյակ	1-ին տարի, 1-ին կիսամյակ			
Ժամերի բաշխումը	Լսարանային	56	Դասախոսություն	24
			Սեմինար	
			Լաբորատոր աշխատանք	32
			Գործնական աշխատանք	
	Ինքնուրույն	64		
	Ընդամենը	120		
Ստուգման ձևը	ստուգարք			
Դասընթացի նպատակը	Առարկայի ուսուցման նպատակն է ուսանողներին տալ գիտելիքներ տեղեկատվական համակարգերի և նրանց տեսակների			

	վերաբերյալ: Ծանոթացնել տեղեկատվական տեխնոլոգիաներ գաղափարի, նրանց զարգացման և կառավարման բնագավառում նրա կիրառության մեթոդների և հեռանկարների հետ: Առարկան ուսանողների մոտ զարգացնում է տեղեկատվական տեխնոլոգիաների միջոցներով կառավարման հետ կապված խնդիրներ լուծման հմտություններ և գիտելիքները հետագա տնտեսական գործունեության բնագավառում կիրառելու կարողություններ:
Դասընթացի վերջնարդյունքները	Դասընթացը ձևավորում է կրթական ծրագրի հետևյալ վերջնարդյունք(ներ)ը. <i>Գիտելիք</i> <ul style="list-style-type: none"> • տեղեկատվական տեխնոլոգիաների ծրագրային և ապարատային միջոցների մասին • ինֆորմացիոն համակարգերի տեսական հիմունքների մասին • տեղեկատվական հասարակարգի խնդիրները, առավելությունները, զարգացումների մասին <i>Չմտություն</i> <ul style="list-style-type: none"> • Նախագծել տարբեր առարկայական ուղղվածության տվյալների հենքեր • Նախագծել և աշխատել տեղեկատվական համակարգերի հետ • աշխատել լոկալ և գլոբալ ցանցային միջոցների հետ <i>Կարողունակություն</i> <ul style="list-style-type: none"> • տեղեկատվական տեխնոլոգիաների հետ աշխատանքի սկզբունքներին • լոկալ և գլոբալ ցանցերի հետ աշխատանքի սկզբունքներին
Դասընթացի բովանդակությունը	Թեմա 1. Տեղեկույթ: Տեղեկատվական տեխնոլոգիաներ: Տեղեկատվական հասարակություն: Տեղեկատվական տեխնոլոգիաների ծրագրային և ապարատային միջոցների ընդհանուր բնութագիրը: Թեմա 2. Տեղեկատվական համակարգերի տեսակները, բնութագրումն ու կառուցվածքը, ֆունկցիոնալ ենթահամակարգերը: Թեմա 3. Տնտեսական տեղեկույթի մշակման հնարավորությունները MS Office ծրագրային փաթեթի միջոցներով: Թեմա 4. Տվյալների հենքեր, տվյալների հենքերի կառավարման համակարգեր: Թեմա 5. Կառավարման համակարգի կառուցվածքը: Կառավարման տեղեկատվական համակարգերի տեսակներ: Աշխատանք Նախագծերի կառավարման համակարգեր Ms Project Թեմա6: Հեռահաղորդակցական տեղեկատվական տեխնոլոգիաների կիրառությունը տնտեսագիտության մեջ:
Գնահատման մեթոդները և չափանիշները	Գնահատումն իրականացվում է «ՎՊՀ ուսանողների գիտելիքների ստուգման, գնահատման և հաշվառման կանոնակարգ»-ին համապատասխան: https://new.vsu.am/karg/2023/usanoxneri%20giteliqneri%20stugman.pdf
Գրականություն	Պարտադիր- 1. Շ.Դ.Համբարձումյան, Ինֆորմացիոն համակարգեր և տեխնոլոգիաներ, Լրացուցիչ- 2. Ս. Գյուլումյան, Ա. Գալանտերյան, Մ. Պողոսյան Տեղեկատվական համակարգեր և տեխնոլոգիաներ: Ուսումնական Ձեռնարկ, 3. И.С. Осетрова УПРАВЛЕНИЕ ПРОЕКТАМИ в Microsoft Project 2010 Учебное пособие 4. Компьютерные сети. И.И.Попов, Н.В.Максимов

Դասընթացի թվանիշը, անվանումը	ԷԻԿ/բ -003 Վիճակագրություն
Դասընթացին հատկացվող կրեդիտը	4 կրեդիտ

Ուսումնառության տարի / կիսամյակ	2-րդ տարի, 1-ին կիսամյակ			
Ժամերի բաշխումը	Լսարանային	56	Դասախոսություն	24
			Մեմինար	
			Լաբորատոր աշխատանք	
			Գործնական աշխատանք	32
Ինքնուրույն	64			
Ընդամենը	120			
Ստուգման ձևը	Քննություն			
Դասընթացի նպատակը	<p>Պարնթացի նպատակն է.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Սոցիալ-տնտեսական երևույթների զարգացման օրինաչափությունների վերաբերյալ գիտելիքների փոխանցում ուսանողներին: ▪ Վիճակագրության չափանիշների հետազոտության շրջանակներում հմտությունների և կարողությունների ձևավորում ուսանողների մոտ: ▪ Վիճակագրական վերլուծություններում համեմատության և վերլուծելու ունակությունների ձեռքբերում ուսանողների կողմից: ▪ Վիճակագրական դիտարկումների վերլուծելու կարողությունների ձևավորում տարբեր իրավիճակներում: 			
Դասընթացի վերջնարդյունքները	<p>Դասընթացը ձևավորում է կրթական ծրագրի հետևյալ վերջնարդյունք(ներ)ը.</p> <p>4.1. Գիտելիք</p> <p>4.1.1. Գիտելիք և իմացություն</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ցուցաբերում է սպառողների կամ սոցիալական այլ խմբերի կարիքները վեր հանել ու սեսական մեթոդաբանական հիմնական մոտեցումների իմացություն: • Ցուցաբերում է սնտեսուլյան տարբեր ոլորտների և դրանց կառավարման առանձնահատկությունների, ինչպես նաև սեգմենտային կառավարման և սեղանային ինքնակառավարման տարբեր մոտեցումների գիտելիք և իմացություն: <p>4.2 Հմտություններ</p> <p>4.2.1. Գիտելիքի և իմացության կիրառում</p> <ul style="list-style-type: none"> • Կարող է մշակել կառավարման գործընթացին առնչվող տարբեր ծրագրեր և մասնակցել դրանց իրագործման միջոցառումներին: • Կարող է նախաձեռնել կազմակերպական կառուցվածքներ, իրականացնել լիազորված ունենների և պատահանառվածյան բաշխում, ձևակերպել ինդիկատորներ և պատվիրակել ենթակայաններին: • Կարող է ընդունել կառավարչական որոշումներ ինդիկատորները համակարգի մեջ դիտարկել ով և համակարգային մոտեցման համապատասխան գործիքակազմ կիրառել ով: <p>4.2.2. Զտորոպակցման, SRS և այլ սլների հետաշխարհի ու կարողության ունեն</p> <ul style="list-style-type: none"> • Կարող է կատարել ստեղծկառվածյան հավաքման, պահպանման և մշակման սշխառնքներ, ինչպես նաև մասնագիտական ինդիկատորների լուծման նախաձեռնով օգտվել ժամանակակից ստեղծկառվածյան սեխնոլոգիաներից: • Կարող է իրականացնել հետազոտության ունեն կառավարչական գնահատման ինդիկատորներ լուծել ու նախաձեռնով, ինչպես նաև վերլուծել դրանց սրող ունենքները: <p>4.2.3. Ընդհանրական, ինսցական կարողության ունեն, (ներառյալ սլ դասողության ունեն անել ը)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ունակ է լուծել ու մասնագիտական ինդիկատորները վերլուծության և համադրության ան հիման վրա 			

	<ul style="list-style-type: none"> • Տիրապետում է մաթեմատիկական և վիճակագրության մեթոդներին, ինչպես նաև մաթեմատիկական մոդել ակորման եղանակներին: • Ունակ է մասնագիտական վերլուծության ունենալ իրականացնել իս կիրառել որակական և քանակական մեթոդներ: • Ունակ է թիմում սշխատել ու և թիմի անդամների հետսպոյ ունակտահամագործակցել ու : <p>4.3. Կարողություններ</p> <p>4.3.1. Ինքնուրույնություն և պատասխանատվություն (ներառյալ սովորելու կարողությունները)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Կարող է բացահայտել, հարթադրել և լուծումներ տալ անձանոթ պայմաններում առաջացած ինդիկներին: • Ունակ է ինքնուրույն և որոշումներ ընդունել ու : • Ունակ է հաշվի առնել ու կառավարչական որոշումների հետևանքները սոցիալական պատասխանատվության սեսանկյ ունկից:
<p>Դասընթացի բովանդակությունը</p>	<p>Թեմա 1. Վիճակագրության առարկան, մեթոդը և խնդիրները¹</p> <ul style="list-style-type: none"> • Վիճակագրության գիտության առարկան: Հասարակական կյանքի օրենքների բնույթը և վիճակագրության դերը դրանց ճանաչողության մեջ: Նշանավոր մարդկանց կարծիքը վիճակագրության գիտության մասին: • Քանակական և որակական վերլուծության փոխկապակցվածությունը վիճակագրության մեջ: Վիճակագրության մեթոդը և նրա հիմնական հիմնական հիմնական առանձնահատկությունները: • Մեծ թվերի օրենքը: Վիճակագրական օրինաչափությունները: • Վիճակագրական գիտության կառուցվածքը: Վիճակագրական գիտության ճյուղերը: Վիճակագրության կապը մյուս գիտությունների հետ: • Վիճակագրական հետազոտության հիմնական փուլերը: • Վիճակագրական համակցություն: Համակցության միավորը: • Հատկանիշ: Հատկանիշների դասակարգումը: Վիճակագրական ցուցանիշ: • Ընդհանրական ցուցանիշներ: Հասկացություն վիճակագրական ցուցանիշների համակարգի մասին: • Վիճակագրության հիմնական ֆունկցիաները: Վիճակագրության խնդիրները շուկայական հարաբերությունների ձևավորման և զարգացման ժամանակաշրջանում: Վիճակագրության մեթոդոլոգիայի կատարելագործման հարցերը: Վիճակագրության կազմակերպումը հանրապետությունում և այլ երկրներում: Միջազգային վիճակագրության մարմինները: <p>Թեմա 2. Վիճակագրական դիտարկում *</p> <ul style="list-style-type: none"> • Վիճակագրական դիտարկումը որպես վիճակագրական հետազոտության սկզբնական փուլ: Վիճակագրական դիտարկման տեսակները, ձևերը և եղանակների դասակարգումը: • Վիճակագրական դիտարկման պլանը: • Դիտարկման նպատակը, օբյեկտը և միավորը: Դիտարկման ծրագիրը: Հրահանգը: • Վճակագրական դիտարկման կազմակերպման հարցերը: Դիտարկման մարմինները: Նախապատրաստական աշխատանքները: Սկզբնական հաշվառման և հաշվետվությունների կազմակերպման սկզբունքները: Հաշվետվությունների տեսակները:

¹ Հեռակա ուսուցման համար

Վիճակագրական հատուկ դիտարկումներ:

Թեմա 3. Վիճակագրական խմբավորումը: Աղյուսակներ: Բաշխման շարքեր*

- Խմբավորման մեթոդը, որպես վիճակագրության կարևորագույն մեթոդներից մեկը: Խմբավորվող հատկանիշների ընտրության պրոբլեմները: Խմբերի թվի և խմբավորման միջակայքի որոշումը: Խմբավորումների դասակարգումը:

- Վիճակագրական աղյուսակը և նրա տարրերը: Վիճակագրական աղյուսակների տեսակները: Վիճակագրական աղյուսակների ենթակայի կառուցման և ստորոգյալի մշակման սկզբունքները:

- Բաշխման շարքեր, դրանց էությունը և հիմնական տարրերը: Բաշխման շարքերի կառուցումը ըստ որակական և քանակական հատկանիշների:

Ընդհատվող և միջակայքային շարքեր: Բաշխման հիմնական վիճակագրական բնութագիրը: Բաշխման օրենքները:

Թեմա 4. Բացարձակ, հարաբերական միջին մեծությունները և վարիացիայի ցուցանիշները*ցուցանիշները*

- Բացարձակ մեծությունները և նրանց նշանակությունը վիճակագրական հետազոտություններում: Բացարձակ մեծությունների տեսակները, ստացման եղանակները: Բացարձակ մեծությունների չափման միավորները:

- Հարաբերական մեծությունների նշանակությունը, տեսակները և արտահայտության ձևերը: Բացարձակ և հարաբերական մեծությունների փոխկապվածությունը, րա կոմպլեքսային կիրառման անհրաժեշտությունը:

- Միջին մեծությունների մեթոդը որպես գիտական ընդհանրացման կարևորագույն հնարք:

- Համակցության միջին և որակական համասեռությունը: Միջինների և խմբավորումների մեթոդները, դրանց փոխկապվածությունը:

- Ընդհանուր և մասնակի միջիններ:

- Միջին ձևերի ընտրությունը: Միջին կշիռների նշանակությունը և ընտրությունը:

Վարիացիայի հասարակական կյանքի երևույթները, պատճառները և ուսումնասիրման անհրաժեշտությունն ու հնարավորությունները:

Վարիացիայի հիմնական ցուցանիշները: Վարիացիայի ցուցանիշների օգտագործումը սոցիալ-տնտեսական հետազոտություններում:

Թեմա 5. Տատանման ցուցանիշները և հաճախային բաշխման վերլուծությունը

- Բաշխման կենտրոնի ցուցանիշները, տատանման ցուցանիշները և դրանց հաշվարկման մեթոդները, դիսպերսիայի մաթեմատիկական հատկությունները, տատանման հարաբերական ցուցանիշները, այլընտրանքային հատկանիշի դիսպերսիան, դիսպերսիայի տեսակները, դրանց գումարման կանոնը, վարիացիոն բաշխման շարքի կառուցվածքային բնութագիրը, բաշխման մոմենտները, բաշխման ձևի ուսումնասիրությունը

Թեմա 6. Ընտրանքային դիտարկում*

	<ul style="list-style-type: none"> • Հասկացություն ընտրանքային դիտարկման մասին: Ընտրանքային մեթոդի տոսական հիմունքները: Ընտրանքային դիտարկման և կիրառման անհրաժեշտությունը շուկայական հարաբերությունների պայմաններում: • Գլխավոր և ընտրանքային համակցությունները, նրանց ընդհանրացնող բնութագրերը: Ընտրանքի տեսակները: Գլխավոր համակցությունից միավորի ընտրման եղանակները: • Ընտրանքային դիտարկման սխալները: Ընտրանքային տվյալների տարածման եղանակները գլխավոր համակցության վրա: Ընտրանքային հետազոտության կիրառման հնարավորությունները ներկա էտապում <p>Թեմա 7. Երևույթների փոխկապվածության ուսումնասիրումը</p> <ul style="list-style-type: none"> • Քանակական վերլուծության դերը փոխադարձ կապերի մեջ: Զուգահեռ տվյալների մեթոդը: • Վերլուծության խմբավորումների կիրառումը կապերի ուսումնասիրման համար: Կապերի ուսումնասիրման հաշվեկշռային և ինդեքսային մեթոդները, կոռելացիայի և ռեգրեսիայի մեթոդները: Գծային և ոչ գծային ռեգրեսիա և կորելյացիա: Մասնակի և բազմակի կոռելյացիա: Կոռելյացիոն և ռեգրեսիոն հավասարումների պարամետրերի իմաստի մեկնաբանումը: • Դիսպերսիոն վերլուծության և կիրառման հնարավորությունը սոցիալ-տնտեսական երևույթների վերլուծության մեջ: Բնական և որակական հատկանիշների կապերի սերումը և ցուցանիշների կառուցման մեթոդը ոգիական հիմունքները: <p>Թեմա 8. Սոցիալ-տնտեսական երևույթների դինամիկայի ուսումնասիրումը*</p> <ul style="list-style-type: none"> • Դինամիկ շարքերի հիմնական ցուցանիշները: • Դինամիկ միջին ցուցանիշները: Դինամիկ շարքերի հարթեցումը: Հիմնական միտումների դրսևորումը: Դինամիկ շարքերի էքստրապոլյացիան և ինտերպոլյացիան: • Դինամիկ շարքերի կառուցման և փոխկապակցությունների ուսումնասիրման մեթոդաբանական հիմունքները: Մեզոնային տատանումների վիճակագրական ուսումնասիրության հիմնական հիմնական հարցերը: Դինամիկ շարքերի օգտագործումը կանխագուշակման նպատակով: <p>Թեմա 9. Ինդեքսներ*</p> <ul style="list-style-type: none"> • Վիճակագրության ինդեքսային մեթոդը: • Ագրեգատային, միջին թվաբանական և միջին հարմոնիկական ինդեքսներ: • Միջին մակարդակի դինամիկայի վերլուծության ինդեքսային մեթոդը: Կառուցվածքային տեղաշարժերի ինդեքսը: • Կարևորագույն տնտեսական ինդեքսները: Ինդեքսների փոխկապակցվածությունը: Տերիտորյալ ինդեքսներ:
<p>Գնահատման մեթոդները և չափանիշները</p>	<p>1. Գնահատում</p> <p>Համալսարանում գործում է բակալավրիատի, մագիստրատուրայի և ասպիրանտուրայի ու սանոլների գիտելիքների սպորտական ստուգման և</p>

	<p>գլխահատման բազմաթիվ թվերի համակարգ, որի կիրառման հիմնական նպատակներն են՝</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ կազմակերպել ուսումնառության համաչափ աշխատանքային գործընթաց, ապահովել գիտելիքների համակողմանի ստուգում, խթանել ուսանողի ինքնուրույն աշխատանքը, ▪ իրականացնել ինքնուրույն առաջադրանքների, ընթացիկ ստուգումների (ստուգարքներ և քննություններ), ուսումնական գործընթացի այլ բաղադրիչների հաշվառում հետադարձ կապի արդյունավետ մեխանիզմների ներմուծման միջոցով՝ ի նպաստ ուսումնառության գործընթացի բարելավման: Համալսարանում գնահատման գործընթացը կանոնակարգվում է համաձայն գործող կարգի²: <p>1.1. Գիտելիքների ստուգման և գլխահատման բաղադրիչներն են՝</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Գործնական, սեմինար և լաբորատոր աշխատանքների ընթացքում ու սանողի ակտիվության և հմտության ունենալի հստակ ստուգում և գնահատում ընթացիկ ստուգումների միջոցով՝ առավելագույնը 40 միավոր: ▪ ինքնուրույն աշխատանքների (անհատական առաջադրանքներ) հստակ ստուգում և գնահատում առավելագույնը գումարային 20 միավոր, ▪ դասընթացի ենթաբաժինների և ծրագրով նախատեսված այլ առաջադրանքների կատարման և յուրաքանչյուր ընթացիկ ստուգում և գնահատում կիսամյակի ընթացքում (առկա ուսուցման համակարգում ընթացիկ քննության ունենալի կամ ստուգարքներ առավելագույնը գումարային 40 միավոր, հեռակա ուսուցման համակարգում քննության ունենալի առավելագույնը՝ 40 միավոր): ▪ ստուգման պոյ ունենալի ամփոփում գնահատման կազմակերպիչների պոյ ունենալի հիման վրա և դասընթացի պոյ ունենալի գնահատմանի ձևավորում առավելագույնը գումարային 100 միավոր:
<p>Գրականություն</p>	<p>Պարտադիր-</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Հակոբյան Կ.Հ.. «Վիճակագրության տեսություններ ուսումնական ձեռնարկ», 2003 2. Ֆահրադյան, Կոնստանդյան «Վիճակագրության ընդհանուր տեսության խնդիրների ժողովածու», 1984 <p>Լրացուցիչ-</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Կոզլով, Էռլիխ, Դոլգուշևսկի, Պոլյուշին, Վիճակագրության ընդհանուր տեսություն, 1981 2. Պետրոսյան Ա.Ն. «Վիճակագրության ընդհանուր տեսություն» ուսումնական ձեռնարկ, 2008

<p>Դասընթացի թվանիշը, անվանումը</p>	<p>ԷԻԿ/բ-004 –Սոցիալ- տնտեսական վիճակագրություն</p>
--	--

²«Վանաձորի Բ. Թումանյանի անվան պետական համալսարան» հիմնադրամի ուսանողների գիտելիքների ստուգման, գնահատման և հստակաբանական կանոնակարգ» (ընդունված՝ ՎԻԲ-ի գիտական խորհրդի կողմից՝ 30.06.2022թ.),

Դասընթացին հատկացվող կրեդիտը	3 կրեդիտ			
Ուսումնառության տարի / կիսամյակ	2-րդ տարի, 2-րդ կիսամյակ			
Ժամերի բաշխումը	Լսարանային	42	Դասախոսություն	22
			Սեմինար	
			Լաբորատոր աշխատանք	
			Գործնական աշխատանք	20
	Ինքնուրույն	48		
	Ընդամենը	90		
Ստուգման ձևը	ստուգաք			
Դասընթացի նպատակը	<p>« Սոցիալ-տնտեսական վիճակագրություն » առարկայի նպատակն է ուսանողների մոտ ձևավորել տեսական և կիրառական բնույթի այնպիսի ունակություններ ու հատկանիշներ, որոնք հնարավորություն կտան նրանց ճիշտ կողմնորոշվել տնտեսական հարաբերություններում, օգտվելով հավաքագրված անհրաժեշտ ինֆորմացիայից՝ արդյունավետ կիրառել այն տնտեսական գործունեության ընթացքում: Հաշվի առնելով դասընթացի գիտագործնական նշանակությունը կառավարում բաժնի ուսանողներն « Սոցիալ-տնտեսական վիճակագրություն» առարկան ուսումնասիրում են երկրորդ կուրսի II կիսամյակում:</p> <p>ուսանողի մոտ ձևավորել հավաքագրված անհրաժեշտ ինֆորմացիան տնտեսական գործունեության ընթացքում կիրառելու տեսական և կիրառական բնույթի ունակություններ.</p> <p>2. ուսանողը կարողանա ձեռք բերած գիտելիքները կիրառել պրակտիկայում.</p> <p>3. Կարողանա հավաքագրել, խմբավորել և վերլուծել վիճակագրական տվյալներ.</p> <p>4. Կարողանա ստացված տեղեկատվությունների հիման վրա կատարել ճիշտ եզրահանգումներ:</p>			
Դասընթացի վերջնարդյունքները	<p>Դասընթացը ձևավորում է կրթական ծրագրի հետևյալ վերջնարդյունք(ներ)ը.</p> <p><i>Գիտելիք</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • ՀՀ վիճակագրության մասին օրենք"-ի դրույթներից , կարողանա ուսումնասիրել վիճակագրության ոլորտում առաջացած հիմնախնդիրները և կատարել համարժեք եզրահանգումներ, վիճակագրության մեթոդներին տիրապետելու և խնդիրների լուծման կարողություն, վիճակագրական ցուցանիշների վերլուծության և կիրառության կարողություն: <p><i>Չմտություն</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • վիճակագրական և տնտեսագիտական բոլոր մեթոդներին: • Տիրապետում է մաթեմատիկական և վիճակագրության մեթոդներին, ինչպես նաև մաթեմատիկական մոդելավորման եղանակներին: • <p><i>Կարողունակություն</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ իրագործել վիճակագրության վերաբերյալ բազմաբնույթ գիտելիքների համակարգում և տեսական վերլուծություններ ✓ իրականացնել վիճակագրության բնագավառում առաջացած խնդիրների ուսումնասիրում, ✓ մշակել վիճակագրական հետազոտության համար անհրաժեշտ փաստաթղթեր: 			
Դասընթացի բովանդակությունը	<p><u>Թեմա 1</u></p> <p>Սոցիալ-տնտեսական վիճակագրություն առարկան և մեթոդը Վիճակագրություն է կոչվում թվային ցուցանիշների այն համակցությունները, որոնք բնութագրում են հասարակական կյանքի տարբեր կողմերը: Վիճակագրությունը դասվում է հասարակական</p>			

գիտությունների խմբին: Վիճակագրության առանձին բաժին է սոցիալ-տնտեսական վիճակագրությունը: Այն ուսումնասիրում է տնտեսության մեջ տեղի ունեցող տնտեսական երևույթների ու պրոցեսների քանակական կողմը՝ դրանց որակական բովանդակության հետ անխզելի կապի մեջ:

Սոցիալ-տնտեսական վիճակագրության կարևորագույն խնդիրն է տնտեսության բոլոր օղակներում աշխատանքի որակի և հասարակական արտադրության տնտեսավիճակագրական բնութագրումը:

Սոցիալ-տնտեսական վիճակագրության ցուցանիշների համակարգն է՝ ՅԱԱ-ը, ԱԵ-ը, բնակչության իրական եկամուտները, ոչ արտադրական սպառումը, ազգային հարստությունը, արտադրողականությունը, արդյունավետությունը և այլն: Նրա հիմնական բաժինը տնտեսության հաշվեկշիռն է, որը հնարավորություն է տալիս բացահայտել զարգացման համամասնականությունն ու հավասարակշռվածությունը:

Սոցիալ-տնտեսական վիճակագրության մեթոդի բովանդակությունը հանգում է հետևյալին.

1. Տնտեսական երևույթների և պրոցեսների վերաբերյալ տվյալների հավաքագրում
2. Հավաքագրված տվյալների մշակումը, ամփոփումը և ժմբավորումը
3. Միջին մեծությունների հաշվառումը
4. Հասարակական- տնտեսական երևույթների ու պրոցեսների միջև գոյություն ունեցող կապերի բացահայտումը:
5. Գրաֆիկական պատկերների միջոցով վիճակագրական նյութի մատուցումը

Թեմա 2

Աշխատանքի շուկայի վիճակագրություն

Աշխատանքային ռեսուրսները երկսեռ բնակչության այն ներուժն են, որ կարող են մասնակցել ապրանքների և ծառայությունների արտադրությանը: Աշխատանքային ռեսուրսներն ընդգրկում են այնպիսի կատեգորիաներ, ինչպիսիք են տնտեսապես ակտիվ և տնտեսապես ոչ ակտիվ բնակչությունը:

Տնտեսապես ակտիվ բնակչությունը երկսեռ բնակչության այն մասն է, որն ապահովում է ապրանքների արտադրության և ծառայությունների մատուցման համար անհրաժեշտ աշխատուժի առաջարկը:

Աշխատանքի շուկայի վիճակագրությունը որոշում է բնակչության տնտեսական ակտիվության, գործազրկության գործակիցները, աշխատողների միջին ցուցակային թիվը, աշխատողների կազմը, աշխատուժի որակավորման ցուցանիշը, կադրերի հոսունության գործակիցը, աշխատաժամանակի արդյունավետ օգտագործման ցուցանիշը և այլն:

Թեմա 3

Ազգային հարստության վիճակագրություն

Ազգային հաշիվների համակարգում ազգային հարստությունը բնորոշվում է որպես երկրում կուտակված ակտիվների համակցություն: Բոլոր ակտիվները, որոնք ընդգրկված են ազգային հարստության կազմում, ստորաբաժանվում են 2 հիմնական խմբի՝ ոչ ֆինանսական և ֆինանսական ակտիվներ:

Ոչ ֆինանսական ակտիվները այն օբյեկտներն են, որոնք օգտագործվում կամ պահպանվում են ինստիտուցիոնալ միավորների կողմից և որոշակի ժամանակաշրջանի տերերին բերում են իրական կամ պոտենցիալ տնտեսական շահ:

Չվերարտադրվող ոչ ֆինանսական նյութական ակտիվների թվին են դասվում ջրային, հողային, ընդերքի և այլ ռեսուրսները:

Թեմա 4

Մակրոտնտեսական ցուցանիշների վիճակագրություն

Տնտեսության զարգացումը բնութագրող ցուցանիշների համակարգը ներառում է արտադրության բոլոր մակարդակներում տնտեսական գունձունեության արդյունքները: Մակրոտնտեսական ցուցանիշները որոշվում են ազգային հաշիվների համակարգի հիման վրա և բնութագրում են տնտեսական գործունեության տարբեր փուլերի՝ ապրանքների և ծառայությունների արտադրությունը, եկամուտների ձևավորումը, բաշխումը:

Արտադրության փուլը բնութագրվում է հետևյալ ցուցանիշներով.

1. Համախառն թողարկում
2. Միջանկյալ սպառում
3. Համախառն ավելացված արժեք
4. Համախառն ներքին արդյունք

Նշված ցուցանիշների հաշվարկման համար օգտագործվում են ծախսերի և հարկերի ցուցանիշները:

Թեմա 5

Գների վիճակագրություն

Գների վիճակագրության ցուցանիշների համակարգն իր մեջ ներ է առնում գների մակարդակի, կառուցվածքի և դինամիկայի ցուցանիշները:

Կշռված միջին թվաբանական և միջին հարմոնիկ եղանակներով որոշվում է միասեռ ապրանքների միավորի միջին գինը:

Ըստ Դյուտոյի, Կարլի մեթոդաբանությունների և միջին երկրաչափական մեթոդներով հաշվարկվում են միսեռ ապրանքների ազդեցատային ինդեքսները:

Կատարվում են գների միջազգային համադրումներ: Գների դինամիկան ուսումնասիրելիս օգտվում են գների փոփոխուն կազմի, կայուն կազմի և կառուցվածքային տեղաշարժերի ինդեքսներից:

Թեմա 6

Աշխատավարձի և աշխատուժի ծախսերի վիճակագրություն

Աշխատավարձի և աշխատուժի ծախսերի վիճակագրությունն ուսումնասիրում է աշխատավարձի ֆոնդի կազմակերպումը, կառուցվածքը, ֆոնդի փոփոխության վրա ազդող գործոնները:

Աշխատավարձի ֆոնդի կազմի մեջ մտնում են.

1. Աշխատած ժամանակի համար տրված վճարները
2. Չաշխատած ժամանակի համար տրված վճարները
3. Միանվագ վճարներ
4. Այլ վճարներ

Ժամային, օրական, ամսական աշխատավարձերի ֆոնդերի տվյալների հիման վրա հաշվարկվում են միջին ժամային, օրական, ամսական աշխատավարձերը:

Վիճակագրությունն ուսումնասիրում է նաև աշխատավարձի դեցիլային և կվարտիլային տարբերակումը:

Թեմա 7

Պետական բյուջեի վիճակագրություն

Պետական բյուջեն տնտեսության պետական կարգավորման կարևոր գործիք է: Այն իրենից ներկայացնում է ռեսուրսների ձևավորման և օգտագործման ուղղություններ՝ հոգուտ հասարակության և առանձնապես սոցիալապես թույլ պաշտպանված բնակչության կատեգորիաների:

Պետական բյուջեի վիճակագրական խնդիրներն են՝

1. Եկամուտների և ծախսերի ընդհանուր ծավալը
2. Դեֆիցիտը կամ պրոֆիցիտը
3. Եկամուտների կառուցվածքը
4. Ծախսերի կառուցվածքը
5. Դեֆիցիտի ֆինանսավորման աղբյուրները
6. Ներքին պարտքի չափը
7. Հարկային քաղաքականության արդյունավետ անցկացումը

Պետական բյուջեի վիճակագրական հիմնական ցուցանիշներն են՝

1. Եկամուտները
2. Ծախսերը
3. Պաշտոնական տրանսֆերտները
4. Չուտ վարկավորում
5. Դեֆիցիտ
6. Պրոֆիցիտ

Թեմա 8

Ապահովագրության վիճակագրություն

Ապահովագրությունը տնտեսական գործունեության առանձնահատուկ տիպ է, որը տնտեսության կարգավորիչ գործիքներից է և անհրաժեշտ նախադրյալներ է ստեղծում տվյալ երկրի համաչափ զարգացման համար:

Ապահովագրության շուկան բազմազան է: Այն իր մեջ ընդգրկում է ֆիզիկական և իրավաբանական անձանց, գույքի, դժբախտ պատահարների, բեռների փոխադրումների, բժշկական և այլ ապահովագրությունների տեսակները:

Ապահովագրության վիճակագրությունն ուսումնասիրում է բացարձակ և հարաբերական ցուցանիշներ: Բացարձակ ցուցանիշներ են համարվում՝ ապահովագրական դաշտը, ապահովագրված գույքի ապահովագրական գումարը, ապահովագրական մուծումների մուտքերի գումարը, տուժած օբյեկտների թիվը և այլն:

Միջին ցուցանիշների թվին են դասվում՝ ապահովագրված օբյեկտների միջին ապահովագրական գումարը, տուժած օբյեկտների միջին ապահովագրական գումարը, ապահովագրական հատուցումների միջին չափը, ապահովագրական մուծումների միջին չափը:

Ապահովագրության վիճակագրությունը հաճվարկում է նաև մի շարք հարաբերական ցուցանիշներ՝ ապահովագրական դեպքերի հաճախականությունը, տուժած օբյեկտների տեսակարար կշիռը, ապահովագրավճարների գործակիցը, եկամտաբերության գործակիցը և այլն:

Թեմա 9

Բնակչության կենսամակարդակի և սոցիալական ոլորտի վիճակագրություն

Բնակչության կենսամակարդակի բնութագրման համար վիճակագրությունը հաշվարկում է հետևյալ հիմնական ցուցանիշները.

1. Բնակչության դրամական եկամուտների և ծախսերի, դրանց կազմի և օգտագործման ցուցանիշները
2. Լայն սպառման ապրանքների և ծառայությունների ցուցանիշները
3. Եկամուտների տարբերակման ցուցանիշները
4. Բնակչության աղքատացման մակարդակը
5. Այլ ցուցանիշներ:

Ազգային հաշիվների համակարգում հաշվարկվում են տնային տնտեսության եկամուտների ցուցանիշները, որոնք արտացոլում են եկամուտների բաշխման պրոցեսի տարբեր փուլերը

- սկզբնական եկամուտներ
- տնորինված եկամուտներ
- ճշգրտված տնորինված եկամուտներ

Վիճակագրական պրակտիկայում օգտագործվում է սպառման ճկունության գործակիցը՝ եկամուտների փոփոխության հետ:

Թեմա 10

Բանկերի վիճակագրություն

Խնայողական գործի վիճակը բնութագրվում է բացարձակ և հարաբերական ցուցանիշներով: Դրանց թվին են դասվում բանկերի և դրանց մասնաճյուղերի քանակը, ավանդատուների թիվը, ավանդների գումարը, ավանդների գումարի միջին մնացորդը, ավանդների միջին չափը, ներհոսման և արտահոսման գործակիցները, ավանդների պահպանման միջին ժամկետը և այլն:

Ուսումնասիրման ենթակա են վարկային տոկոսադրույքը,

	<p>ավանդների դիմաց վճարվող տոկոսների դրույքները, պետական և առևտրային բանկերի գործառույթները և դրանց արդյունավետության ցուցանիշները:</p> <p>Թեմա 11</p> <p>Տնտեսության առանձին ճյուղերի արտադրանքի վիճակագրություն (6 ժամ)</p> <p>Վիճակագրությունն ուսումնասիրում և հաշվարկում է տնտեսության բոլոր ճյուղերի արտադրական ցուցանիշները:</p> <p>Վերլուծության ենթակա են.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Իրացված արտադրանքի ծավալը 2. Արտադրանքի արժեքը, որը որպես աշխատավարձ փոխանցվել է աշխատավարձի ֆոնդին 3. Չիրացված պատրաստի արտադրանքը և նրա հավելուճը 4. Անավարտ արտադրությունը և նրա հավելուճը 5. Բուսաբուծության և անասնապահության հում արտադրանքի արժեքը 6. Գյուղատնտեսական միջանկյալ և վերջնական արտադրանքի արժեքը 7. Շինարարության մոնտաժային աշխատանքների արժեքը 8. Երկրաբանական, նախագծային, հետախուզական և հորատման աշխատանքների արժեքը 9. Շենքերի և կառույցների կաօիտալ և ընթացիկ նորոգման արժեքը 10. Տրանսպորտային ծառայությունների համախառն արժեքը <p>Կապի արտադրանքի արժեքը</p>
<p>Գնահատման մեթոդները և չափանիշները</p>	<p>1. Չափանիշներ</p> <p>Համալսարանում գործում է բնակավայրի, մաթիստրատուրայի և սակիբանասուրայի ու սանողների գիտելիքների սպորտբուսակա սուու գնան և գնահատման բազմագործուսյին հասնակագ, որի կիրառկանն հիմնական նապանկերն են՝</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ կազմակերպել ուսումնառության համաչափ աշխատանքային գործընթաց, ապահովել գիտելիքների համակողմանի ստուգում, խթանել ուսանողի ինքնուրույն աշխատանքը, ▪ իրականացնել ինքնուրույն առաջադրանքների, ընթացիկ ստուգումների (ստուգարքներ և քննություններ), ուսումնական գործընթացի այլ բաղադրիչների հաշվառում հետադարձ կապի արդյունավետ մեխանիզմների ներմուծման միջոցով՝ ի նպաստ ուսումնառության գործընթացի բարելավման: <p>Համալսարանում գնահատման գործընթացը կանոնակարգվում է համաձայն գործող կարգի³:</p> <p>2. Գիտելիքների սուու գնան և գնահատման բաղադրիչներն են՝</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Գործնական, սեմինար և լ պորաաոր աշխատանքների ընթացքում ու սանողի ակտիվության և հմուտ ղ ու նների հաշվառում և գնահատում ընթացիկ սուու գումների միջոցով՝ առավել սքույ Նը 40 միավոր: ▪ ինքնուրույն աշխատանքների (անհատական առաջադրանքներ) հաշվառում և

³ «Վանաճորի Հ. Թու մնյ անի անվան պետական համալսարան» հիմնադրամի ու սանողների գիտելիքների սուու գնան, գնահատման և հաշվառման կանոնակարգ» (ընդունված ՎԻԻ-ի գիտական խորհրդի կողմից 30.062022թ.),

	<p>գնահատում առավել սթույ կը գումարային 20 միավոր,</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ դասընթացի ենթաբաժինների և ծրագրով նախատեսված այլ առաջադրանքների կատարման և յուրացման ընթացիկ ստուգում և գնահատում կիսամյակի ընթացքում (առկա ուսուցման համակարգում ընթացիկ քննույթ ունենել կամ ստուգաթղթեր առավել սթույ կը գումարային 40 միավոր, հեռակա ուսուցման համակարգում քննույթ ուն և ստուգաթղթ՝ առավել սթույ կը՝ 40 միավոր): ▪ ստուգման արդյունքների ամփոփում գնահատման կշիռներով և արդյունքների հիման վրա և դասընթացի արդյունարար գնահատմանի ձևավորում առավել սթույ կը գումարային 100 միավոր:
<p>Գրականություն</p>	<p>Պարտադիր-</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ю.Н.Иванова Экономическая статистика 1999 2. В.М. Симчеры Практикум по статистике, уч. пос. под ред. В.М. Симчеры ,М. 1999 3. Հովհաննիսյան Յ.Վ., Ֆահրադյան Մ.Վ. «Սոցիալ-տնտեսական վիճակագրություն» ուսումնական ձեռնարկ, 2000 4. А.В.Циденко, Г.Ю.Попов, В.М.Матвеева, ,,Статистика,,, учебник 2000 5. Ֆահրադյան, Կոնստանդյան Վիճակագրության ընդհանուր տեսության խնդիրների ժողովածու 1984 <p>Լրացուցիչ-</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Կոզլով, Էռլիխ, Դուգուշևսկի, Պոլյուշին, Վիճակագրության ընդհանուր տեսություն 1981 2. Боровков А.А. Математическая статистика 1992

<p>Դասընթացի թվանիշը, անվանումը</p>	<p>ՄԻ/բ-050_ Հավանականությունների տեսություն</p>										
<p>Դասընթացին հատկացվող կրեդիտը</p>	<p>3 կրեդիտ</p>										
<p>Ուսումնառության տարի / կիսամյակ</p>	<p>2-րդ տարի, 2-րդ կիսամյակ</p>										
<p>Ժամերի բաշխումը</p>	<p>Լսարանային</p>	<p>42</p>	<table border="1"> <tr> <td>Դասախոսություն</td> <td>22</td> </tr> <tr> <td>Սեմինար</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Լաբորատոր աշխատանք</td> <td>20</td> </tr> <tr> <td>Գործնական աշխատանք</td> <td></td> </tr> </table>	Դասախոսություն	22	Սեմինար		Լաբորատոր աշխատանք	20	Գործնական աշխատանք	
Դասախոսություն	22										
Սեմինար											
Լաբորատոր աշխատանք	20										
Գործնական աշխատանք											
<p>Ստուգման ձևը</p>	<p>ստուգարք</p>										
<p>Դասընթացի նպատակը</p>	<p>Դասընթացի նպատակն է ուսանողներին գիտելիքներ տալ մասսայական պատահական երևույթների հավանական օրինաչափությունների և դրանց ուսումնասիրման վերաբերյալ, նախապատրաստել կատարելու ուսումնասիրություններ և հետազոտություններ՝ հիմնվելով հավանականությունների տեսության մեթոդների վրա, ուսանողների կողմից հավանականությունների տեսության հիմնական հասկացությունների տիրապետումը և տրամաբանական մտածողության զարգացումը:</p>										
<p>Դասընթացի վերջնարդյունքները</p>	<p>Դասընթացը ձևավորում է կրթական ծրագրի հետևյալ վերջնարդյունք(ներ)ը.</p> <p>Գիտելիք</p> <ul style="list-style-type: none"> – հավանականությունների տեսության հիմնական հասկացություններն ու թեորեմները, – պատահական և պատահական մեծությունների թվային բնութագրիչները 										

	<ul style="list-style-type: none"> - բաշխման օրենքները և հիմնական բանաձևերը - գիտության տարբեր բնագավառներում հավանականությունների տեսության կիրառման վերաբերյալ օրինաչափությունները <p>Յմտություն</p> <ul style="list-style-type: none"> - հավանականության տեսության ուսումնասիրման մեթոդներին - հավանականության տեսության բնագավառում գործնական հմտություններին <p>Կարողունակություն</p> <ul style="list-style-type: none"> - հավանականությունների տեսության հիմնական հասկացություններն ու թեորեմները - հավանականությունների տեսության հիմնական հասկացություններն ու թեորեմները կիրառել կոնկրետ խնդիրներ լուծելիս - կիրառել հավանականությունների տեսությունից ստացած տեսական գիտելիքները տարբեր բնագավառներում - կարողանա նախաձեռնություններ և հմտություններ ձեռք բերել հավանականությունների տեսությունից ստացած գիտելիքները ըստ անհրաժեշտության օգտագործելու համար, - կարողանա հավանականությունների տեսության կոնկրետ հարցերի վերաբերյալ կատարել ինքնուրույն գիտական եզրահանգումներ,
<p>Դասընթացի բովանդակությունը</p>	<p>Թեմա 1 Կոմբինատորիկայի տարրերը: Հավանականությունների գումարման և բազմապատկման թեորեմները:</p> <p>Թեմա 2 Լրիվ հավանականությունների և Բայեսի բանաձևերը:</p> <p>Թեմա 3 Հավանականության տեսության հիմնական թեորեմները:</p> <p>Թեմա 4 Պատահական մեծություններ և նրանց հավանականությունների բաշխումը:</p> <p>Թեմա 5 Պատահական մեծության թվային բնութագրիչներ</p> <p>Թեմա 6 Հավանականությունների տեսության մի քանի բաշխումներ</p> <p>Թեմա 7 Դիսկրետ և անընդհատ բազմաչափ պատահական մեծություններ</p> <p>Թեմա 8 Մեծ թվերի օրենքը</p>
<p>Գնահատման մեթոդները և չափանիշները</p>	<p>Գնահատումն իրականացվում է «ՎՊՅ ուսանողների գիտելիքների ստուգման, գնահատման և հաշվառման կանոնակարգ»-ին համապատասխան:</p> <p>https://new.vsu.am/karg/2023/usanoxneri%20giteliqneri%20stugman.pdf</p>
<p>Գրականություն</p>	<p>Պարտադիր</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Սահակյան Ժ. Յ. - Հավանականությունների տեսության և մաթեմատիկական վիճակագրության տարրերը, Վանաձոր, 2017թ. 2. Մաթևոսյան Ռ. Խ. Հավանականությունների տեսություն, Գյումրի, Դպիր 2010թ 3. Մկոյան Խ. Մ., Անդիկյան Մ. Ա.- Հավանականությունների տեսություն և մաթեմատիկական վիճակագրության տարրերը, Ուսումնական ձեռնարկ, Երևան, 2008 4. Համբարձումյան Գ.Յ. «Հավանականությունների տեսություն», Երևան, 1977թ. 5. Ահարոնյան Ն.Գ., Իսրայելյան Ե. Ռ.- Հավանականությունների տեսության խնդրագիրք, 2016 6. Պողոսյան Ա., Դավթյան Վ. - Հավանականությունների տեսության և մաթեմատիկական վիճակագրության խնդիրների ժողովածու. Երևան, 2019 7. Гнеденко Б.В. Курс теории вероятностей. 1965г. 8. Гмурман В.Е. -Теория вероятностей и математическая статистика. Москва Высшая школа, 1977г. 9. Գմուրման Վ. Ե.- Հավանականության և մաթեմատիկական վիճակագրության խնդիրների լուծման ձեռնարկ, Երևան, Լույս.1979 <p>Լրացուցիչ-</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Вентцель Е.С., Овчаров Л.А. Теория вероятностей (задачи и

	упражнения), Москва.1973г. 2. Вентцель Е.С., Овчаров Л.А. Теория вероятностей, 1969г. 3. Солодовников А. С. – Теория вероятностей, Москва, “Просвещение”. 1978
--	---

Դասընթացի թվանիշը, անվանումը	Օլգ/բ 044-Անգլերեն լեզու – 3			
	Օլգ/բ 059-Անգլերեն լեզու – 4			
Դասընթացի նհատկացվող կրեդիտը	3/3 կրեդիտ			
Ուսումնառության տարի / կիսամյակ	2-ին տարի, 1-ին և 2-րդ կիսամյակ			
Ժամերի բաշխումը	Լսարանային	42/42	Դասախոսություն	
			Մեմինար	
			Լաբորատորաշխատանք	
			Գործնականաշխատանք	42/42
	Ինքնուրույն	48/48		
	Ընդամենը	90/90		
Ստուգման ձևը	ստուգարք			
Դասընթացի նպատակը	<p>Առարկայի ուսումնասիրությունը ներառում է ուսուցանվող լեզվի զարգացման հիմնական հեռանկարային ուղղությունները, պահանջվող ուսումնական նյութի յուրացման համարանիր աժեշտ մեթոդներն ու տեխնոլոգիաները, հմտությունների և կարողությունների այն ծավալը և բովանդակությունը, որոնց պետք է տիրապետի ուսանողը որպես կրթության ակնկալվող վերջնարդյունք՝ գլխավորապես շեշտադրելով լեզվի որպես հաղորդակցման միջոցի դերը և զարգացնելով ուսանողների հաղորդակցման իրազեկությունը:</p>			
Դասընթացի վերջնարդյունքները	<p>Դասընթացը ձևավորում է կրթական ծրագրի հետևյալ վերջնարդյունք(ներ)ը.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ուսանողները պետք է ունենան ճշգրիտ գիտելիքներ անգլերեն լեզվի չորս ասպեկտների մասին. <p>Առարկայի ուսուցման արդյունքում ուսանողը պետք է տիրապետի.</p> <ul style="list-style-type: none"> • լեզվի հմտությունների ռազմավարությանը • դասընթացի ընթացքում ձեռք բերած տեսական գիտելիքները գործնականում կիրառելու հմտություններին <p>Առարկայի ուսուցման արդյունքում ուսանողը պետք է կարողանա կատարել ինքնուրույն եզրակացություններ, համեմատություններ, գուգահեռներ</p> <ul style="list-style-type: none"> • դասընթացում ձեռք բերած հմտությունները կիրառել բանավոր և գրավոր խոսքում: 			
Դասընթացի բովանդակություն	Թեմա 1-Անհատականություն			

թյունը	Թեմա 2-Աշխատանք Թեմա3-Լեզու Թեմա 4-Գովազդ Թեմա 5-Կրթություն Թեմա 6-Բիզնես Թեմա7-Հանցանք
Գնահատման մեթոդները և չափանիշները	Գնահատումն իրականացվում է «ՎՊՅ ուսանողների գիտելիքների ստուգման, գնահատման և հաշվառման կանոնակարգ»-ին համապատասխան: https://new.vsu.am/karg/2023/usanoxneri%20giteliqneri%20stugman.pdf
Գրականություն	Պարտադիր-New Language Leader, intermediate,CB,David Cotton,David Falvey,Simon Kent Լրացուցիչ-English vocabulary in use,upper-intermediate and advance,Michael McCarthy,Felicilt O'Dell

Դասընթացի թվանիշը, անվանումը	Օլգ/բ 060-Անգլերեն լեզու –5			
Դասընթացին հատկացվող կրեդիտը	3 կրեդիտ			
Ուսումնառության տարի / կիսամյակ	3-րդ տարի, 1-ին կիսամյակ			
Ժամերի բաշխումը	Լսարանային	42	Դասախոսություն	
			Մեմինար	
			Լաբորատոր աշխատանք	
			Գործնական աշխատանք	42
	Ինքնուրույն	48		
	Ընդամենը	90		
Ստուգման ձևը	Ստուգանք			
Դասընթացի նպատակը	<p>«Անգլերեն լեզու» դասընթացը նպատակ ունի ձևավորելու ընդհանուր գիտելիքներ անգլերեն լեզվից՝ բանավոր և գրավոր խոսքում: Դասընթացի նպատակն է նաև խորացնել ուսանողների քերականական գիտելիքները և հարստացնել թեմատիկ բառապաշարը, զարգացնել ուսանողների արտասանական հմտությունները, նպաստել հնչյունների ճիշտ արտաբերմանը, արտահայտությունների և նախադասությունների ճիշտ շեշտադրմանը, միաժամանակ տալ տեսական գիտելիքներ հնչյունների, վանկերի տեսակների մասին:</p> <p>Առարկայի նպատակներից է նաև կատարելագործել ուսանողների հաղորդակցման հմտությունները՝ բազմապիսի երկխոսությունների, առօրյա կյանքից վերցված իրավիճակների դերախաղերի միջոցով՝ օգտագործելով ձայնագրություններ, տեսաֆիլմեր՝ ընդլայնելով այն թեմաների շրջանակը, որոնց վերաբերյալ ուսանողները կարող են անցկացնել քննարկումներ, արտահայտել իրենց կարծիքը:</p>			
Դասընթացի	Դասընթացը ձևավորում է կրթական ծրագրի հետևյալ			

<p>վերջնարդյունքները</p>	<p>վերջնարդյունք(ներ)ը. <i>Գիտելիք</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Համապատասխան մակարդակի քերականություն, բառապաշար, հնչյունաբանություն <p><i>Հմտություն</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <i>Ուսանողը պետք է տիրապետի այն հմտություններին և ռազմավարություններին, որոնք համապատասխանում են լեզուների իմացության համաեվրոպական համակարգի համապատասխան մակարդակին:</i> <p><i>Կարողունակություն</i> <i>ուսանողը պետք է կարողանա.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> հասկանալ խոսակցական, բնիկ խոսողների կողմից հնչող համեմատաբար բարդ անգլերենը, ճիշտ օգտագործել ձեռք բերած քերականական, բառապաշարային և հնչյունաբանական գիտելիքները՝ արդյունավետ հաղորդակցվելու համար, կարդալ, հասկանալ և քննարկել բազմապիսի անգլերեն տեքստեր, կռահել անձանոթ բառերի ու արտահայտությունների իմաստը կոնտեքստից, կատարել բառարանային աշխատանք
<p>Դասընթացի բովանդակությունը</p>	<p>Unit 1 Communication The continuous aspect (1.2) The perfect aspect (1.3) Phrasal verbs (1.1) Scientific Study (1.1) Idioms (1.2) Collocations (1.3) Article about six degrees of separation; reacting to the text (1.1) Leaflet about communication course (1.2) Extract from You Just Don't Understand; identifying stylistic devices (1.3) Five people talking about communication habits (1.1) Radio programme about gender conversation styles (1.3) Conversation between two student counsellors (1.4) Discussing communication (1.1) Discussing non-verbal communication (1.1) Talking about current trends considering consequences (1.2) Thinking of advice for men/women (1.3) Key language: outlining problems, offering solutions, reacting to suggestions Task: solving communication problems Scenario: flat sharing Writing a list of advice for communicating in your country (1.1) Study skills: Note-taking from listening to a talk structure of talks note-taking Writing skills: Writing and checking written communication register peer-checking Study Skills video: James Hammond gives a lecture about public speaking</p>
	<p>Unit 2 Environment Present perfect simple & continuous (2.2) Indirect questions (2.3) Local environment collocations (2.1) Environment (2.2)</p>

	<p>Adverbs (2.3) Newspaper article about noisy neighbors; identifying similarities and differences (2.1) Article about climate change; Identifying sources (2.2) Short extract from <i>A Short History of Nearly Everything</i> (2.3) 3 People talking about their local area (2.1) Lecture about volcanoes (2.3) Phone conversation about a proposed wind farm (2.4) Conversation with a lecturer about questionnaires (2.5) Collocations (2.1) Discussing solutions to problems (2.1) Discussing the environment (2.2) Talking about volcanoes (2.3) Making a short presentation; presenting (2.3) Key language: agreeing and disagreeing politely, polite questions Task: Attending a formal meeting Scenario: Sparrow Hill Wind Farm Writing a short summary to a solution (2.1) Study skills: Designing a Questionnaire question types Writing skills: Writing a questionnaire Meet the expert: an interview with Dr. Andrew McConigle about active volcanoes.</p>
	<p>Unit 3 Sport Quantifiers (3.2) Definite and zero articles (3.3) Idioms (3.1) Prefix self-, Abstract nouns (3.2) Article about Charles Miller; justifying opinions (3.1) Leaflet about a karate club; reacting to the topic (3.2) Article about being a top athlete; inferring (3.3) Interview with a karate teacher (3.2) Presentation about Yuna Kim (3.4) Lecturer answering questions about essay writing (3.5) Weak forms of the (3.3) Using idioms to talk about experiences (3.1) Ranking characteristics (3.3) Key language: Using emphasis and comparison Task: giving a presentation Scenario: Who is the Greatest? Study skills: Understanding Essay Questions; understanding key words, essay writing Writing skills: A For and Against Essay: introductions, formal expressions Meet the expert: an interview with Dr Elizabeth Pummell about the science of sports Psychology</p>
	<p>Unit 4 Medicine Future continuous, <i>going to</i>, present continuous (4.2) Future perfect simple, future simple (4.3) Personality adjectives (4.1) Medical terms (4.1) Illness and medicine (4.2) Dependent prepositions (4.3) Four articles about medical breakthrough (jigsaw); ranking by importance (4.1) Facts/news article about malaria: reacting to the topic (4.2) News article about bionic eye; retelling a story (4.3) Doctor talking about her work (4.1) A professor talking about malaria (4.2) Six doctors talking about future medical developments (4.3) Business consultant talking about using the internet (4.5)</p>

	<p>Lecturer advising students about internet resources (4.5) Stressed syllables (4.1) Discussing medicine and the medical profession (4.1) Planning a fund-raising day (4.2) Talking about hopes for the future (4.3) Key language: discussing implications Task: making difficult decisions Scenario: Medical dilemmas Study skills: Evaluating resources on the internet Writing skills: A short report; making recommendations Meet the expert: an interview with Dr Tina Chowdhury, about medical bionics.</p>
	<p>Unit 5 Transport Modal verbs and ways of expressing ability, possibility and obligation (past and future) (5.2) Transport (5.1). Safety features (5.1) Collocations (5.2) Words from the text (5.3) Article about road safety analysing arguments (5.1) Article about future transport (jigsaw); evaluating projects, evaluating arguments (5.2) Article about great railway journeys; identifying attitude (5.3) People talking about transport (5.1) News report on transport . of the future (5.2) Discussion on transport problems (5.4) Discussing road safety (5.1) Making future predictions (5.2) Describing a memorable journey (5.3) Key language: the language of meetings - summarizing Task: Evaluating proposals Scenario: Beauciel Writing a short report on road safety (5.1) Study skills: Graphs, charts and tables Writing skills: Describing information in a table; comparison and contrast Meet the expert: interview with Monisha Rajesh about her Indian train journey (5.3)</p>
	<p>Unit 6 Literature and film Narrative tenses (6.2) Used to, would, get used to (6.3) Genres (6.1) Literature and film (6.1) Adjectives (6.1) Idiomatic expressions (6.1) Words from the text (6.3) Article about books and films; inferring opinion (6.1) Extract from <i>The Great Gatsby</i> referencing (6.2) Online report on gender and reading; identifying facts and opinions (6.3) Discussion about a book (6.1) Hour people talking about books (6.2) Five people talking about reading habits (6.3) Conversation about a film proposal (6.4) Five people describing a memorable presentation (6.5) <i>Used to</i> (6.3) Describing a book or film (6.1) Discussing influential books (6.2) Talking about childhood (6.3) Key language: persuading Task: making a persuasive presentation Scenario: the new film project Study skills: making an effective presentation, rhetorical techniques Writing skills: An online review; adjectives, adverbs Study skills video: a presentation about <i>The Girl with the Dragon Tattoo</i></p>

	<p>Unit 7 Architecture The passive (7.2, 7.3) Describing buildings (7.1) Idioms (7.3) Prefixes (7.3) Article about famous buildings interpreting ideas (7.1) Article about unusual buildings; evaluating (7.2) Article about famous bridges; comparing features (7.3) Architect answering questions (7.2) Three architects discussing hotel design (7.4) Word stress (7.1) Describing a building (7.1) Discussing the issue of young people living at home (7.2) Sharing information on bridges (7.3) Key language: talking about requirements Task: deciding on facilities in a hotel Scenario: on the horizon Describing a well-known building (7.1) Study skills: identifying fact and opinion Writing skills: an opinion led essay; avoiding repetition Meet the Expert: an interview with Laura Mark about innovative design.</p>
	<p>Unit 8 Globalization Verb patterns (8.2) Causatives (8.3) Globalisation (8.1) Collocations (8.1) Abstract nouns (8.2) Online discussion about globalization (8.1) Article about culture mistakes; drawing conclusions (8.2) Article about international cooperation; summarizing (8.3) Five people talking about globalization (8.1) Radio program about working internationally (8.2) Radio interview about supermarket expansion (8.4) Discussing globalisation; Assessing results and consequences (8.1) Sharing information about global projects (8.3) Key language: clarifying Task: taking part in a debate Scenario: supermarket superpower Writing your opinion on globalization (8.1) Study skills: Summarizing; topic sentences, paraphrasing Writing skills: a summary Meet the Expert: an interview with Richard Cook about working in a global workplace (8.1)</p>
	<p>Unit 9 Art Ungradable adjectives (9.2) Position of adverbs (9.3) Art and artists (9.1) Adverb-adjective collocations (9.2) Order of adjectives (9.3) Online discussion about art; justifying opinions (9.1) Article about photography identifying arguments (9.2) Article about three contemporary sculptors (9.3) Three people talking about art (9.1) Conversation about an art gallery (9.4) Lecture about writing a blog (9.5) Discussing what is art; justifying opinions (9.1)</p>

	<p>Describing a work of art (9.1) Describing a photo (9.2) Discussing public art (9.3) Key language: discussing implications, offering counter-arguments Task: deciding on an action plan Scenario: The Russell Drake Gallery Study skills: Expanding your vocabulary; collocations Writing skills: An online review Meet the Expert: an interview with Yulia Podolskaya about her work as a sculptor</p>
	<p>Unit 10 Psychology Relative clauses (10.2) Reduced relative clauses (10.3) Personality adjectives (10.1) Phrasal verbs (10.1) Word formation (10.2) Idioms with mind (10.2) Words from the text (10.3) Webpage about the Belbin model; evaluating ideas (10.1) Webpage about peer pressure; evaluating effectiveness (10.2) Article-about criminal profiling; summarizing (10.3) Lecture about group dynamics (10.1) Radio advice phone-in (10.4) Stress patterns (10.1) Planning a newspaper (10.1) Discussing peer pressure (10.2) Talking about famous criminals (10.3) Key language: giving and reacting to advice Task: an advice phone-in Scenario: What's on your mind? Summarizing an article (10.3) Study skills: writing a bibliography, referencing Writing skills: An advantages and disadvantages essay; complex sentences, conclusions Meet the Expert: an interview with Dr Jack Lewis, a neuroscientist, about psychological profiling (10.3)</p>
	<p>Unit 11 Culture Reported speech (11.2) Reporting verbs (11.3) Culture (11.1) Adjectives (11.2) University webpage on what is culture; reflecting on the topic (11.1) Article about culture shock (11.2) Two articles about cultural difference; recognizing features of register (11.3) Six people talking about what they miss about their culture (11.1) Radio discussion about culture shock; (11.2) Two people talking about cultural mistakes (11.3) Presentation about Toronto 11.4) Radio lecture about reading (11.5) Deciding what to put in a time capsule (11.1) Discussing culture shock; justifying answers (11.2) Describing a person (11.2) Discussing cultural issues (11.3) Key language: creating impact in a presentation Task: giving a formal presentation Scenario: Kaleidoscope World Describing a person in culture shock (11.2) Study skills: Improving reading skills; reading and chunking, guessing unknown words, reading linkers Writing skills: Formal correspondence; letter layout, formulaic language</p>

	Meet the Expert: an interview with Anna Colquhoun, about the cultural importance of food. (11.3)
	Unit 12 Technology Conditionals: first and second (12.2) Conditionals: third and mixed (12.3) Technology (12.1) Opposites (prefixes) (12.2) Words from the text (12.3) Article about failed inventors; reflecting on the topic (12.1) Webpage about the Amish; summarizing (12.2) Article about CM food; identifying arguments (12.3) Three people talking about gadgets (12.1) Conversation between two workers (12.4) Conversation between two managers (12.4) Discussing technology (12.1) Discussing living without technology (12.2) Debating technology (12.3) Key language: persuading, making a case for something Task: conducting a problem-solving meeting Scenario: conducting a problem-solving meeting Writing your opinion (12.1) Study skills: Plagiarism - what it is and how to avoid it Writing skills: An opinion article; stylistic features Study skills video: a lecture about plagiarism
Գնահատման մեթոդները և չափանիշները	Գնահատումն իրականացվում է «ՎՊՅ ուսանողների գիտելիքների ստուգման, գնահատման և հաշվառման կանոնակարգ»-ին համապատասխան: https://new.vsu.am/karg/2023/usanoxneri%20giteliqneri%20stugman.pdf

Դասընթացի թվանիշը, անվանումը	ԷԻԿ/Բ-077 Տնտեսագիտության տեսություն 1			
Դասընթացին հատկացվող կրեդիտը	5 կրեդիտ			
Ուսումնառության տարի / կիսամյակ	1-ին տարի, 2-ին կիսամյակ			
Ժամերի բաշխումը	Լսարանային	70	Դասախոսություն	32
			Սեմինար	
			Լաբորատոր աշխատանք	
			Գործնական աշխատանք	38
	Ինքնուրույն	80		
	Ընդամենը	150		
Ստուգման ձևը	Քննություն, ընթացիկ քննություն			
Դասընթացի նպատակը	<p><i>Դասընթացի նպատակ է՝</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Տնտեսագիտության տեսության զարգացման օրինաչափությունների վերաբերյալ գիտելիքների փոխանցում ուսանողներին: ▪ Արտադրող-սպառող փոխգործունեության չափանիշների հետազոտության շրջանակներում հմտությունների և կարողությունների ձևավորում ուսանողների մոտ: 			

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Միկրո և մակրոտնտեսական ցուցանիշների և դրանց առանձին-առանձին համեմատության և վերլուծելու ունակությունների ձեռքբերում ուսանողների կողմից: ▪ Կարճաժամկետ և երկարաժամկետ հատվածներում կոնկրետ տնտեսական իրավիճակների վերլուծելու կարողությունների ձևավորում տարբեր իրավիճակներում:
<p>Դասընթացի վերջնարդյունքները</p>	<p>Դասընթացը ձևավորում է կրթական ծրագրի հետևյալ վերջնարդյունք(ներ)ը.</p> <p><i>Գիտելիք</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • իմանա թե ինչպես են դրսևորվում դասընթացի ճանաչողական, մեթոդաբանական, գործնական և կանխատեսման ֆորմակցիաների տեսական հիմունքները • իմանա ինչպես են դրսևորվում և կիրառվում ընդհանուր ճանաչողական ֆունկցիաների ուսումնասիրման մեթոդական հիմքները <p><i>Չմտություն</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • տիրապետի տնտեսական աճի և տնտեսական հավասարակշռության, լրիվ զբաղվածության և արժեզրկման հետազոտության մեթոդներին <p><i>Կարողունակություն</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • կարողանա ձեռք բերած տեսական գիտելիքները կիրառել գործնականում, • կարողանա որոշել դասընթացի առանձին թեմաների փոխադարձ կապն ու օրգանական միասնությունը հասարակության զարգացման տարբեր փուլերում • կարողանա տնտեսագիտության տեսության դասընթացի ուսումնասիրության ընթացքում ձեռք բերած տեսական գիտելիքների շրջանակներում կատարել ինքնուրույն եզրահանգումներ
<p>Դասընթացի բովանդակությունը</p>	<p><u>Թեմա 1</u> Տնտեսագիտության ծագումն ու զարգացումը: Ուսումնասիրման առարկան և մեթոդները:</p> <p>Տնտեսագիտության ծագումն ու զարգացումը: Տնտեսագիտության հիմնական ուղղությունները: Տնտեսագիտությունն առարկան, նպատակները և խնդիրները: Տնտեսական կատեգորիաներ և տնտեսական օրենքներ: Տնտեսագիտության տեսությունը որպես մեթոդոլոգիական գիտություն՝ մեթոդոլոգիա և մեթոդ: Տնտեսագիտության միկրո, մեզո, մակրո և մեգա շերտային կառուցվածքը:</p> <p><u>Թեմա 2</u> Արտադրության տեսություն</p> <p>Նյութական արտադրության՝ որպես հասարակության գոյության ու զարգացման հիմք: Արտադրության գործոնների էությունն ու փոխներգործությունը: Արտադրության գործոնների օպտիմալ համակցումը և արդյունավետ օգտագործումը;</p>

Արտադրական ֆունկցիա:
Արտադրության կազմակերպարարական ձևերը:
Թեմա 3 Սեփականությունը և տնտեսական համակարգի կազմակերպման մոդելները
Սեփականությունը որպես տնտեսական երևույթ:
Սեփականության և յուրացման օրենքները:
Սեփականության տեսակներն ու տնտեսվարման ձևերը:

Տնտեսական համակարգերի կազմակերպման մոդելները:
Սեփականության տեղը տնտեսության կազմակերպման գործում:

Թեմա 4 Շուկայական տնտեսության հիմնական գծերը: Ապրանքային արտադրություն: Ապրանք և փող:

Ապրանքային արտադրության պայմանները, հիմնական գծերն ու դերը հասարակության տնտեսական զարգացման գործում:

Բնատնտեսություն և ապրանքային արտադրություն:
«Բարիքե, «ապրանքե, «ծառայությունե հասկացությունների եռությունն ու ձևերը:

Ապրանքը և դրա հատկությունները: Սպառողական արժեք և օգտակարություն:

Ապրանքների և ծառայությունների արժեքների ձևավորման այլընտրանքային տեսությունները:

Մարժինալիզմ: Արժեքների զարգացումը և փողի առաջացումը:

Փողը որպես ապրանքային հարաբերությունների զարգացման ձև:

Փողի եռությունն ու ֆունկցիաները:

Գնի եռությունն ու կառուցվածքը: Գների տեսակները:

Սակագներ: Ապրանքա-փողային ֆետիշիզմ:

Թեմա 5 Շուկայական տնտեսության ընդհանուր բնութագիրը:

Շուկա, շուկայի հասկացությունը, ծագման պայմանները, սեփականության բազմաձևությունը:

Շուկայի հիմնական տարրերը, ֆունկցիաները, գործունեության սկզբունքները, կառուցվածքը, ենթակառուցվածքները, օբյեկտները, սուբյեկտները:

Շուկայի դասակարգումն ըստ ապրանքային խմբերի, տարածքային հատկանիշների, մրցակցության ձևի, շուկայի սուբյեկտների տեսակների:

Շուկայական տնտեսության դրական և բացասական կողմերը:

Թեմա 6 Ֆիրման շուկայական հարաբերությունների համակարգում:

Ձեռնարկության կազմակերպման եռությունն ու հիմնական ձևերը (անհատական, ակցիոներական ընկերություն, գործընկերություն): Դրանց առավելություններն ու թերությունները:

Մանր, միջին և խոշոր բիզնեսները: Ֆիրման որպես բիզնեսի և միկրոտնտեսական վերլուծության հիմնական կառուցվածքային միավոր:

Ֆիրմայի վարքագիծը կատարյալ և ոչ կատարյալ մրցակցության պայմաններում:

	<p>Ֆիրմայի կառավարման տեսությունը (մենեջմենթ): Մարքեթինգ:</p> <p>Թեմա 7 Ձեռնարկատիրական կապիտալի ձևավորումը: Կապիտալի նախասկզբնական կուտակումը: Կապիտալի շուկան, դրա օբյեկտները և սուբյեկտները: Ձեռնարկատիրական կապիտալի ձևավորման արտաքին և ներքին աղբյուրները: Կապիտալի շրջապտույտը և պտույտը: Հիմնական և շրջանառու կապիտալի արդյունավետ օգտագործման ցուցանիշները:</p> <p>Թեմա 8 Ծախքերի տեսությունը: Արտադրություն և ծախքեր: Արտադրության ծախքերի էությունն ու մեկնաբանումները: Ծախքերի տեսակները: Ինքնարժեքի էությունն ու կառուցվածքը: Ինքնարժեքի իջեցման ուղիները: Աշխատանքի արտադրողականություն: Դրա դինամիկան որոշող գործոնները:</p> <p>Թեմա 9 Շահույթ և շահութաբերություն: Ձեռնարկատիրական եկամուտ, աշխատավարձ: Շահույթ և շահութաբերություն: Շահույթի էության և աղբյուրների մեկնաբանությունները: Շահույթի մեծությունը որոշող գործոնները: Շահույթի ֆունկցիաները: Շահույթի տեսակները (հաշվապահական, տնտեսական, ընդհանուր հաշվեկշռային և այլն): Մոնոպոլ շահույթ: Ձեռնարկատիրական եկամուտ: Աշխատավարձի տնտեսական հիմքերը: Աշխատավարձի ձևերը, տեսակները ու համակարգերը: Անվանական և իրական աշխատավարձ: Աշխատավարձի կազմակերպման տարիֆային համակարգի էությունը:</p> <p>Թեմա 10 Ագրո-արդյունաբերական համալիր: Ռենտայի տեսություն: Ագրարային արտադրությունը աշխատանքի և կապիտալի հատուկ ոլորտ: Ագրարային տեխնիկական հեղափոխություն: Ագրո-արդյունաբերական կոմպլեքս: Հողօգտագործում և հողատիրություն: Շուկայական հարաբերությունները ագրո-արդյունաբերական կոմպլեքսում: Հողային ռենտա, էությունը, ձևերը: Ռենտային եկամուտների նեոկլասիկ տեսությունը: Մոնոպոլ ռենտա: Ռենտայի այլ տեսակներ: Հողի գինը: Հողային ռենտա: Կապիտալիզմի զարգացումը գյուղատնտեսության մեջ:</p>
<p>Գնահատման մեթոդները և չափանիշները</p>	<p>Գնահատումն իրականացվում է «ՎՊՀ ուսանողների գիտելիքների ստուգման, գնահատման և հաշվառման կանոնակարգ»-ին համապատասխան: https://new.vsu.am/karg/2023/usanoxneri%20giteliqneri%20stugman.pdf</p>
<p>Գրականություն</p>	<p>Պարտադիր- 1. Գ. Կիրակոսյան «Տնտեսագիտության տեսությունն Երևան</p>

	<p>2009թ.</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. Գևորգյան Մ.Ա. «Տնտեսագիտության տեսությունն Երևան 1998թ. 3. Գոռթևի Դ. Ջեյմս, Ռիչարդ Լ. Ստրոուպ, Ա.Յ.Սթուդենմունդի, Ռասել Ս. Սոբելի «Տնտեսագիտություն: Մասնավոր և հասարակական ընտրություն: Թարգմանություն` գլխ. խմբագիր պրոֆ.Գ. Կիրակոսյան Երևան 1999թ. 4. Թովմասյան Ռ.Ա. «Տնտեսագիտության տեսությունն Երևան 2006թ. 5. Խաչատրյան Գ. Յ. «Տնտեսագիտության տեսությունն Երևան 2007թ. 6. Ղուչյան Յ. Բ. «Մակրոէկոնոմիկան Երևան 1992թ. 7. Մարկոսյան Ա., Սաֆարյան Ռ. «Ճուլայական տեսության հիմնախնդիրները Երևան 2002թ. 8. «Մենեջմենթ 3.Մ, Սուվարյանի խմբ. Երևան 2002թ <p>Լրացուցիչ-</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Войтов А. Г. „Экономика. Общий курс“ (фундаментальная теория экономики). Учебник М. 2003 2. Гугасян Г. М. „ Экономическая теория. Ключевые вопросы.“ Учебник М. 2004 3. Липсиц И.В. . „ Экономика. Учебник для вузов“: М.2004 4. Макконелл К.Р. Брю С.Л. Экономикс: Принципы,проблемы и политика. В 2-х томах. М.1996 5. Носов С.С. « Экономическая теория Краткий курс.т М.2001 6. Носов С.С. „ Îñîâù Ýéïïèèèè.“ ð÷âáíèè Ì. 2004 7. Основы экономической теории. Курс лекции կլիá общ. ðãä. А.А.Кочеткова М.2004 8. Стенлейк Дж.Ф. . „ Экономикс для начинающих. “ М.1994
--	---

Դասընթացի թվանիշը, անվանումը	ԷԻԿ/բ-078 Տնտեսագիտության տեսություն 2			
Դասընթացին հատկացվող կրեդիտը	3 կրեդիտ			
Ուսումնառության տարի / կիսամյակ	2-րդ տարի, 1-ին կիսամյակ			
Ժամերի բաշխումը	Լսարանային	42	Դասախոսություն	22
			Սեմինար	
			Լաբորատոր աշխատանք	
			Գործնական աշխատանք	20
	Ինքնուրույն	48		
	Ընդամենը	90		
Ստուգման ձևը	ստուգարք			
Դասընթացի նպատակը	<p><i>Դասընթացի նպատակ է՝</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • ձևավորել տեսական և պրակտիկ գիտելիքներ տնտեսական գործընթացների բնագավառում, որոնք հնարավորություն կտան ճիշտ կողմնորոշվել տնտեսական հարաբերություններում • զինել գիտելիքներով, որոնց օգնությամբ ուսանողները կկարողանան կողմնորոշվել տնտեսական երևույթներում և գործընթացներում, կատարել ինքնուրույն եզրահանգումներ <p>Նախապատրաստել տնտեսագիտական համակարգի</p>			

<p>Դասընթացի վերջնարդյունքները</p>	<p>առարկաների յուրացմանը</p> <p><u>Առարկայի ուսուցման արդյունքում ուսանողը պետք է հմանա.</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • տնտեսական կատեգորիաներն ու օրենքները • տնտեսագիտական գիտելիքների դերը և գործառույթները տնտեսության տարբեր ոլորտներում • առարկայի կարևորությունը հասարակական տնտեսական հարաբերությունների բնագավառում հասարակության զարգացման պատմական փուլերի տնտեսական առանձնահատկությունները <p><u>Առարկայի ուսուցման արդյունքում ուսանողը պետք է կարողանա.</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • մեկնաբանել տնտեսական երևույթներն ու գործընթացները, դրանց պատճառահետևանքային կապերը • կարողանա կատարել ճիշտ եզրահանգումներ ճիշտ ներկայացնել մարդ-տնտեսություն-տնտեսական քաղաքականություն փոխհարաբերությունը <p><u>Առարկայի ուսուցման արդյունքում ուսանողը պետք է տիրապետի.</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • տնտեսագիտությունն առարկային, մեթոդներին և խնդիրներին • շուկայական հարաբերությունների օրինաչափություններին <p>այն բոլոր մեթոդներին, որոնք անհրաժեշտ են տնտեսական հավասարակշռություն և համաչափություն պահպանելու համար</p>
<p>Դասընթացի բովանդակությունը</p>	<p><u>Թեմա 1 Շահույթ և շահութաբերություն:</u> Ձեռնարկատիրական եկամուտ և աշխատավարձ: Շահույթ և շահութաբերություն: Շահույթի եռության և աղբյուրների մեկնաբանությունները: Շահույթի մեծությունը որոշող գործոնները: Շահույթի ֆունկցիաները: Շահույթի տեսակները (հաշվապահական, տնտեսական, ընդհանուր հաշվեկշռային և այլն): Մոնոպոլ շահույթ: Ձեռնարկատիրական եկամուտ: Աշխատավարձի տնտեսական հիմքերը: Աշխատավարձի ձևերը, տեսակները ու համակարգերը: Անվանական և իրական աշխատավարձ: Աշխատավարձի կազմակերպման տարիֆային համակարգի երկայնությունը:</p> <p><u>Թեմա 2 Ագրո-արդյունաբերական համալիր:</u> Ռենտայի տեսություն: Ագրարային արտադրությունը աշխատանքի և կապիտալի հատուկ ոլորտ: Ագրարային տեխնիկական հեղափոխություն: Ագրո-արդյունաբերական կոմպլեքս: Հողօգտագործում և հողատիրություն: Շուկայական հարաբերությունները ագրո-արդյունաբերական կոմպլեքսում: Հողային ռենտա, երկայնություն, ձևերը: Ռենտային եկամուտների նեոկլասիկ տեսությունը: Մոնոպոլ ռենտա: Ռենտայի այլ տեսակներ:</p>

Հողի գինը: Հողային ռենտա: Կապիտալիզմի զարգացումը գյուղատնտեսության մեջ:

Թեմա 3 Կուտակում, սպառում և խնայողություն:

Սպառում և խնայողություն: Դրանց փոխադարձ կապն ու տարբերությունները:

Սպառման և խնայողության միջին և սահմանային հակումները:

«Ներդրումներ» հասկացության տնտեսագիտական ելությունը: Ներդրումների ձևերը:

Ինվեստիցիան և դրա ֆունկցիոնալ նշանակությունը: Ինվեստիցիայի մեծության վրա ազդող գործոնները:

Թեմա 4 Տնտեսական աճ: Տնտեսական զարգացման փուլայնությունը:

Տնտեսական աճի ելությունը: Դրան բնութագրող հիմնական ցուցանիշները:

Տնտեսական աճի վրա ազդող գործոնները:

Տնտեսական աճի տիպերը (էքստենսիվ, ինտենսիվ և խառը):

Տնտեսական ճգնաժամ: ճգնաժամի տեսակները:

Թեմա 5 Ինֆլյացիա և գործազրկություն:

Ինֆլյացիայի բնորոշումը և հիմնական տեսակները: Առաջացման պատճառները և սոցիալ-տնտեսական հետևանքները:

Տնտեսության պարբերական տատանումները և գործազրկությունը:

Գործազրկության տեսակները և դրանց վրա ազդող գործոնները:

Գործազրկության մակարդակը և ինֆլյացիայի տեմպերը:

Թեմա 6 Դրամա-վարկային համակարգի ելությունը: Բանկեր:

Փող. տեսակները, պահանջարկը և առաջարկը: Հավասարակշռությունը դրամական շուկայում: Տոկոսադրույքի ձևավորումը որպես փողի գին:

Դրամաշրջանառություն: Շրջանառության համար անհրաժեշտ փողի քանակության որոշումը:

Վարկ. ելությունը, ձևերը և ֆունկցիաները:

Բանկային համակարգ: Բանկերի տեսակները:

Կենտրոնական Բանկի հիմնական խնդիրները և ֆունկցիաները:

Առևտրային բանկերը և դրանց գործարքները:

Թեմա 7 Ֆինանսական համակարգ և ֆինանսական քաղաքականություն:

Ֆինանսների ելությունը , դրան բնորոշ գործառույթները:

Ֆինանսական համակարգը և դրա օղակները:

Պետության կողմից իրականացվող ֆինանսական քաղաքականությունը:

Ֆիսկալ քաղաքականություն:

Թեմա 8 Պետության սոցիալ-տնտեսական քաղաքականությունը:

Շուկայական տնտեսությունը որպես անխուսափելի կենսունակ մեխանիզմ: Շուկայի բացասական կողմերը:

Պետության տնտեսական քաղաքականության

վերլուծությունը ըստ Յան Տիլերգենի:
 Տնտեսության պետական կարգավորման նպատակը:
 Պետության սոցիալ-տնտեսական ֆունկցիաները:
Թեմա 9 Համաշխարհային տնտեսությունը և զարգացման օրինաչափությունները: Միջազգային արժույթային և ֆինանսական համակարգեր:
 Համաշխարհային տնտեսությունը և զարգացման օրինաչափությունները:
 Համաշխարհային տնտեսության ձևավորման հիմնական փուլերը:
 Համաշխարհային շուկա: Հայաստանի Հանրապետության արտաքին առևտուրը:
 Արժույթի բովանդակությունը և դերը միջազգային առևտրում: Արժույթային փոխարժեք և դրա տեսակները:
 Միջազգային արժույթային և ֆինանսական համակարգերը:

Գնահատման մեթոդները և չափանիշները
 Գնահատումն իրականացվում է «ՎՊՀ ուսանողների գիտելիքների ստուգման, գնահատման և հաշվառման կանոնակարգ»-ին համապատասխան:
<https://new.vsu.am/karg/2023/usanoxneri%20giteligneri%20stugman.pdf>

N Ա/Ի	ՉԻՅԿԱՅԻՆ ԳՐԱՆՈՒԹՅՈՒՆ
1	ՅՈՒՆԵՍԿՕ-Ի ՄԱՐԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԳՐԱՆՈՒԹՅՈՒՆ
1.	Գ. Կիրակոսյան Տնտեսագիտության տեսություն, 2009թ.
2.	Գևորգյան Մ.Ա. „Տնտեսագիտության տեսություն“ Երևան 1998
3.	Գոռթնի Դ. Ջեյմս, Ռիչարդ Լ. Ստրոուպ, Ա.Ն.Սթոլդենմունդի, Ռասել Ս. Սոբելի „Տնտեսագիտություն: Մասնավոր և հասարակական ընտրություն:“ Թարգմանություն՝ գլխ. խմբագիր պրոֆ.Գ. Կիրակոսյան Երևան 1999
4.	Թովմասյան Ռ.Ա. „Տնտեսագիտության տեսություն“ Երևան 2006
5.	Խաչատրյան Գ. Հ. „Տնտեսագիտության տեսություն“ Երևան 2007
6.	Ղուչյան Հ. Բ. „Մակրոէկոնոմիկա“ Երևան 1992
7.	Մարկոսյան Ա., Սաֆարյան Ռ. „Շուկայական տեսության հիմնախնդիրները“ Երևան 002
8.	“Մենեջմենթ” Յ.Մ, Սուվարյանի խմբ. Երևան 2002
	ԵՆՕՍԿՕ-Ի ՄԱՐԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԳՐԱՆՈՒԹՅՈՒՆ
1.	Ալեքսիս Ա. Ա. „Կրոնոս. Իստորիա և օրինակներ“ (οἰκονομική ιστορία). Օ-հատուկ I. 2003
2.	Ալեքսիս Ա. Ա. „Կրոնոս. Իստորիա և օրինակներ. Երբ-հասնի և իժնի.“ Օ-հատուկ I. 2004
3.	Липсиц И.В. „ Экономика. Օ-հատուկ для вузов“: М.2004
4.	Макконелл К.Р. Брю С.Л. Экономикс: Принципы, проблемы и политика. В 2-х томах. М.1996
5.	Ильин Н. Н. „ Экономическая теория Краткий курс.“ М 2001
6.	Ильин Н. Н. „ История Экономии.“ Օ-հատուկ I. 2004
7.	Основы экономической теории. Курс лекции Ифа общ. д.а. А.А.Кочеткова М.2004
8.	Ճաբարյան Ա. Ա. „ Ինֆլյացիայի տեսություն.“ Օ-հատուկ I. 2000
	ՉՄԵ-Ի ՄԱՐԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԳՐԱՆՈՒԹՅՈՒՆ
1.	Стенлейк Дж.Ф. „ Экономикс для начинающих.“ М.1994
2.	Օլդիմիր Է. Ի. „ ինֆլյացիայի տեսություն.“ Ա.Է.12-14 Ածանցի 2002
3.	„ Կրոնոս. Իստորիա և օրինակներ.“ Օ-հատուկ. Ին ծած. Էստոնիա Ա. Ա. Ի. 2000
4.	„ Կրոնոս. Իստորիա և օրինակներ.“ Օ-հատուկ. Ին ծած. Էստոնիա և ժր. М.2005
5.	„ Экономика. “ Օ-հատուկ под ред. А.С.Булатова М. 001
6.	Янова В.В. „ Экономика. “ Օ-հատուկ М.2007

Դասընթացի թվանիշը, անվանումը	ԷԻԿ/Բ-174 Միկրոտնտեսագիտություն -1			
Դասընթացին հատկացվող կրեդիտը	6 կրեդիտ			
Ուսումնառության տարի / կիսամյակ	1-ին տարի, 2-րդ կիսամյակ			
Ժամերի բաշխումը	Լսարանային	84	Դասախոսություն	42
			Սեմինար	

			Լաբորատոր աշխատանք	
			Գործնական աշխատանք	42
	Ինքնուրույն	96		
	Ընդամենը	180		
Ստուգման ձևը	Քննություն			
Դասընթացի նպատակը	<p>Դասընթացը ձևավորում է կրթական ծրագրի հետևյալ վերջնարդյունք(ներ)ը.</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Փստի իք</i> • Դստորում է մակրո- և միկրոստեսագիտության հիմնական հասկացության ու ներքին, օրենքների և սկզբունքների իմացության ունի: • Ցուցաբերում է մասնագիտության սպորտ ոլորտների և դրանց կառավարման առանձնահատկությունների, ինչպես նաև սկզբնական կառավարման և ստեղծական ինքնակառավարման սպորտ մասնագետների գիտելիք և իմացություն: • Ցուցաբերում է սպորտի ձևավորման և փոփոխման գործընթացների կառավարման սկզբունքների իմացություն: <p><i>Հմտություն</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Կտող է գնահատել միկրո- և մակրոմիջավայրի ազդեցության ունը կառավարման համակարգերի գործունեության վրա: • Կտող է իրականացնել սպորտի, միջակիցների և շուկայի վերլուծության ու ներքին, սպորտ ու նախադրյալները, կազմակերպել և վերահսկել կազմակերպության մարտնչական ին գործունեության ունը: • Կտող է գնահատել և կառավարել կազմակերպության գործունեության անհատական շահերը և կատարել համապատասխան կանխատեսումային հաշվարկներ: <p><i>Կարողունակություն</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Կտող է բացահայտել, հաղթահարել և լուծումներ տալ անձնազգային մանրամասնում առաջացած ինտիմների: • Կտող է բացահայտել, հաղթահարել և լուծումներ տալ անձնազգային մանրամասնում առաջացած ինտիմների: • Ունակ է մասնագիտական վերլուծության ու ներքին իրականացնել իս կիրառել որակական և քանակական մեթոդներ: • Ունակ է թիմում ստեղծել և թիմի անդամների հետ սպորտ ու նախադրյալները համագործակցել ունի: 			
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Մրցակցություն էությունը և տեսակները 2. Սպորտական վարքագծի ավանդական տեսությունները 3. Նոր վարքագծային էկոնոմիկա. Դանիել Քենեման, Ամոս Տվերսկի, Ռիչարդ Թայլեր 4. Բնակչության էկամոտները և դրանց դասակարգումները 5. Պետի տեսակները և դրանց դասակարգման եղանակները 6. Արդյունավետության էությունը և տեսակները 			
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ուսումնական գործընթացին ուսանողի մասնակցության աստիճանի գնահատում դասերին հաճախումների հաշվառման միջոցով՝ առավելագույնը 20 միավոր, ▪ գործնական (սեմինար) և լաբորատոր աշխատանքների ընթացքում նրա ակտիվության և հմտությունների հաշվառում և գնահատում ընթացիկ ստուգումների միջոցով՝ առավելագույնը գումարային 20 միավոր, Կիսամյակի ընթացքում յուրաքանչյուր ուսանողի 			

հարցվելու է 4 անգամ, և յուրաքանչյուր անգամ գնահատվելու է 0-5 միավորանոց համակարգով

- ինքնուրույն աշխատանքների (անհատական առաջադրանքներ) հաշվառում և գնահատում առավելագույնը գումարային 20 միավոր: Կիսամյակի ընթացքում յուրաքանչյուր ուսանողի հանձնարարվելու է 2 ինքնուրույն աշխատանք, որոնք գնահատվելու են 0-10 միավորանոց համակարգով
- դասընթացի ենթաբաժինների և ծրագրով նախատեսված այլ առաջադրանքների կատարման և յուրացման ընթացիկ ստուգում և գնահատում կիսամյակի ընթացքում (ընթացիկ քննություններ կամ ստուգարքներ)՝ առավելագույնը գումարային 40 միավոր: Նախատեսվում է անցկացնել 2 միջանկյալ քննություն, գրավոր, հարցատոմսերի միջոցով, յուրաքանչյուր հարցատոմսում 3 հարց, 7,7 և 6 միավոր արժեքով:
- ստուգման արդյունքների ամփոփում գնահատման նշված բաղադրիչների արդյունքների հիման վրա և դասընթացի արդյունարար գնահատականի ձևավորում՝ առավելագույնը գումարային 100 միավոր:

Պարտադիր գրականություն (ՊԳ)	
Միկրոտնտեսագիտության հիմունքներ, Հովհաննիսյան Արա	2020
Новая поведенческая экономика. Почему люди нарушают правила традиционной экономики и как на этом заработать (2-е издание) Талер Ричард	2018
Микроэкономика, Учебник и практикум для СПО, Маховикова Г.А.,	2019.
Լրացուցիչ գրականություն(ԼԳ)	
Միկրոէկոնոմիկա (ուսումնական ձեռնարկ), Մելքումյան Մ.	2011
Միկրոէկոնոմիկա (ուսումնական ձեռնարկ) Արշակյան Ա.	2006
Ձեռնարկությունների էկոնոմիկա, Էվինյան	2007
Н. Мэнкью: Принципы микроэкономики. Учебник для вузов	2012

Դասընթացի վերջնարդյունքները

Դասընթացը ձևավորում է կրթական ծրագրի հետևյալ վերջնարդյունք(ներ)ը.

- *Գիտելիք*
- Դոստորում է մակրո- և միկրոտնտեսագիտության հիմնական հասկացությունների, օրենքների և սկզբունքների իմացություն և:
- Ցուցաբերում է մասնագիտության ստորին ոլորտների և դրանց կառավարման առանձնահատկությունների, ինչպես նաև միջանկյալ կառավարման և ստեղծական ինքնակառավարման ստորին մասերի գիտելիք և իմացություն և:
- Ցուցաբերում է պոժեի ձևավորման և վերականգնման գործընթացների կառավարման սկզբունքների իմացություն և:

Հմտություն

- Կտորը է գնահատել միկրո- և մակրոմիջավայրի ազդեցության ունը կառավարման համակարգերի գործունեության անվտանգություն
- Կտորը է իրականացնել սալաշինարարական, միջակայքների և շուկայի վերլուծության ունեցող, պրոյեկտային և արտադրական պլանավորման, կազմակերպել և վերահսկել կազմակերպության մարտավարական ինտեգրացիայի գործունեության ունը:
- Կտորը է գնահատել և կառավարել կազմակերպության գործունեության անվտանգությունը առաջնությունը և կատարել համապատասխան կանխատեսումներ ինտեգրացիայի հարցերում:

Կարողություններ

- Կտորը է բացահայտել, հայտնաբերել և լուծումներ տալ անձնակազմի մասնակցության առաջնությունը ինտեգրացիայի:
- Կտորը է բացահայտել, հայտնաբերել և լուծումներ տալ անձնակազմի մասնակցության առաջնությունը ինտեգրացիայի:
- Ունակ է մասնագիտական վերլուծության ունեցող իրականացնել ինտեգրացիայի կիրառելի որակական և քանակական մեթոդներ:
- Ունակ է թիմում աշխատել ու և թիմի անդամների հետ պրոյեկտային և արտադրական համագործակցել ուն:

- 7. Մրցակցություն էությունը և տեսակները
- 8. Սպառողական վարքագծի ավանդական տեսությունները
- 9. Նոր վարքագծային էկոնոմիկա. Դանիել Բենեման, Ամոս Տվերսկի, Ռիչարդ Թայլեր
- 10. Բնակչության էկամուտները և դրանց դասակարգումները
- 11. Պետական տեսակները և դրանց դասակարգման էկամուտները
- 12. Արդյունավետության էությունը և տեսակները

- ուսումնական գործընթացին ուսանողի մասնակցության աստիճանի գնահատում դասերին հաճախումների հաշվառման միջոցով՝ առավելագույնը 20 միավոր,
- գործնական (սեմինար) և լաբորատոր աշխատանքների ընթացքում նրա ակտիվության և հմտությունների հաշվառում և գնահատում ընթացիկ ստուգումների միջոցով՝ առավելագույնը գումարային 20 միավոր, Կիսամյակի ընթացքում յուրաքանչյուր ուսանողի հարցվելու է 4 անգամ, և յուրաքանչյուր անգամ գնահատվելու է 0-5 միավորանոց համակարգով
- ինքնուրույն աշխատանքների (անհատական առաջադրանքներ) հաշվառում և գնահատում առավելագույնը գումարային 20 միավոր: Կիսամյակի ընթացքում յուրաքանչյուր ուսանողի հանձնարարվելու է 2 ինքնուրույն աշխատանք, որոնք գնահատվելու են 0-10 միավորանոց համակարգով
- դասընթացի ենթաբաժինների և ծրագրով նախատեսված այլ առաջադրանքների կատարման և յուրացման ընթացիկ ստուգում և գնահատում կիսամյակի ընթացքում (ընթացիկ քննություններ կամ ստուգաթղթեր)՝ առավելագույնը գումարային 40 միավոր: Նախատեսվում է

անցկացնել 2 միջանկյալ քննություն, գրավոր, հարցատոմսերի միջոցով, յուրաքանչյուր հարցատոմսում 3 հարց, 7,7 և 6 միավոր արժեքով:

- ստուգման արդյունքների ամփոփում գնահատման նշված բաղադրիչների արդյունքների հիման վրա և դասընթացի արդյունարար գնահատականի ձևավորում՝ առավելագույնը գումարային 100 միավոր:

Պարտադիր գրականություն (ՊԳ)	
Միկրոտնտեսագիտության հիմունքներ, Հովհաննիսյան Արա	2020
Новая поведенческая экономика. Почему люди нарушают правила традиционной экономики и как на этом заработать (2-е издание) Талер Ричард	2018
Микроэкономика, Учебник и практикум для СПО, Маховикова Г.А.,	2019.
Լրացուցիչ գրականություն(ԼԳ)	
Միկրոէկոնոմիկա (ուսումնական ձեռնարկ), Մելքումյան Մ.	2011
Միկրոէկոնոմիկա (ուսումնական ձեռնարկ) Արշակյան Ա.	2006
Ձեռնարկությունների Էկոնոմիկա, Էվինյան	2007
Н. Мэнкью: Принципы микроэкономики. Учебник для вузов	2012

Դասընթացի բովանդակությունը

Դասընթացը ձևավորում է կրթական ծրագրի հետևյալ վերջնարդյունք(ներ)ը.

- Գիտելիք
- Դրստորում է մակրո- և միկրոտնտեսագիտության հիմնական հասկացությունների, օրենքների և սկզբունքների իմացություն:
- Ցուցաբերում է տնտեսության տարբեր ոլորտների և դրանց կառավարման առանձնահատկությունների, ինչպես նաև սխալման կառավարման և ստեղծական ինքնակառավարման տարբեր մոտեցումների գիտելիք և իմացություն:
- Ցուցաբերում է պոժեքի ձևավորման և վիճակագրական գործընթացների կառավարման սկզբունքների իմացություն:

Հմտություն

- Կարող է գնահատել միկրո- և մակրոմիջավայրի ազդեցությունը կառավարման համակարգերի գործունեության վրա
- Կարող է իրականացնել սառնոցների, միջակիցների և շուկայի վերլուծություններ, պոյ ունակաբերուն պատկերել, կազմակերպել և վերահսկել կազմակերպության մարքեթինգային գործունեությունը:
- Կարող է գնահատել և կառավարել կազմակերպության գործունեության անհատական շնչվորը և կատարել համապատասխան կանխատեսում պի հստակություն:

Կարողունակություն

- Կարող է բացահայտել, հայտնաբերել և լուծումներ տալ անձնակազմի մանկերում առաջացած ինտիմներին:
- Կարող է բացահայտել, հայտնաբերել և լուծումներ տալ անձնակազմի մանկերում առաջացած ինտիմներին:
- Ունակ է մասնագիտական վերլուծություններ իրականացնել իս կիրառել որակական և քանակական մեթոդներ:
- Ունակ է թիմում սշխարել ու և թիմի անդամների հետ պոյ ունակաբերուն համագործակցել ու:

- 13. Մրցակցություն էությունը և տեսակները
- 14. Սպառողական վարքագծի ավանդական տեսությունները
- 15. Նոր վարքագծային էկոնոմիկա. Դանիել Քենեման, Ամոս Տվերսկի, Ռիչարդ Թայլեր
- 16. Բնակչության եկամուտները և դրանց դասակարգումները
- 17. Պետի տեսակները և դրանց դասակարգման եղանակները
- 18. Արդյունավետության էությունը և տեսակները

- ուսումնական գործընթացին ուսանողի մասնակցության աստիճանի գնահատում դասերին հաճախումների հաշվառման միջոցով՝ առավելագույնը 20 միավոր,
- գործնական (սեմինար) և լաբորատոր աշխատանքների ընթացքում նրա ակտիվության և հմտությունների հաշվառում և գնահատում ընթացիկ ստուգումների միջոցով՝ առավելագույնը գումարային 20 միավոր, Կիսամյակի ընթացքում յուրաքանչյուր ուսանողի հարցվելու է 4 անգամ, և յուրաքանչյուր անգամ գնահատվելու է 0-5 միավորանոց համակարգով
- ինքնուրույն աշխատանքների (անհատական առաջադրանքներ) հաշվառում և գնահատում առավելագույնը գումարային 20 միավոր: Կիսամյակի ընթացքում յուրաքանչյուր ուսանողի հանձնարարվելու է 2 ինքնուրույն աշխատանք, որոնք գնահատվելու են 0-10 միավորանոց համակարգով
- դասընթացի ենթաբաժինների և ծրագրով նախատեսված այլ առաջադրանքների կատարման և յուրացման ընթացիկ ստուգում և գնահատում կիսամյակի ընթացքում (ընթացիկ քննություններ կամ ստուգարքներ)՝ առավելագույնը գումարային 40 միավոր: Նախատեսվում է անցկացնել 2 միջանկյալ քննություն, գրավոր, հարցատոմսերի միջոցով, յուրաքանչյուր հարցատոմսում 3 հարց, 7,7 և 6 միավոր արժեքով:
- ստուգման արդյունքների ամփոփում գնահատման նշված բաղադրիչների արդյունքների հիման վրա և դասընթացի արդյունարար գնահատականի ձևավորում՝ առավելագույնը գումարային 100 միավոր:

Պարտադիր գրականություն (ՊԳ)

Միկրոտնտեսագիտության հիմունքներ, Հովհաննիսյան Արա	2020
Новая поведенческая экономика. Почему люди нарушают правила традиционной экономики и как на этом заработать (2-е издание) Талер	2018

	Ричард	
	Микроэкономика, Учебник и практикум для СПО, Маховикова Г.А.,	2019.
	Լրացուցիչ գրականություն(ԼԳ)	
	Միկրոէկոնոմիկա (ուսումնական ձեռնարկ), Մելքումյան Մ.	2011
	Միկրոէկոնոմիկա (ուսումնական ձեռնարկ) Արշակյան Ա.	2006
	Ձեռնարկությունների էկոնոմիկա, Էվինյան	2007
	Н. Мэнкью: Принципы микроэкономики. Учебник для вузов	2012

Գնահատման մեթոդները և չափանիշները	<p>Դասընթացը ձևավորում է կրթական ծրագրի հետևյալ վերջնարդյունք(ներ)ը.</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Գիտելիք</i> • Դրստորում է մակրո- և միկրոնստեսագիտության հիմնական հասկացության ու նկերի, օրենքների և սկզբունքների իմացության ու ն: • Ցուցաբերում է մաստուության տարբեր ոլորտների և դրանց կառավարման առանձնահատկությունների, ինչպես նաև սկզբունքային կառավարման և ստեղծական ինքնակառավարման տարբեր մոտեցումների գիտելիք և իմացության ու ն: • Ցուցաբերում է պոժեքի ձևավորման և վորանցման գործընթացների կառավարման սկզբունքների իմացության ու ն: <p><i>Հմտություն</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Կտող է գնահատել միկրո- և մակրոմիջավայրի ադեցության ու նը կառավարման համակարգերի գործունեության մասին վրա • Կտող է իրականացնել սաթողների, միցակիցների և շուկայի վերլուծության ու ներ, պող ու նալետորեն պնալորել, կազմակերպել և վերստիկել կազմակերպության մարքեթնգային գործունեության ու նը: • Կտող է գնահատել և կառավարել կազմակերպության գործունեության մասին առկա վրդ ռիսկերը և կատարել համապատասխան կանխատեսումային հաշվարկներ: <p><i>Կարողունակություն</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Կտող է բացահայտել, հաղթահարել և լ ուծումներ տալ մանուրթ պայմաններում առաջացած ինդիվիդներին: • Կտող է բացահայտել, հաղթահարել և լ ուծումներ տալ մանուրթ պայմաններում առաջացած ինդիվիդներին: • Ունակ է մասնագիտական վերլուծության ու ներ իրականացնել իս կիրառել որակական և քանակական մեթոդներ: • Ունակ է թիմում սշխարել ու և թիմի անդամների հետ պող ու նալետ համագործակցել ու ն:
	<p>19. Մրցակցություն էությունը և տեսակները</p> <p>20. Սպառողական վարքագծի ավանդական տեսությունները</p> <p>21. Նոր վարքագծային էկոնոմիկա. Դանիել Քենեման, Ամոս Տվերսկի, Ռիչարդ Թայլեր</p> <p>22. Բնակչության էկամոտները և դրանց դասակարգումները</p> <p>23. Պերի սեսակները և դրանց դասակարգման եղանակները</p> <p>24. Արդյունավետության էությունը և տեսակները</p>
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ուսումնական գործընթացին ուսանողի մասնակցության աստիճանի գնահատում դասերին հաճախումների հաշվառման միջոցով՝ առավելագույնը 20

միավոր,

- գործնական (սեմինար) և լաբորատոր աշխատանքների ընթացքում նրա ակտիվության և հմտությունների հաշվառում և գնահատում ընթացիկ ստուգումների միջոցով՝ առավելագույնը գումարային 20 միավոր, Կիսամյակի ընթացում յուրաքանչյուր ուսանողի հարցվելու է 4 անգամ, և յուրաքանչյուր անգամ գնահատվելու է 0-5 միավորանոց համակարգով
- ինքնուրույն աշխատանքների (անհատական առաջադրանքներ) հաշվառում և գնահատում առավելագույնը գումարային 20 միավոր: Կիսամյակի ընթացքում յուրաքանչյուր ուսանողի հանձնարարվելու է 2 ինքնուրույն աշխատանք, որոնք գնահատվելու են 0-10 միավորանոց համակարգով
- դասընթացի ենթաբաժինների և ծրագրով նախատեսված այլ առաջադրանքների կատարման և յուրացման ընթացիկ ստուգում և գնահատում կիսամյակի ընթացքում (ընթացիկ քննություններ կամ ստուգարքներ)՝ առավելագույնը գումարային 40 միավոր: Նախատեսվում է անցկացնել 2 միջանկյալ քննություն, գրավոր, հարցատոմսերի միջոցով, յուրաքանչյուր հարցատոմսում 3 հարց, 7,7 և 6 միավոր արժեքով:
- ստուգման արդյունքների ամփոփում գնահատման նշված բաղադրիչների արդյունքների հիման վրա և դասընթացի արդյունարար գնահատականի ձևավորում՝ առավելագույնը գումարային 100 միավոր:

Պարտադիր գրականություն (ՊԳ)	
Միկրոտնտեսագիտության հիմունքներ, Հովհաննիսյան Արա	2020
Новая поведенческая экономика. Почему люди нарушают правила традиционной экономики и как на этом заработать (2-е издание) Талер Ричард	2018
Микроэкономика, Учебник и практикум для СПО, Маховикова Г.А.,	2019.
Լրացուցիչ գրականություն(ԼԳ)	
Միկրոէկոնոմիկա (ուսումնական ձեռնարկ), Մելքումյան Մ.	2011
Միկրոէկոնոմիկա (ուսումնական ձեռնարկ) Արշակյան Ա.	2006
Ձեռնարկությունների Էկոնոմիկա, Էվինյան	2007
Н. Мэнкью: Принципы микроэкономики. Учебник для вузов	2012

Գրականություն

Դասընթացը ձևավորում է կրթական ծրագրի հետևյալ

վերջնարդյունք(ներ)ը.

• **Գիտելիք**

- Դրևտրում է մակրո- և միկրոնստատագիտություն ան հիմնական հասկացություններ, օրենքների և սկզբունքների իմացություն:
- Ցուցաբերում է մատուցում սարքեր ոլ որսների և դրանց կառավարման առանձնահատկություններ, ինչպես նաև սխալման կառավարման և ստեղծման ինքնակառավարման սարքեր մոտեցումների գիտելիք և իմացություն:
- Ցուցաբերում է պոժեի ձևավորման և վոխանցման գործընթացների կառավարման սկզբունքների իմացություն:

Հմտություն

- Կտող է գնահատել միկրո- և մակրոմիջավայրի ազդեցությունը կառավարման համակարգերի գործունեության վրա
- Կտող է իրականացնել սաբառողների, միջակիցների և շուկայի վերլուծություններ, պոյ ունակետորեն պնակարել, կազմակերպել և վերահսկել կազմակերպություն մարքեթինգային գործունեությունը:
- Կտող է գնահատել և կառավարել կազմակերպություն գործունեությունն առևտրի շիկերը և կատարել համապատասխան կանխատեսումային հսշվարկներ:

Կարողունակություն

- Կտող է բացահայտել, հաղթահարել և լուծումներ տպն մանրթայն մանկերում առաջացած ինդիկներին:
- Կտող է բացահայտել, հաղթահարել և լուծումներ տպն մանրթայն մանկերում առաջացած ինդիկներին:
- Ունակ է մանագիտական վերլուծություններ իրականացնել իս կիրառել որակական և քանակական մեթոդներ:
- Ունակ է թմում սշխարել ու և թմի մնրաների հետ պոյ ունակետ հանգործակցել ու:

25. Մրցակցություն էությունը և տեսակները

26. Սպառողական վարքագծի ավանդական տեսությունները

27. Նոր վարքագծային էկոնոմիկա. Դանիել Քենեման, Ամոս Տվերսկի, Ռիչարդ Թայլեր

28. Բնակչության էկամուտները և դրանց դասակարգումները

29. Պերի տեսակները և դրանց դասակարգման էրմակները

30. Արդյունավետության էությունը և տեսակները

▪ ուսումնական գործընթացին ուսանողի մասնակցության աստիճանի գնահատում դասերին հաճախումների հաշվառման միջոցով՝ առավելագույնը 20 միավոր,

▪ գործնական (սեմինար) և լաբորատոր աշխատանքների ընթացքում նրա ակտիվության և հմտությունների հաշվառում և գնահատում ընթացիկ ստուգումների միջոցով՝ առավելագույնը գումարային 20 միավոր, Կիսամյակի ընթացքում յուրաքանչյուր ուսանողի հարցվելու է 4 անգամ, և յուրաքանչյուր անգամ գնահատվելու է 0-5 միավորանոց համակարգով

▪ ինքնուրույն աշխատանքների (անհատական առաջադրանքներ) հաշվառում և գնահատում առավելագույնը գումարային 20 միավոր: Կիսամյակի ընթացքում յուրաքանչյուր ուսանողի հանձնարարվելու է 2

	<p>ինքնուրույն աշխատանք, որոնք գնահատվելու են 0-10 միավորանոց համակարգով</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ դասընթացի ենթաբաժինների և ծրագրով նախատեսված այլ առաջադրանքների կատարման և յուրացման ընթացիկ ստուգում և գնահատում կիսամյակի ընթացքում (ընթացիկ քննություններ կամ ստուգարքներ)՝ առավելագույնը գումարային 40 միավոր: Նախատեսվում է անցկացնել 2 միջանկյալ քննություն, գրավոր, հարցատոմսերի միջոցով, յուրաքանչյուր հարցատոմսում 3 հարց, 7,7 և 6 միավոր արժեքով: ▪ ստուգման արդյունքների ամփոփում գնահատման նշված բաղադրիչների արդյունքների հիման վրա և դասընթացի արդյունարար գնահատականի ձևավորում՝ առավելագույնը գումարային 100 միավոր: 		
	Պարտադիր գրականություն (ՊԳ)		
	Միկրոտնտեսագիտության հիմունքներ, Հովհաննիսյան Արա	2020	
	Новая поведенческая экономика. Почему люди нарушают правила традиционной экономики и как на этом заработать (2-е издание) Талер Ричард	2018	
	Микроэкономика, Учебник и практикум для СПО, Маховикова Г.А.,	2019.	
	Լրացուցիչ գրականություն(ԼԳ)		
	Միկրոէկոնոմիկա (ուսումնական ձեռնարկ), Մելքումյան Մ.	2011	
	Միկրոէկոնոմիկա (ուսումնական ձեռնարկ) Արշակյան Ա.	2006	
	Ձեռնարկությունների Էկոնոմիկա, Էվինյան	2007	
	Н. Мэнкью: Принципы микроэкономики. Учебник для вузов	2012	

Դասընթացի թվանիշը, անվանումը	ԷԻԿ/Բ-175 Միկրոտնտեսագիտություն- 2			
Դասընթացին հատկացվող կրեդիտը	4 կրեդիտ			
Ուսումնառության տարի / կիսամյակ	2-րդ տարի, 1 –ին կիսամյակ			
Ժամերի բաշխումը	Լսարանային	56	Դասախոսություն	28
			Սեմինար	
			Լաբորատոր	

			աշխատանք Գործնական աշխատանք	28
	հնքնուրույն	64		
		120		
Ստուգման ձևը	ստուգարք			
Դասընթացի նպատակը	Ուսանողներին տալ գիտելիքներ միկրոտնտեսագիտության վերաբերյալ, ինքնուրույն վերլուծություններ և եզրակացություններ անելու համար			
Դասընթացի վերջնարդյունքները	<p>Դասընթացը ձևավորում է կրթական ծրագրի հետևյալ վերջնարդյունք(ներ)ը.</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Գիտելիք</i> • Դրստորում է մակրո- և միկրոտնտեսագիտության հիմնական հասկացության ուղևերի, օրենքների և սկզբունքների իմացության ուև: • Ցուցաբերում է մտտության սարբեր ոլ որմների և դրանց կառավարման առանձնահատկության ուևների, ինչ սխև նաև սխտական կառավարման և ստղական ինքնակառավարման սարբեր մոտտցումների գիտելիք և իմացության ուև: • Ցուցաբերում է սրժեղի ձևավորման և վոխանցման գորժղխաղների կառավարման սկզբունքների իմացության ուև: <p style="text-align: center;">•</p> <p><i>Հմտություն</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Կորող է գնահատել միկրո- և մակրոմիջավայրի սղրեցության ուևը կառավարման համակարգերի գորժունտության սխ վրա • Կորող է իրականացնել սաառողների, մրցակիղների և շուկայի վերլուծության ուևներ, սրղ ուևալտորեն սլ անավորել, կազմակերսել և վերսհսկել կազմակերսության սխ մարբերիղսայ ին գորժունտության ուևը: • Կորող է գնահատել և կառավարել կազմակերսության սխ գորժունտության սնև առևչ վող ղիսկերը և կատարել համապատասխան կանխատտու մայ ին հաշվարկներ: <p style="text-align: center;">•</p> <p><i>Կարողունակություն</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Կորող է բացսհայ սել, հաղսահարել և լ ուծումներ սալ անժանոթ սպլ մաններում առաղսցսժ ինղիրներին: • Կորող է բացսհայ սել, հաղսահարել և լ ուծումներ սալ անժանոթ սպլ մաններում առաղսցսժ ինղիրներին: • Ուևակ է մանաղիտական վերլուծության ուևներ իրականացնել իս կիրառել որակական և քանական մեղողներ: • Ուևակ է ղիմում սղխատել ուև ևղիմի անղամների հետսորղ ուևալտոհամաղորժակցել ուև: <p style="text-align: center;">•</p>			
Դասընթացի բովանդակությունը	<ol style="list-style-type: none"> 1. Մրցակցություն էությունը և տեսակները 2. Սպառողական վարքագժի ավանդական տեսությունները 3. Նոր վարքագժային էկոնոմիկա. Դանիել Քենեման, Ամոս Տվերսկի, Ռիչարդ Թայլեր 4. Բնակչության էկամուտները և դրանց դասակարգումները 5. Պերի սեսակները և դրանց դասակարգման էղանակները 6. Արղյունավետության էությունը և տեսակները 			

Գնահատման մեթոդները և չափանիշները

- ուսումնական գործընթացին ուսանողի մասնակցության աստիճանի գնահատում դասերին հաճախումների հաշվառման միջոցով՝ առավելագույնը 20 միավոր,
- գործնական (սեմինար) և լաբորատոր աշխատանքների ընթացքում նրա ակտիվության և հմտությունների հաշվառում և գնահատում ընթացիկ ստուգումների միջոցով՝ առավելագույնը գումարային 20 միավոր, Կիսամյակի ընթացում յուրաքանչյուր ուսանողի հարցվելու է 4 անգամ, և յուրաքանչյուր անգամ գնահատվելու է 0-5 միավորանոց համակարգով
- ինքնուրույն աշխատանքների (անհատական առաջադրանքներ) հաշվառում և գնահատում առավելագույնը գումարային 20 միավոր: Կիսամյակի ընթացքում յուրաքանչյուր ուսանողի հանձնարարվելու է 2 ինքնուրույն աշխատանք, որոնք գնահատվելու են 0-10 միավորանոց համակարգով
- դասընթացի ենթաբաժինների և ծրագրով նախատեսված այլ առաջադրանքների կատարման և յուրացման ընթացիկ ստուգում և գնահատում կիսամյակի ընթացքում (ընթացիկ քննություններ կամ ստուգարքներ)՝ առավելագույնը գումարային 40 միավոր: Նախատեսվում է անցկացնել 2 միջանկյալ քննություն, գրավոր, հարցատոմսերի միջոցով, յուրաքանչյուր հարցատոմսում 3 հարց, 7,7 և 6 միավոր արժեքով:
- ստուգման արդյունքների ամփոփում գնահատման նշված բաղադրիչների արդյունքների հիման վրա և դասընթացի արդյունարար գնահատականի ձևավորում՝ առավելագույնը գումարային 100 միավոր:

Գրականություն

Պարտադիր գրականություն (ՊԳ)		
Միկրոտնտեսագիտության հիմունքներ, Հովհաննիսյան Արա	2020	
Новая поведенческая экономика. Почему люди нарушают правила традиционной экономики и как на этом заработать (2-е издание) Талер Ричард	2018	
Микроэкономика, Учебник и практикум для СПО, Маховикова Г.А.,	2019.	
Լրացուցիչ գրականություն(ԼԳ)		
Միկրոէկոնոմիկա (ուսումնական ձեռնարկ), Մելքումյան Մ.	2011	
Միկրոէկոնոմիկա (ուսումնական ձեռնարկ) Արշակյան Ա.	2006	

	Ձեռնարկությունների Էկոնոմիկա, Էվինյան	2007
	Н. Мэнкью: Принципы микроэкономики. Учебник для вузов	2012

Դասընթացի թվանիշը, անվանումը	ԷԻԿ/բ – 176 Մակրոտնտեսագիտություն 1			
Դասընթացին հատկացվող կրեդիտը	4 կրեդիտ			
Ուսումնառության տարի / կիսամյակ	2-րդ տարի , 2-րդ կիսամյակ			
Ժամերի բաշխումը	Լսարանային	56	Դասախոսություն	28
			Սեմինար	
			Լաբորատոր աշխատանք	
			Գործնական աշխատանք	28
	Ինքնուրույն	64		
	Ընդամենը	120		
Ստուգման ձևը	Ընթացիկ քննություն			
Դասընթացի նպատակը	<p>1. Մակրոտնտեսագիտության նպատակն է ընդհանրացնել տնտեսական գիտությունների հետազոտության արդյիմունքները, դրանք կապակցել իրար և օգտագործել երկրի տնտեսության կարգավորման, տնտեսական քաղաքականության առաջադրման գործընթացում: Դա նշանակում է, որ մակրոտնտեսագիտության առջև դրվող առաջին նպատակը երկրի տնտեսության զարգացման ուղիների բացթողացահայտումն է:</p> <p>2. Մակրոտնտեսագիտությունը տնտեսական քաղաքականության ձևավորման գործիք է, որը առաջադրում է տնտեսության զարգացման այն ռազմավարական խնդիրներն ու հիմնահարցերը, որոնք բխում են երկրի տնտեսական զարգացման տվյալ փուլի նպատակից և պետք է դրվեն տնտեսական քաղաքականության հիմնհիմքում:</p> <p>3. Մակրոտնտեսագիտությունը հնարավորություն է տալիս ամբողջական գնահատել երկրի տնտեսության բոլոր ճյուղերի գործունեության արդյունավետությունը և իր առջև խնդիր է դնում գնահատել և ընդհանրացնել տնտեսության տարբեր բնագավառների արդյունքները, միավորել դրանք և արտահայտել ընդհանուր ցուցիչներով:</p> <p>4. Մակրոտնտեսական հետազոտությունը հնարավորություն է տալիս կատարելու համընդհանուր համահամեմատություններ, պարզելու տարբեր երկրների զարգացման մակարդակները: Միայն դրա շնորհիվ է հնահնարավոր վեր հանել առանձին երկրների՝ տնտեսական զարգացման գործում թույլ տված սխալները, բացգնահատել այդ երկրների տնտեսության աշխուժացման ներքին և արտաքին գործոնները, կայունացման ուղիհիմունքները:</p> <p>5. Մակրոտնտեսական հետազոտությունի միջոցով փոխկապակցվում են տվյալ երկրի տնտեսական, քաղաքական, բնապահպանական, սոցիալական, պաշտպանական և այլ համակարգերի այն հիմնահարցերը, որոնորոք հնարավոր չէ լուծել իրարից անկախ:</p>			
Դասընթացի վերջնարդյունքները	Դասընթացը ձևավորում է կրթական ծրագրի հետևյալ վերջնարդյունք(ներ)ը. Դասընթացի ուսումնասիրման արդյունքում ուսանողը պետք է			

	<p><i>գիտելիքներ ունենա</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Դրսևորում է մակրո- և միկրոտնտեսագիտության հիմնական հասկացությունների, օրենքների և սկզբունքների իմացությունը։ • մակրո- և միկրոտնտեսագիտության հիմնական հասկացությունների, օրենքների և սկզբունքների վերաբերյալ։ • տնտեսության տարբեր ոլորտների և դրանց կառավարման առանձնահատկությունների, ինչպես նաև պետական կառավարման և տեղական ինքնակառավարման տարբեր մոտեցումների վերաբերյալ • մակրոտնտեսական զարգացում ապահովող հիմնական օրինաչափությունների մասին • ազգային արտադրության ծավալը որոշող հիմնական ցուցանիշների և դրանց հաշվարկման մեթոդների վերաբերյալ • ՀԱԱ-ի, ՀՆԱ-ի՝ որպես ծախսերի և եկամուտների հոսքի, ՉԱ-ի, ԱԵ-ի և մակրոտնտեսական մյուս ցուցանիշների փոխադարձ կապի օրինաչափությունների վերաբերյալ • պետության մակրոտնտեսական կարգավորման քաղաքականության օրինաչափությունների վերաբերյալ։ <p>Դասընթացի ուսումնասիրման արդյունքում ուսանողը <i>պետք է կարողանա</i>.</p> <p>Կարող է գնահատել միկրո- և մակրոմիջավայրի ազդեցությունը կառավարման համակարգերի գործունեության վրա։</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ցուցաբերել արժեքի ձևավորման և փոխանցման գործընթացների կառավարման սկզբունքների իմացությունը։ - վերլուծել տնտեսական աճի ելությունը և բովանդակությունը, ներկայացնել տարբեր տնտեսագետ-տեսաբանների մոտեցումները տնտեսական աճի ապահովման վերաբերյալ - ներկայացնել գործազրկության տեսակները, պատճառները, քննարկել և վերհանել նրանց բացասական հետևանքները -վերլուծել մակրոտնտեսական հավասարակշռությունը փոփոխվող և կայուն գների պայմաններում, ընդգծել դասական և քեյնսյան մոդելները տրամաբանությունը -կողմնորոշվել տնտեսական գործընթացների վերլուծական աշխատանքներում, կատարել ինքնուրույն եզրահանգումներ։ <p>Դասընթացի ուսումնասիրման արդյունքում ուսանողը <i>պետք է տիրապետի</i>.</p> <ul style="list-style-type: none"> - կառավարման համակարգերի գործունեության վրա միկրո- և մակրոմիջավայրի ազդեցության գնահատման հմտություններին -մակրոտնտեսական վերլուծությունների կատարման մեթոդներին -անվանական և իրական ՀՆԱ-ի, ԱԳՀ-ի և դեֆլյատորի հաշվարկման մեթոդներին -ՀՆԱ-ի հաշվարկման մեթոդներին -տնտեսական պարբերաշրջանների ուսումնասիրման մեթոդներին։
<p>Դասընթացի բովանդակությունը</p>	<p><u>Թեմա 1</u> - Մակրոտնտեսագիտության Ելությունը, սկզբունքները, գործառույթները, ազգային տնտեսության հիմնական ցուցանիշները</p> <ul style="list-style-type: none"> - Մակրոտնտեսագիտության Ելությունը և սկզբունքները - Մակրոտնտեսագիտության գործառույթները - Արդյունքի, ծախսերի և եկամտի շրջապտույտը ազգային տնտեսությունում - Ազգային արդյունքի Ելությունը և հիմնական ցուցանիշները - ՀՆԱ-ի հաշվարկման մեթոդները - Անվանական և իրական ՀՆԱ <p><u>Թեմա 2</u> –Ազգային տնտեսության հավասարակշռության հիմնախնդիրները</p> <ul style="list-style-type: none"> • Տնտեսական հավասարակշռության Ելությունը, նախադրյալները, դրսևորումները • Ընդհանուր տնտեսական հավասարակշռության դասական տեսությունը

	<ul style="list-style-type: none"> • Ընդհանուր տնտեսական հավասարակշռության նորդասական տեսությունը, Վալրասի մոդելը • Ընդհանուր տնտեսական հավասարակշռության ՏԱմբողջական առաջարկ-ամբողջական պահանջարկ: • Ընդհանուր տնտեսական հավասարակշռության քենսյան տեսությունը • Տնտեսության իրական և դրամական հատվածների հավասարակշռությունը • Մակրոտնտեսական հավասարակշռության համախառն արդյունքներ: մոդելը <p><u>Թեմա 3</u> - Տնտեսական աճի հիմնախնդիրները</p> <ul style="list-style-type: none"> • Տնտեսական աճի էությունը և չափանիշները • Տնտեսական աճի գործոնները և շարժիչ ուժերը • Գիտատեխնիկական առաջընթացը՝ որպես տնտեսական աճի գործոն և դրա գնահատումը • Տնտեսական աճի տեսությունների գաղափարական արմատները: <p><u>Թեմա 4</u> - Տնտեսական աճի նոր քենսյան տեսություններն ու մոդելները</p> <ul style="list-style-type: none"> • Հարրորդի տնտեսական աճի մոդելը • Դոմարի տնտեսական աճի դինամիկ (շարժընթաց) հավասարակշռության մոդելը: <p><u>Թեմա 5</u> – Տնտեսական աճի նոր դասական տեսություններն ու մոդելները</p> <ul style="list-style-type: none"> • Քոբբ-Դուգլասի արտադրական ֆունկցիայի էությունն ու հատկանիշները • Սոլուի տնտեսական աճի մոդելը և ֆելպսի հարցերի ուսուցանման ուսկե կանոնը: • Դենիսոնի տնտեսական աճի գործոնային վերլուծությունը: <p><u>Թեմա 6</u>- Տնտեսական աճի ժամանակակից տեսությունները</p> <ul style="list-style-type: none"> • Տնտեսական աճի սահմանային տեսությունը և հարցերի ուսուցանման ուսկե կանոնը: • Տնտեսական աճի սահմանների տեսությունը: <p><u>Թեմա 7</u> – Տնտեսական աճի պետական կարգավորման հիմնախնդիրը:</p> <p><u>Թեմա 8</u>-Շուկայական տնտեսության պարբերաշրջանային կարգապահումը</p> <ul style="list-style-type: none"> • Տնտեսական պարբերաշրջանի էությունը և փուլերը • Տնտեսական պարբերաշրջանի հիմնական տեսությունները • Գործազրկության էությունը, պատճառները և տեսակները • Գործազրկության մակարդակը և դրա գնահատման հիմնախնդիրները • Տնտեսական կայունության ապահովման քաղաքականությունը:
<p>Գնահատման մեթոդները և չափանիշները</p>	<p>Գնահատումն իրականացվում է «ՎՊՅ ուսանողների գիտելիքների ստուգման, գնահատման և հաշվառման կանոնակարգ»-ին համապատասխան: https://new.vsu.am/karg/2023/usanoxneri%20giteliqneri%20stugman.pdf</p>
<p>Գրականություն</p>	<p>Պարտադիր</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Սամուելսոն Փ.Ա., Նորդհաուս Ու.Դ., Տնտեսագիտություն, հ. I (մակրոտնտեսագիտություն), Երևան 2005 2. Տնտեսագիտության տեսություն, գլխ. խմբագիր Գ. Ե. Կիրակոսյան, Եր., 2009 3. Агалова Т. А., Серегина С. Ф. / Макроэкономика: Учебное пособие/ М., 2008 4. Ибашковскуй С. Н. / Макроэкономика. Учебное пособие/ М., 2008 5. Ивашковский С. Н. / Макроэкономика. Учебник/ М., 2007 6. Менкью Н. К. / Макроэкономика/ С-км П. 2008 7. Сакс Дж. Л., Ларрен Ф. Б. / Макроэкономика. Глобальный подход/ М., 1996

	<p>8. Фишер С. и др., /Макроэкономика/ М., 2002 Լրացուցիչ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Бродский Б. Е. /Лекции по макроэкономике переходного периода. Учебное пособие/ М., 2005 2. Видяпин В. И., Журавлев Г. П. /Экономическая теория. Учебник/ М., 2007 3. Грязнов А. Г., Соколинский В. М. / Экономическая теория/ М., 2008 4. Демин А. И. /Информационная теория экономики. Макромодель/ М., 2077 5. Лемашевский И. М. / Макроэкономика. социально - экомомический аспект. Курс лекций/ М., 2007 6. Миллер Р. Л., Ван-Хуз Д. Д. /Современные деньги и банковское дело/ М., 2000 7. Сухарев О. С. /Институциональная теория и экономическая политика. к новой теории передаточного механизма в макроэкономике/ М., 2007 8. Туманова Е. А., Шагас Н. Л. / Макроэкономика. Элементы продвинутого подхода. Учебник /М., 2007 9. Фридмен М. /Основы монетаризма/ М., 2002 10. Бродский Б. Е. /Лекции по макроэкономике переходного периода. Учебное пособие/ М., 2005
--	--

Դասընթացի թվանիշը, անվանումը	ԷԻԿ/բ-177 – Մակրոտնտեսագիտություն-2			
Դասընթացին հատկացվող կրեդիտը	5 կրեդիտ			
Ուսումնառության տարի / կիսամյակ	3-րդ տարի, 1-ին կիսամյակ			
Ժամերի բաշխումը	Լսարանային	70	Դասախոսություն	32
			Սեմինար	
			Լաբորատոր աշխատանք	
			Գործնական աշխատանք	38
	Ինքնուրույն	80		
	Ընդամենը	150		
Ստուգման ձևը	Քննություն			
Դասընթացի նպատակը և խնդիրները	<p>Դասընթացի նպատակն է.</p> <ol style="list-style-type: none"> 6. Մակրոտնտեսագիտությունը ընդհանրացնում է տնտեսական գիտությունների հետազոտության արդյիմունքները, դրանք կապակցում է իրար և օգտագործում է երկրի տնտեսության կարգավորման, տնտեսական քաղաքականության առաջադրման գործընթացում: Դա նշանակում է, որ մակրոտնտեսագիտության առջև դրվող առաջին նպատակը երկրի տնտեսության զարգացման ուղիների բացթափախաշտումն է: 7. Մակրոտնտեսագիտությունը տնտեսական քաղաքականության ձևավորման գործիք է, որը առաջադրում է տնտեսության զարգացման այն ռազմավարական խնդիրներն ու հիմնահարցերը, որոնք բխում են երկրի տնտեսական զարգացման տվյալ փուլի նպատակից և պետք է դրվեն տնտեսական քաղաքականության հիմնիմքում: 8. Մակրոտնտեսագիտությունը հնարավորություն է տալիս ամբողջական գնահատել երկրի տնտեսության բոլոր ճյուղերի գործունեության արդյունավետությունը և իր առջև խնդիր է դնում 			

	<p>գնահատել և ընդհանրացնել տնտեսության տարբեր բնագավառների արդյունքները, միավորել դրանք և արտահայտել ընդհանուր հատկանիշներով:</p> <p>9. Մակրոտնտեսական հետազոտությունը հնարավորություն է տալիս կատարելու համընդհանուր համեմատություններ, պարզելու տարբեր երկրների զարգացման մակարդակները: Միայն դրա շնորհիվ է հնարավոր վեր հանել առանձին երկրների՝ տնտեսական զարգացման գործում թույլ տված սխալները, գնահատել այդ երկրների տնտեսության աշխուժացման ներքին և արտաքին գործոնները, կայունացման հիմունքները:</p> <p>Դասընթացի խնդիրներն են.</p> <p>1. Ստացած գիտելիքները ուսանողը պետք է կարողանա օգտագործել մակրոտնտեսագիտական զարգացման հիմնտնտեսական ձեռքբերումների համակարգի ապահովման նպատակով վերլուծությունների իրականացման և եզրահանգում գումարների ժամանակ:</p> <p>2. Մակրոտնտեսական հետազոտությունի միջոցով փոխկապակցվում են տվյալ երկրի տնտեսական, քաղաքական, բնապահպանական, սոցիալական, պաշտպանական և այլ համակարգերի այն հիմնահարցերը, որոնորոք հնարավոր չէ լուծել իրարից անկախ:</p> <p>3. Մակրոտնտեսական վերլուծությունները իրականացնել հետևյալ ուղղուղղություններով.</p> <ul style="list-style-type: none"> • տնտեսական իրավիճակի վերլուծություն, • նպատակների վերլուծություն, • տնտեսական համակարգի շահերի համապատասխանության վերլուծություն, • պետական կարգավորման գործիքների կիրառելիության վերլուծություն:
--	---

<p>Դասընթացի վերջնարդյունքները</p>	<p>Դասընթացը ձևավորում է կրթական ծրագրի հետևյալ վերջնարդյունք(ներ)ը.</p> <p>Գիտելիք</p> <p>Գիտելիք և իմացություն</p> <ul style="list-style-type: none"> • Դրսևորում է մակրո- և միկրոտնտեսագիտության հիմնական հասկացությունների, օրենքների և սկզբունքների վերաբերյալ գիտելիք և իմացություն: • Դրսևորում է տնտեսության տարբեր ոլորտների և դրանց կառավարման առանձնահատկությունների, ինչպես նաև պետական կառավարման և տեղական ինքնակառավարման տարբեր մոտեցումների վերաբերյալ գիտելիք և իմացություն: • Դրսևորում է մակրոտնտեսական զարգացում ապահովող հիմնական օրինաչափությունների մասին գիտելիք և իմացություն: • Դրսևորում է ազգային արտադրության ծավալը որոշող հիմնական ցուցանիշների և դրանց հաշվարկման մեթոդների վերաբերյալ գիտելիք և իմացություն: • Դրսևորում է ՀՆԱ-ի՝ որպես ծախսերի և եկամուտների հոսքի, ԱԵ-ի և մակրոտնտեսական ցուցանիշների փոխա-դարձ կապի օրինաչափությունների վերաբերյալ գիտելիք և իմացություն: • Ցուցաբերում է պետության մակրոտնտեսական կարգավորման քաղաքականության օրինաչափությունների վերաբերյալ գիտելիք և իմացություն: <p>Յմտություններ</p> <p>Գիտելիքի և իմացության կիրառում</p> <ul style="list-style-type: none"> • Կարող է ցուցաբերել արժեքի ձևավորման և փոխանցման
---	--

գործընթացների կառավարման սկզբունքների իմացություն:

- Կարող է ներկայացնել գործազրկության տեսակները, պատճառները, քննարկել և վերհանել նրանց բացասական հետևանքները:
- Կարող է վերլուծել ինֆլացիայի եռությունը և բովանդակությունը, լոկալ շուկաներների առանձնահատկությունները:
- Կարող է վերլուծել ազգային շուկայի բնորոշ գծերը, մակրոտնտեսական հավասարակշռությունը փոփոխվող և կայուն գների պայմաններում, դասական և քեյնսյան մոդելները տրամաբանությունը:
- Կարող է ներկայացնել պետական բյուջեի բովանդակությունը, հարկման տոկոսադրույքի և պետական ծախսերի փոխկապվածության տրամաբանությունը, պետական պարտքի բովանդակությունը:
- Կարող է ուսումնասիրել ֆիսկալ քաղաքականության եռությունը, մեխանիզմը, մուլտիպլիկատորի կիրառման ոլորտները:
- Կարող է կողմնորոշվել տնտեսական պրոցեսների մեջ, կատարել ինքնուրույն եզրահանգումներ:

Հաղորդակցման, ՏՀՏ և տվյալների հետ աշխատելու կարողություններ

- Կարող է կատարել տեղեկատվության հավաքման, պահպանման և մշակման աշխատանքներ, ինչպես նաև մասնագիտական խնդիրների լուծման նպատակով օգտվել ժամանակակից տեղեկատվական տեխնոլոգիաներից:
- Կարող է իրականացնել հետազոտություններ մակրոտնտեսական գաղափարների խնդիրներ լուծելու նպատակով, ինչպես նաև վերլուծել դրանց արդյունքները:
- Կարող է պատրաստել մակրոտնտեսական տարբեր հիմնախնդիրների վերաբերյալ զեկուցումներ և ներկայացնել հետազոտությունների արդյունքներ:

Ընդհանրական, իմացական կարողություններ, (ներառյալ դատողություններ անելը)

- Ունակ է լուծելու մակրոտնտեսագիտական խնդիրները, վերլուծության և համադրության հիման վրա կատարել եզրահանգումներ:
- Տիրապետում է մաթեմատիկական մոդելավորման, նորմատիվային մեթոդներին:
- Ունակ է ստացված գիտելիքների հիման վրա ճիշտ գնահատել ՀՀ մակրոտնտեսական իրավիճակը, վերհանել առկա խնդիրները, կատարել համապատասխան վերլուծություններ:
- Ունակ է օգտվելու նորմատիվ իրավական փաստաթղթերից:

**Կարողություններ
Ինքնուրույնություն և պատասխանատվություն (ներառյալ սովորելու կարողությունները)**

- Ունակ է գնահատել մակրոմիջավայրի ազդեցությունը տնտեսական

	<p>տարբեր կառույցների և ենթահամակարգերի վրա:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ունակ է կատարել մակրոտնտեսական տարաբնույթ վերլուծություններ: • Տիրապետում է վարկի տեսակների և ֆունկցիաների առանձնահատկություններին, առևտրային բանկերի և կենտրոնական բանկի գործառույթներին: • Տիրապետում է փողի ամբողջական պահանջարկի և առաջարկի, ապրանքային և դրամական շուկաների միջև փոխադարձ կապի, մոնետարիզմի քաղաքականության ուսումնասիրման մեթոդներին: • Ունակ է գնահատել սղաճի առաջացման գործոնների, հակասղաճային քաղաքականության միջոցառումների ազդեցությունները, կատարել համապատասխան եզրահանգումներ: • Ունակ է ինքնուրույն որոշումներ ընդունելու:
--	---

<p>Դասընթացի բովանդակությունը</p>	<p><u>Թեմա 1. Սպառում, խնայողություն, ներդրում</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Սպառում և խնայողություն • «Սպառման հակումե և «խնայողության հակումե հասկացությունները • «Սպառման սահմանային հակումե և «խնայողության սահմանային հակումե հասկացությունները • Խնայողություն և ներդրում • «Քեյնսյան խաչե և IS մոդելի տնտեսագիտական բովանդակությունը • «Մուլտիպլիկատորեհասկացության բովանդակությունը, «խնայողության պարադոքսը • Աքսելերացիայի էֆեկտի տնտեսագիտական բովանդակությունը <p><u>Թեմա 2. Փողի շուկա</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Փողի ձևերը և դրանց էվոլյուցիան: Փողի ժամանակակից տեսությունները • Դրամական համակարգը, դրա տարրերը և էվոլյուցիան: Շրջանառության համար անհրաժեշտ փողի քանակի որոշումը • Փողի զանգվածը և դրա կառուցվածքը: Փողի ազդեցատներ • Փողի շուկան: Փողի պահանջարկն ու առաջարկը: Հավասարակշռությունը փողի շուկայում <p><u>Թեմա 3. Պետության դրամավարկային քաղաքականությունը</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Վարկի էությունը, ձևերը և գործառույթները: Վարկավորման սկզբունքները • Բանկային համակարգը և նրա կառուցվածքը: • Կենտրոնական բանկի տնտեսագիտական բնութագիրը, գործառույթները • Առևտրային բանկերի տնտեսագիտական բնութագիրը, գործառույթները • Պետության դրամավարկային քաղաքականությունը և հիմնական ուղղությունները: <p><u>Թեմա 4. Պետության ֆինանսական համակարգը</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Ֆինանսական համակարգը և դրա օղակները:
--	--

	<p>Ֆինանսների Եուրոյունը</p> <ul style="list-style-type: none"> • Պետական բյուջեն և դրա տնտեսագիտական բովանդակությունը • Պետական բյուջեի գործառույթները և կառուցվածքը <p><u>Թեմա 5. Պետության հարկաբյուջետային քաղաքականությունը</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Հարկի Եուրոյունը և գործառույթները • Հարկման սկզբունքները և հարկերի տեսակները • Պետության հարկաբյուջետային քաղաքականությունը • Լաֆֆերի կորը • Պետական բյուջեի պակասուրդը և պետական պարտքը • Պետական պարտքի տեսակները և ֆինանսավորման հետևանքները: <p><u>Թեմա 6. Սղաճային և հակասղաճային քաղաքականությունը</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Սղաճի Եուրոյունը և տեսակները • Սղաճի առաջացման պատճառները • Սղաճային սպասումներ: Ֆիշերի էֆեկտը • Սղաճի մոնետարիստական և ոչ մոնետարիստական տեսակները • Սղաճի սոցիալ-տնտեսական հետևանքները • Սղաճի և գործազրկության փոխազդեցությունը • Հակասղաճային քաղաքականության հարկաբյուջետային միջոցառումները • Հակասղաճային քաղաքականության դրամավարկային միջոցառումները:
Գնահատման մեթոդները և չափանիշները	Գնահատումն իրականացվում է «ՎՊՅ ուսանողների գիտելիքների ստուգման, գնահատման և հաշվառման կանոնակարգ»-ին համապատասխան: https://new.vsu.am/karg/2023/usanoxneri%20giteliqneri%20stugman.pdf
Գրականություն	ԻՄԻԵԱԳԻՎՈՐՄԱՅ ԻԵՅՈՐՄԱՅ, գլխ. խմբագիր Պ. օ. ԻրիակաթՄաՅ, օր., ԵմվածելթեՅ օ.2., Սահիլաթե օթ.,, ԻՄԻԵԱԳԻՎՈՐՄԱՅ, հ. Լ (մակնիՅԻԵԱԳԻՎՈՐՄԱՅ), օրևաՅ Ասեթա Օ. Ա., հաճաթե հ. Օ. / Իեժյեթեթ: ձ-ասթա ինթեթ/ Լ, Եթթթթթթթթե հ. ծ. / Իեժյեթեթ: ձ-ասթա ինթեթ/ Լ, Եթթթթթթթթե հ. ծ. / Իեժյեթեթ: ձ-ասթեթ/ Լ, Իթթթ ծ. Ե. / Իեժյեթեթ: հ-եթ լ. Լրացուցիչ րժթթթթթ ը. ժ. /խթթթթ ին Իեժյեթեթ: իթթթթթթթթ իթթթթթ. ձ-ասթա ինթեթ/ Լ, Աթթթթթ Ա. Ե., Եթթթթթթ թ. լ. /Եթթթթթ-թթթթ ձթթթթ. ձ-ասթեթ/ Լ, թթթթթ Ա. թ., հթթթթթթթ Ա. Լ. / Եթթթթթ-թթթթ ձթթթթ/ Լ, Աթթթ Ա. Ե. /Եթթթթթթթթ ձթթթթ թթթթթ. Իեժթթթթթ/ Լ, խթթթթթթթթ Ե. Լ. / Իեժյեթեթ: իթթթթթթ - թթթթթ-թթթթթ ձթթթթ. Եթթթ թթթթթ/ Լ, ԻՄԻԵԱԳԻՎՈՐՄԱՅ ԻԵՅՈՐՄԱՅ, գլխ. խմբագիր Պ. օ. ԻրիակաթՄաՅ, օր.,

Դասընթացի թվանիշը, անվանումը	ԷԻԿ/Բ-007 Պետական կառավարում
Դասընթացի հատկացվող	5 կրեդիտ

կրեդիտը				
Ուսումնառության տարի / կիսամյակ	3-րդ տարի, 2-րդ կիսամյակ			
Ժամերի բաշխումը	Լսարանային	70	Դասախոսություն	32
			Սեմինար	
			Լաբորատոր աշխատանք	
			Գործնական աշխատանք	38
	Ինքնուրույն	80		
Ընդամենը	150			
Ստուգման ձևը	Քննություն			
Դասընթացի նպատակը	<p>Առարկայի նպատակն է ծանոթացնել ուսանողներին պետական կառավարման կառուցվածքին, մեթոդներին և եղանակներին, ներկայացնել պետական քաղաքականության մշակման ընթացակարգը և առանձնահատկությունները: Դասընթացի շրջանակներում ուսանողներին կներկայացվի պետական կառավարման մարմինները, նրանց միջև համագործակցությունը, պետական իշխանության թևերի միջև հակակշիռների մեխանիզմները և այլ կարևոր հիմնահարցեր:</p>			
Դասընթացի վերջնարդյունքները	<p>Դասընթացը ձևավորում է կրթական ծրագրի հետևյալ վերջնարդյունք(ներ)ը.</p> <p><i>Գիտելիք</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Ցուցաբերում է տնտեսության տարբեր ոլորտների և դրանց կառավարման առանձնահատկությունների, ինչպես նաև պետական կառավարման և տեղական ինքնակառավարման տարբեր մոտեցումների գիտելիք և իմացություն: տնտեսության տարբեր ոլորտների և դրանց կառավարման առանձնահատկությունների, ինչպես նաև պետական կառավարման և տեղական ինքնակառավարման տարբեր մոտեցումների գիտելիք և իմացություն: ՀՀ պետական կառավարմանը վերաբերող օրենքները եւ ենթաօրենսդրական ակտերը Պետական կառավարման դերն ու նշանակությունը ամբողջ կառավարման տեսության մեջ առարկայի կարևորությունը տնտեսական հարաբերությունների ոլորտում պետության ձեւավորման ինստիտուցիոնալ առանձնահատկությունները <p><i>Չմտություն</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ՀՀ բանկային համ.շուկ.տնտ.պայմաններում առարկային, մեթոդներին և խնդիրներին Բանկային համակարգի առանձնահատկություններին այն մեթոդների մեծամասնությանը, որոնք անհրաժեշտ են բանկային համակարգի ավելի կայացման եւ կատարելագործման համար Կարող է ընդունել կառավարչական որոշումներ խնդիրները համակարգի մեջ դիտարկելով և համակարգային մոտեցման համապատասխան գործիքակազմ կիրառելով: <p><i>Կարողունակություն</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Մեկնաբանել պատական կառավարման համակարգում տեղի ունեցող այս կամ այն երեւույթը Կարողանալ կատարել կառավարման ճիշտ վերլուծություն ճիշտ ներկայացնել պատական կառավարում տարբեր հարթություններում 			
Դասընթացի բովանդակությունը	<p>ԹԵՄԱ 1*</p> <p>«Պետական կառավարում առարկան, խնդիրները, կառուցվածքը եւ մեթոդները</p> <p>Պետական կառավարման առարկան եւ խնդիրները</p> <p>Պետական կառավարման կառուցվածքը</p>			

Պետական կառավարման դասընթացի դերը կառավարման տեսության համակարգում
 Պետական կառավարման գիտաճյուղի կապը մյուս գիտությունների հետ

ԹԵՄԱ 2*
 1. Պետության էությունը եւ անհրաժշտությունը, պետության տեսակները
 Պետության էությունը, ծագումը եւ հիմնական գործառույթները
 Պետության տեսակները եւ ձեւերը
 Քաղաքացիական հասարակություն եւ պետություն

ԹԵՄԱ 3*
 Քաղաքացիական միտքը պետության մասին
 Պետության մասին քաղաքական միտքը մինչեւ մեր թվարկությունը
 Քաղաքականության միտքը մեր թվարկության ընթացքում

ԹԵՄԱ 4*
 Ժամանակակից պետությունները եւ հանրային կառավարման համակարգը
 Ժամանակակից պետությունների առանձնահատկությունները
 Միջպետական հարաբերություններ եւ միջազգային կազմակերպություններ
 ՀՀ Հանրային կառավարման համակարգը

ԹԵՄԱ 5*
 Պետական կառավարում եւ պետական իշխանություն
 Իշխանություն հասկացությունը եւ էությունը
 Իշխանության ձեւերն ու տեսակները
 Իշխանության կառուցվածքը, ռեսուրսները եւ իրականացման միջոցները
 Պետական կառավարում, պետական իշխանության տեսակները

ԹԵՄԱ 6*
 Նախագահական իշխանություն
 Նախագահական իշխանության էությունը
 Նախագահական իշխանության իրականացման եղանակները

ԹԵՄԱ 7*
 Օրենսդիր իշխանություն, դրա գործառույթները եւ լիազորությունները
 Օրենսդիր իշխանության էությունը եւ կազմավորումը
 Օրենսդիր իշխանության կառուցվածքը, լիազորությունները եւ դրանց իրականացման եղանակները

ԹԵՄԱ 8*
 Գործադիր իշխանությունը, դրա գործառույթները եւ լիազորությունները
 Գործադիր իշխանության էությունը եւ դրա հիմնական գործառույթները
 Գործադիր իշխանության կենտրոնական կառավարման մարմինների գործառույթները
 Գործադիր իշխանության մարմինների տեսակները
 Ֆունկցիոնալ կառավարման մարմինները
 Երկրային կառավարման մարմիններ

ԹԵՄԱ 9*
 Դատական իշխանությունը եւ արդարադատության համակարգը
 ՀՀ դատական համակարգը
 Դատախազությունը եւ դրա դերը արդարադատության համակարգում
 Սահմանադրական դատարանը եւ սահմանադրական արդարադատությունը

ԹԵՄԱ 10*
 Տեղական ինքնակառավարման էությունը եւ դերը հանրային կառավարման համակարգում

	<p>Տեղական ինքնակառավարման Էությունը եւ տարածքային հիմքերը ՏԻՄ-ը եւ դրանց լիազորությունները</p> <p>Տեղական ինքնակառավարման սկզբունքները</p> <p>ԹԵՄԱ 11* Քաղաքական կուսակցությունները եւ դրանց դերը հանրային կառավարման համակարգում</p> <p>Կուսակցությունների Էությունը եւ գործունեության սկզբունքները</p> <p>Կուսակցության կառուցվածքը եւ ղեկավար մարմինները</p> <p>Կուսակցության եւ պետության փոխհարաբերությունը</p> <p>Կուսակցությունների մասնակցությունը հանրային կառավարմանը</p> <p>ԹԵՄԱ 12*</p> <p>Հասարակական կազմակերպությունները եւ նրանց դերը հանրային կառավարման համակարգում</p> <p>Հասարակական կազմակերպության Էությունը եւ գործունեության սկզբունքները</p> <p>Հասարակական կազմակերպության գործունեության եւ կառավարման առանձնահատկությունները</p> <p>Հասարակական կազմակերպության եւ պետության փոխհարաբերությունները</p>
<p>Գնահատման մեթոդները և չափանիշները</p>	<p>Գնահատումն իրականացվում է «ՎՊՀ ուսանողների գիտելիքների ստուգման, գնահատման և հաշվառման կանոնակարգ»-ին համապատասխան:</p> <p>https://new.vsu.am/karg/2023/usanoxneri%20giteliqneri%20stugman.pdf</p>
<p>Գրականություն</p>	<p>Պարտադիր-</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Государственное управление. Основы теории и организации. М., 2000. 2. В. Е. Черкин. Государственное управление. М., "Юрист", 2001. 3. В. Е. Черкин. Государствоведение. М., "Юрист", 1999. 4. И. А. Василенко. Административно-государственное управление в странах Запада. М., "Логос", 1998 5. В. В. Глущенко. Теория государства и права. М.. "Крылья", 2000. 6. А. В. Пикулькин. Система государственного управления. М., "Юнити", 1997.. 7. Е. М. Бабосов. Социология управления. Мин к, "Тетра Системс", 2000. 8. Д. П. Зеркин, В. Г. Игнатов. Основы теории государственного управления. ООО М., "Тесса", 2000. <p>Երացուցիչ-</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ՀՀ տեղական ինքնակառավարման օրենք, Եր., 1996 2. Վ. Մ. Եղիգարյան, Պետական կառավարման հիմնախնդիրները բարեփոխումների փուլում, «Պետական ծառայություններ, Եր., 2000: 3. Վ. Մ. Եղիգարյան, Պետական կառավարման սոցիալ-հոգեբանական գործոնները անցումային փուլում, «Պետական ծառայություններ, Եր., 2001: 4. Մենեջմենթ, Յու. Սուվարյանի ընդ. խմբ., «Տնտեսագետներ, Եր., 1999: 5. ՀՀ նախագահի հրամանագիր «ՀՀ կառավարության կառուցվածքը և գործունեության կարգը սահմանելու մասին (15.12.1999 թ.): 6. Յու. Սուվարյան, Մենեջմենտ, Եր., 2008: 7. Գ. Կիրակոսյան, Տնտեսագիտության տեսություն, Եր., 2000:

<p>Դասընթացի թվանիշը, անվանումը</p>	<p>ԷԻԿ/Բ-008 Տնտեսության մակրոտնտեսական կարգավորում</p>
<p>Դասընթացին հատկացվող կրեդիտը</p>	<p>5 կրեդիտ</p>

Ուսումնառության տարի / կիսամյակ	3-րդ տարի, 2-րդ կիսամյակ			
Ժամերի բաշխումը	Լսարանային	70	Դասախոսություն	32
			Սեմինար	
			Լաբորատոր աշխատանք	
			Գործնական աշխատանք	38
	Ինքնուրույն	80		
Ընդամենը	150			
Ստուգման ձևը	Քննություն			
Դասընթացի նպատակը	Ճուկայական տնտեսության պայմաններում տնտեսության մակրոտնտեսական կարգավորան հիմնական խնդիրներն են երկրի տնտեսական և սոցիալական կայունության ապահովումը և փոփոխվող ներքին և արտաքին պայմաններին հարմարվելը: .			
Դասընթացի վերջնարդյունքները	<p>Դասընթացը ձևավորում է կրթական ծրագրի հետևյալ վերջնարդյունք(ներ)ը.</p> <p>Դասընթացի ուսումնասիրման արդյունքում ուսանողը պետք է գիտելիքներ ունենա.</p> <ul style="list-style-type: none"> • տնտեսության տարբեր ոլորտների և դրանց կառավարման առանձնահատկությունների, ինչպես նաև պետական կառավարման և տեղական ինքնակառավարման տարբեր մոտեցումների • մակրոտնտեսական կարգավորման խնդիրների • մակրոտնտեսական կարգավորման մեթոդաբանության • տնտեսական տատանումների էության և պատճառների • տնտեսական աճի պետական կարգավորման • արտադրության ճյուղերում և սոցիալական ոլորտում մակրոտնտեսական քաղաքականության • ներդրումների տնտեսական արդյունավետության գնահատման վերաբերյալ, • բնակչության եկամուտների ձևավորման աղբյուրների և դրանց կարգավորման պետական քաղաքականության, • բնակչության զբաղվածության ապահովման մակրոտնտեսական քաղաքականության, • դրամավարկային հարաբերությունների պետական կարգավորման, • հարկաբյուջետային քաղաքականության, • գնագոյացման մակրոտնտեսական կարգավորման մասին: <p>2. Դասընթացի ուսումնասիրման արդյունքում ուսանողը պետք է կարողանա.</p> <ul style="list-style-type: none"> • գնահատել միկրո- և մակրոմիջավայրի ազդեցությունը կառավարման համակարգերի գործունեության վրա • կատարել հետազոտություններ, պատրաստել, զեկուցումներ և ներկայացնել հետազոտությունների արդյունքները, • լուծելու մասնագիտական խնդիրները, • հաշվառել բնակչության եկամուտների ձևավորման աղբյուրները և գնահատել դրանց կարգավորման պետական քաղաքականության արդյունավետությունը, • վերլուծել բնակչության զբաղվածության ապահովման մակրոտնտեսական քաղաքականության առանձնահատկությունները, 			

	<ul style="list-style-type: none"> • ներկայացնել և քննարկել դրամավարկային հարաբերությունների պետական կարգավորման և հարկաբյուջետային քաղաքականության հիմնախնդիրները, • վերլուծել գնագոյացման մակրոտնտեսական կարգավորման շուրջ պետական կարգավորիչ միջոցառումները: <p>3. Դասընթացի ուսումնասիրման արդյունքում ուսանողը պետք է տիրապետի.</p> <ul style="list-style-type: none"> • տնտեսության մեջ ի հայտ եկած խնդիրները բացահայտելու, հաղթահարելու և լուծումներ տալու հմտություններին • նորմատիվ իրավական փաստաթղթերից օգտվելու հմտություններին • տնտեսական պարբերաշրջանների համահարթման պետական ռազմավարական մեխանիզմներին • դրամաշրջանառության կայունացման պետական կարգավորման միջոցառումների մեթոդաբանությանը • մրցակցության խթանման, արտաքին տնտեսական հավասարակշռության ապահովման պետական կարգավորման միջոցառումներին • ունակ լինի քննարկել տնտեսության կառուցվածքի բարելավման, բնակչության զբաղվածության ապահովման ուղղությամբ իրականացվող պետական միջոցառումները • ներքին շուկայում գների կայունացման, բնակչության սոցիալական ապահովման ռազմավարական մոտեցումներին:
<p>Դասընթացի բովանդակությունը</p>	<p><u>Թեմա 1</u> Մակրոտնտեսական քաղաքականությունը արտադրական ենթակառուցվածքների ճյուղերում</p> <ul style="list-style-type: none"> • Տրանսպորտի մակրոտնտեսական քաղաքականության էությունը և հիմնական գծերը • Տրանսպորտի գործունեության գնահատման ցուցանիշների հաշվարկման մեթոդիկան • Կապի գործունեության գնահատման ցուցանիշները և դրանց պետական կարգավորումը • Կապիտալ շինարարության քաղաքականության հիմնական գծերը • Կապիտալ շինարարության զարգացման ցուցանիշները և դրանց հաշվարկման մեթոդիկան • Առևտրի և հասարակական սննդի պետական կարգավորման հիմնահարցերը <p><u>Թեմա 2</u> Մակրոտնտեսական ցուցանիշների հաշվարկումը բաց տնտեսությունում</p> <ul style="list-style-type: none"> • Մակրոտնտեսական ցուցանիշների հաշվարկումը բաց տնտեսությունում • Կապիտալի և ապրանքների միջազգային հոսքերը <p>Արժույթի փոխանակային կուսերը</p> <p><u>Թեմա 3</u> Ներդրումային քաղաքականությունը</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ներդրումային քաղաքականության էությունը, խնդիրները, տարրերը • Ներդրումների ֆինանսավորման աղբյուրները • Մասնավոր ներդրումների պետական խթանման լծակները <p>Ներդրումների տնտեսական արդյունավետության գնահատումը</p> <p><u>Թեմա 4</u> Սոցիալական քաղաքականություն</p> <ul style="list-style-type: none"> • Սոցիալական համակարգի կառուցվածքը և այն բնութագրող ցուցանիշները • Բնակչության եկամուտների ձևավորման աղբյուրները և դրա կարգավորման պետական քաղաքականությունը • Բնակչության կենսամակարդակի բարձրացման և սոցիալական զարգացման ծրագրերը • Բնակչության իրական եկամուտների հաշվարկման կարգը • Կրթության պետական քաղաքականությունը • Առողջապահության պետական կարգավորման խնդիրները և

	<p>առողջապահության զարգացման ծրագրի բաժիններն ու ցուցանիշները</p> <ul style="list-style-type: none"> • Մշակույթի և սպորտի զարգացման ծրագրերը <p><u>Թեմա 5</u> Բնակչության զբաղվածության մակրոտնտեսական քաղաքականությունը</p> <ul style="list-style-type: none"> • Աշխատանքային ռեսուրսներ • Աշխատանքի շուկան և դրա ենթակառուցվածքները • Աշխատանքային ռեսուրսների հաշվեկշիռները • Գործազրկության բնական մակարդակը և դրա ձևերը • Չբաղվածության ապահովման պետական քաղաքականությունը • Կայուն իրական աշխատավարձը և սպասման գործազրկությունը Ամբողջական առաջարկի կորը և դրա մեկնաբանությունը <p><u>Թեմա 6</u> Դրամավարկային քաղաքականությունը</p> <ul style="list-style-type: none"> • Փողի Էությունը, գործառույթները և կառուցվածքը • Դրամավարկային հարաբերությունների պետական կարգավորումը • Դրամավարկային քաղաքականության խնդիրները • Դրամավարկային հարաբերությունների պետական կարգավորումը • Դրամավարկային քաղաքականության իրականացման մարմինները • Ինֆլյացիան և դրա առաջացման պատճառները • Հակաինֆլյացիոն քաղաքականություն <p><u>Թեմա 7</u> Հարկաբյուջետային և մաքսային քաղաքականությունը</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ֆինանսների Էությունը: Ֆինանսական հարաբերությունների պետական կարգավորումը • Ֆինանսների պետական կարգավորման խնդիրները • Հարկերի Էությունը: • Հարկային քաղաքականության սկզբունքները <p>Խթանող հարկային քաղաքականությունը</p> <p><u>Թեմա 8.</u> Գնագոյացման մակրոտնտեսական կարգավորում</p> <ul style="list-style-type: none"> • Գնագոյացման պետական կարգավորման հիմնախնդիրները • Գների համակարգը • Գնահոյացման սկզբունքները ր մեթոդները • Գների գործառույթները • Գնագոյացման վրա ազդող գործոնները և դրանց դասակարգումը • Շահույթի և շահութաբերության ցուցանիշները և դրանց վրա ազդող գործոնները <p><u>Թեմա 9.</u> Ամբողջական պահանջարկի և առաջարկի կարգավորման քաղաքականությունը</p> <ul style="list-style-type: none"> • IS-LM մոդելի ընդհանուր բնութագիրը • ամբողջական առաջարկի կորը և դրա մեկնաբանումները • Ամբողջական առաջարկի դասական մոդել <p>Ամբողջական առաջարկի քեյնսյան մոդել</p> <p><u>Թեմա 10.</u> Մակրոտնտեսական կարճաժամկետ հավասարակշռության ապահովման քաղաքականությունը</p> <ul style="list-style-type: none"> • Տնտեսական տատանումների Էությունը և պատճառները • Ամբողջական պահանջարկի և ամբողջական առաջարկի փոփոխությունները կարճ և երկար ժամկետներում • Տնտեսության կայունացման քաղաքականությունը • Մակրոտնտեսական կարգավորման քաղաքականությունը • Ակտիվ և պասսիվ տնտեսական քաղաքականություն <p>Տնտեսական քաղաքականության կայունության անհրաժեշտությունը:</p>
<p>Գնահատման մեթոդները և չափանիշները</p>	<p>Գնահատումն իրականացվում է «ՎՊՀ ուսանողների գիտելիքների ստուգման, գնահատման և հաշվառման կանոնակարգ»-ին համապատասխան: https://new.vsu.am/karg/2023/usanoxneri%20giteliqneri%20stugman.pdf</p>

Գրականություն	<p>Պարտադիր</p> <ol style="list-style-type: none"> Մակրոտնտեսական կարգավորում,, ուսումնական ձեռնարկ Յ. Բ. Ղուչյանի խմբագրությամբ 2002 Широков Ю. Государственное регулирование / Экономист2010 Кац И. Роль и задачи государственного регулирования Экономики/Экономист1996 Ионов М. Роль государства в экономике/Экономист 2016 Воейков М. Ричаги экономической политики2011 Макроэкономика/ под общ. ред. Сидоровича А. В. 2007 Соколинский В. М. Государство и экономика1996 <p>Լրացուցիչ</p> <ol style="list-style-type: none"> Гелбрейт Д. Экономические теории и цели общества2007 Эклунд К. Эффективная экономика, Шведская модель1991 Ламперт Х. Социальная рыночная экономика. Германский путь1993
----------------------	--

Դասընթացի թվանիշը, անվանումը	ԷԻԿ/Բ-010 Մարքեթինգի հիմունքներ			
Դասընթացին հատկացվող կրեդիտը	5 կրեդիտ			
Ուսումնառության տարի / կիսամյակ	3-րդ տարի, 2-րդ կիսամյակ			
Ժամերի բաշխումը	Լսարանային	70	Դասախոսություն	32
			Սեմինար	
			Լաբորատոր աշխատանք	
			Գործնական աշխատանք	38
	Ինքնուրույն	80		
	Ընդամենը	150		
Ստուգման ձևը	Քննություն			
Դասընթացի նպատակը	<p>Ճուլայագիտությունն առարկայի դասավանդումը նպատակ է հետապնդում բացահայտել շուկայի ուսումնասիրման, հետազոտման և կառավարման գիտելիքների դասավանդման մեթոդները: Մեթոդիկայի հիմնական խնդիրն է սովորողներին զինել շուկայագիտական ծրագրերի դասավանդման գիտական տեսությամբ, նպաստել ձեռնարկչատիրական գիտելիքների ձեռք բերմանը, նրանց աշխարհայացքի ձևավորմանը: Այն միաժամանակ սահմանում է ձեռնարկչատիրության դասավանդման բովանդակությունը, քննարկում և մշակում է նրա հիմնահարցերը մասնավորապես շուկայի կառավարման ոլորտում, ուսուցանում կոմերցիոն կառավարման առավել արդյունավետ մեթոդները:</p>			
Դասընթացի վերջնարդյունքները	<p>Դասընթացը ձևավորում է կրթական ծրագրի հետևյալ վերջնարդյունք(ներ)ը.</p> <p><i>Գիտելիք</i></p> <ul style="list-style-type: none"> — սպառողների կամ սոցիալական այլ խմբերի կարիքները վեր հանելու տեսական մեթոդաբանական հիմնական մոտեցումների վերաբերյալ — շուկայի և մարքեթինգային գործունեության ուղղությունների համալիր ուսումնասիրման վերաբերյալ, — ապրանքային տեսականու պլանավորման, պահանջարկի ձևավորման, գովազդի և իրացման խթանման միջոցառումների կազմակերպման, իրացման գործողությունների պլանավորման վերաբերյալ, — շուկայավարման կազմակերպման և շուկայի կառավարման արդյունավետության բարձրացման ուղիների վերաբերյալ, — ապրանքաշրջանառության կառավարման, ապրանքի հետիրացումային ծառայությունների կազմակերպման, գնային 			

	<p>քաղաքականության ձևավորման վերաբերյալ</p> <ul style="list-style-type: none"> — արտադրության կողմնորոշումը պահանջարկի բնույթին արդյունավետ կերպով համապատասխանեցնելու վերաբերյալ: <p><i>Յնտուլթյուն</i></p> <ul style="list-style-type: none"> — ունակ լինի թիմում աշխատելու և և թիմի անդամների հետ արդյունավետ համագործակցելու, — շուկայի կառավարման, շուկայական հետազոտությունների իրականացման մեթոդներին, — շուկայի վերաբերյալ անհրաժեշտ և արժանահավատ տեղեկատվության հավաքագրման, վերլուծության և կիրառման մեթոդներին, — ստացված արդյունքները ներկայացնել որակական և քանակական չափորոշիչների միջոցով — շուկայի հատվածավորման չափանիշներին և մեթոդներին, մրցակցության հաղթահարման հիմնախնդիրներին և կարգավորման ուղիներին, • միջազգային շուկայում գրագետ և արդյունավետ գործունեության կազմակերպման միջոցառումներին: <p><i>Կարողունակություն</i></p> <ul style="list-style-type: none"> — իրականացնել սպառողների, մրցակիցների, շուկայի վերլուծություններ, արդյունավետորեն պլանավորել կազմակերպել և վերահսկել կազմակերպության մարքեթինգային գործունեությունը — իրականացնել շուկայի, պահանջարկի, սպառողների ճաշակի և ցանկությունների մանրամասն ու համակողմանի ուսումնասիրություն, արտադրության հարմարեցում պահանջմունքներին, պահանջարկին համապատասխան ապրանքների թողակում, հասարակության պահանջարկի համապատասխանեցում ձեռնարկության շահերին և ներգործություն շուկայի վրա, — կողմնորոշվել շուկայի ուսումնասիրման և վերլուծության գործընթացներում, ձեռք բերած գիտելիքները կիրառել պրակտիկայում, — կատարել ինքնուրույն և ճիշտ եզրահանգումներ, — գնահատել և կառավարել կազմակերպության գործունեությանն առնչվող ռիսկերը և կատարել համապատասխան կանխատեսումային հաշվարկներ, • ապահովել պահանջարկի և առաջարկի համապատասխանությունը, միջոցներ գտնել նվազեցելու և վերացնելու գերարտադրության, ճգնաժամերի բացասական հետևանքները
--	--

<p>Դասընթացի բովանդակությունը</p>	<p><u>Թեմա 1 Մարքեթինգի էությունը, սկզբունքները և ֆունկցիաները</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Մարքեթինգի բովանդակությունը և հիմնարար հասկացությունները • Մարքեթինգի առաջացման նախադրյալները և զարգացման էվոլյուցիան • Մարքեթինգի օբյեկտները և սուբյեկտները • Մարքեթինգի նպատակները և գործառույթները: <p><u>Թեմա 2 Մարքեթինգի կառավարումը</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Պահանջարկի կառավարման մոտեցումները • Մարքեթինգի կառավարման հայեցակարգերը • Ընկերության մարքեթինգային ծառայության կազմակերպման սկզբունքները: <p><u>Թեմա 3 Մարքեթինգի տարբեր շուկաներում</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Ընկերության շուկաների դասակարգման սկզբունքները • Վերջնական սպառողները, նրանց վարքագիծը և գնման
--	---

գործընթացը

- Արդյունաբերական ապրանքների գնորդները, նրանց վարքագիծը և գնման գործընթացը
- Ոչ առևտրային կազմակերպությունների և պետական հաստատությունների շուկաները:

Թեմա 4 Ընկերության մարքետինգային միջավայրը

- Մարքետինգային միջավայրի էությունը
- Մարքետինգի միկրոմիջավայրը
- Մակրոմիջավայրի հիմնական գործոնները
- Մարքետինգի ներքին և արտաքին միջավայրերի այլընտրանքային բնորոշումները:

Թեմա 5 Մարքետինգային տեղեկատվությունը և մարքետինգային հետազոտություններ

- Մարքետինգային տեղեկատվության դերը և նշանակությունը ընկերության տնտեսական գործունեության բնագավառում
- Մարքետինգային տեղեկատվության տեսակները
- Մարքետինգային հետազոտությունների էությունը և գործընթացը
- Մարքետինգային հետազոտությունների էությունը և կառուցվածքը
- Մարքետինգային տեղեկատվության վերլուծության և որոշումների ապահովման համակարգերը:

Թեմա 6 Շուկայական վերլուծությունը և շուկայի հատվածավորումը

- Շուկայական վերլուծությունների կառուցվածքը
- Շուկայի հատվածավորման գործընթացը և սկզբունքները
- Սպառողական և արդյունաբերական շուկաների հատվածավորման չափանիշները
- Միջազգային շուկաների հատվածավորման չափանիշները
- Շուկայական հատվածների ձևավորումը, գրավչության գնահատումը, նպատակային հատվածների ընտրությունը
- Ապրանքների տարբերակումը և դիրքավորումը շուկաներում:

Թեմա 7 Ձեռնարկության ապրանքային քաղաքականությունը

- Ապրանքի էությունը և դասակարգման սկզբունքները
- Ապրանքի մշակման ընթացքում կայացվող որոշումները
- Ընկերության մակնիշային ռազմավարությունը
- Նոր ապրանքների մշակումը և ներդրումը շուկայում
- Ապրանքի կենսապարբերաճրջանը և մարքետինգի ռազմավարությունը կենսապարբերաճրջանի տարբեր փուլերում:

Թեմա 8 Ընկերության գնագոյացման քաղաքականությունը

- Գնի էությունը և գնագոյացման գործընթացը
- Գնագոյացման վրա ազդող գործոնները
- Գնագոյացման հիմնական մեթոդները
- Ապրանքների գնագոյացման ռազմավարությունները
- Գների փոփոխման ռազմավարությունները
- Գնագոյացումը և պետական հասարակական քաղաքականությունը:

Թեմա 9 Բաշխման կապուղիների էությունը և դրանց կազմակերպումը

- Բաշխման կապուղիների էությունը և կարևորությունը
- Բաշխման կապուղիների կազմակերպման ձևերը
- Կապուղու կառուցվածքին վերաբերվող որոշումները
- Ապրանքաշարժի էությունը և կարևորությունը:

Թեմա 10 Մարքետինգային հաղորդակցությունների էությունը և գործընթացը

- Մարքետինգային հաղորդակցությունների էությունը

	<ul style="list-style-type: none"> • Մարքետինգային հաղորդակցությունների գործընթացը • Մարքետինգային հաղորդակցությունների ինտեգրման ելությունը և պատճառները • Մարքետինգային հաղորդակցությունների պլանավորումը: <p><u>Թեմա 11 Մարքետինգային հաղորդակցման համալիրի տարրերը</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Գովազդը և գովազդային գործունեության առանձնահատկությունները • Հասարակության հետ կապերը (PR) մարքետինգային հաղորդակցությունների համակարգում • Իրացման խթանման ելությունը և ձևերը • Ուղղակի մարքետինգի ելությունը և առանձնահատկությունները: <p><u>Թեմա 12 Մրցակցությունը, գլոբալ շուկան, հասարակուիթյունը և մարքետինգը</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Մրցակցային միջավայրը և մրցակիցների վերլուծության գործընթացը • Մրցակիցների ռազմավարությունները և ընկերությունների մրցակցային քայլերը • Շուկայական կողմնորոշման ռազմավարության ելությունը և առանձնահատկությունները • Տնտեսական մրցակցությունը և տեխնոլոգիայի ու սպառողների պահանջմունքների ներթափանցումը • Տնտեսական մրցակցության պետական կարգավորումը: <p><u>Թեմա 13 Մարքետինգային գործընթացի կառավարումը</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Մարքետինգային գործընթացի տեղը ընկերության արժեքային շղթայում • Ընկերության ռազմավարական պլանավորման գործընթացը • Ընկերության մարքետինգի ծրագրի կառուցվածքը • Մարքետինգային գործունեության վերահսկողությունը: <p><u>Թեմա 14 Մարքետինգը գլոբալ տնտեսությունում</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Միջազգային մարքետինգի ելությունը և բնորոշումները • Միջազգային մարքետինգի միջավայրի ուսումնասիրումը • Արտաքին շուկա դուրս գալու նպատակահարմարության որոշումը • Արտաքին շուկաների ընտրությունը և միջազգային շուկա ներթափանցելու ռազմավարությունները:
<p>Գնահատման մեթոդները և չափանիշները</p>	<p>Գնահատումն իրականացվում է «ՎՊՀ ուսանողների գիտելիքների ստուգման, գնահատման և հաշվառման կանոնակարգ»-ին համապատասխան:</p> <p>https://new.vsu.am/karg/2023/usanoxneri%20gitelinqeri%20stugman.pdf</p>
<p>Գրականություն</p>	<p>Պարտադիր-</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Филип Котлер „Маркетинг Менеджмент,, Серия теория и практика-менеджмента-Санкт-Петербург-Москва-Харьков-Минск 2018г. 2. Ա. Չաքարյան „Մարքետինգի հիմունքներ,, Երևան 2013թ. 3. Хлусов В.П. „Основы маркетинга,, - М.:Издательство ПРИОР 2000 4. „Все о маркетинге,, - Сборник материалов для руководителей предприятий, экономических и коммерческих служб Азимут Москва 1992г. 5. Басовский Л. Е. „Менеджмент ,, - Учебное пособие - Высшее образование - Москва ИНФРА-М 2000. 6. «Основы управления персоналом» В. В. Лукашевич, Москва 2008 7. «По основам экономической теории» В. Д. Камаев Москва 1997 8. Басовский Л. Е. „Менеджмент ,, - Учебное пособие - Высшее образование - Москва ИНФРА-М 2000.

	<p>9. Маркетинг,, (Конспект лекций) В помощ студенту: Издательство ПРИОР 2001</p> <p>10. Тим Амблер „Практический маркетинг,, Питер Санкт-Петербург Москва-Харьков- Минск</p> <p>11. Пол А. Самуэльсон, Вильям Д. Нордхаус – „Экономика,, издание пятнадцатое Москва-Лаборатория Базовых знаний 2000</p> <p>12. Абрамова П.П. „Маркетинг,,: вопросы и ответы// М:1994 г.</p> <p>13. Академия рынка: „Маркетинг,,: Пер. с фр./ Арман Дайан и др. - М.: Экономика, 1993. - 574 с.</p> <p>14. Г.Ассель „Маркетинг,, принципы и стратегия Москва 1999г</p> <p>15. Дж. М. Эванс, Б. Берман "Маркетинг", М., "Экономика", 1993</p> <p>16. Джон Ф.Литл „Основы маркетинга,, 1997г</p> <p>17. Котлер Филипп. „Маркетинг в третьем тысячелетии,, – СПб., 2001г.</p> <p>Լրացուցիչ-</p> <p>1. 2. Белокрылова О.С., Теория переходной экономики, М., 1993.</p> <p>2. . Кирцнер И., Конкуренция и предпринимательство, М., 2001.</p>
--	---

Դասընթացի թվանիշը, անվանումը	ԷԻԿ/բ-011-Հաշվապահական հաշվառում և աուդիտ			
Դասընթացին հատկացվող կրեդիտը	5 կրեդիտ			
Ուսումնառության տարի / կիսամյակ	4-րդ տարի, 1-ին կիսամյակ			
Ժամերի բաշխումը	Լսարանային	70	Դասախոսություն	24
			Սեմինար	
			Լաբորատոր աշխատանք	
			Գործնական աշխատանք	46
	Ինքնուրույն	80		
	Ընդամենը	150		
Ստուգման ձևը	Քննություն			
Դասընթացի նպատակը	<p>Հաշվապահական հաշվառում, վերլուծություն և աուդիտ դասընթացում ուսումնասիրվում է ձեռնարկությունների ծախսերի հաշվառման քաղաքականությունը, ձեռնարկության հաշվեկշռում թույլատրելի ծախսերի ընդգրկման կարգը, ձեռնարկության սեփական և փոխառու միջոցների ներդրման, շահույթի հաշվարկման կարգերը: Հաշվապահական հաշվառում և աուդիտ դասընթացը ուսումնասիրում է նաև ձեռնարկությանը պատկանող նյութական արժեքների գրանցման կարգը և իրավասությունների համակարգը, ձեռնարկության պարտականությունները, սեփական միջոցները: Հաշվապահական հաշվեկշռի հիմնական հաշվեկշռող տարր է հանդիսանում այն հանգամանքը, որ ընդհանուր ունեցվածքը հաշվեկշռվում է բոլոր պարտավորությունների և ձեռնարկության սեփականատերերի սեփական միջոցների հանրագումարով: Ձեռնարկության ընթացիկ հաշվապահության վարման արդյունավետությունը գնահատվում է աուդիտորական ստուգումների և եզրակացությունների միջոցով:</p>			
Դասընթացի վերջնարդյունքները	<p>Դասընթացը ձևավորում է կրթական ծրագրի հետևյալ վերջնարդյունք(ներ)ը.</p> <p><i>Գիտելիք</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Հաշվապահական հաշվետվությունների կազմման օրենքների, - հարկերի հաշվառման օրենսդրական դաշտի, • ծախսերի և եկամուտների հաշվառման մասին: <p><i>Հմտություն</i></p>			

	<ul style="list-style-type: none"> - հաշվապահական հաշվառման վարման արդի մեթոդներին - միջանկյալ և ընթացիկ հաշվետվությունների կազմման մեթոդաբանությանը և տրամաբանությանը • հաշվային պլանի և կրկնակի գրանցման դրույթներին <i>Կարողունակություն</i> - հաշվապահական հաշվառման ոլորտում ձեռքբերած գիտելիքները կիրառել պրակտիկայում, - կարողանա հստակ գրանցել եկամուտների ձևավորման աղբյուրները և դրանց ծախսման ուղղությունները և հաշվեկշռել դրանք, • - կարողանա կատարել իրավիճակին համապատասխան ինքնուրույն և ճիշտ եզրահանգումներ:
<p>Դասընթացի բովանդակությունը</p>	<p><u>ԹԵՄԱ 1 Հաշվապահական հաշվառման ելույթները, մեթոդները: Հաշվեկշիռ և կրկնակի գրանցում</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Տնտեսական հաշվառման ծագումը և զարգացումը 2. Հաշվապահական հաշվառումը, առարկան և մեթոդները 3. Հաշվապահական հաշվեկշիռ, հաշվապահական հաշիվների համակարգ և կրկնակի գրանցում: <p><u>ԹԵՄԱ 2 Հաշվապահական հաշիվների գրանցման կարգը: Հաշվային պլան</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Գնահատում և կալկուլյացիա 2. Հաշվապահական հաշիվների համակարգը, հաշվային պլան 3. Փաստաթղթավորում և գույքագրում: <p><u>ԹԵՄԱ 3 Ֆինանսական և հաշվապահական հաշվետվություններ</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ֆինանսական հաշվետվությունների կազմը, 2. Ֆինանսական հաշվառում 3. Հաշվապահական հաշվետվություններ: <p><u>ԹԵՄԱ 4 Բանկային գործունեության, հիմնական միջոցների և ներդրումային գույքի հաշվառումը</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Հիմնական միջոցների և մաշվածության հաշվառում 2. Բանկերի և նմանատիպ ֆինանսական հաստատությունների ֆինանսական հաշվետվություններում բացահայտումներ 3. Ներդրումային գույքի հաշվառում: <p><u>ԹԵՄԱ 5 Դրամական միջոցների և պարտավորությունների հաշվառումը</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ֆինանսական ակտիվների հաշվառումը 2. Դրամական միջոցների հաշվառումը 3. Ֆինանսական պարտավորությունների հաշվառումը 4. Պարտավորությունների և սեփական կապիտալի հաշվառումը: <p><u>ԹԵՄԱ 6 Ֆինանսական միջոցների հաշվառումը և հաշվետվությունը</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Եկամուտների և ծախսերի հաշվառումը 2. Ֆինանսական ակտիվների և ֆինանսական պարտավորությունների հաշվանցում 3. Գործառնական և այլ ընթացիկ պարտքերի հաշվառումը 4. Այլ ընթացիկ և ոչ ընթացիկ պարտավորությունների հաշվառումը: <p><u>ԹԵՄԱ 7 Պաշարների և պետական շնորհների հաշվառումը</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Պաշարների հաշվառումը 2. Պետական շնորհների հաշվառում և պետական օգնության բացահայտում 3. Պարտավորությունների և սեփական կապիտալի հաշվառումը: <p><u>ԹԵՄԱ 8. Միջանկյալ, ընթացիկ և տարեկան հաշվետվություններ</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Շահութահարկ 2. Նվազեցվող ժամանակավոր տարբերություններ առաջացնող հանգամանքների օրինակներ

	<p>3. Միջանկյալ ֆինանսական հաշվետվություններ</p> <p>4. Հաշվետու ժամանակաշրջանի զուտ շահույթ կամ վնաս, էական սխալներ և փոփոխություններ հաշվապահական հաշվառման քաղաքականության մեջ:</p>
Գնահատման մեթոդները և չափանիշները	<p>Գնահատումն իրականացվում է «ՎՊՀ ուսանողների գիտելիքների ստուգման, գնահատման և հաշվառման կանոնակարգ»-ին համապատասխան:</p> <p>https://new.vsu.am/karg/2023/usanoxneri%20giteliqneri%20stugman.pdf</p>
Գրականություն	<p>Պարտադիր-</p> <ol style="list-style-type: none"> Հաշվապահական հաշվառում ՀՊՏԻ-Երևան 2002 Կազմակերպությունների ֆինանսատնտեսական գործունեության հաշվապահական հաշվառման հաշվային պլան՝ Երևան 2001 Հարկ վճարողի սեղանի գիրքե Ա. Ալավերդյան Երևան 2007 Կառավարչական հաշվառման հիմունքներե ճուղություն Ա. Երևան 2003 Հաշվապահական հաշվառում Ա. Սարգսյան, ԵՊՏԻ-Երևան 2004 Հաշվապահական հաշվառման տեսությունե Կարգանյան Կ., Երևան 2003 Հաշվապահական հաշվառում Թաթուլ Մովսիսյան 2015 ՀՀ օրենքը հաշվապահական հաշվառման մասին Երևան 2002թ «ՀՀ հաշվապահական ստանդարտներ Երևան 2012 «ՀՀ հաշվային պլանե Երևան 2012 <p>Լրացուցիչ-</p> <ol style="list-style-type: none"> Белокрылова О.С., Теория переходной экономики, М., 1993. Кирцнер И., Конкуренция и предпринимательство, М., 2001 Основы предпринимательского делаѝ Ю. М. Осипов-Москва 1992 «Управление экономикойѝ Б. А. Райзберг, Р. А. Фатьутдинов-Москва 1999 Белокрылова О.С., Теория переходной экономики, М., 1993. Кирцнер И., Конкуренция и предпринимательство, М. 2001

Դասընթացի թվանիշը, անվանումը	ԷԻԿ/բ-013- Տնտեսական աշխարհագրություն			
Դասընթացին հատկացվող կրեդիտը	4 կրեդիտ			
Ուսումնառության տարի / կիսամյակ	3-րդ տարի, 1-ին կիսամյակ			
Ժամերի բաշխումը	Լսարանային	56	Դասախոսություն	28
			Սեմինար	28
			Լաբորատոր աշխատանք	
			Գործնական աշխատանք	
	Ինքնուրույն	64		
	Ընդամենը	120		
Ստուգման ձևը	Ստուգարք			
Դասընթացի նպատակը	1. ուսանողի մոտ ձևավորել տարածքի բնառեսուրսային ներուժը գնահատելու ունակություններ.			

	<p>2. ուսանողը կարողանա քարտեզի վրա ցույց տալ պետությունները և դրանց տարածքի, բնակչության, կառավարման ձևի վերաբերյալ ունենա պատկերացում.</p> <p>3. Կորադանա տարբերակել տնտեսության առանցքային, մասնագիտացնող, տեղական նշանակության ճյուղերը:</p> <p>4. Կարողանա որոշել օբյեկտի տնտեսաառաջնահազրական դիրքը, տարբերակելով նրա վրա ազդող ուժերը և թույլ կողմերը:</p>
Դասընթացի վերջնարդյունքները	<p>Դասընթացը ձևավորում է կրթական ծրագրի հետևյալ վերջնարդյունք(ներ)ը.</p> <p><i>Գիտելիք</i></p> <ul style="list-style-type: none">• տնտեսական աշխարհագրության օբյեկտը, առարկան, խնդիրները և բովանդակությունը, <p>առարկայի տեղը աշխարհագրական գիտությունների համակարգում, կապը այլ գիտությունների հետ,</p> <ul style="list-style-type: none">• տնտեսական աշխարհագրության հիմնական հասկացությունները ,• աշխարհի քաղաքական քարտեզի ձևավորման փուլերն ու ենթափուլերը, պետությունների տիպերն ըստ պետական կարգի և քաղաքական ռեժիմի,• բնական ռեսուրսների տեսակները, գնահատումները դասակարգումները,• բնակչության թիվը, շարժը, կազմը, տեղաբաշխումը, տարաբնակեցումը, խիտ և նոսր բնակակեցման պատճառները,• ԳՏՀ էությունը, բնորոշ գծերը և բաղկացուցիչ մասերը,• համաաշխարհային տնտեսության ճյուղային և տարածական կառուցվածքը, տեղաբաշխման գործոնները, <p><i>Չմտություն</i></p> <ul style="list-style-type: none">• Խնդիրների լուծում, տարաբնույթ առաջադրանքների կատարման• վերլուծելու և սինթեզելու ունակություն• կազմակերպելու և պլանավորելու <p><i>Կարողունակություն</i></p> <ul style="list-style-type: none">• բացահայտել բնակչության շարժի, կազմի, տեղաբաշխման առանձնահատկությունները,• ցույց տալ աշխարհի բնակչության խտաբնակ արեալները, քաղաքային խոշոր ագլոմերացիաները, մեգալապոլիսները,• բացահայտել ԳՏՀ ժամանակաշրջանում տնտեսական տարբեր ճյուղերի միջև եղած համամասնության փոփոխությունները,• վերլուծել աշխարհի տարբեր տարածաշրջանների բնակչության և տնտեսության ճյուղերի վերաբերյալ տեքստային, քարտեզագրական և վիճակագրական նյութերը,• կազմել աղյուսակներ քարտեզասխեմաներ, գծապատկերներ / գրաֆիկներ, դիագրամներ / և օգտվել դրանցից:• Տարածաշրջանների բնական նեռուծի իմացության միջոցով կկարողանան համապատասխան տնտեսության ճյուղեր գարգացնել• հանձնարարված գրականության հիման վրա կկարողանան կազմել ռեֆերատներ

Դասընթացի բովանդակությունը	<p>Թեմա 1 Տնտեսական, սոցիալական աշխարհագրության առարկան, ուսումնասիրման մեթոդները, կապը մյուս գիտությունների հետ:</p> <p>Թեմա2 Արտադրողական ուժերի տեղաբաշխման սկզբունքները և գործոնները: Արտադրողական ուժերի տեղաբաշխման օրինաչափությունները:</p> <p>Թեմա3 ԱԴ, ԱԱԲ, շրջան և շրջանացում հասկացությունները:</p> <p>Թեմա4 Աշխարհի ընդերքի ռեսուրսների գնահատականը</p> <p>Թեմա5 Աշխարհի բնկաչության տեղաբաշխումը և տարաբնակեցումը:</p> <p>Թեմա7 Համաշխարհային տնտեսության ձևավորման փուլերը և զարգացման միտումները: Արդյունաբերություն:</p> <p>Թեմա8 <Կանաչ հեղափոխություն>-ը զարգացող երկրներում:</p> <p>Թեմա9 ԳՏՀ ազդեցությունը համաշխարհային տնտեսության վրա:</p> <p>Թեմա10 Տնտեսության գլոբալացում:</p> <p>Թեմա11 Աշխարհաքաղաքականության էությունը և հիմնական տեսությունները:</p>
Գնահատման մեթոդները և չափանիշները	<p>Գնահատումն իրականացվում է «ՎՊՅ ուսանողների գիտելիքների ստուգման, գնահատման և հաշվառման կանոնակարգ»-ին համապատասխան:</p> <p>https://new.vsu.am/karg/2023/usanoxneri%20giteliqneri%20stugman.pdf</p>
Գրականություն	<p>Պարտադիր</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ս. Մելքումյան Ընդհանուր տնտեսական աշխարհագրություն 2. Մ. Մանասյան, Ռ. Մարգարյան տնտեսական աշխարհագրություն 3. Е. В. Вавилова Экономическая и социальная география мира 4. В. Максаковский «Социально-экономическая география мира», том 1,2 5. В. Вольский «Социальная экономическая география зарубежных стран» 6. В. Завьялова «Социально-экономическая география мира в таблицах» 7. Ս. Մելքումյան Ընդհանուր տնտեսական աշխարհագրություն

Դասընթացի թվանիշը, անվանումը	ԷԻԿ/Բ-014 -Միջազգային տնտեսական հարաբերություններ			
Դասընթացին հատկացվող կրեդիտը	4 կրեդիտ			
Ուսումնառության տարի / կիսամյակ	2-րդ տարի, 1-ին կիսամյակ			
Ժամերի բաշխումը	Լսարանային	56	Դասախոսություն	28
			Սեմինար	
			Լաբորատոր աշխատանք	
			Գործնական աշխատանք	28
	Ինքնուրույն	64		
	Ընդամենը	120		
Ստուգման ձևը	քննություն			

<p>Դասընթացի նպատակը</p>	<p>Առարկայի նպատակն է ծանոթացնել ուսանողներին միջազգային տնտեսական հարաբերությունների, համաշխարհային տնտեսական գործընթացներին, պարզաբանել միջազգային առևտրի, կապիտալի և աշխատուժի տեղաշարժերին, և ներկայացնել միջազգային արժույթային համակարգի ձևավորման և զարգացման ընթացքը:</p>
<p>Դասընթացի վերջնարդյունքները</p>	<p>Դասընթացը ձևավորում է կրթական ծրագրի հետևյալ վերջնարդյունք(ներ)ը.</p> <p><i>Գիտելիք</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Ուսանողը ձեռք է բերում գիտելիքներ միջազգային տնտեսագիտության տեսությունների Էվոյուցիայից, համաշխարհային տնտեսական աշխարհակարգից, միջազգային մրցակցության առանձնահատկություններից, երկրների արտահանման և ներմուծման քաղաքականության նրբություններից, միջազգային փողի շուկայի կառուցվածքից, միջազգային փոխարժեքի շուկայից, միջազգային միգրացիայի առանձնահատկություններից, միջազգային տարբեր տնտեսակա կազմակերպությունների գործունեության և առանձնահատկություններից: <p><i>Յմտություն</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Ուսանողը ձեռք է բերում միջազգային տնտեսական հարաբերությունները վերլուծելու հմտություններ, գրաֆիկորեն միջազգային տնտեսական առևտրի տեսությունները, աշխատուժի միգրացիան, փողի և փոխարժեքի շուկայի փոփոխությունները պատկերելու կարողություններ, համաշխարհային առկա աշխարհակարգը բացատրելու և վերլուծելու կարողություններ: <p><i>Կարողունակություն</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Կարող է ինքնուրույն եզրահանգումներ կատարել համաշխարհային տնտեսությունու կատարվող փոփոխությունների վերաբերյալ, պատճառահետևանքային կապեր կառուցել այս կամ այն միջազգայն տնտեսական ֆենոմենների պարագայում, ինքնուրույն գրաֆիկորեն ներկայացնել երկրների արտահանման և ներմուծման առանձնահատկությունները, բացատրել միջազգային տնտեսական հարաբերություններում առկա տրամաբանական կապերը:
<p>Դասընթացի բովանդակությունը</p>	<p>Թեմա 1 Մերկանտիլիստների առևտրատնտեսական հայացքները և բացարձակ առավելությունների տեսությունը Թեմա 2 Համեմատական առավելությունների սկզբունքը և մասնագիտացումը, Տրանսֆորմացիայի սահմանափակ նորմա Թեմա 3 Հեքշեր-Օհլինի տեսությունը Ստոպլեր-Սամուելսոնի տեսությունը Լեոնտևի պարադոքս Թեմա 4 Էջվորթի արկղը, Նեոդասականների առևտրատնտեսական հայացքները, Փոխառաջարկի կորերը, Համաշխարհային արտադրական հնարավորությունների կորը Թեմա 5 Ռիբչինսկու տեսությունը, Բիագվադիի տեսությունը Մայքլ Փորթերի մրցակցային առավելության տեսություն Թեմա 6 Ռեսուրսների համաշխարհային շուկայում հավասարակշռության հաստատում Հարկերի ազդեցությունը աշխատուժի համաշխարհային շուկայի վրա Թեմա 7 Արտաքին առևտրային քաղաքականություն, Մաքսերի ազդեցությունը տնտեսության վրա(փոքր և մեծ երկրների օրինակներ), ներուծման տարիքների քննարկումը փոխառաջարկի կորերով, Թեմա 8 Արտահանման հարկեր, քվոտաներ, սուբսիդիաներ, արտահանման կամովի սահմանափակում, դեմպինգ, Էմբարգո Թեմա 9 Արժույթ և վճարային հաշվեկշիռ, կապիտալի և ընթացիկի վրա ազդող գործոններ, ընդհանուր հավասարակշռություն</p>

	Թեմա 10 Դրամավարկային և հարկաբյուջետային քաղաքականությունների ազդեցությունը ֆիքսված և լողացող փոխարժեքների պարագայում, ԱՅԿ
Գնահատման մեթոդները և չափանիշները	Գնահատումն իրականացվում է «ՎՊՅ ուսանողների գիտելիքների ստուգման, գնահատման և հաշվառման կանոնակարգ»-ին համապատասխան: https://new.vsu.am/karg/2023/usanoxneri%20giteliqneri%20stugman.pdf
Գրականություն	<ol style="list-style-type: none"> 1. Թ. Թորոսյան «ԵՄիջազգային տնտեսագիտություն, Երևան 200 2. Губина М. А. Мировая экономика и международные экономические отношения. Практикум : учебное пособие для бакалавриата и специалитета / М. А. Губина, А. Г. Коваль, З. С. Подоба, С. Ф. Сутырин. — Москва : Издательство Юрайт, 2019. 3. Дерен, В. И. Мировая экономика и международные экономические отношения : учебник и практикум для вузов / В. И. Дерен. — 2-е изд., испр. и доп. — Москва : Издательство Юрайт, 2019. 4. Зубенко В. В. Мировая экономика и международные экономические отношения : учебник и практикум для академического бакалавриата / В. В. Зубенко, О. В. Игнатова, Н. Л. Орлова, В. А. Зубенко. — Москва : Издательство Юрайт, 2019. 5. Колесов В. П. Мировая экономика. Экономика стран и регионов : учебник для академического бакалавриата / В. П. Колесов [и др.] ; под редакцией В. П. Колесова, М. Н. Осьмой. — Москва : Издательство Юрайт, 2019. 6. Погорлецкий А. И. Мировая экономика и международные экономические отношения : учебник для бакалавриата и специалитета / А. И. Погорлецкий [и др.] ; под редакцией А. И. Погорлецкого, С. Ф. Сутырина. — Москва : Издательство Юрайт, 2019.

Դասընթացի թվանիշը, անվանումը	Մի/բ-153-Տնտեսամաթեմատիկական մոդելներ			
Դասընթացին հատկացվող կրեդիտը	4 կրեդիտ			
Ուսումնառության տարի / կիսամյակ	4-րդ տարի, 1-ին կիսամյակ			
Ժամերի բաշխումը	Լսարանային	56	Դասախոսություն	28
			Սեմինար	
			Լաբորատոր աշխատանք	
			Գործնական աշխատանք	28
	Ինքնուրույն	64		
	Ընդամենը	120		
Ստուգման ձևը	Քննություն			
Դասընթացի նպատակը	Դասընթացի նպատակն է տալ պրակտիկ նշանակություն ունեցող առարկայի տեսական մեկնաբանությունը, ուսումնասիրել մոդելավորման, մաթեմատիկական մոդելավորման, տնտեսամաթեմատիկական մոդելավորման, գծային ծրագրավորման, զանգվածային սպասարկման, գրաֆների, խաղերի, NP-դասի խնդիրների լուծման տեսությունները, նաև ուսանողներին սովորեցնել մի շարք նմուշային խնդիրների տնտեսամաթեմատիկական մոդելների կառուցումը, ընդ որում խնդիրները ընտրվում են այնպես, որ մեթոդական հիմք են դառնում			

<p>Դասընթացի վերջնարդյունքները</p>	<p>այլ խնդիրների լուծման համար:</p> <p>Դասընթացը ձևավորում է կրթական ծրագրի հետևյալ վերջնարդյունք(ներ)ը.</p> <p>Գիտելիք</p> <ul style="list-style-type: none"> մոդելավորման, մաթեմատիկական մոդելավորման, տնտեսամաթեմատիկական մոդելավորման տեսության տարրերը գծային ծրագրավորման տեսության տարրերը և տնտեսամաթեմատիկական մոդելների կառուցում զանգվածային սպասարկման տեսության տարրերը և տնտեսամաթեմատիկական մոդելների կառուցում գրաֆների տեսության տարրերը և տնտեսամաթեմատիկական մոդելների կառուցում խաղերի տեսության տարրերը և տնտեսամաթեմատիկական մոդելների կառուցում դժվար լուծվող խնդիրների տնտեսամաթեմատիկական մոդելների կառուցման եղանակները: <p>Հմտություն</p> <ul style="list-style-type: none"> մոդելավորման, մաթեմատիկական մոդելավորման, տնտեսամաթեմատիկական մոդելավորման տեսության հմտություններ գծային ծրագրավորման տեսության տարրերը և տնտեսամաթեմատիկական մոդելների կառուցման հմտություններ զանգվածային սպասարկման տեսության տարրերը և տնտեսամաթեմատիկական մոդելների կառուցման հմտություններ գրաֆների տեսության տարրերը և տնտեսամաթեմատիկական մոդելների կառուցման հմտություններ խաղերի տեսության տարրերը և տնտեսամաթեմատիկական մոդելների կառուցման հմտություններ դժվար լուծվող խնդիրների տնտեսամաթեմատիկական մոդելների կառուցման հմտություններ <p>Կարողունակություն</p> <ul style="list-style-type: none"> կարողանա տեսամաթեմատիկական մոդելավորման ընդհանուր տեսությունը կիրառել պրակտիկ խնդիրներ լուծելիս կարողանա գծային ծրագրավորման տեսության տարրերը կիրառել տնտեսամաթեմատիկական մոդելներ կառուցելիս կարողանա զանգվածային սպասարկման տեսության տարրերը կիրառել տնտեսամաթեմատիկական մոդելներ կառուցելիս կարողանա գրաֆների տեսության տարրերը կիրառել տնտեսամաթեմատիկական մոդելներ կառուցելիս կարողանա խաղերի տեսության տարրերը կիրառել տնտեսամաթեմատիկական մոդելներ կառուցելիս կարողանա դժվար լուծվող խնդիրների տնտեսամաթեմատիկական մոդելներ կառուցել:
<p>Դասընթացի բովանդակությունը</p>	<p>Թեմա 1` Մոդել, մոդելավորում Թեմա 2` Մաթեմատիկական մոդել, մոդելավորում Թեմա 3` Տնտեսամաթեմատիկական մոդել, մոդելավորում Թեմա 4` Գծային ծրագրավորման տեսության տարրերը և տնտեսամաթեմատիկական մոդելներ Թեմա 5` Չանգվածային սպասարկման տեսության տարրերը և տնտեսամաթեմատիկական մոդելներ Թեմա 6` Գրաֆների տեսության տարրերը և տնտեսամաթեմատիկական մոդելներ Թեմա 7` Խաղերի տեսության տարրերը և տնտեսամաթեմատիկական մոդելներ Թեմա 8` Դժվար լուծվող խնդիրների տնտեսամաթեմատիկական մոդելներ</p>

Գնահատման մեթոդները և չափանիշները	Գնահատումն իրականացվում է «ՎՊՅ ուսանողների գիտելիքների ստուգման, գնահատման և հաշվառման կանոնակարգ»-ին համապատասխան: https://new.vsu.am/karg/2023/usanoxneri%20giteliqneri%20stugman.pdf
Գրականություն	Պարտադիր- 1. Ашманов С.А. Линейное программирование. М., 1981 2. М. Гэри, Д. Джонсон. Вычислительные машины и труднорешаемые задачи. М., 1981 3. Лихтенштейн В.Е. Экономико-математическое моделирование. М., 20001 4. Под ред. Моудера Дж., Эльмаграби С., Исследование операций. Методологические основы и математические методы, Т. 1, Москва, Мир, 1981 5. Ռ.Ն. Տոնոյան: Դիսկրետ մաթեմատիկայի դասընթաց: Երևան, 1999 6. Ռ.Ն. Տոնոյան: Գործույթների հետազոտման մաթեմատիկական խնդիրներ: Երևան, 1999 7. Ս.Յ. Էքսուզյան: Հաստոցների վրա դետալների մշակման տարբեր բարդության խնդիրներ: ՎՊՅ գիտական տեղեկագիր, Պրակ Բ, No 2, Երևան, 2019, 19-26 էջ. 8. Ս.Յ. Էքսուզյան: Պահանջվող բաղադրությանը օպտիմալ հանքախառնուրդի որոշման խնդիրը: ՎՊՅ գիտական տեղեկագիր, Պրակ Բ, Երևան, 2018, 115-120 էջ. Լրացուցիչ- Турчак Л.И. Основы численных методов. М., 1987

Դասընթացի թվանիշը, անվանումը	ԷԻԿ/Բ-017-Ռազմավարական ղեկավարում			
Դասընթացին հատկացվող կրեդիտը	4 կրեդիտ			
Ուսումնառության տարի / կիսամյակ	2-րդ տարի, 2-րդ կիսամյակ			
Ժամերի բաշխումը	Լսարանային	56	Դասախոսություն	28
			Սեմինար	
			Լաբորատոր աշխատանք	
			Գործնական աշխատանք	28
	Ինքնուրույն	64		
	Ընդամենը	120		
Ստուգման ձևը	Քննություն			
Դասընթացի նպատակը	Առարկայի նպատակն է ծանոթացնել ուսանողներին ռազմավարական ղեկավարման առանձնահատկություններին, դառնալարական ծրագրերի կազմման և իրականացման մեթոդներին ու եղանակներին: Դասընթացի շրջանակներում ուսանողներին կներկայացվի ռազմավարության մշակման առանձնահատկությունները, դրանում կիրառվող գործիքակազմը, կառավարման ժամանակակից դպրոցների և հետազոտողների ուսումնասիրությունները և մշակված մոդելները			
Դասընթացի վերջնարդյունքները	Դասընթացը ձևավորում է կրթական ծրագրի հետևյալ վերջնարդյունք(ներ)ը. <i>Գիտելիք</i> <ul style="list-style-type: none"> ռազմավարական կառավարման տեսությունների, ռազմավարական պլանավորման գործընթացի, խնդիրների, պլանավորումն ուղեկցող գործողությունների և դրանց կազմակերպման առանձնահատկությունների վերաբերյալ: Ռազմավարական ղեկավարման տեսական մոտեցումների վերաբերյալ, Ռազմավարական ղեկավարման գործիքների և 			

	<p>մեխանիզմների վերաբերյալ,</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ռազմավարական ղեկավարման ծրագրերի մասին: <p><i>Հմտություն</i></p> <p>Կարող է մշակել տարբեր մակարդակի ռազմավարություններ</p> <ul style="list-style-type: none"> • համագիտական և տնտեսագիտական բոլոր մեթոդներին: <p><i>Կարողունակություն</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • պետք է տիրապետեն դասընթացի թեմաներին • կարողանան ճիշտ կողմնորոշվել և գնահատել տնտեսական իրավիճակային զարգացումները • կարողանան որոշ տեսական հարցերի վերաբերյալ կատարել ինքնուրույն եզրահանգումներ
<p>Դասընթացի բովանդակությունը</p>	<p><u>Թեմա 1</u> <i>Ռազմավարական ղեկավարում առարկայի էությունը</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Ռազմավարության էությունը • Ռազմավարական Ղեկավարումը որպես Կառավարման առանձին ոլորտ • Ռազմավարական Ղեկավարման ծագումը, խնդիրները, ուսումնասիրության առարկան և հիմնական հետազոտողները <p><u>Թեմա 2</u> <i>Ռազմավարական պլանավորման տրամաբանությունը և փուլերը</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Ռազմավարական պլանավորման էությունը և անհրաժեշտությունը ժամանակակից տնտեսության կառավարման համակարգում • Ռազմավարական պլանավորման գործընթացը և դրա փուլերը <p><u>Թեմա 3</u> <i>Ռազմավարությունների սցենարային մշակման պորտֆելային մատրիցներ</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Բոստոնի խորհրդատվական խմբի մատրիցան • ԱԴԼ մատրիցան • Մակ-Քենգի Ջեներալ Էլեկտրիկ պորտֆելային մատրիցան • Շելլի մատրիցան <p><u>Թեմա 4</u> <i>Ռազմավարությունների սցենարային մշակման շուկայական մատրիցներ</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Անսոֆի մատրիցան • Պորտերի մատրիցան <p><u>Թեմա 5</u> <i>Ռազմավարական պլանավորման մակարդակները</i></p> <p><u>Թեմա 6</u> <i>Գործարար ծրագիր (բիզնես պլան), դրա բաժինները, մշակման առանձնահատկությունները</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Ամփոփ բային • Գործարարության ծրագրի էությունը, կառուցվածքը և հիմնական ցուցանիշները • Ապրանքների և ծառայությունների բնութագրությունը • ապրանքների և ծառայությունների իրացման շուկան • Տեղեկություններ մրցակիցների մասին • Շուկայավարության ծրագիր • Արտադրական ծրագիր • կառավարման կազմակերպումը և անձնակազմը • Ռիսկերի կանխատեսում և կառավարում • իրավական կարգավիճակ • Ֆինանսական ծրագիր և ֆինանսական ռազմավարություն:
<p>Գնահատման մեթոդները և չափանիշները</p>	<p>Գնահատումն իրականացվում է «ՎՊՅ ուսանողների գիտելիքների ստուգման, գնահատման և հաշվառման կանոնակարգ»-ին համապատասխան:</p> <p>https://new.vsu.am/karg/2023/usanoxneri%20giteliqneri%20stugman.pdf</p>

Գրականություն	Պարտադիր- <ol style="list-style-type: none"> 1. Յու. Սուվարյան «Մենեջմենթ», 2009թ. 2. Г.Я. Гольдштейн <i>Стратегический</i> менеджмент. Конспект лекций. Таганрог: Изд-во ТРТУ, 1995 3. <i>Стратегический</i> менеджмент. Под ред. Петрова А.Н. СПб.: Питер, 2005 4. Уткин Э.А., Кочеткова А.И. Бизнес-план. Как развернуть собственное дело 5. Методика проведения SWOT-анализа. Образцы матриц SWOT, Елена Кадышева 2008 6. Գ. Կիրակոսյան, Տնտեսագիտության տեսություն, Եր., 2000
----------------------	--

Դասընթացի թվանիշը, անվանումը	ԷԻԿ/Բ-018- Անձնակազմի ղեկավարում			
Դասընթացին հատկացվող կրեդիտը	3 կրեդիտ			
Ուսումնառության տարի / կիսամյակ	2-րդ տարի, 2-րդ կիսամյակ			
Ժամերի բաշխումը	Լսարանային	42	Դասախոսություն	20
			Սեմինար	
			Լաբորատոր աշխատանք	
			Գործնական աշխատանք	22
	Ինքնուրույն	48		
	Ընդամենը	90		
Ստուգման ձևը	ստուգաք			
Դասընթացի նպատակը	Դասընթացի նպատակն է ուսանողներին ծանոթացնել անձնակազմի առավարման մեթոդներին, ձևերին և ոճերին, անձնակազմի հավաքագրման առանձնահատկություններին, անձնակազմի ուսուցումանը, կարիերայի առանձնահատկություններին, մոտիվատիային, անձնակազմի ղեկավարման խնդիրներին, ինչպես նաև սթրեսների և կոնֆլիկտների կառավարմանը:			
Դասընթացի վերջնարդյունքները	Դասընթացը ձևավորում է կրթական ծրագրի հետևյալ վերջնարդյունք(ներ)ը. <i>Գիտելիք</i> Դրստորում է առաջնորդման, իշխանության և շահադրդման երևույթների և դրանց առնչվող տեսությունների գիտելիք և իմացություն: Ուսանողը ձեռք է բերում գիտելիքներ անձնակազմի առավարման մեթոդներից, ձևերից և ոճերից, անձնակազմի հավաքագրման առանձնահատկություններից, անձնակազմի ուսուցումից, կարիերայի առանձնահատկություններից, մոտիվատիայից, անձնակազմի ղեկավարման խնդիրներից, ինչպես նաև սթրեսների և կոնֆլիկտների կառավարումից: <i>Յմտություն</i> <ul style="list-style-type: none"> • Ուսանողը ձեռք է բերում արդյունավետ անձնակազմ հավաքագրելու, արդյունավետ կառավարչական թիմ ստեղծելու հմտություններ , անձնակազմի հավաքման, հարցազրույց անցկացնելու և անցնելու հմտություններ, սթրեսների և կոնֆլիկտների լուծման հմտություններ: <i>Կարողունակություն</i> <ul style="list-style-type: none"> • Ուսանողը կարողանում է վերլուծել և ճիշտ կիրառել անձնակազմի կառավարման մեթոդները, կարողանում է առանձնացնել ուսուցման ճիշտ մեթոդները կոնկրետ ձեռնարկությունում, կարողանում է կազմել գրագետ CV, աշխատանքի գրագետ հայտարարություն, գործնականում տալ 			

	լուծումներ կոնֆլիկտային և սթրեսային իրավիճակների համար:
Դասընթացի բովանդակությունը	Թեմա 1 Անձնակազմի ղեկավարման եռթյունը Թեմա 2 Անձնակազմի ընդունումը և պլանավորումը Թեմա 3 Անձնակազմի ուսուցում Թեմա 4 Անձնակազմի զարգացում և օգտագործում Թեմա 5 Անձնակազմի գործարար գնահատում Թեմա 6 Մասնագիտական գործունեության մոտիվացիա և խթանում Թեմա 7 Անձնակազմի ղեկավարման խնդիրները և դրանց լուծումը Թեմա 8 Կոնֆլիկտների և սթրեսների կառավարում
Գնահատման մեթոդները և չափանիշները	Գնահատումն իրականացվում է «ՎՊՅ ուսանողների գիտելիքների ստուգման, գնահատման և հաշվառման կանոնակարգ»-ին համապատասխան: https://new.vsu.am/karg/2023/usanoxneri%20giteliqneri%20stugman.pdf
Գրականություն	<ol style="list-style-type: none"> 1. Армстронг, М. Практика управления человеческими ресурсами / Майкл Армстронг, Стивен Тейлор. – 14-е изд. – Санкт-Петербург : Питер, Прогресс книга, 2018. – 1038 с. 2. Архипова, Н.И. Современные проблемы управления персоналом : монография / С.В. Назайкинский, О.Л. Седова, Рос. гос. гуманитар. ун-т, Н.И. Архипова. – М. : Проспект, 2018. – 161 с. 3. Базаров, Т. Ю. Психология управления персоналом : учебник и практикум для вузов / Т. Ю. Базаров. – Москва : Издательство Юрайт, 2020. – 381 с. 4. Беседина, О. И. Инновационные методы в кадровой политике / О.И. Беседина, Д.И. Зновенко, Е.В. Малахова // Экономика. Менеджмент. Инновации. – 2019. – №1(19). – С. 3-10. 5. Вукович Г. Г. Управление персоналом: теория и методика / Г. Г. Вукович // Экономика Профессия Бизнес. – 2019. – № 4. – С. 20-25. 6. Гасанова, А.А. Управление персоналом в системе управления организацией / А.А. Гасанова // Инновационная наука. – 2019. – №11. – С. 50-53. 7. Герасимов, Б.Н. Методологические инструменты исследования и оценки эффективности процесса управления персоналом организации // Международный журнал гуманитарных и естественных наук. – 2018. – № 2. – С. 160-169. 8. Глик, Д. И. Эффективная работа с персоналом : практическое пособие / Д. И. Глик. – 2-е изд. – Саратов : Ай Пи Эр Медиа, 2019. – 144 с.

Դասընթացի թվանիշը, անվանումը	ԷԻԿ/բ-078 -Բանկային գործ			
Դասընթացին հատկացվող կրեդիտը	3 կրեդիտ			
Ուսումնառության տարի / կիսամյակ	4-րդ տարի, 1-ին կիսամյակ			
Ժամերի բաշխումը	Լսարանային	42	Դասախոսություն	20
			Սեմինար	
			Լաբորատոր աշխատանք	
			Գործնական աշխատանք	22
	Ինքնուրույն	48		
	Ընդամենը	90		
Ստուգման ձևը	1.ստուգարք			

<p>Դասընթացի նպատակը</p>	<p>Բանկային գործ դասընթացի նպատակն է ձևավորել ուսանողների մոտ հիմնարար գիտելիքներ բանկային գործի և վարկավորման սկզբունքների վերաբերյալ:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ծանոթացնել ուսանողներին բանկային գործառնությունների բովանդակությանը • ուսումնասիրել Բանկային մարմինների գործառնությունները, • վերլուծել բանկային քաղաքականության առանձնահատկությունները, • ուսումնասիրել բանկային համակարգի կառուցվածքը և առանձնացնել նրա կարևորագույն օղակները:
<p>Դասընթացի վերջնարդյունքները</p>	<p>Դասընթացը ձևավորում է կրթական ծրագրի հետևյալ վերջնարդյունք(ներ)ը.</p> <p><i>Գիտելիք</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ ՅՅ Բանկային համակարգի օղակների կառուցվածքը ✓ ՅՅ բանկերի գործառնությունները ✓ Բանկային վերահսկողության ձևերը և մեթոդները <p><i>Չմտություն</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ վարկավորման գործընթացի վերլուծության հմտություններին <p><i>Կարողունակություն</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Գրագետ ձևով կիրառել գործնականում տեսական գիտելիքները բանկային կառավարման ոլորտում, ✓ Պարզաբանել և ուսումնասիրել բանկային վերահսկողության էությունը և ձևերը <p>Վերլուծել ՅՅ բանկային համակարգի առանձնահատկությունները</p>
<p>Դասընթացի բովանդակությունը</p>	<p>Թեմա I Վարկը և վարկային համակարգը*</p> <p>Վարկը՝ որպես փոխառու կապիտալի շարժման ձև: Վարկային հարաբերությունների զարգացման հիմնական փուլերը: Վարկավորման հիմնական սկզբունքները: Վարկի հիմնական ձևերը և նրանց դասակարգումը:</p> <p>Թեմա II Առևտրային բանկերը և նրանց գործառնությունները:</p> <p>Բանկերի էությունը և դասակարգումը: Առևտրային բանկերի գործառնությունները: ՅՅ առևտրային բանկերի կազմակերպչական կառուցվածքի առանձնահատկությունները:</p> <p>1.Բ. Առարկայական նկարագիրը</p> <p>ԹԵՄԱ III. Բանկերի ակտիվային</p>

գործառնությունները

Միջոցների ներգրավման գործընթացը: Վարկային գործարքները որպես վարկային գործառնությունների գլխավոր մաս: Կրճաժամկետ և երկարաժամկետ վարկեր, մուրհարկային գործառնությունների առանձնահատկությունները:

Թեմա IV Բանկի պասիվային գործառնությունները

Ավանդների և դեպոզիտների ներգրավում, ներգրավված աղբյուրների կառավարման հիմնախնդիրները: Բանկային պրակտիկայում գոյություն ունեցող դեպոզիտների տեսակները: Ցպահանջ և ժամկետային դեպոզիտներ: Դեպոզիտների տոկոսադրույքների սահմանման կարգը:

Թեմա V Բանկային կապիտալի կառավարում և գործունեության գնահատում:

Բանկային կապիտալի հասկացությունը և բովանդակությունը, բանկային կապիտալի գործառնությունները բավարար ծավալի կապիտալի ներգրավում և ապահովում: Բանկի կապիտալի արդյունավետ կառավարման գործընթացը:

Թեմա VI Բանկային ռիսկեր

Բանկային գործունեության մեջ դրսևորվող հիմնական տեսակները: Վարկային ռիսկը որպես բանկային ռիսկերի տարածված ձևերից մեկը: Իրացվելիության ռիսկի առանձնահատկությունները: Տոկոսային ռիսկի հաշվարկման կարգը: Գործառնական ռիսկի դրսևորումները:

Թեմա VII Բանկի իրացվելիությունը և նրա գնահատումը

Բանկի իրացվելիության հասկացությունը: Իրացվելիության հաշվարկման կարգը: Բանկի ընդհանուր իրացվելիության մակարդակը: Վարկավորման գործընթացի ընդլայնման գործակիցները: Իրացվելիության վերլուծությունը:

Գնահատման մեթոդները և չափանիշները

Գնահատումն իրականացվում է «ՎՊՅ ուսանողների գիտելիքների ստուգման, գնահատման և հաշվառման կանոնակարգ»-ին համապատասխան:
<https://new.vsu.am/karg/2023/usanoxneri%20giteliqneri%20stugman.pdf>

Գրականություն

- Պարտադիր-
1. Լ. Յ. Բաղանյան, <<Ֆինանսներ և վարկ>>, Երևան, 2003
 2. Բ. Ասատրյան «Բանկային գործեր Երևան 2004,2009 (720)
 3. Բանկային օրենսդրություն
 4. Բանկային տեղեկագրեր

Դասընթացի թվանիշը, անվանումը	Թվային մարքեթինգ			
Դասընթացին հատկացվող կրեդիտը	4 կրեդիտ			
Ուսումնառության տարի / կիսամյակ	2-րդ տարի, 3-րդ կիսամյակ			
Ժամերի բաշխումը	Լսարանային	56	Դասախոսություն	28
			Մեմինար	
			Լաբորատոր աշխատանք	
			Գործնական աշխատանք	28
	Ինքնուրույն	64		
	Ընդամենը	120		
Ստուգման ձևը	Քննություն			
Դասընթացի նպատակը	Ուսանողներին տալ գիտելիքներ թվային մարքեթինգի վերաբերյալ, ինքնուրույն վերլուծություններ և եզրակացություններ անելու համար			
Դասընթացի վերջնարդյունքները	<p>Դասընթացը ձևավորում է կրթական ծրագրի հետևյալ վերջնարդյունք(ներ)ը.</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Գտել իք</i> • Դրստորոմ թվային մարքեթինգի մեթոդների, գործիքների և եղանակների վերաբերյալ • Ցուցաբերում է կոմունիկացիոն գործընթացների կառավարման սկզբունքների իմացույթ ունի: <p><i>Հմտություն</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Կարող է գնահատել ռազմավարույթ ան ադրեցույթ ունը կառավարման համակարգերի գործունեույթ ան վրա • Կարող է իրականացնել սաթառոյների, մրցակիցների և շուկայի վերլուծույթ ուններ, սրոյ ունալետորեն այլ անսարել, կազմակերպել և վերսահել կազմակերպույթ ան մարքեթինգային գործունեույթ ունը: • Կարող է գնահատել և կառավարել կազմակերպույթ ան գործունեույթ անն առնչվող ռիսկերը և կատարել համապատասխան կանխատեսու մային հաշվարկներ: <p><i>Կարողունակություն</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Կարող է բացահայտել, հաղթահարել և լուծուներ սալ անծանոթ սալլ մաններու մաթսցած ինդիոներին: • Կարող է բացահայտել, հաղթահարել և լուծուներ սալ անծանոթ սալլ մաններու մաթսցած ինդիոներին: • Ունակ է մանսգիտական վերլուծույթ ուններ իրականացնել իս կիրառել որակական և քանակական մեթոդներ: • Ունակ է թիմու մաթառել ու ևթիմի անդամների հետսրոյ ունալետուհանգործակցել ուն: 			
Դասընթացի բովանդակությունը	<p>Թվային մարքեթինգի հիմունքներ Մարքեթինգային ռազմավարությունների կազմում. SMART նպատակներ SMM հիմունքներ Facebook, Instagram մարքեթինգ. Թիրախավորված գովազդ (թարգեթինգ) Քոնթենթ մարքեթինգ, Քոփիրայթինգ Վիզուալների պատրաստում Facebook, Instagram, Telegram</p>			

	<p>Messenger մարքեթինգ Google Ads Email մարքեթինգի էությունը Ինֆլյուենսեր մարքեթինգի էությունը Linkedin մարքեթինգի էությունը Մարքեթինգային նախագծերի կառավարումը սերվիսում Թվային մարքեթինգի հետազոտությունների կատարում և վերլուծություն, Պորտֆոլիոյի կազմում</p>
<p>Գնահատման մեթոդները և չափանիշները</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ գործնական (սեմինար) և լաբորատոր աշխատանքների ընթացքում նրա ակտիվության և հմտությունների հաշվառում և գնահատում ընթացիկ ստուգումների միջոցով՝ առավելագույնը գումարային 40 միավոր, Կիսամյակի ընթացքում յուրաքանչյուր ուսանողի հարցվելու է 3 անգամ, և յուրաքանչյուր անգամ գնահատվելու է 0-15 և 0-10 միավորանոց համակարգով ▪ ինքնուրույն աշխատանքների (անհատական առաջադրանքներ) հաշվառում և գնահատում առավելագույնը գումարային 20 միավոր: Կիսամյակի ընթացքում յուրաքանչյուր ուսանողի հանձնարարվելու է 2 ինքնուրույն աշխատանք, որոնք գնահատվելու են 0-10 միավորանոց համակարգով ▪ դասընթացի ենթաբաժինների և ծրագրով նախատեսված այլ առաջադրանքների կատարման և յուրացման ընթացիկ ստուգում և գնահատում կիսամյակի ընթացքում (ընթացիկ քննություններ կամ ստուգարքներ)՝ առավելագույնը գումարային 40 միավոր: Նախատեսվում է անցկացնել 2 միջանկյալ քննություն, գրավոր, հարցատոմսերի միջոցով, կիրառել նաև ստուգման թեստեր ▪ ստուգման արդյունքների ամփոփում գնահատման նշված բաղադրիչների արդյունքների հիման վրա և դասընթացի արդյունարար գնահատականի ձևավորում՝ առավելագույնը գումարային 100 միավոր:
<p>Գրականություն</p>	<p>Պարտադիր գրականություն (ՊԳ)</p>
	<p>А.В.Гавриков, В.В.Давидов, М.В.Федеров «Digital», 2022г.</p>
	<p>М.В. Акулич «Интернет маркетинг» учебник, 2016г.</p>
	<p>Х. Картаджайя, А. Сетиаван, Ф. Котлер«Маркетинг 4.0. Разворот от традиционного к цифровому. Технологии продвижения в интернете», 2017г.</p>

Դասընթացի թվանիշը, անվանումը	ԷԻԿ/Բ-029 -Միջազգային բիզնես			
Դասընթացին հատկացվող կրեդիտը	3 կրեդիտ			
Ուսումնառության տարի / կիսամյակ	2-րդ տարի, 2-րդ կիսամյակ			
Ժամերի բաշխումը	Լսարանային	42	Դասախոսություն	20
			Սեմինար	

			Լաբորատոր աշխատանք	
			Գործնական աշխատանք	22
	Ինքնուրույն	48		
	Ընդամենը	90		
Ստուգման ձևը	Ստուգարք			
Դասընթացի նպատակը	Դասընթացի նպատակն է ուսանողներին ծանոթացնել միջազգային բիզնեսի հիմնական սկզբունքներին և մեթոդներին, միջազգային առևտրի տեսությունների և միջազգային առևտրի պետական կարգավորման հիմնախնդիրներին:			
Դասընթացի վերջնարդյունքները	<p>Դասընթացը ձևավորում է կրթական ծրագրի հետևյալ վերջնարդյունք(ներ)ը.</p> <p>Գիտելիք <u>պետք է իմանա.</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Միջազգային կոտրակտների ձևերը և կնքման պայմանները, սակագնային և ոչ սակագնային կարգավորման եղանակները, միջազգային արժույթային հարաբերությունների և ֆինանսավարկային շուկաների էությունը, ազատ տնտեսական գորիների ընդհանուր բնութագիրը, օՖշորային գոտիներում բիզնեսի կազմակերպման յուրահատկությունները, անդրազգային կոորպորացիաների դերն ու նշանակությունն ազգային երկրների տնտեսության համակարգում <p>Կարողունակություն <u>պետք է կարողանա.</u></p> <ul style="list-style-type: none"> տալ խորացված պատկերացում միջազգային բիզնեսի հարաբերությունների վերաբերյալ կարողանալ կատարել վիճակագրական վերլուծություն արժույթային համակարգի, ինչպես նաև արտաքին առևտրի հնարավորությունների վերաբերյալ: կարողանալ ուսումնասիրել միջազգային ֆինանսավարկային շուկաների ծագման ու զարգացման բնորոշ առանձնահատկությունների յուրահատկությունները կարողանալ ներկայացնել միջազգային գործարարության կապերի տեսակներն ու բնորոշ գծերը, համագործակցության ձևերը: <p>Յմտություն <u>պետք է տիրապետի.</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Տիրապետի համաշխարհային տնտեսության և համաշխարհային շուկայի խոր մասնագիտական գիտելիքների իրականացնել համեմատական վերլուծություններ տարբեր երկրների միջազգային և արտաքին տնտեսական գործունեության մասին տիրապետի միջազգային բիզնեսի կազմակերպման հիմնական օրենքներին ունակ լինի ներկայացնել կոմունիկացիաների և կառավարչական որոշումների ընդունման ու իրացման գործընթացի արդյունավետության բարձրացման նպատակով կիրառվող հիմնական մոտեցումները 			
Դասընթացի բովանդակությունը	<p>ԹԵՄԱ 1. Միջազգային բիզնեսի էությունը և կազմակերպման առանձնահատկությունները արտաքին առևտրային միջավայրում</p> <ul style="list-style-type: none"> Միջազգային բիզնեսի էությունը և ձևերը Միջազգային բիզնեսի դասակարգումը և իրականացման 			

մեթոդները

- Միջազգային բիզնեսում միջնորդների կազմակերպման ձևերը

ԹԵՄԱ 2. Գործընկերային կապեր

- Հասկացություն գործարքի մասին
- Գործընկերների համագործակցության հիմնական ուղղությունները
- Համատեղ գործարարություն
- Արտադրական կոոպերացիա
- Լիզինգ, ֆրանչայզինգ, բարտեեր, ֆակտորինգ

ԹԵՄԱ 3. Գործարար պայմանագիր

- Ընդհանուր հասկացություն գործարար պայմանագրի մասին
- Պայմանագրերի դասակարգումը
- Պայմանագրի կնքման նախապատրաստումը
- Օֆերտան որպես պայմանագրի կնքման ձև
- Գործարարի կողմից պայմանագրի պայմանների ձևակերպում

ԹԵՄԱ 4. Արտաքին առևտուր

- Արտաքին առևտրի էությունը, ձևերն ու նշանակությունը
- Արտաքին առևտրի սակագնային և ոչ սակագնային կարգավորումը

ԹԵՄԱ 5. Միջազգային մարքեթինգը որպես միջազգային բիզնեսի արդյունավետության պայման

- Միջազգային մարքեթինգը որպես շուկայական հարաբերությունների ենթահամակարգ
- Միջազգային ընկերությունների շուկայավարության առանձնահատկությունները
- Ժամանակակից միջազգային մարքեթինգի խնդիրները

ԹԵՄԱ 6. Միջազգային արժույթային հարաբերություններ

- Միջազգային արժույթային համակարգի ձևավորումը
- Ոսկյա դեվիզային (Բրետտոն-Վուդյան) համակարգ
- Լողացող արժույթային համակարգ (Ճամայկայի արժույթային համակարգ)
- Արժույթային փոխարժեքի էությունը
- Միջազգային արժույթային քաղաքականություն

ԹԵՄԱ 7. Աութորսիինգը միջազգային բիզնեսում

- Աութորսիինգի էությունը
- Գործնական աութորսիինգի ձևավորումը և զարգացումը
- Աութորսիինգային ծառայությունների համաշխարհային շուկա
- Կազմակերպության զարգացման ռազմավարության կողմնորոշումը դեպի աութորսիինգ

ԹԵՄԱ 8. Ազատ տնտեսական գոտիներ

- Ազատ տնտեսական գոտիների էությունը, տեսակները և հիմնական բնութագրական գծերը
- Ազատ տնտեսական գոտիների ներդրումային կլիմայի առանձնահատկությունները
- Ազատ տնտեսական գոտիները որպես համաշխարհային տնտեսության մեջ ինտեգրման միջոց
- Ազատ տնտեսական գոտիների զարգացումն օՖշորային կենտրոնների օրինակով

ԹԵՄԱ 9. Չափագրումը՝ ստանդարտացումը և հավաստագրումը՝ սերտիֆիկացումը միջազգային բիզնեսում

- Արտադրանքի մրցունակության բարձրացումը որպես միջազգային բիզնեսի զարգացման գրավական
- Չափագրման և հավաստագրման բովանդակությունը միջազգային բիզնեսում
- Չափագրման, հավաստագրման գործընթացների ապահովումը համաշխարհային տնտեսությունում

	<ul style="list-style-type: none"> • ISO չափորոշիչները ժամանակակից միջազգային բիզնեսում
Գնահատման մեթոդները և չափանիշները	<p>Գնահատումն իրականացվում է «ՎՊՅ ուսանողների գիտելիքների ստուգման, գնահատման և հաշվառման կանոնակարգ»-ին համապատասխան:</p> <p>https://new.vsu.am/karg/2023/usanoxneri%20giteligneri%20stugman.pdf</p>
Գրականություն	<ol style="list-style-type: none"> 1. Թ. Թորոսյան «Միջազգային տնտեսագիտություն», Երևան 2000 2. Շահոյան Ա. Գ., Թադևոսյան Ա. Ս Ֆիրմաների արտաքին տնտեսական կապերը և միջազգային արտարժույթային հարաբերությունները. /Ուս. ձեռնարկ, Երևան, 2002: 3. Օդաբաշյան Վ. և ուրիշ. Միջազգային բիզնեսի հիմունքներ: Ուս. ձեռնարկ, Երևան.: «Ճարտարագետ», 2003: 4. Авдокушин Е.Ф. Маркетинг в международном бизнесе: Учебн. пособие.- М.: „Дашков и К,,, 2002.- 328с. 5. Даниельс Д., Радеба Л.Х. Международный бизнес. Внешняя среда и деловые стратегии. М.: Дело, 1994. 6. Котелькин С.В., Тумарова Т. Г. Основы международных валютно-финансовых и кредитных отношений. Учеб. пособие - С-Пб: Изд-во Санкт петербургского УЭФ, 1997. 7. Костюмина Г.М., Ливенцев И.Н. Международная практика регулирования иностранных инвестиций: Учебн. пособие. М.: МГИМО, 2001

Դասընթացի թվանիշը, անվանումը	ԷԻԿ/բ-023 –Արտադրության լոգիստիկա			
Դասընթացին հատկացվող կրեդիտը	4 կրեդիտ			
Ուսումնառության տարի / կիսամյակ	3-րդ տարի, 1-ին կիսամյակ			
Ժամերի բաշխումը	Լսարանային	56	Դասախոսություն	28
			Սեմինար	
			Լաբորատոր աշխատանք	
			Գործնական աշխատանք	28
	Ինքնուրույն	64		
	Ընդամենը	120		
Ստուգման ձևը	Քննություն			
Դասընթացի նպատակը	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Յուրացնելով SS առանձնահատկությունները արտադրության կազմակերպման գործընթացում, կարողանան իրականացնել ծախսերի կրճատման ուղղությամբ ուսումնասիրության միջոցառումներ ✓ Լոգիստիկ գործընթացների վերաբերյալ տեսական գիտելիքներն ու ունակությունները կարողանան կիրառել պրակտիկ գործունեության մեջ, <p>հանձնարարված գրականության հիման վրա կարողանան իրականացնել պրակտիկ վերլուծական:</p>			
Դասընթացի վերջնարդյունքները	<p>Դասընթացի ուսումնասիրման արդյունքում ուսանողը պետք է գիտելիքներ ունենա.</p> <ul style="list-style-type: none"> — արտադրական լոգիստիկայի կազմակերպման, աշխատանքի արտադրողականության և արդյունավետության բարձրացման, — արտադրության գրագետ կազմակերպման և կառավարման գործունեության ուղղությունների համալիր ուսումնասիրության, — լոգիստիկական միջոցառումների պլանավորման, — արտադրական ծախսերի կրճատմանը ուղղված միջոցառումների կազմակերպման, — իրացման գործողությունների պլանավորման, 			

	<p>— ապրանքաշրջանառության կառավարման, — պաշարների պահեստավորման քաղաքականության մշակման մասին:</p> <p>Դասընթացի ուսումնասիրման արդյունքում ուսանողը պետք է <u>կարողանա</u>.</p> <ul style="list-style-type: none"> - ձեռք բերած գիտելիքները կիրառել պրակտիկայում, - կողմնորոշվել տնտեսական (աշխատանքի կազմակերպման) պրոցեսների մեջ, - ներկայացնել երիտասարդ գիտության տեղն ու դերը տնտեսության կառավարման համակարգում - ընդժի տնտեսական անհրաժեշտությունն ու կարևորությունը: <p>Դասընթացի ուսումնասիրման արդյունքում <u>ուսանողը պետք է տիրապետի</u>.</p> <ul style="list-style-type: none"> - արտադրության լոգիստիկայի արդի հիմնախնդիրներին - Նյութատեխնիկական մատակարարման արդի հիմնախնդիրների վերաբերյալ առաջարկի տնտեսագիտորեն հիմնավորված լուծումներ - աշխատանքային գործունեության ընթացքում կիրառի աշխատանքի նորմավորման արդի դրույթներն ու մեթոդները - տիրապետի պաշարների, հումքի, նյութերի պահեստավորման մեթոդաբանությանը:
<p>Դասընթացի բովանդակությունը</p>	<p><u>Թեմա 1 Արտադրական լոգիստիկայի էությունը, հայեցակարգը</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Արտադրական լոգիստիկայի էությունը և զարգացման պատմական ակնարկ • Հիմնական հասկացությունները և սահմանումները արտադրության լոգիստիկայում • Արտադրության լոգիստիկայի կառավարման օրենքները • Նյութական հոսքերը և նրանց պարամետրերը • Ֆինանսական հոսքերը արտադրության լոգիստիկայում • Տեղեկատվական հոսքերը արտադրության լոգիստիկայում • Սպասարկման հոսքերը արտադրության լոգիստիկայում: <p><u>Թեմա 2 Արտադրության լոգիստիկայի գործառույթները</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Հիմնական լոգիստիկական գործառույթները • Օժանդակ լոգիստիկական գործառույթները • Ձեռնարկության լոգիստիկական առաքելությունը և նրա միջավայրը • Լոգիստիկայի կառավարման տեղը արտադրական ձեռնարկությունում • Լոգիստիկայի կառավարման փոխազդեցությունը մարքեթինգի հետ: <p><u>Թեմա 3 Լոգիստիկական համակարգի տարրերը և ցիկլը</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Լոգիստիկական համակարգերում ռիսկի, հուսալիության և ապահովագրման տեղն ու դերը • «Ապրանքների առքուվաճառքի միջազգային պայմանագրի մասին ՄԱԿ-ի կոնվենցիայի» կարևորությունը • «Ինկոթերմե պայմանների էությունը և գործառույթները • Ապրանքի արտադրական բնութագրերը և լոգիստիկական ցիկլը • Լայն սպառման ապրանքների տեսակները • Ապրանքի կենսացիկլը

Թեմա 4 Հիմնական լոգիստիկական հայեցակարգերը և համակարգերը

- «ճիշտ ժամանակին» արտադրական լոգիստիկական հայեցակարգի էությունը
- KANBAN միկրոլոգիստիկական համակարգը

Թեմա 5 Գնման լոգիստիկա և սպառման լոգիստիկա

- Գնման լոգիստիկայի խնդիրները և ֆունկցիաները
- Մատակարարի ընտրությունը
- Ծուկայի ուսումնասիրությունը որպես սպառման լոգիստիկայի կարևոր գործոն
- Ապրանքների բաշխման ուղիները
- Միջնորդների տեսակները բաշխման ուղիներում:

Թեմա 6 Պաշարի և պահեստավորման լոգիստիկա

- Պաշարի լոգիստիկայի տեղը ձեռնարկության լոգիստիկայի համակարգում
- Պաշարների տեսակները
- Պահեստավորման լոգիստիկայի տեղը ձեռնարկության լոգիստիկայի համակարգում
- Պահեստավորման համակարգը:

Թեմա 7 Տրանսպորտային լոգիստիկա

- Լոգիստիկայի ազդեցությունը տրանսպորտի վրա
- Տրանսպորտային կազմակերպությունների լոգիստիկական քաղաքականությունը
- Տրանսպորտային միջոցի տեսակի ընտրությունը:

Գնահատման մեթոդները և չափանիշները

Գնահատումն իրականացվում է «ՎՊՀ ուսանողների գիտելիքների ստուգման, գնահատման և հաշվառման կանոնակարգ»-ին համապատասխան:
<https://new.vsu.am/karg/2023/usanoxneri%20giteligneri%20stugman.pdf>

Գրականություն

N ը/կ	Անվանումը/հեղինակ	Հրատարակման տարին	Օրինակների քանակը
1	2	3	4
	Պարտադիր գրականություն		
9.	“Основы логистики” Миротин Л. Б., Сергеев В. И., Москва	2000	
10.	“Логистика” Аникин Б.А., Федоров Л.С., Москва	2000	
11.	“Логистика и маркетинг” Чеботаев А.А., Чеботаев Д.А., Москва	2005	
12.	“UN Convention on International Sales Contracts”	2002	
13.	В. Ардашев, В. Канашевский “Применение ИНКОТЕРМС при заключении и исполнении внешнеторговых контрактов”		

	14.	“INCOTERMS	2000	
	15.	www.logistpro.ru		
	16.	“Логистика” Неруш Ю. М., М.: Юнити-Дана,	2000	
	17.	“Contemporary Logistics” Johnson, James S., M.; Williams	2002	
	18.	“Транспортная логистика” Миротин Л. Б. и др. Москва-Омск	2008	
		Օժանդակ գրականություն		
	1.	«Ֆինանսներ և էկոնոմիկա»- Արխիվ #3 (129) / մարտ Երևան:	2011	
	2	Кирцнер И., Конкуренция и предпринимательство, М.,	2001.	

Դասընթացի թվանիշը, անվանումը	ԷԻԿ/Բ-024 -Տնտեսական գործունեության վերլուծություն			
Դասընթացին հատկացվող կրեդիտը	4 կրեդիտ			
Ուսումնառության տարի / կիսամյակ	4-րդ տարի,1-ին կիսամյակ			
Ժամերի բաշխումը	Լսարանային	56	Դասախոսություն	28
			Սեմինար	
			Լաբորատոր աշխատանք	
			Գործնական աշխատանք	28
	Ինքնուրույն	64		
	Ընդամենը	120		
Ստուգման ձևը	քննություն			
Դասընթացի նպատակը	Տնտեսական գործունեության վերլուծություն” առարկայի նպատակն է իրականացնել կազմակերպությունների զարգացման ռազմավարությունը և որոշել մարտավարությունը, գնահատել բիզնես-ծրագրի կատարման աստիճանը, բացահայտել արտադրության արդյունավետության բարձրացման ներքին հնարավորությունները:			
Դասընթացի վերջնարդյունքները	Դասընթացը ձևավորում է կրթական ծրագրի հետևյալ վերջնարդյունք(ներ)ը. <i>Գիտելիք</i> <ul style="list-style-type: none"> • տնտեսական գործունեության վերլուծության տեսական հիմունքների մասին <i>Յմտություն</i> • համագիտական և տնտեսագիտական բոլոր մեթոդներին: <i>Կարողունակություն</i> • իրականացնել տնտեսական երևույթների վերլուծություններ • որոշել կազմակերպության տնտեսական գործունեությունը բնութագրող հիմնական ցուցանիշների փոփոխության վրա տարբեր գործոնների ազդեցությունը • կանխատեսել տնտեսական գործունեության հետագա զարգացման հեռանկարները • ձեռք բերած գիտելիքները կիրառել պրակտիկայում 			
Դասընթացի բովանդակությունը	ԹԵՄԱ 1 ՏԳՎ րևոհանուր բնորոշագիրը* ՏԳՎ ծագումը և զարգացումը: ՏԳՎ՝ որպես կազմակերպությունների կառավարման գործառույթ: ՏԳՎ առարկան և խնդիրները: ՏԳՎ կազմակերպումը, տեսակները, տեղեկատվական ապահովածությունը:			

ԹԵՄԱ 2 Ոչ ընթացիկ նյութական ակտիվների վերլուծություն*

Հիմնական միջոցների վերլուծության նշանակությունը, խնդիրները և տեղեկատվական աղբյուրները: Հիմնական մջոցներով ապահովվածության վերլուծությունը: Հիմնական մջոցների օգտագործման արդյունավետության վերլուծությունը

ԹԵՄԱ 3 Ոչ նյութական ակտիվների վերլուծություն

Ոչ նյութական ակտիվների վերլուծության նշանակությունը, խնդիրները և տեղեկատվական աղբյուրները: Ոչ նյութական ակտիվների կազմի ու կառուցվածքի վերլուծությունը: Ոչ նյութական ակտիվների օգտագործման արդյունավետության վերլուծությունը:

ԹԵՄԱ 4 Ֆինանսական ակտիվների վերլուծություն

Ֆինանսական ակտիվների վերլուծության նշանակությունը, խնդիրները և տեղեկատվական աղբյուրները: Ֆինանսական ակտիվների կազմի ու կառուցվածքի վերլուծությունը: Ֆինանսական ակտիվների օգտագործման արդյունավետության վերլուծությունը:

ԹԵՄԱ 5 Նյութական պաշարների վերլուծություն

Նյութական պաշարների վերլուծության նշանակությունը, խնդիրները և տեղեկատվական աղբյուրները: Նյութական պաշարներով ապահովվածության վերլուծությունը: Նյութական պաշարների օգտագործման արդյունավետության վերլուծությունը:

ԹԵՄԱ 6 Ապրանքային պաշարների վերլուծություն

Ապրանքային պաշարների վերլուծության նշանակությունը, խնդիրները և տեղեկատվական աղբյուրները: Մարքեթինգային գործունեության վերլուծությունը: Արտադրանքի տեսականու և կառուցվածքի վերլուծությունը: Արտադրանքի որակի վերլուծությունը: Արտադրության համաչափության վերլուծությունը: Արտադրանքի արտադրության ծավալի վրա ազդող գործոնների վերլուծությունը:

ԹԵՄԱ 7 Դեբիտորական պարտքերի վերլուծություն

Դեբիտորական պարտքերի վերլուծության նշանակությունը, խնդիրները և տեղեկատվական աղբյուրները: Դեբիտորական պարտքերի կազմի ու կառուցվածքի վերլուծությունը: Դեբիտորական պարտքերի ինտենսիվության վերլուծությունը:

ԹԵՄԱ 8. Դրամական միջոցների վերլուծություն

Դրամական միջոցների վերլուծության նշանակությունը, խնդիրները և տեղեկատվական աղբյուրները: Դրամական միջոցների հոսքերի կազմի ու կառուցվածքի վերլուծությունը: Դրամական միջոցների օգտագործման արդյունավետության վերլուծությունը:

ԹԵՄԱ 9. Եկամուտների և ծախսերի վերլուծություն*

Եկամուտների և ծախսերի վերլուծության նշանակությունը, խնդիրները և տեղեկատվական աղբյուրները: Եկամուտների և ծախսերի կազմի ու կառուցվածքի վերլուծությունը: Գործառնական եկամուտների վերլուծությունը: Գործառնական ծախսերի վերլուծությունը: Այլ եկամուտների և ծախսերի վերլուծությունը:

ԹԵՄԱ 10. Կանոնադրական կապերի վերլուծություն

Կանոնադրական կապիտալի վերլուծության նշանակությունը, խնդիրները և տեղեկատվական աղբյուրները: Կանոնադրական կապիտալի կազմի ու կառուցվածքի վերլուծությունը: Կանոնադրական կապիտալի օգտագործման արդյունավետության վերլուծությունը:

ԹԵՄԱ 11. Ֆինանսական արդյունքների վերլուծություն*

Ֆինանսական արդյունքների վերլուծության նշանակությունը, խնդիրները և տեղեկատվական աղբյուրները: Ֆինանսական արդյունքների կազմի ու կառուցվածքի վերլուծությունը: Արտադրանքի իրացումից շահույթի գործոնային վերլուծությունը: «Ծախսեր - ծավալ - շահույթ»

	<p>հարաբերակցության վերլուծությունը: Այլ եկամուտների և ծախսերի վերլուծությունը: Գործառնական այլ և ոչ գործառնական գործունեության ֆինանսական արդյունքների վերլուծությունը: Ծահույթի բաշխման և օգտագործման վերլուծությունը:</p> <p>ԹԵՄԱ 12. Ֆինանսական պարտավորությունների վերլուծություն Ֆինանսական պարտավորությունների վերլուծության նշանակությունը, խնդիրները և տեղեկատվական աղբյուրները: Ֆինանսական պարտավորությունների կազմի ու կառուցվածքի վերլուծությունը: Ֆինանսական պարտավորությունների ինտենսիվության վերլուծությունը:</p> <p>ԹԵՄԱ 13. Կրեդիտորական պարտքերի վերլուծություն Կրեդիտորական պարտքերի վերլուծության նշանակությունը, խնդիրները և տեղեկատվական աղբյուրները: Կրեդիտորական պարտքերի կազմի ու կառուցվածքի վերլուծությունը: Կրեդիտորական պարտքերի ինտենսիվության վերլուծությունը:</p> <p>ԹԵՄԱ 14. Ֆինանսական դրության վերլուծություն* Ֆինանսական դրության վերլուծության նշանակությունը, խնդիրները և տեղեկատվական աղբյուրները: Հաշվապահական հաշվեկշիռի կազմի ու կառուցվածքի վերլուծությունը: Ակտիվների իրացվելիության վերլուծությունը: Ծահույթաբերության վերլուծությունը: Ծրջանառելիության վերլուծությունը: Ֆինանսական կայունության վերլուծությունը: Անվճարուսակ կազմակերպության ֆինանսական դրության վերլուծության առանձնահատկությունները:</p>
<p>Գնահատման մեթոդները և չափանիշները</p>	<p>Գնահատումն իրականացվում է «ՎՊՅ ուսանողների գիտելիքների ստուգման, գնահատման և հաշվառման կանոնակարգ»-ին համապատասխան: https://new.vsu.am/karg/2023/usanoxneri%20giteliqneri%20stugman.pdf</p>
<p>Գրականություն</p>	<p>Պարտադիր-</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. . Ա. Սարգսյան, Կ. Առաքելյան, „Տնտեսական գործունեության վերլուծություն“, Երևան 2005 թ. 2. ‘Հաշվապահական հաշվառման մասին’ Հայաստանի Հանրապետության օրենքը: Երևան, 2002թ. 3. Հայաստանի Հանրապետության հաշվապահական հաշվառման ստանդարտներ: Երևան, Հայ Էդիթ, 2000թ. 4. Հայաստանի Հանրապետության հաշվապահական հաշվառման ստանդարտների համառոտ ուղեցույց: Երևան, ՀՀԱԱ, 2001թ. 5. Կազմակերպությունների ֆինանսատնտեսական գործունեության հաշվապահական հաշվառման հաշվային պլան: Երևան, ՀՀԱԱ, 2001թ. 6. Հրահանգ կազմակերպությունների տարեկան (ամբողջական փաթեթով միջանկյալ) ֆինանսական հաշվետվությունների լրացման մասին: Երևան, 2002թ. 7. Ֆինանսներ Դրամաշրջանառություն և վարկ Լ. Բադանյան 2010թ. 8. Абрютин М.С., Грачев А. В. Анализ финансово-экономической деятельности предприятия. М., ДиС, 1998г. 9. Анализ хозяйственной деятельности в промышленности. Под ред. В. И. Стражева. Мн., ВШ, 1998г. 10. Артеменко В. Г., Беллендир М.В. Финансовый анализ. М., ДиС, 1999г. Առաքելյան Կ. Ա. Կազմակերպության ֆինանսական արդյունքների վերլուծությունը: Երևան, Տնտեսագետ, 2000թ. 11. Առաքելյան Կ. Ա. Արտադրանքի որակի վերլուծություն: Երևան, Չանգակ-97, 2002թ. 12. Առաքելյան Կ. Ա. Տնտեսական գործունեության վերլուծության տեստերի ժողովածու: Երևան, Չանգակ-97,

	<p>2003թ.</p> <p>13. Առաքելյան Կ. Ա. Տնտեսական գործունեության վերլուծության խնդիրների ժողովածու: Երևան, Չանգակ-97, 2004թ.</p> <p>14. Առաքելյան Կ. Ա. Անգլերեն-հայերեն հաշվապահական բառարան: Երևան, Չանգակ-97, 2004թ.</p> <p>15. Առաքելյան Կ. Ա. Տնտեսական գործունեության վերլուծության հիմունքներ: Երևան, Չանգակ-97, 2005թ.</p>
--	---

Դասընթացի թվանիշը, անվանումը	ԷԻԿ/բ-015 – Տնտեսագիտության ուսմունքների պատմություն										
Դասընթացին հատկացվող կրեդիտը	3 կրեդիտ										
Ուսումնառության տարի / կիսամյակ	1-ին տարի, 1-ին կիսամյակ										
Ժամերի բաշխումը	Լսարանային	28	<table border="1"> <tr> <td>Դասախոսություն</td> <td>16</td> </tr> <tr> <td>Մեմինար</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Լաբորատոր աշխատանք</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Գործնական աշխատանք</td> <td>12</td> </tr> </table>	Դասախոսություն	16	Մեմինար		Լաբորատոր աշխատանք		Գործնական աշխատանք	12
Դասախոսություն	16										
Մեմինար											
Լաբորատոր աշխատանք											
Գործնական աշխատանք	12										
	Ինքնուրույն	62									
	Ընդամենը	90									
Ստուգման ձևը	քննություն										
Դասընթացի նպատակը	<p>1.2. Նարկոսի նպատակն է.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Տնտեսագիտության ուսմունքների պատմություն օրինաչափությունների վերաբերյալ գիտելիքների փոխանցում ուսանողներին: ▪ Ժամանակակից կազմակերպությունների օրինակներով տնտեսագիտության ուսմունքների պատմություն հմտությունների և կարողությունների ձևավորում ուսանողների մոտ: ▪ Տնտեսագիտության ուսմունքների պատմություն ժամանանակից մեթոդները վերլուծելու ունակությունների ձեռքբերում ուսանողների կողմից: ▪ Կազմակերպության տնտեսագիտության ուսմունքների պատմություն համակարգերի, կադրային քաղաքականության վերլուծական կարողությունների ձևավորում տարբեր իրավիճակներում: 										
Դասընթացի վերջնարդյունքները	<p>Դասընթացը ձևավորում է կրթական ծրագրի հետևյալ վերջնարդյունք(ներ)ը.</p> <p><i>Գիտելիք</i></p> <p>4.1.1. Գիտելիք և իմացություն</p> <ul style="list-style-type: none"> • Դրստորում է կառավարման սեսուլթ ունների, գործառույ թների և դրանց դասակարգման տարբեր մոտեցու մների գիտել իք և իմացու թ ու և: • Դրստորում է առաջտորդման, իշխանու թ ան և շանտորդման երևույ թների և դրանց առաջ վող սեսուլթ ու նների գիտել իք և իմացու թ ու և: • Ցու գաբերում է ռազմակարգական կառավարման սեսուլթ ու նների, ռազմակարգական պ անալորման գործընթացի, ինդիրների, պ անալորում մ ու ղեկցող գործողու թ ու նների և դրանց կազմակերպման 										

աշնանահատկության ու նկերի իմացության ունի:

- Ցուցաբերում է ֆինանսական և կառավարչական հաշվառման հիմունքների իմացություն ունի:
- Ցուցաբերում է սաքսոնների կամ սոցիալական այլ խմբերի կարիքները վեր հանելու տեսական մեթոդաբանական հիմնական մոտեցումների իմացություն ունի:
- Դրստրում է վերահսկողության տեսական մեթոդաբանական հիմքերի և կազմակերպական գործընթացների պոյ ունակաբարձր ան գնահատման հիմնական գործիքակազմի վերաբերյալ գիտելիք և իմացություն ունի:
- Դրստրում է մակրո- և միկրոտնտեսագիտության հիմնական հասկացությունների, օրենքների և սկզբունքների իմացություն ունի:
- Ցուցաբերում է տնտեսության տարբեր ոլորտների և դրանց կառավարման աշնանահատկության ու նկերի, ինչպես նաև արական կառավարման և տեղական ինքնակառավարման տարբեր մոտեցումների գիտելիք և իմացություն ունի:
- Ցուցաբերում է պոժեքի ձևավորման և փոխանցման գործընթացների կառավարման սկզբունքների իմացություն ունի:

4.2 **Հմտություններ**

4.2.1. Գիտելիքի և իմացության կիրառում

- Կարող է գնահատել միկրո- և մակրոմիջավայրի ազդեցության ու նր կառավարման համակարգերի գործունեության վրա
- Կարող է մասնագիտական ինդիկատորների լուծման նախապայման պոյ ունակաբարձր անակցություն ու նկեր վարել և մարդկանց ղեկավարել:
- Կարող է մշակել կառավարման գործընթացին առնչվող տարբեր ծրագրեր և մասնակցել դրանց իրագործման միջոցառումներին:
- Կարող է նախագծել կազմակերպական կառուցվածքներ, իրականացնել լիազորությունների և պատասխանատվության բաշխում, ձևակերպել ինդիկատորներ և արժեքները երթևեկներին:
- Կարող է իրականացնել ֆինանսական վերլուծության ու նկեր կառավարչական ինդիկատորների լուծման նախապայման պոյ ունակաբարձր անակցություն, կազմակերպել և վերահսկել կազմակերպության ֆինանսական գործունեության ու նկեր:
- Կարող է իրականացնել սաքսոնների, մրցակիցների և շուկայի վերլուծության ու նկեր, պոյ ունակաբարձր անակցություն, կազմակերպել և վերահսկել կազմակերպության մարքեթինգային գործունեության ու նկեր:
- Կարող է ընդունել կառավարչական որոշումներ ինդիկատորը համակարգի մեջ դիտարկելով և համակարգային մոտեցման համապատասխան գործիքակազմ կիրառելով:
- Կարող է մշակել տարբեր մակարդակի ռազմավարություններ:
- Կարող է գնահատել և կառավարել կազմակերպության գործունեության ան առնչվող ռիսկերը և կարող է համապատասխան կանխատեսումային հաշվարկներ:

4.2.2. Հարողակցման, ՏՏՏ և այլ ների հետաշխատելու կարողություններ

- Կարող է կատարել ստեղծակալության հալաբան, պիսպանման և մշակման աշխատանքներ, ինչպես նաև մասնագիտական ինդիկատորների լուծման նախապայման օգտվել ժամանակակից ստեղծակալական սեփնուղ ոգիաներից:
- Կարող է իրականացնել հետազոտության ու նկեր կառավարչական գնահատման ինդիկատորներ լուծելու նախապայման, ինչպես նաև վերլուծել դրանց պոյ ու նկերը:
- Կարող է պարաստել զեկուցումներ և ներկայացնել հետազոտության ու նկերի պոյ ու նկեր:

4.2.4. Արիանրական, ինացական կարողություններ, (ներառյալ դատողություններ անելը)

- Ունակ է լուծելու մասնագիտական ինդիկատորները վերլուծության և համարողության հիման վրա
- Տիրաբարձում է մաթեմատիկական և վիճակագրության մեթոդներին, ինչպես նաև մաթեմատիկական մոդելավորման եղանակներին:
- Ունակ է մասնագիտական վերլուծության ու նկեր իրականացնել իս կիրառել

	<p>որակական և քանակական մեթոդներ:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ուսակ է թիմում սշխատել ու և թիմի անդամների հետ պոյ ունակտ հանգործակցել ու : • Ուսակ է օգտվել ու նորմաիվ իրակական փաստաթղթերից: <p>4.3. Կարողություններ</p> <p>4.3.1. Ինքնուրույնություն և պատասխանատվություն (ներառյալ սովորելու կարողությունները)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Կորո է բացահայտել, հաղթահարել և լուծումներ տպ անծանոր պպ մաններում առաջացած ինդիրներին: • Ուսակ է ինքնուրույն և որոշումներ ընդունել ու : <ul style="list-style-type: none"> • Ուսակ է հաշվի առնել ու կառավարչական որոշումների հետանքները սոցիալական պատասխանատվության տեսանկյունից: • Ուսակ է տարբերակել և տարբեր մշակութային միջակայրերում սշխատել ու, տարբեր գարգացման և մտավոր մակարդակի տեր մարդկանց հետ հանգործակցել ու :
Դասընթացի բովանդակությունը	<ol style="list-style-type: none"> 1. Տնտեսագիտական ուսմունքների պատմության առարկան: 2. Հին աշխարհի և միջնադարի տնտեսագիտական ուսմունքները* 3. Մերկանտիլիզմ և ֆիզիոկրատիզմ 4. Դասական քաղաքատնտեսության ծագումը 5. Ադամ Սմիթի և Դավիդ Ռիկարդոյի տնտեսագիտական ուսմունքները 6. Մարքսյան տնտեսագիտան ուսմունք 7. Զեմբրիջյան և ամերիկյան տնտեսագիտակն դպրոցները* 8. Զեյնսականություն 9. Հետքեյնսյան մակրոտնտեսագիտություն* 10. Մոնետարիզմ* Աշխատանքային թիմի ստեղծման հիմքերը
Գնահատման մեթոդները և չափանիշները	<p>Գնահատումն իրականացվում է «ՎՊՀ ուսանողների գիտելիքների ստուգման, գնահատման և հաշվառման կանոնակարգ»-ին համապատասխան:</p> <p>https://new.vsu.am/karg/2023/usanoxneri%20giteligneri%20stugman.pdf</p>
Գրականություն	<p>Պարտադիր</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. История экономических учений / Под ред. В Автономова, О. Ананьина, Н. Макашевой. – М: ИНФРА-М. 2008. -784с. 2. Агапова И.И. История экономических учений. М., 1997. Лекция № 3. <p>Լրացուցիչ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Холопов А.В. История экономических учений: учебное пособие. –М.: Эксмо, 2008. – 448с. 2. Худокормов А.Г. История экономических учений (современный этап). М., 1998.

Դասընթացի թվանիշը, անվանումը	ԷԻԿ/Բ 180 Կազմակերպչական վարքագիծ			
Դասընթացին հատկացվող կրեդիտը	3 կրեդիտ			
Ուսումնառության տարի / կիսամյակ	2-րդ տարի, 1-ին կիսամյակ			
Ժամերի բաշխումը	Լսարանային	42	Դասախոսություն	22
			Սեմինար	20
			Լաբորատոր աշխատանք	
			Գործնական աշխատանք	
	Ինքնուրույն	48		

	Ընդամենը	90
Ստուգման ձևը	Ստուգարք	
Դասընթացի նպատակը	<p>“Կազմակերպչական վարք” առարկայի <u>նպատակն է</u> ներկայացնել ուսանողներին մարդու վարքի և նրա կառավարման սոցիալական գործոնը, վարքաբանական տեսությունները և նրանց զարգացումը , ինչպես նաև պատկերացում կազմել սոցիալական կառավարման մեխանիզմների վերաբերյալ:</p> <p>Դասընթացի նպատակն է նպաստել մասնագիտացված մենեջերների ձևավորմանը, որոնք կարող են ընդունել արդյունավետ որոշումներ կազմակերպչական վարքագծի կառավարման բնագավառում:</p>	
Դասընթացի վերջնարդյունքները	<p>Դասընթացը ձևավորում է կրթական ծրագրի հետևյալ վերջնարդյունք(ներ)ը.</p> <p><i>Գիտելիք</i></p> <p>կրթական ոլորտի կազմակերպչական վարքի արդյունավետության բարձրացման ուղիների մասին</p> <ul style="list-style-type: none"> • կրթական ոլորտում կազմակերպչական վարքի ձևերի կիրառման վերաբերյալ <p><i>Չմտություն</i></p> <p>Դասընթացի ուսումնասիրման արդյունքում <i>ուսանողը պետք է տիրապետի.</i></p> <p>կրթական ոլորտում կազմակերպչական վարքի ձևավորման առանձնահատկություններին</p> <ul style="list-style-type: none"> • - լիդերության ոճերին ,տիպերին և հատկանիշներին կազմակերպության կառավարման գործընթացում: <p><i>Կարողունակություն</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - ստացած գիտելիքները կիրառել անձնակազմի վարքագծի ձևավորման և կառավարման բնագավառում • ուսումնասիրել ժամանակակից կազմակերպության մարդկային ռեսուրսների արդյունավետ կառավարման զարգացման խնդիրները 	
Դասընթացի բովանդակությունը	<p>Թեմա 1. Սոցիալական մենեջմենթի էությունը, ղեկավարի դերը սոց մենեջմենթում</p> <p>Սոցիալական մենեջմենթի էությունը: Ղեկավարի դերը սոցիալական մենեջմենթում:</p> <p>Վարքի կառավարման երեք մակարդակները՝ միկրո, մեզո և մակրո և դրանց առանձնահատկությունները: Ինքնաճանաչում և ինքնակառավարում:</p> <p>Թեմա 2. Ստեղծագործականություն և կառավարում</p> <p>Ստեղծագործականությունը և կառավարումը:</p> <p>Ստեղծագործականության էությունը և հատկանիշները:</p> <p>Ստեղծագործության տիպերը: Ստեղծագործականությունը որպես վարք: Ինքնաճանաչում և ինքնակառավարում:</p> <p>Թեմա 3. Սթրեսի կառավարում</p> <p>Սթրեսի էությունը և նախապայմանները: Աշխատանքի վայրում սթրեսի աղբյուրները: “Սթրեսային” գործողությունները: Սթրեսի հաղթահարման ճանապարհները:</p> <p>Թեմա 4. Որոշումների ընդունում</p> <p>Որոշումների տիպերը: Որոշումների ընդունման գործընթացը և այդ գործընթացում ներգրավվածները: Որոշումների ընդունման մոդելները:</p> <p>Թեմա 5. Մոտիվացիա</p> <p>Մոտիվացիայի հասկացությունը: Սպասումները և մոտիվացիան: Հավասարությունը մոտիվացիայի տեսանկյունից: Պատիժը, խթանումը և մոտիվացիան: Հակամոտիվացիոն տեսությունները:</p> <p>Թեմա 6. Լիդերությունը և կառավարումը</p> <p>Լիդերություն հասկացությունը: Լիդերի դերը կազմակերպությունում: Լիդերության ոճը, տիպերը և հատկանիշները:</p>	

	<p>Թեմա 7. Իշխանությունը և կազմակերպության քաղաքականությունը</p> <p>Իշխանության աղբյուրները: Խթանող և պատժող իշխանություն: Ներդաշնակ իշխանություն: Իշխանության կառուցվածքային տարրերը: Իշխանության կառավարում:</p> <p>Թեմա 8 Չաղորդակցությունը</p> <p>Չաղորդակցության եղբյուրը և տիպերը: Չաղորդակցության սկզբունքները և բնութագրիչները: Լսելու դերը հաղորդակցության մեջ: Էլեկտրոնային հաղորդակցություն:</p> <p>Թեմա 9. Կոնֆլիկտի կառավարում</p> <p>Կոնֆլիկտի եղբյուրը և խնդիրները: Կոնֆլիկտի տեսական հիմքերը: Կոնֆլիկտի փուլերը: Վարքի տիպերը և դրանց կառավարումը կոնֆլիկտի ընթացքում և կոնֆլիկտից հետո:</p>
Գնահատման մեթոդները և չափանիշները	<p>Գնահատումն իրականացվում է «ՎՊՐ ուսանողների գիտելիքների ստուգման, գնահատման և հաշվառման կանոնակարգ»-ին համապատասխան:</p> <p>https://new.vsu.am/karg/2023/usanoxneri%20giteliqneri%20stugman.pdf</p>
Գրականություն	<p>Պարտադիր-</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сергеев А.М.: Организационное поведение: Учебное пособие. 2004 2. Карташова Л. В.: Организационное поведение: Учебное пособие. 2007 3. Յու. Սուվարյան «Կառավարումը, 2009թ. 4. Յու. Սուվարյան «Կառավարումը, 2000թ. 5. Բ. Ա. Ռայգբերգ «Էկոնոմիկայի կառավարումը 1999թ. 6. Ս. Ա. Ավետիսյան « Կառավարման հիմունքները ուսումնական ձեռնարկ 1998թ. <p>Լրացուցիչ-</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Robert B. Denhardt, Janet Vinzant Denhardt, and Maria P. Aristigueta: Managing Human Behavior in public and Nonprofit Organizations. 2002. Thousand Oaks: Sage 2. Robert B. Denhardt, Janet Vinzant Denhardt, and Maria P. Aristigueta: Managing Human Behavior in public and Nonprofit Organizations. 2002. Thousand Oaks: Sage

Դասընթացի թվանիշը, անվանումը	ԷԻԿ/Բ-012-Չայաստանի տնտեսական պատմություն			
Դասընթացին հատկացվող կրեդիտը	3 կրեդիտ			
Ուսումնառության տարի / կիսամյակ	2-րդ տարի,1-ին կիսամյակ			
Ժամերի բաշխումը	Լսարանային	42	Դասախոսություն	22
			Սեմինար	20
			Լաբորատոր աշխատանք	
			Գործնական աշխատանք	
	Ինքնուրույն	48		
	Ընդամենը	90		
Ստուգման ձևը	ստուգարք			
Դասընթացի նպատակը	Ուսանողին գինել Չայաստանի տնտեսության զարգացման հեռանկարի մասին գիտելիքներով:			
Դասընթացի վերջնադրյունները	Դասընթացը ձևավորում է կրթական ծրագրի հետևյալ վերջնադրյունը(ներ)ը.			

	<p><i>Գիտելիք</i> մակրոտնտեսական զարգացում ապահովող օրինաչափությունների մասին</p> <ul style="list-style-type: none"> - տնտեսական երևույթների ճիշտ մեկնաբանման մասին - տնտեսական համակարգերի տարբերակիչ առանձնահատկությունների մասին: <p><i>Չմտություն</i> - վերլուծության համագիտական, տնտեսագիտական և պատմական մեթոդներին</p> <ul style="list-style-type: none"> - Հայաստանի տնտեսության անցած պատմական ուղին: <p><i>Կարողունակություն</i> ձեռք բերած գիտելիքները կիրառել գործնականում,</p> <ul style="list-style-type: none"> - կարողանա կողմնորոշվել տնտեսական (աշխատանքի կազմակերպման) գործընթացների մեջ - կատարի ինքնուրույն եզրահանգումներ:
<p>Դասընթացի բովանդակությունը</p>	<p>1. <<Հայաստանի տնտեսական պատմության>> առարկան, խնդիրները, ուսումնասիրման մեթոդը և կապը այլ գիտությունների հետ*</p> <p>Տնտեսության տարբեր տիպերի ձևավորման և զարգացման ընթացքը: Ավանդական և շուկայական տնտեսական հարաբերությունների դրսևորումները Հայաստանում: Դասընթացի ուսումնասիրման առարկան և մեթոդը: Հայաստանի արևելյան և արևմտյան մասերի զարգացման առանձնահատկությունները 19-րդ դարի 20-ական թ.թ. հետո ընկած ժամանակաշրջանում: Դասընթացի խնդիրները (ճանաչողական և կիրառական): Դասընթացի կապը այլ գիտությունների հետ:</p> <p>2. Նախնադարյան ժամանակաշրջան, բրոնզի և երկաթի դարեր</p> <p>Նախնադարյան համայնական հասարակարգի ձևավորման և զարգացման ընթացքը Հայկական լեռնաշխարհում: Պալեոլիթի և նեոլիթի դարաշրջաններ: Բրոնզի դար (վաղ, միջին և ուշ): Երկաթի դար: Ծելյան և Աշելյան բնակավայրերը պատմական Հայաստանում: Բնակչության և արտադրության տեղաբաշխումը, դրա վրա ազդող գործոնները, օրինաչափությունները և սկզբունքները:</p> <p>3. Ուրարտուի տնտեսության ընդհանուր բնութագիրը</p> <p>Հայկական ցեղերի քաղաքական կազմավորումները մինչուրարտուական ժամանակաշրջանում: Ուրարտու պետության կազմավորման նախադրյալները: Տնտեսության ընդհանուր բնութագիրը (գյուղատնտեսության և արհեստների՝ հատկապես մետաղագործության դերը Ուրարտուի հզորացման գործում): Երկաթե աշխատանքային գործիքների կիրառման նշանակությունը: Ռոռզման համակարգի ստեղծումը, հողաբարելավումը: Գյուղատնտեսական հիմնական մշակաբույսերը: Անասնապահության գլխավոր ուղղությունները: Ներքին և արտաքին ապրանքափոխանակությունը:</p> <p>4. Հայաստանի տնտեսական և քաղաքական կյանքը ստրկատիրական դարաշրջանում</p> <p>Ուրարտուի կոծանումը: Երվանդունիների պետության ձևավորումը: Հայաստանի տնտեսական և քաղաքական կյանքը</p>

Արտաշեսյանների օրոք (Տիգրան Մեծի արտաքին և տնտեսական քաղաքականությունը): Արիեստների զարգացումը: Քաղաքային և գյուղական արիեստներ: Արևելյան ստրկատիրության յուրահատկությունները: Գլխավոր արտադրողական ուժը: Մեծ Հայքը որպես տարանցիկ առևտրի կիզակետ:

5. Հայաստանի բնակչության կազմը, կառուցվածքը և զբաղմունքը Արշակունիների տիրապետության և մարզպանության ժամանակաշրջանում

Վաղ ֆեոդալիզմի դարաշրջանի դասակարգային կազմը: Հարկային և մաքսային համակարգը (հողահարկ-«հասե, գլխահարկ-«սակե, տասանորդ-«պտղիչե, բաժ-«մաքսե): Երկրագործությունը և անասնապահությունը (մասնագիտացումը): Վերընթաց գոտիականության գործոնի դերը մշակաբույսերի տեղաբաշխման վրա: Արիեստագործության հետագա զարգացումը: Տարանցիկ և ներքին առևտուրը: Արքայական և Արքունական ճանապարհները, նրանց ճյուղավորումները, դերը միջշրջանային և միջպետական ապրանքափոխանակության գործում:

6. Հայաստանի տնտեսությունը արաբական տիրապետության շրջանում

Արաբական պետության ձևավորումը: Արաբական տիրապետության հաստատումը Մերձավոր Արևելքում, այդ թվում՝ Հայաստանում: Խալիֆայության ժողովրդագրաէթնիկական քաղաքականությունը: Բուսաբուծության և քաղաքային արիեստների անկումը: Խալիֆայության հարկային քաղաքականությունը: Բնափակ արտադրության խորացումը:

7. Հայաստանի վարչաքաղաքական կառուցվածքը և տնտեսական զարգացման ընթացքը IX դ. կեսերից մինչև 1045թ

Հայաստանի տնտեսության զարգացումը զարգացած ֆեոդալիզմի օրոք (Բագրատունիներ, Արծրունիներ, Սյունիներ): Միասնական շուկայի ստեղծման անհնարիտությունը: Անի-Շիրակի թագավորության տնտեսությունը: Բուսաբուծությունը և անասնապահությունը: Արիեստների և առևտրի զարգացումը: Անիի դերը արիեստագործության և Առևտրի բնագավառներում: Արտադրողական ուժերի հետագա զարգացումը: Գյուղական տնտեսությունների տիպերը (տերունի, վարձակալական և մանր գյուղացիական): Կոռային պարտույթ: Ծանր գուրթանի օգտագործման սկիզբը և նշանակությունը: Համքարությունների առաջացումը: Արտաքին առևտրի ապրանքային տեսականին և հաշվեկշիռը: Գլխավոր տոնավաճառները:

8. Հայաստանի տնտեսությունը XI–XIII դ.դ.

Բյուզանդիայի և սելջուկյան իշխանությունների քաղաքականությունը Հայաստանում: Տնտեսության անկումը և դրա պատճառները: Արտագաղթի ծավալների մեծացումը: Հս.-արլ. Հայաստանի տնտեսական զարգացումը Չաքարյանների օրոք: Առևտրա-վաշխառուական խավի հզորացումը: Ապրանքադրամային հարաբերությունների զարգացումը: Ներքին շուկայի ընդլայնացումը: Արտաքին առևտրի զարգացումը:

9. Կիլիկյան հայկական պետության կազմավորումը,

վարչաքաղաքական կառուցվածքը և տնտեսությունը
Փիլարտոս Վարաժնունու գործունեությունը:
Ռուբինյանների իշխանության հաստատումը և Լևոն Բ-ի
թագադրումը: Կիլիկիայի տնտեսության ռեսուրսային բազան:
Գյուղատնտեսության, արհեստների և առևտրի զարգացումը:
Գյուղատնտեսության կազմակերպական տիպերը:
Տնտեսաաշխարհագրական դիրքի վերլուծությունը: Արտաքին
կապերը: Տարանցիկ առևտրի զարգացումը: Խաչակրաց
արշավանքները և դրանց հետևանքները Կիլիկյան հայկական
պետության քաղաքական դրության և տնտեսության վրա:

10. Հայաստանի տնտեսությունը XVI–XVIII դ.դ.

Արմ. և արլ. Հայաստանի տնտեսությունը Օսմանյան և
պարսկական տիրապետությունների տակ: Տնտեսության
անկման պատճառները: Ձորապետություններ և
Մելիքություններ: Դրանց դերը հայապահպանման գործում:
Հողային հարաբերությունները արլ. Հայաստանում (մուկաֆաթ,
վակուֆ, խասս, մուլք և թիուլ) և արմ. Հայաստանում (միրիե,
վակուֆ): Համքարություններ և Էսնաֆություններ: Առևտրային
կապերի հաստատումը Ռուսաստանի հետ: Առևտրական
գիլդիաներ:

11. Ռուսական կայսրության տնտեսական
քաղաքականությունը հր. Կովկասում և արլ. Հայաստանում

Ռուսաստանի ներթափանցումը հր. Կովկաս: Վարչական և
տնտեսական քաղաքականությունը: Հողային ռեֆորմը և
ճորտատիրության վերացումը: Գյուղատնտեսության
մասնագիտացման ճյուղերը: Ֆաբրիկա-գործարանային
արդյունաբերության ձևավորումը: Պղնձարդյունաբերության
զարգացումը: Տրանսպորտային ուղիների ստեղծումը: Առաջին
համաշխարհային պատերազմը և դրա հետևանքները:

12. Խորհրդային Հայաստանի տնտեսական զարգացման
ընթացքը 1920-45 թ.թ.

Հայաստանի առաջին հանրապետության ձևավորումը:
Խորհրդային իշխանության հաստատումը: Անդրֆեդերացիայի և
ԽՍՀՄ կազմավորումը: Ինդուստրացման, նոր տնտեսական
քաղաքական (ԻՅՈ) և կոլեկտիվացման գործընթացները: Դրանց
արդյունքները: Արդյունաբերության և գյուղատնտեսության
կառուցվածքային փոփոխությունները, դրա հետևանքները:
Տրանսպորտային ուղիների վերակառուցումը, նոր ուղիների
կառուցումը: Էներգետիկ տնտեսության ձևավորումը:
Սոցիալական ոլորտը:

13. ՀԽՍՀ արդյունաբերության վերակառուցումը 1920-45
թ.թ. և 1945-65 թ.թ.

Պլանային, վարչաիրամայական տնտեսավարման
առանձնահատկությունները: Տեղական պայմանների
անտեսման հետևանքները: Էներգետիկ տնտեսության
ընդլայնումը, Էներգատար ճյուղերի և արտադրությունների
առաջընթաց զարգացումը: Բազմաճյուղ արդյունաբերության
ձևավորումը, դրա դրական և բացասական հետևանքները:
Էքստենսիվ զարգացման և արտադրանքի որակի անտեսման
հետևանքները: Ժողտնտխորհների ստեղծումը ԽՍՀՄ
հանրապետություններում և դրանց լիկվիդացումը: Հայաստանը
մեծ քիմիայի երկիր դարձնելու պլանները, դրանց

իրականացման ընթացքը և հետևանքները:

14. ՀԽՍՀ Գյուղատնտեսության զարգացման ընթացքը

Գյուղի կոլեկտիվացման հետևանքները: Պլամային, վարչահրամայական համակարգի պայմաններում գյուղատնտեսության զարգացման սկզբունքների, օրինաչափությունների և գործոնների անտեսման հետևանքները: Գյուղացու օտարումը հողից: Մեքենայացման, քիմիացման և մելիորատիվ միջոցառումների անտեսումը, դրա պատճառները և հետևանքները: ՄՏԿ-ների լիկվիդացումը: Կադրային քաղաքականությունը:

15. Քաղաքական հալածանքները նախապատերազմյան և ետպատերազմյան տարիներին: Անձի պաշտամունքի քննադատությունը

Անձի պաշտամունքի առաջացման պատճառները: Անձի պաշտամունքի էությունը: Անձի պաշտամունքի հետևանքները: Կուսակցական բյուրոկրատիայի ձևավորումը: Անձի պաշտամունքի դրսևորումները ՀԽՍՀ-ում: 1937 թ. և 1949 թ. մասսայական ռեպրեսիաները և դրա հետևանքները: ԽՄԿԿ XX համագումարը՝ անձի պաշտամունքի դատապարտումը: Հասարակական-քաղաքական կյանքի աշխուժացումը: Վոլյունտարիզմի դրսևորումների սկիզբը (Ն. Ս. Խրուշչով): Այլախոհ մտավորականների հալածանքները, պատճառները և հետևանքները: Բրեժնևյան պահպանողականների տիրապետության հաստատումը: Տնտեսության լճացման նախադրյալները:

16. ՀԽՍՀ տնտեսությունը 1965-85 թ.թ.: Լճացման երևույթների խորացումը

ՀԽՍՀ տնտեսության փուլային զարգացումը: Չարգացման ռեսուրսային բազան: Տնտեսության զարգացման քանակական աճի (էքստենսիվ) բարձր տեմպերը և դրա հետևանքները: ՀԽՍՀ տնտեսության ճյուղային կառուցվածքը: Արտադրողականության աճի տեմպերի նվազումը: Մակրոտնտեսական ցուցանիշների վերլուծություն: Լճացման հետագա խորացումը:

17. 18. ՀԽՍՀ արդյունաբերության ընդհանուր բնութագիրը

Արդյունահանող և մշակող արդյունաբերության ճյուղերը: Վառելիքաէներգետիկ բազան: Մետաղական խոշոր հանքավայրերը: Պղնձի, մոլիբդենի, ոսկու, բազմամետաղների արտադրության աշխարհագրությունը: Մեքենաշինական համալիրը և տեղաբաշխումը: Մեքենաշինության խոշոր կենտրոնները: Քիմիական արդյունաբերությունը որպես սոցիալիստական «գլխապատառ» ինդուստրիացման հետևանք: Խոշոր կենտրոնները և արտադրությունները: Արտադրության տեսականին և ռեսուրսային բազան: Թեթև արդյունաբերության զարգացման նախադրյալները և տեղաբաշխումը: Սննդարդյունաբերության տեղաբաշխման օրինաչափությունները: Առանձին արտադրությունների տեղաբաշխման վրա ազդող գործոնները: Տեղաբաշխման աշխարհագրությունը:

19. ՀԽՍՀ գյուղատնտեսության ընդհանուր բնութագիրը

1960-80-ական թ.թ. ճգնաժամի հասունացումը: Գյուղատնտեսության հարկման սխալ մոտեցումները և դրա

	<p>հետևանքները: ՄՏԿ-ների վերակառուցումը, տեխնիկայի փոշիացումը: Չարգացման էքստենսիվ ուղու գերակայությունը ինտենսիվի նկատմամբ: Մշուբենական մասնագիտացման ճյուղերը և աշխարհագրությունը: Տնտեսությունների խոշորացման գործընթացների արդյունքները: Սովետական տնտեսությունների (սովխոզներ) ստեղծումը: Ագրոարդյունաբերական համալիրի ձևավորումը:</p> <p>20. Արտադրական և սոցիալական ենթակառուցվածքները և դրանց դերը տնտեսության զարգացման գործում</p> <p>Արտադրական ենթակառուցվածքներ՝ կազմը և աշխարհագրությունը: սոցիալական ենթակառուցվածքներ: Կենսամակարդակի բարձրացմանն ուղղված միջոցառումները և դրանց կրախը: Լայն սպառման ապրանքների ավելացմանն ուղղված միջոցառումները: Առողջապահական, կրթամշակույթային և սպորտային օբյեկտների ֆինանսավորման ավելացումը, նոր օբյեկտների կառուցումը: Հասարակական տրանսպորտի և պասսարկոլ օբյեկտների զարգացման ընթացքը:</p> <p>21. ՀԽՍՀ տրանսպորտային համակարգի բնութագիրը</p> <p>Տրանսպորտը որպես նյութական արտադրության ճյուղ: ՀԽՍՀ տրանսպորտային համակարգի կառուցվածքը և կազմը: Երկաթուղային տրանսպորտը: Ավտոմոբիլային տրանսպորտը և գլխավոր ավտոմայրուղիները: Օդային տրանսպորտը: Գլխավոր օդանավակայանները: Հայաստանի Հանրապետության տրանսպորտաաշխարհագրական դիրքի վերլուծությունը: ՀՀ-ի «Տրասեկանե ծրագրում»:</p> <p>22. ՀԽՍՀ-ն վերակառուցումից մինչև անկախություն</p> <p>Բարեփոխումների (տնտեսական զարգացման արագացում, բացխոսություն) սկիզբը և կրախը: Սպառողական շուկայի քայքայումը: Ազգամիջյան հակասությունների սրումը: Հակասությունների սրումը հանրապետությունների և կենտրոնի միջև: Արցախի հիմնախնդիրը: Երկրաշարժի հետևանքները: Սովետային տնտեսության մասշտաբների ընդլայնումը: Էկոլոգիական հիմնախնդրի սրումը:</p> <p>23. ՀՀ տնտեսության զարգացման վերլուծություն</p> <p>Առաջին այլընտրանքային ընտրությունների արդյունքները: Սեփականաշնորհման գործընթացի սկիզբը, դրա ընթացքը և հետևանքները: ԱՊՀ կազմավորումը: Հայաստանի Հանրապետության և Արցախի տրանսպորտային շրջափակումը: Տնտեսական անկման պատճառները: Էներգետիկ ճգնաժամը և նրա հետևանքները: Տնտեսության զարգացմանն ուղղված միջոցառումները:</p>
<p>Գնահատման մեթոդները և չափանիշները</p>	<p>Գնահատումն իրականացվում է «ԱՊՀ ուսանողների գիտելիքների ստուգման, գնահատման և հաշվառման կանոնակարգ»-ին համապատասխան:</p> <p>https://new.vsu.am/karg/2023/usanoxneri%20giteliqneri%20stugman.pdf</p>
<p>Գրականություն</p>	<p>Պարտադիր-</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Հակոբյան Թ. Խ., Հայաստանի պատմական աշխարհագրություն, 1968 թ. Երևան 2. Ազիզբեկյան Գ. Մ., Գեղամյան Գ. Մ., Հայաստանը 1945-1990 թ.թ., Երևան, 1994թ. 3. Մեթոդական ձեռնարկներ, երաշխավորագրեր

	<p>4. ՀԻՍՏ Գերագույն խորհրդի տեղեկագրեր, ՀԻՍՏ վիճակագրության պետական կոմիտեի և ՀՀ վիճակագրության նախարարության տեղեկագրեր</p> <p>Լրացուցիչ-</p> <ol style="list-style-type: none"> www.lib.ru www.books.ru
--	--

Դասընթացի թվանիշը, անվանումը	ԷԻԿ/բ-027 Ֆինանսներ և վարկ			
Դասընթացին հատկացվող կրեդիտը	5 կրեդիտ			
Ուսումնառության տարի / կիսամյակ	3-րդ տարի, 1-ին կիսամյակ			
Ժամերի բաշխումը	Լսարանային	70	Դասախոսություն	32
			Սեմինար	
			Լաբորատոր աշխատանք	
			Գործնական աշխատանք	38
	Ինքնուրույն	80		
	Ընդամենը	150		
Ստուգման ձևը	ընթացիկ քննություն,			
Դասընթացի նպատակը	ՀՀ պետական բյուջեի ֆինանսական ցուցանիշների համեմատության և վերլուծելու ունակությունների ձեռքբերում ուսանողների կողմից:			
Դասընթացի վերջնարդյունքները	<p>Դասընթացը ձևավորում է կրթական ծրագրի հետևյալ վերջնարդյունք(ներ)ը.</p> <p><i>Գիտելիք</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Ինքնուրույն աշխատելու ունակություն <p><i>Հմտություն</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Ֆինանսների և ֆինանսական համակարգի կառ. վերաբերյալ <p><i>Կարողունակություն</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Կիրառել տվյալ առարկային բնորոշ մեթոդները 			
Դասընթացի բովանդակությունը	<p>“Ֆինանսներ և վարկ” առարկայի ուսումնասիրությունը հնարավորություն կընձեռի ձեռք բերել անհրաժեշտ գիտելիքներ պետական ֆինանսների, տնտեսվարող սուբյեկտների ֆինանսների վերաբերյալ, ինչպես նաև համակարգված պատկերացում կազմել բանկային գործի, մասնավորապես վարկավորման և դրամական հաշվարկների վերաբերյալ: Դասընթացի միջոցով ուսանողը պատկերացում կկազմի ֆինանսների սոցիալ-տնտեսական էության և գործառույթների վերաբերյալ, կտրվի ֆինանսական համակարգի և նրա օղակների համառոտ բնութագիրը:</p>			
Գնահատման մեթոդները և չափանիշները	<p>Գնահատումն իրականացվում է «ՎՊՀ ուսանողների գիտելիքների ստուգման, գնահատման և հաշվառման կանոնակարգ»-ին համապատասխան: https://new.vsu.am/karg/2023/usanoxneri%20giteliqneri%20stugman.pdf</p>			
Գրականություն	<p>Լ. Հ. Բաղանյան, <<Ֆինանսներ և վարկ>>, Երևան, 2003</p>			
	<p>“Ὀείαιññ, ääíáæíñá íáðàðáíëÿ è èðáàèð”, ïñ. ðää. Ä.Ä. Äðíáíçèéêé, ìñêää, 2000</p>			
	<p>ՀՀ օրենքը <<Հարկերի մասին>></p>			
	<p>“Íáùàÿ ðáíðèÿ ðèíáíñîá” ïñ. ðää. Äðíáíçèéíé, 1995ä.</p>			
	<p>ՉՍՂ գնահատման Կարգավիճակ</p>			

	Орехов С. А. и др. – Управление финансами корпорации М. 2004.
	Асаул А. Н. Менеджмент корпорации и корпоративное управление М. 2006
	Брейли Р., Майерс С. – Принципы корпоративных финансов. М. 2007
	Ван Харн Дж К. Основы финансового менеджмента М. 2007
	Черезов АБ. Корпорации. Корпоративное управление М. 2006
	Օթիւնիւն ղիւննաթիւնն ղիւննաթիւնն ղիւննաթիւնն, ղիւննաթիւնն. ղիւննաթիւնն. ղիւննաթիւնն.
	Օթիւնիւնիւնն ղիւննաթիւնն ղիւննաթիւնն

Դասընթացի թվանիշը, անվանումը	ԷԻԿ/Բ-028 -Ռիսկերի կառավարում և ապահովագրություն			
Դասընթացին հատկացվող կրեդիտը	5 կրեդիտ			
Ուսումնառության տարի / կիսամյակ	4-ին տարի, 2-րդ կիսամյակ			
Ժամերի բաշխումը	Լսարանային	70	Դասախոսություն	32
			Սեմինար	
			Լաբորատոր աշխատանք	
			Գործնական աշխատանք	38
	Ինքնուրույն	80		
	Ընդամենը	150		
Ստուգման ձևը	Քննություն			
Դասընթացի նպատակը	<p>Դասընթացի ուսումնասիրման նպատակն է ձևավորել ուսանողների մոտ տեսական և պրակտիկ գիտելիքներ տնտեսական գործընթացների բնագավառում: Դասընթացը ծանոթացնում է ուսանողներին ռիսկի կատեգորիային և շուկայական տնտեսության պայմաններում ռիսկերի մեղմման ու դիվերսիֆիկացիայի հիմնախնդիրներին: Դասընթացը ուսումնասիրում է նաև տնտեսության տարբեր ճյուղերին բնորոշ ռիսկերի տեսակներին և ընդհանուր օրինաչափություններին:</p>			
Դասընթացի վերջնարդյունքները	<p>Դասընթացը ձևավորում է կրթական ծրագրի հետևյալ վերջնարդյունք(ներ)ը.</p> <p><i>Գիտելիք</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • առարկայի կարևորությունը հասարակական, քաղաքական և տնտեսական հարաբերություններում • ռիսկերի դերն ու նշանակությունը տնտեսության մեջ • ռիսկերի կառավարման անհրաժեշտությունը և դրանց հաղթահարման ուղիները <p><i>Ջմտություն</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Կարող է գնահատել և կառավարել կազմակերպության գործունեությանն առնչվող ռիսկերը և կատարել համապատասխան կանխատեսումային հաշվարկներ: <ul style="list-style-type: none"> • ռիսկերի կառավարման մեթոդներին • ռիսկի աստիճանի գնահատմանն ու վերլուծությանը • ռիսկերի կառավարման այլընտրանքային վերլուծությանը <p><i>Կարողունակություն</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Դասակարգել ռիսկերն ըստ տնտեսության ճյուղերի • Տարբերակել համապատասխան ռիսկի կառավարման մոդելը • Կատարել ռիսկերի դիվերսիֆիկացիա 			

Դասընթացի բովանդակությունը

Թեմա 1 Ռիսկի Էուլթյունը, հասարակական և ընդհանուր տեսակետը

Ռիսկի կառավարման հիմնական հասկացությունը և բնորոշումը: Ռիսկի կառավարման գործընթացը: «Ռիսկե և «եկամտաբերությունե հասկացությունները: Ռիսկերի կառավարման հիմնական փուլերը: Ռիսկերի կառավարման բնագավառում խոշոր խնդիրները`

- ռիսկ-մենեջմենթի օգտագործումը
- ռիսկերի կառավարումը ելևելով նրանց ձևերից
- ռիսկերի գնահատման ճշտությունը

Ռիսկ-մենեջմենթի գործառույթները: Ռիսկ-մենեջմենթի կազմակերպումը: Ռիսկ-մենեջմենթի կանոնները: Ռիսկի ցուցանիշի հաշվարկը: Ռիսկ-մենեջմենթի գործունեության տեղեկատվական ապահովվածությունը: Փաստաթղթերի ցանկը, որոնք բնութագրում են կազմակերպության ֆինանսական վիճակը:

Թեմա 2: Ռիսկի տնտեսագիտական և օրենսդրական տեսակետը

Ռիսկերի դասակարգումը ելևելով ֆունկցիոնալ ուղղվածությունից: Մաքուր և սպեկուլյատիվ ռիսկեր: Արտադրական ռիսկ: Առևտրային ռիսկ: Ֆինանսական ռիսկ: Ստեղծման հիմնական պատճառից կախված ռիսկ: Բիրժային ռիսկ: Արտարժույթային ռիսկ: Երևույթային ռիսկ: Տնտեսական պայմանագրերի չկատարման ռիսկ: Մրցակցության ուժեղացման ռիսկ: Չնախատեսված ծախսերի առաջացման ռիսկեր: Բիզնեսի ունեցվածքի կորստի ռիսկեր: Չպահանջ արտադրանքի ռիսկեր:

Թեմա 3: Ռիսկը և անորոշությունը

Ռիսկի գնահատման հիմնական ուղղությունները: Որակական վերլուծություն:Քանակական գնահատում: Ռիսկերի վերլուծություն և իդենտիֆիկացման փուլերը: Ռիսկերի կառավարման համակարգի տեղեկատվական ապահովվածության սկզբունքները: Տեղեկատվության օգտակարությունը :Ռիսկի կառավարման արդյունավետությունը: Տեղեկատվության մատչելիությունը և ճշտությունը: Ռիսկերի կառավարման գործընթացը սպասարկող տեղեկատվական համակարգը: Ռիսկային կապիտալ: Ռիսկի աստիճանի գնահատումը: Ռիսկի գնահատման մեթոդները` քանակական և որակական: Հավանականությունների նորմալ բաշխումը և ռիսկերի կորը: Ռիսկային արժեքի որոշման չափանիշները:

Թեմա 4 Ռիսկ-մենեջմենթի Էուլթյունը, ծագման պատմությունը

Կազմակերպության ռիսկերի կառավարման գործընթացը և նրա փուլերը: Ռիսկի վերլուծություն: Ռիսկերի կառավարման այլընտրանքային վերլուծություն: Անբարենպաստ իրավիճակների ազդեցության նվազեցման մեթոդները: Ռիսկերի կառավարման մեթոդների ընտրությունը: Արդյունքների մոնիտորինգը և ռիսկերի կառավարման համակարգի կատարելագործում: Ռիսկերի կառավարման մեթոդների ընտրություն: Ռիսկից խուսափելու մեթոդները: Ռիսկերի կառավարման մեթոդների սխեման: Դիվերսիֆիկացիաների տեսակները: Ձեռնարկչատիրական ռիսկերի իջեցումը: Ռիսկի փոխհատուցման մեթոդները: Տեղեկատվական ռիսկերի կառավարումը: Տեղեկատվական ռիսկերի խմբերը: Ռիսկերի ֆինանսավորման մեթոդները և նրանց դասակարգման սխեման: Կեպտինյան ապահովագրական կազմակերպությունների ստեղծումը:

Թեմա 5: Ռիսկ-մենեջմենթի խնդիրները և փուլերը

Բանկային ռիսկերի կառավարումը: Տեղեկատվական անորոշության աղբյուրները: Ռիսկերի կառավարման Նայթի մոտեցումը, որը հիմնված է քանակական չափման մաթեմատիկայի հիման վրա:

Բանկային ռիսկի բնորոշումը: Բանկային ռիսկերի տեսակները: Բանկի տեղաբաշխված ռեսուրսների չվերադարձելիության ռիսկը:

	<p>Բանկի փոխատվական ռիսկի գնահատումը: Բանկի ռեսուրսների տեղաբաշխման օբյեկտը: Բանկային ակտիվների գումարային ռիսկը: Լիզինգային ներդրումների ժամանակ ստեղծված ռիսկերի կառավարումը: Լիզինգային գործարքի մասնակիցների ապահովագրական պաշտպանությունը: Ռազմավարական ռիսկի միջոցառումները: Ռիսկ-մենեջմենթը արդյունաբերական արտադրության բնագավառում:</p> <p>Ֆորվարդային և ֆյուչերային պայմանագրեր: Օպցիոններ</p> <p>Թեմա 6 Ռիսկ-մենեջմենթի հիմնական սկզբունքները</p> <p>Ռիսկ-մենեջմենթը ներդրումային ռազմավարության կտրվացքով: Պորտֆելային մենեջմենթի: Ռիսկերի վերլուծությունը ինվեստիցիոն ծրագրերում վարկերի ներգրավման միջոցով: Օպտիմալ ինվեստիցիոն նախագծի ընտրությունը: «Փաթեռնե մեթոդը: Վարկերի մարման ժամանակահատվածի հավանականությունների գրաֆիկ: Երկաստիճանային հավանականությունների ռետինգային նշանակությունը: Ինվեստիցիաների արդյունավետության գնահատման հիմնական հասկացությունները և սկզբունքները: Մասնակիցների արդյունավետության գնահատման հիմնական հասկացությունները և սկզբունքները: Մասնակիցների սեփական միջոցների ծավալը: Նախագծի մեջ ներդրված սեփական միջոցների ծավալը: Ընդհանուր առմամբ նախագծի արդյունավետության գնահատումը: Նախագծին մասնակցության արդյունավետության ցուցանիշները: Ներդրումային պորտֆելի ռացիոնալ ընտրությունը: Ռեալ և ֆինանսական ինվեստիցիաներ: Ինվեստիցիաների կառավարման գործընթացի փուլերը: Անտարբերության կորերը: Պորտֆելի ռիսկերի նշանակության վերլուծությունը:</p>
<p>Գնահատման մեթոդները և չափանիշները</p>	<p>Գնահատումն իրականացվում է «ՎՊՅ ուսանողների գիտելիքների ստուգման, գնահատման և հաշվառման կանոնակարգ»-ին համապատասխան:</p> <p>https://new.vsu.am/karg/2023/usanoxneri%20giteliqneri%20stugman.pdf</p>
<p>Գրականություն</p>	<p>Պարտադիր-</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Иванов А.А., Олейников С.Я. Риск-менеджмент (метод пособ.) 2006 2. Маламихина Н.Н., Белокрылов О.С. Риск-менеджмент 2004 3. Энциклопедия финансового риска – менеджмента Под ред. А.А. Лобамова 2007 4. Граматуров В.М. Экономический риск: сущность, методы измерения, пути снижения 2002.

<p>Դասընթացի թվանիշը, անվանումը</p>	<p>ԷԻԿ/բ-020 – Ներդրումների պորտֆելի կառավարում</p>			
<p>Դասընթացին հատկացվող կրեդիտը</p>	<p>4 կրեդիտ</p>			
<p>Ուսումնառության տարի / կիսամյակ</p>	<p>3-րդ տարի, 2-րդ կիսամյակ</p>			
<p>Ժամերի բաշխումը</p>	<p>Լսարանային</p>	<p>56</p>	<p>Դասախոսություն</p>	<p>28</p>
			<p>Սեմինար</p>	
			<p>Լաբորատոր աշխատանք</p>	
			<p>Գործնական աշխատանք</p>	<p>28</p>
	<p>Ինքնուրույն</p>	<p>64</p>		

	Ընդամենը	120
Ստուգման ձևը	քննություն	
Դասընթացի նպատակը	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ներդրումների պորտֆելի կառավարման օրինաչափությունների վերաբերյալ գիտելիքների փոխանցում ուսանողներին: ▪ Ժամանակակից կազմակերպությունների օրինակներով Ներդրումների պորտֆելի կառավարման հմտությունների և կարողությունների ձևավորում ուսանողների մոտ: ▪ Ներդրումների պորտֆելի կառավարման ժամանակակից մեթոդները վերլուծելու ունակությունների ձեռքբերում ուսանողների կողմից: ▪ Ներդրումների պորտֆելի կառավարման վերլուծական կարողությունների ձևավորում տարբեր իրավիճակներում: 	
Դասընթացի վերջնարդյունքները	<p>Դասընթացը ձևավորում է կրթական ծրագրի հետևյալ վերջնարդյունք(ներ)ը.</p> <p><i>Գիտելիք</i></p> <p>4.1.1. Գիտելիք և իմացություն</p> <ul style="list-style-type: none"> • Դրսևորում է կառավարման տեսությունների, գործառույթների և դրանց դասակարգման տարբեր մոտեցումների գիտելիք և իմացություն: • Դրսևորում է առաջնորդման, իշխանության և շահադրման երևույթների և դրանց առնչվող տեսությունների գիտելիք և իմացություն: • Ցուցաբերում է ռազմավարական կառավարման տեսությունների, ռազմավարական պլանավորման գործընթացի, խնդիրների, պլանավորումն ուղեկցող գործողությունների և դրանց կազմակերպման առանձնահատկությունների իմացություն: • Ցուցաբերում է ֆինանսական և կառավարչական հաշվառման հիմունքների իմացություն: • Ցուցաբերում է սպառողների կամ սոցիալական այլ խմբերի կարիքները վեր հանելու տեսական մեթոդաբանական հիմնական մոտեցումների իմացություն: • Դրսևորում է վերահսկողության տեսական մեթոդաբանական հիմքերի և կազմակերպական գործընթացների արդյունավետության գնահատման հիմնական գործիքակազմի վերաբերյալ գիտելիք և իմացություն: • Դրսևորում է մակրո- և միկրոտնտեսագիտության հիմնական հասկացությունների, օրենքների և սկզբունքների իմացություն: • Ցուցաբերում է տնտեսության տարբեր ոլորտների և դրանց կառավարման առանձնահատկությունների, ինչպես նաև պետական կառավարման և տեղական ինքնակառավարման տարբեր մոտեցումների գիտելիք և իմացություն: • Ցուցաբերում է արժեքի ձևավորման և փոխանցման գործընթացների կառավարման սկզբունքների իմացություն: <p>4.2 Զմտություններ</p> <p>4.2.1. Գիտելիքի և իմացության կիրառում</p> <ul style="list-style-type: none"> • Կարող է գնահատել միկրո- և մակրոմիջավայրի ազդեցությունը կառավարման համակարգերի գործունեության վրա: • Կարող է մասնագիտական խնդիրների լուծման նպատակով արդյունավետ բանակցություններ վարել և մարդկանց ղեկավարել: • Կարող է մշակել կառավարման գործընթացին առնչվող տարբեր ծրագրեր և մասնակցել դրանց իրագործման միջոցառումներին: • Կարող է նախագծել կազմակերպական կառուցվածքներ, 	

իրականացնել լիազորությունների և պատասխանատվության բաշխում, ձևակերպել խնդիրներ և պատվիրակել ենթականերին:

- Կարող է իրականացնել ֆինանսական վերլուծություններ կառավարչական խնդիրների լուծման նպատակով, արդյունավետորեն պլանավորել, կազմակերպել և վերահսկել կազմակերպության ֆինանսական գործունեությունը:
- Կարող է իրականացնել սպառողների, մրցակիցների և շուկայի վերլուծություններ, արդյունավետորեն պլանավորել, կազմակերպել և վերահսկել կազմակերպության մարքեթինգային գործունեությունը:
- Կարող է ընդունել կառավարչական որոշումներ խնդիրները համակարգի մեջ դիտարկելով և համակարգային մոտեցման համապատասխան գործիքակազմ կիրառելով:
- Կարող է մշակել տարբեր մակարդակի ռազմավարություններ:
- Կարող է գնահատել և կառավարել կազմակերպության գործունեությանն առնչվող ռիսկերը և կատարել համապատասխան կանխատեսումային հաշվարկներ:

4.2.2. Հաղորդակցման, ՏՐՏ և տվյալների հետ աշխատելու կարողություններ

- Կարող է կատարել տեղեկատվության հավաքման, պահպանման և մշակման աշխատանքներ, ինչպես նաև մասնագիտական խնդիրների լուծման նպատակով օգտվել ժամանակակից տեղեկատվական տեխնոլոգիաներից:
- Կարող է իրականացնել հետազոտություններ կառավարչական գանազան խնդիրներ լուծելու նպատակով, ինչպես նաև վերլուծել դրանց արդյունքները:
- Կարող է պատրաստել զեկուլցումներ և ներկայացնել հետազոտությունների արդյունքներ:

4.2.5. Ընդհանրական, իմացական կարողություններ, (ներառյալ դատողություններ անելը)

- Ունակ է լուծելու մասնագիտական խնդիրները վերլուծության և համադրության հիման վրա:
- Տիրապետում է մաթեմատիկական և վիճակագրության մեթոդներին, ինչպես նաև մաթեմատիկական մոդելավորման եղանակներին:
- Ունակ է մասնագիտական վերլուծություններ իրականացնելիս կիրառել որակական և քանակական մեթոդներ:
- Ունակ է թիմում աշխատելու և թիմի անդամների հետ արդյունավետ համագործակցելու:
- Ունակ է օգտվելու նորմատիվ իրավական փաստաթղթերից:

4.3. Կարողություններ

4.3.1. Ինքնուրույնություն և պատասխանատվություն (ներառյալ սովորելու կարողությունները)

- Կարող է բացահայտել, հաղթահարել և լուծումներ տալ անձանոթ պայմաններում առաջացած խնդիրներին:
- Ունակ է ինքնուրույն որոշումներ ընդունելու:
- Ունակ է հաշվի առնելու կառավարչական որոշումների հետևանքները սոցիալական պատասխանատվության տեսանկյունից:
- Ունակ է տարաբնույթ և տարասեռ մշակութային միջավայրերում աշխատելու, տարբեր զարգացման և մտավոր մակարդակի տեր մարդկանց հետ համագործակցելու:

բովանդակությունը	<p>հասկացությունները</p> <p>12. Տնտեսական ռիսկեր և պորտֆելային ներդրումներ</p> <p>13. Ներդրումային պորտֆելի կառավարման հիմնական ռազմավարությունները</p> <p>14. Ներդրումային օպտիմալ պորտֆելի ձևավորում</p> <p>15. Պորտֆելային ներդրումների ժամանակ ռիսկերի կառավարման ընդհանուր սկզբունքերը</p> <p>16. Արժեթղթերի առք ու վաճառք</p> <p>17. Պորտֆելային ներդրումներում ռիսկերի ապահովագրություն</p>
Գնահատման մեթոդները և չափանիշները	Գնահատումն իրականացվում է «ՎՊՅ ուսանողների գիտելիքների ստուգման, գնահատման և հաշվառման կանոնակարգ»-ին համապատասխան: https://new.vsu.am/karg/2023/usanoxneri%20giteliqneri%20stugman.pdf
Գրականություն	Պարտադիր
	<p>Аскинадзи В.М., Максимова В.Ф., Петров В.С. Инвестиционное дело: Учебник. – М.: Маркет ДС, 2007. – 512 с.</p> <p>Бланк И.А. Инвестиционный менеджмент: Учебный курс. – Киев: Изд-во «Ника-центр», 2004. – 550 с.</p> <p>Լրացուցիչ</p> <p>Брейли Р., Майерс С. Принципы корпоративных финансов: Пер. с англ. - М.: Олимп-Бизнес, 1997. - 1120 с.</p> <p>Вейсвейллер Р. Арбитраж. Возможности и техника - операций на финансовых и товарных рынках: Пер. с англ. - М.: Церих-ПЭЛ, 1993. - 206 с.</p>

Դասընթացի թվանիշը, անվանումը	ԷԻԿ/բ-182 Կառավարում 1			
Դասընթացին հատկացվող կրեդիտը	5 կրեդիտ			
Ուսումնառության տարի / կիսամյակ	1-ին տարի, 2-րդ կիսամյակ			
Ժամերի բաշխումը	Լսարանային	70	Դասախոսություն	32
			Սեմինար	
			Լաբորատոր աշխատանք	
			Գործնական աշխատանք	38
	Ինքնուրույն	80		
	Ընդամենը	150		
Ստուգման ձևը	քննություն			
Դասընթացի նպատակները	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ձևավորել տեսական և պրակտիկ գիտելիքներ կառավարման բնագավառում, որոնք հնարավորություն կտան ճիշտ կողմնորոշվել տնտեսական հարաբերություններում ▪ կարողանալ տիրապետել անձնակազմի և արտադրության արդյունավետ կառավարման հնարքներին ▪ կարողանալ ճիշտ պատկերացնել կազմակերպության (մասնավոր և պետական) ներքին ֆունկցիոնալ կառուցվածքը, հիերարխիան և սուբորդինացիան, ▪ վերլուծել կազմակերպության ներքին և արտաքին միջավայրերի վրա ազդող գործոնների ազդեցությունները ▪ կարողանալ օպերատիվորեն արձագանքել արտաքին և ներքին մարտահրավերներին և կայացնել արդյունավետ և ադեկվատ որոշումներ կառավարման բնագավառում, 			

	<p>պատասխանատվություն կրել ընդունված որոշումների հետևանքների համար:</p>
<p>Դասընթացի վերջնարդյունքները</p>	<p>Դասընթացը ձևավորում է կրթական ծրագրի հետևյալ վերջնարդյունք(ներ)ը.</p> <p><u>Առարկայի ուսուցման արդյունքում ուսանողը պետք է դրսևորի.</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Դրսևորում է կառավարման տեսությունների, գործառնությունների և դրանց դասակարգման տարբեր մոտեցումների գիտելիք և իմացություն: <ul style="list-style-type: none"> ▪ կառավարման տեսությունների, գործառնությունների և դրանց դասակարգման տարբեր մոտեցումների վերաբերյալ գիտելիքներ: ▪ առաջնորդման, իշխանության և շահադրդման երևույթների և դրանց առնչվող տեսությունների գիտելիք և իմացություն: ▪ ռազմավարական կառավարման տեսությունների, ռազմավարական պլանավորման գործընթացի, խնդիրների, պլանավորումն ուղեկցող գործողությունների և դրանց կազմակերպման առանձնահատկությունների իմացություն: ▪ տեսական և պրակտիկ մոտեցումներ կառավարման բնագավառում, որոնք հնարավորություն կտան ճիշտ կողմնորոշվել տնտեսական հարաբերություններում ▪ անձնակազմի կառավարման և կարիերայի պլանավորման մեթոդների վերաբերյալ գիտելիք և իմացություն ▪ առավարչի սոց. պատասխանատվությունը և վարքագիծը բնորոշող առանձնահատկություններ: <p><u>Առարկայի ուսուցման արդյունքում ուսանողը պետք է կարողանա.</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ դրսևորել վերահսկողության տեսական մեթոդաբանական հիմքերի և կազմակերպական գործընթացների արդյունավետության գնահատման հիմնական գործիքակազմի վերաբերյալ գիտելիք և իմացություն: ▪ ցուցաբերել տնտեսության տարբեր ոլորտների և դրանց կառավարման առանձնահատկությունների, ինչպես նաև պետական կառավարման և տեղական ինքնակառավարման տարբեր մոտեցումների գիտելիք և իմացություն: ▪ մշակել ռազմավարական զարգացման պլաններ, դրան համապատասխան ներկայացնել մարտավարական քայլերի գրագետ ալգորիթմ ▪ կառավարել նորամուծությունների և ներդրումների կիրառումը կազմակերպությունում ▪ ճիշտ վերլուծել իրավիճակը, գնահատել նրա վրա ազդող գործոնները, կատարել եզրահանգումներ, ընդունել ռացիոնալ որոշումներ ▪ օպերատիվորեն արձագանքել կազմակերպությունում առաջացած կոնֆլիկտային իրավիճակներին ու փոփոխություններին ▪ արդյունավետ կառավարել սթրեսային իրավիճակները՝ ցուցաբերելով լիդերի վարքագծին բնորոշ կառավարման առանձնահատկություններ: <p><u>Առարկայի ուսուցման արդյունքում ուսանողը պետք է տիրապետի գիտելիքի և իմացության կիրառման .</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Կարող է մասնագիտական խնդիրների լուծման նպատակով արդյունավետ բանակցություններ վարել և մարդկանց ղեկավարել: ▪ Կարող է մշակել կառավարման գործընթացին առնչվող տարբեր ծրագրեր և մասնակցել դրանց իրագործման միջոցառումներին: ▪ Կարող է նախագծել կազմակերպական կառուցվածքներ, իրականացնել լիազորությունների և պատասխանատվության

	<p>բաշխում, ձևակերպել խնդիրներ և պատվիրակել ենթականերին:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Կարող է ընդունել կառավարչական որոշումներ խնդիրները համակարգի մեջ դիտարկելով և համակարգային մոտեցման համապատասխան գործիքակազմ կիրառելով: ▪ Կարող է մշակել տարբեր մակարդակի ռազմավարություններ: ▪ Կարող է գնահատել և կառավարել կազմակերպության գործունեությանն առնչվող ռիսկերը և կատարել համապատասխան կանխատեսումային հաշվարկներ: ▪ Կարող է ճիշտ գնահատել կազմակերպության ներքին և արտաքին միջավայրերի վրա ազդող գործոնների ազդեցությունը ▪ Կարող է իրականացնել կառավարչին բնորոշ հատկություններին՝ խմբերի կառավարման և առաջնորդման ասպարեզում:
<p>Դասընթացի բովանդակությունը</p>	<p><u>Թեմա 1 Կազմակերպության ներքին և արտաքին միջավայրը:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Կազմակերպությունը որպես սոցիոտեխնիկական համակարգ: ▪ Կազմակերպության հինգ հիմնական ենթահամակարգերը (նպատակներ, կառուցվածք, խնդիրներ, տեխնոլոգիա, մարդկային ռեսուրսներ): ▪ Կազմակերպության արտաքին միջավայրի ընդհանուր բնութագիրը: ▪ Ուղղակի ներգործության արտաքին միջավայրը: ▪ Անուղղակի ներգործության արտաքին միջավայրը: <p><u>Թեմա 2 Կառավարման գործընթացը և գործառույթները</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Կառավարման գործընթացի էությունը: ▪ Կառավարման գործառույթները և դրանց դասակարգումը: <p><u>Թեմա 3 Ռազմավարական պլանավորում:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Ռազմավարական պլանավորման էությունը և խնդիրները: ▪ Մշակվող ռազմավարության տեսակները: ▪ Կանխատեսման էությունը, մեթոդների դասակարգման հիմնական խմբերը: ▪ Ռազմավարական պլանավորման տրամաբանությունը և փուլերը: ▪ Կազմակերպության արտաքին միջավայրի իրավիճակային վերլուծության ենթակա գործառնական գոտիները: ▪ SWOT վերլուծություն, Անսոֆի մատրիցան, «Մակ Զենզի-Ջեներալ Էլեկտրիկ» պորտֆելային վերլուծության մատրիցան, Պորտերի մրցակցային ռազմավարության մատրիցան, Բոստոնի խորհրդատվական խմբի մատրիցան: ▪ Գործարարության ծրագրի էությունը, կառուցվածքը և հիմնական ցուցանիշները: <p><u>Թեմա 4 Կազմակերպում</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Կազմակերպման գործառույթի էությունը: ▪ Կառավարման կազմակերպական կառուցվածքները: ▪ Կառավարման կազմակերպական կառուցվածքի ձևավորման տարրերը: ▪ Կառավարման կազմակերպական կառուցվածքի ձևավորման տարրերը: ▪ Կառավարման կազմակերպական կառուցվածքի տեսակները: <p><u>Թեմա 5 Մոտիվացիան և դրա ձևերը</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Մոտիվացիայի էությունը: Ժամանակակից տեսությունները: ▪ Պահանջմունքների բուրգը ըստ Մասլոուի, Ջերգերգի մոտիվացիոն-հիգիենիկ տեսությունը: ▪ Մակ-Քլեյնդի, Դուգլաս Մակ-Գրեգորի տեսությունները, սպասելիքների և արդարացիության տեսությունները:

- Պորտեր-Լոուերի մոդելը: Մոտիվացիայի ձևերը:

Թեմա 6 Վերահսկողությունը որպես կառավարման գործառույթ:

- Վերահսկողության անհրաժեշտությունը կառավարման գործընթացում:
- Վերահսկողության տեսակները:
- Վերահսկողության գործընթացի հիմնական փուլերը:

Թեմա 7 Կառավարման կոմունիկացիաներ: Կառավարչական որոշումների ընդունումը և իրագործման կազմակերպումը

- Կոմունիկացիաները կառավարման համակարգում:
- Կոմունիկացիոն գործընթացը:
- Միջանձնային կոմունիկացիաներ:
- Կազմակերպական կոմունիկացիաներ:
- Գործավարության և փաստաթղթաշրջանառության կազմակերպումը:
- Կառավարչական որոշումների Եուրոյունը և դասակարգումը:
- Ռացիոնալ կառավարչական որոշումների ընդունման գործընթացի հիմնական փուլերը:
- Մոդելավորումը կառավարչական որոշումների ընդունման գործընթացում:
- Կառավարչական որոշումների իրագործման կազմակերպումը:

Թեմա 8 ՀՀ տնտեսության հանրային կառավարման համակարգը:

- Հանրային կառավարման Եուրոյունը, գործառույթները և կազմակերպումը:
- Տնտեսության կառավարման պետական մարմինների կազմը, հանրապետական կառավարման մարմինները և նրանց գործառույթները:
- Կառավարման ֆունկցիոնալ մարմինները և նրանց գործառույթները:
- Կառավարման ճյուղային մարմինները և նրանց գործառույթները:
- Տարածքային կառավարումը:
- Տեղական ինքնակառավարման համակարգը:
- Պետական կառավարման արդյունավետությունը:

Թեմա 9 Կազմակերպությունների կազմակերպատիրավական ձևերը: Խմբերի կառավարումը: Իշխանություն և առաջնորդում:

- Կազմակերպությունների կազմակերպատիրավական ձևերը:
- Առևտրային կազմակերպություններ:
- Ոչ առևտրային կազմակերպություններ: Իրավաբանական անձանց միություններ:
- Խմբերի տեսակները և կազմավորման պատճառները:
- Խմբերի կառավարման արդյունավետության բարձրացման ուղիները:
- Իշխանությունը և նրա ձևերը: Առաջնորդում:

Թեմա 10 Կոնֆլիկտների, փոփոխությունների և սթրեսների կառավարումը

- Կոնֆլիկտների Եուրոյունը և ձևերը:
- Կոնֆլիկտի պատճառները:
- Կոնֆլիկտի զարգացման փուլերը:
- Կոնֆլիկտների կառավարումը, մեթոդները:
- Փոփոխությունների կառավարումը: Սթրեսի կառավարումը:

Թեմա 11 Մարքեթինգը կառավարման համակարգում

- Մարքեթինգը որպես կառավարման հատուկ գործառույթ:
- Մարքեթինգային ռազմավարություն. Եուրոյունն ու խնդիրները:
- Մարքեթինգային գործունեության կառավարման կազմակերպական կառուցվածքը:

Թեմա 12 Արտադրության կառավարումը:

- Արտադրության կառավարման հիմունքները:

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Արտադրության օպերատիվ կառավարումը: ▪ Նորմավորում: ▪ Պաշարների կառավարումը: Որակի կառավարումը: ▪ Կառավարման արդյունավետությունը, այն բնութագրող ցուցանիշները: <p><u>Թեմա 13 Անձնակազմի կառավարումը</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Անձնակազմը, նրա կառուցվածքը և կառավարման փուլերը: ▪ Անձնակազմի հավաքագրումը, կադրերի ընտրությունը և աշխատանքի վարձատրությունը: ▪ Կադրերի պատրաստումը և վերապատրաստումը: ▪ Աշխատանքային գործունեության գնահատումը: ▪ Ղեկավար կադրերի պատրաստումը և առաջխաղացման կառավարումը: <p><u>Թեմա 14 Նորամուծությունների կառավարումը</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Նորամուծությունների ելությունը և դասակարգումը: ▪ Նորամուծական գործունեության կառավարման կազմակերպական կառուցվածքները: ▪ Նորամուծական գործունեության ֆինանսավորման աղբյուրները: <p><u>Թեմա 15 Ներդրումների կառավարումը</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Ներդրումների կառավարումը, ելությունը: ▪ Ներդրումների տեսակները: ▪ Ձեռնարկության ինվեստիցիոն գրավչությունը: ▪ Ներդրումների ֆինանսավորման աղբյուրները: <p><u>Թեմա 16 Սոցիալական կառավարում:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Սոցիալական կառավարման ելությունը, հիմնական սկզբունքները և գործառույթները: ▪ Սոցիալական կառավարման տեխնոլոգիաներ: ▪ Պետության սոցիալական քաղաքականությունը և բնակչության սոցիալական ապահովության կառավարումը: ▪ Կրթության կառավարումը: <p><u>Թեմա 17 Կազմակերպության կուլտուրան և սոցիալական պատասխանատվությունը: Կառավարում և ճարտասանություն</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Կազմակերպության կուլտուրան, դրա տարրերը և գործառույթները: ▪ ճարտասանության դերը կառավարման համակարգում: ▪ ճարտասանության խոսքի խնդիրները: ▪ ճարտասանության հիմնական բաժինները: Խոսքի կազմակերպումը: ▪ Ղեկավարի ճարտասանական վարպետությունը:
<p>Գնահատման մեթոդները և չափանիշները</p>	<p>Գնահատումն իրականացվում է «ՎՊՅ ուսանողների գիտելիքների ստուգման, գնահատման և հաշվառման կանոնակարգ»-ին համապատասխան:</p> <p>https://new.vsu.am/karg/2023/usanoxneri%20giteliqneri%20stugman.pdf</p>
<p>Գրականություն</p>	<p>Պարտադիր</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Յու. Սուվարյան «Կառավարումե , Երևան ՅՊՏՅ 2009թ 2016թ. 2. Յու. Սուվարյան «Կառավարումե Երևան ՅՊՏՅ 2016թ2009թ. 3. Վ. Եղիգարյան «Կառավարումը՝ սոցիալ հոգեբանական ասպեկտե. , Երևան 20042004թ 4. Ա. Սարգսյան « Կառավարչական վերլուծություն Ե Երևան , Տ. Մեծ, 2011թ. 2011թ. 5. Խ. Մխիթարյան « մենեջմենթե ուսումնամեթոդական ձեռնարկ, Երևան 2006թ. 6. Мескон Майкл „ Основы менеджмента,, МОСКВА Издательство «ДЕЛО 2004թ. 7. Управление предприятием,, А. В. Зюзюков, издательство „ИСТОКИ,, 2007 8. ЭКОНОМИКА И МЕНЕДЖМЕНТ НЕКОММЕРЧЕСКИХ ОРГАНИЗАЦИЙ,, УЧЕБНОЕ ПОСОБИЕ Санкт-Петербург 2003

	<p>9. Э. А. Уткин „Стратегический менеджмент.“ 2008</p> <p>10. И. Т. Балабанов „Риск менеджмента.“ 2009</p> <p>Լրացուցիչ</p> <p>1. Սամուելսոն „Միկրոտնտեսագիտություն,, Երևան, 2003թ.</p> <p>2. Ֆ. Կոտլեր „Մենեջմենթ, մարքետինգ,, Երևան , 2008թ.</p>
--	---

Դասընթացի թվանիշը, անվանումը	ԷԻԿ/Բ-183 Կառավարում 2			
Դասընթացին հատկացվող կրեդիտը	4 կրեդիտ			
Ուսումնառության տարի / կիսամյակ	2-րդ տարի, 1-ին կիսամյակ			
Ժամերի բաշխումը	Լսարանային	56	Դասախոսություն	28
			Սեմինար	
			Լաբորատոր աշխատանք	
			Գործնական աշխատանք	28
	Ինքնուրույն	64		
	Ընդամենը	120		
Ստուգման ձևը	քննություն			
Դասընթացի նպատակները	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ձևավորել տեսական և պրակտիկ գիտելիքներ կառավարման բնագավառում, որոնք հնարավորություն կտան ճիշտ կողմնորոշվել տնտեսական հարաբերություններում ▪ կարողանալ տիրապետել անձնակազմի և արտադրության արդյունավետ կառավարման հնարքներին ▪ կարողանալ ճիշտ պատկերացնել կազմակերպության (մասնավոր և պետական) ներքին ֆունկցիոնալ կառուցվածքը, հիերարխիան և սուբորդինացիան, ▪ վերլուծել կազմակերպության ներքին և արտաքին միջավայրերի վրա ազդող գործոնների ազդեցությունները ▪ կարողանալ օպերատիվորեն արձագանքել արտաքին և ներքին մարտահրավերներին և կայացնել արդյունավետ և ադեկվատ որոշումներ կառավարման բնագավառում, պատասխանատվություն կրել ընդունված որոշումների հետևանքների համար: 			
Դասընթացի վերջնարդյունքները	<p>Դասընթացը ձևավորում է կրթական ծրագրի հետևյալ վերջնարդյունք(ներ)ը.</p> <p><u>Առարկայի ուսուցման արդյունքում ուսանողը պետք է դրսևորի.</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Դրսևորում է կառավարման տեսությունների, գործառնությունների և դրանց դասակարգման տարբեր մոտեցումների գիտելիք և իմացություն: ▪ կառավարման տեսությունների, գործառնությունների և դրանց դասակարգման տարբեր մոտեցումների վերաբերյալ գիտելիքներ: ▪ առաջնորդման, իշխանության և շահադրդման երևույթների և դրանց առնչվող տեսությունների գիտելիք և իմացություն: ▪ ռազմավարական կառավարման տեսությունների, ռազմավարական պլանավորման գործընթացի, խնդիրների, պլանավորումն ուղեկցող գործողությունների և դրանց կազմակերպման առանձնահատկությունների իմացություն: ▪ տեսական և պրակտիկ մոտեցումներ կառավարման բնագավառում, որոնք հնարավորություն կտան ճիշտ կողմնորոշվել տնտեսական հարաբերություններում ▪ անձնակազմի կառավարման և կարիերայի պլանավորման մեթոդների վերաբերյալ գիտելիք և իմացություն ▪ առավարչի սոց. պատասխանատվությունը և վարքագիծը 			

	<p>բնորոշող առանձնահատկություններ:</p> <p><u>Առարկայի ուսուցման արդյունքում ուսանողը պետք է կարողանա.</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ դրսևորել վերահսկողության տեսական մեթոդաբանական հիմքերի և կազմակերպական գործընթացների արդյունավետության գնահատման հիմնական գործիքակազմի վերաբերյալ գիտելիք և իմացություն: ▪ ցուցաբերել տնտեսության տարբեր ոլորտների և դրանց կառավարման առանձնահատկությունների, ինչպես նաև պետական կառավարման և տեղական ինքնակառավարման տարբեր մոտեցումների գիտելիք և իմացություն: ▪ մշակել ռազմավարական զարգացման պլաններ, դրան համապատասխան ներկայացնել մարտավարական քայլերի գրագետ ալգորիթմ ▪ կառավարել նորամուծությունների և ներդրումների կիրառումը կազմակերպությունում ▪ ճիշտ վերլուծել իրավիճակը, գնահատել նրա վրա ազդող գործոնները, կատարել եզրահանգումներ, ընդունել ռացիոնալ որոշումներ ▪ օպերատիվորեն արձագանքել կազմակերպությունում առաջացած կոնֆլիկտային իրավիճակներին ու փոփոխություններին ▪ արդյունավետ կառավարել սթրեսային իրավիճակները՝ ցուցաբերելով լիդերի վարքագծին բնորոշ կառավարման առանձնահատկություններ: <p><u>Առարկայի ուսուցման արդյունքում ուսանողը պետք է տիրապետի գիտելիքի և իմացության կիրառման .</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Կարող է մասնագիտական խնդիրների լուծման նպատակով արդյունավետ բանակցություններ վարել և մարդկանց ղեկավարել: ▪ Կարող է մշակել կառավարման գործընթացին առնչվող տարբեր ծրագրեր և մասնակցել դրանց իրագործման միջոցառումներին: ▪ Կարող է նախագծել կազմակերպական կառուցվածքներ, իրականացնել լիազորությունների և պատասխանատվության բաշխում, ձևակերպել խնդիրներ և պատվիրակել ենթականերին: ▪ Կարող է ընդունել կառավարչական որոշումներ խնդիրները համակարգի մեջ դիտարկելով և համակարգային մոտեցման համապատասխան գործիքակազմ կիրառելով: ▪ Կարող է մշակել տարբեր մակարդակի ռազմավարություններ: ▪ Կարող է գնահատել և կառավարել կազմակերպության գործունեությանն առնչվող ռիսկերը և կատարել համապատասխան կանխատեսումային հաշվարկներ: ▪ Կարող է ճիշտ գնահատել կազմակերպության ներքին և արտաքին միջավայրերի վրա ազդող գործոնների ազդեցությունը ▪ Կարող է իրականացնել կառավարչին բնորոշ հատկություններին՝ խմբերի կառավարման և առաջնորդման ասպարեզում:
<p>Դասընթացի բովանդակությունը</p>	<p><u>Թեմա 1. Կազմակերպության ներքին և արտաքին միջավայրը:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Կազմակերպությունը որպես սոցիոտեխնիկական համակարգ: ▪ Կազմակերպության հինգ հիմնական ենթահամակարգերը (նպատակներ, կառուցվածք, խնդիրներ, տեխնոլոգիա, մարդկային ռեսուրսներ): ▪ Կազմակերպության արտաքին միջավայրի ընդհանուր

բնութագիրը:

- Ուղղակի ներգործության արտաքին միջավայրը:
- Անուղղակի ներգործության արտաքին միջավայրը:

Թեմա 2 Կառավարման գործընթացը և գործառույթները

- Կառավարման գործընթացի Էությունը:
- Կառավարման գործառույթները և դրանց դասակարգումը:

Թեմա 3 Ռազմավարական պլանավորում:

- Ռազմավարական պլանավորման Էությունը և խնդիրները:
- Մշակվող ռազմավարության տեսակները:
- Կանխատեսման Էությունը, մեթոդների դասակարգման հիմնական խմբերը:
- Ռազմավարական պլանավորման տրամաբանությունը և փուլերը:
- Կազմակերպության արտաքին միջավայրի իրավիճակային վերլուծության ենթակա գործառական գոտիները:
- SWOT վերլուծություն, Անսոֆի մատրիցան, «Մակ Քենգի-Ջեներալ Էլեկտրիկ» պորտֆելային վերլուծության մատրիցան, Պորտերի մրցակցային ռազմավարության մատրիցան, Բոստոնի խորհրդատվական խմբի մատրիցան:
- Գործարարության ծրագրի Էությունը, կառուցվածքը և հիմնական ցուցանիշները:

Թեմա 4 Կազմակերպում

- Կազմակերպման գործառույթի Էությունը:
- Կառավարման կազմակերպական կառուցվածքները:
- Կառավարման կազմակերպական կառուցվածքի ձևավորման տարրերը:
- Կառավարման կազմակերպական կառուցվածքի ձևավորման տարրերը:
- Կառավարման կազմակերպական կառուցվածքի տեսակները:

Թեմա 5 Մոտիվացիան և դրա ձևերը

- Մոտիվացիայի Էությունը: Ժամանակակից տեսությունները:
- Պահանջմունքների բուրգը ըստ Մասլոուի, Ջեյմս Գրեգորի մոտիվացիոն-հիգիենիկ տեսությունը:
- Մակ-Քլեյանդի, Դուգլաս Մակ-Գրեգորի տեսությունները, սպասելիքների և արդարացիության տեսությունները:
- Պորտեր-Լոուերի մոդելը: Մոտիվացիայի ձևերը:

Թեմա 6 Վերահսկողությունը որպես կառավարման գործառույթ:

- Վերահսկողության անհրաժեշտությունը կառավարման գործընթացում:
- Վերահսկողության տեսակները:
- Վերահսկողության գործընթացի հիմնական փուլերը:

Թեմա 7 Կառավարման կոմունիկացիաներ: Կառավարչական որոշումների ընդունումը և իրագործման կազմակերպումը

- Կոմունիկացիաները կառավարման համակարգում:
- Կոմունիկացիոն գործընթացը:
- Միջանձնային կոմունիկացիաներ:
- Կազմակերպական կոմունիկացիաներ:
- Գործավարության և փաստաթղթաշրջանառության կազմակերպումը:
- Կառավարչական որոշումների Էությունը և դասակարգումը:
- Ռացիոնալ կառավարչական որոշումների ընդունման գործընթացի հիմնական փուլերը:
- Մոդելավորումը կառավարչական որոշումների ընդունման գործընթացում:
- Կառավարչական որոշումների իրագործման կազմակերպումը:

Թեմա 8 *ՀՀ տնտեսության հանրային կառավարման համակարգը:*

- Հանրային կառավարման եռությունը, գործառույթները և կազմակերպումը:
- Տնտեսության կառավարման պետական մարմինների կազմը, հանրապետական կառավարման մարմինները և նրանց գործառույթները:
- Կառավարման ֆունկցիոնալ մարմինները և նրանց գործառույթները:
- Կառավարման ճյուղային մարմինները և նրանց գործառույթները:
- Տարածքային կառավարումը:
- Տեղական ինքնակառավարման համակարգը:
- Պետական կառավարման արդյունավետությունը:

Թեմա 9 *Կազմակերպությունների կազմակերպահրավական ձևերը: Խմբերի կառավարումը: Իշխանություն և առաջնորդում:*

- Կազմակերպությունների կազմակերպահրավական ձևերը:
- Առևտրային կազմակերպություններ:
- Ոչ առևտրային կազմակերպություններ: Իրավաբանական անձանց միություններ:
- Խմբերի տեսակները և կազմավորման պատճառները:
- Խմբերի կառավարման արդյունավետության բարձրացման ուղիները:
- Իշխանությունը և նրա ձևերը: Առաջնորդում:

Թեմա 10 *Կոնֆլիկտների, փոփոխությունների և սթրեսների կառավարումը*

- Կոնֆլիկտների եռությունը և ձևերը:
- Կոնֆլիկտի պատճառները:
- Կոնֆլիկտի զարգացման փուլերը:
- Կոնֆլիկտների կառավարումը, մեթոդները:
- Փոփոխությունների կառավարումը: Սթրեսի կառավարումը:

Թեմա 11 *Մարքեթինգը կառավարման համակարգում*

- Մարքեթինգը որպես կառավարման հատուկ գործառույթ:
- Մարքեթինգային ռազմավարություն. եռությունն ու խնդիրները:
- Մարքեթինգային գործունեության կառավարման կազմակերպական կառուցվածքը:

Թեմա 12 *Արտադրության կառավարումը:*

- Արտադրության կառավարման հիմունքները:
- Արտադրության օպերատիվ կառավարումը:
- Նորմավորում:
- Պաշարների կառավարումը: Որակի կառավարումը:
- Կառավարման արդյունավետությունը, այն բնութագրող ցուցանիշները:

Թեմա 13 *Անձնակազմի կառավարումը*

- Անձնակազմը, նրա կառուցվածքը և կառավարման փուլերը:
- Անձնակազմի հավաքագրումը, կադրերի ընտրությունը և աշխատանքի վարձատրությունը:
- Կադրերի պատրաստումը և վերապատրաստումը:
- Աշխատանքային գործունեության գնահատումը:
- Դեկավար կադրերի պատրաստումը և առաջխաղացման կառավարումը:

Թեմա 14 *Նորամուծությունների կառավարումը*

- Նորամուծությունների եռությունը և դասակարգումը:
- Նորամուծական գործունեության կառավարման կազմակերպական կառուցվածքները:
- Նորամուծական գործունեության ֆինանսավորման աղբյուրները:

	<p><u>Թեմա 15 Ներդրումների կառավարումը</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Ներդրումների կառավարումը, Էուբյունը: ▪ Ներդրումների տեսակները: ▪ Ձեռնարկության ինվեստիցիոն գրավչությունը: ▪ Ներդրումների ֆինանսավորման աղբյուրները: <p><u>Թեմա 16 Սոցիալական կառավարում:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Սոցիալական կառավարման Էուբյունը, հիմնական սկզբունքները և գործառույթները: ▪ Սոցիալական կառավարման տեխնոլոգիաներ: ▪ Պետության սոցիալական քաղաքականությունը և բնակչության սոցիալական ապահովության կառավարումը: ▪ Կրթության կառավարումը: <p><u>Թեմա 17 Կազմակերպության կոլտուրան և սոցիալական պատասխանատվությունը: Կառավարում և ճարտասանություն</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Կազմակերպության կոլտուրան, դրա տարրերը և գործառույթները: ▪ ճարտասանության դերը կառավարման համակարգում: ▪ ճարտասանության խոսքի խնդիրները: ▪ ճարտասանության հիմնական բաժինները: Խոսքի կազմակերպումը: ▪ Ղեկավարի ճարտասանական վարպետությունը:
<p>Գնահատման մեթոդները և չափանիշները</p>	<p>Գնահատումն իրականացվում է «ՎՊՅ ուսանողների գիտելիքների ստուգման, գնահատման և հաշվառման կանոնակարգ»-ին համապատասխան: https://new.vsu.am/karg/2023/usanoxneri%20giteliqneri%20stugman.pdf</p>
<p>Գրականություն</p>	<p>Պարտադիր</p> <ol style="list-style-type: none"> 11. Յու. Սուվարյան «Կառավարում , Երևան ՉՊՏՅ 2009թ 2016թ. 12. Յու. Սուվարյան «Կառավարում Երևան ՉՊՏՅ 2016թ2009թ. 13. Վ. Եղիզարյան «Կառավարում^ա սոցիալ հոգեբանական ասպեկտե. , Երևան 20042004թ 14. Ա. Սարգսյան « Կառավարչական վերլուծություն Ե Երևան , Տ. Մեծ, 2011թ. 2011թ. 15. Խ. Մխիթարյան « մենեջմենթե ուսումնամեթոդական ձեռնարկ, Երևան 2006թ. 16. Мескон Майкл ,, Основы менеджмента,, МОСКВА Издательство «ДЕЛО 2004թ. 17. Управление предприятием,, А. В. Зюзюков, издательство ,,ИСТОКИ,, 2007 18. ЭКОНОМИКА И МЕНЕДЖМЕНТ НЕКОММЕРЧЕСКИХ ОРГАНИЗАЦИЙ,, УЧЕБНОЕ ПОСОБИЕ Санкт-Петербург 2003 19. Э. А. Уткин ,,Стратегический менеджмент. " 2008 20. И. Т. Балабанов ,,Риск менеджмента. " 2009 <p>Լրացուցիչ</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. Սամուելսոնով ,,Միկրոտնտեսագիտություն,, Երևան, 2003թ. 4. Ֆ. Կոտլեր ,, Մենեջմենթ, մարքետինգ,, Երևան , 2008թ.

<p>Դասընթացի թվանիշը, անվանումը</p>	<p>ԷԻԿ/բ-002-Մասնագիտության ներածություն</p>								
<p>Դասընթացին հատկացվող կրեդիտը</p>	<p>5 կրեդիտ</p>								
<p>Ուսումնառության տարի / կիսամյակ</p>	<p>1-ին տարի, 1-ին կիսամյակ</p>								
<p>Ժամերի բաշխումը</p>	<p>Լսարանային</p>	<p>70</p>	<table border="1"> <tr> <td data-bbox="983 2092 1434 2130"> <p>Դասախոսություն</p> </td> <td data-bbox="1434 2092 1540 2130"> <p>32</p> </td> </tr> <tr> <td data-bbox="983 2130 1434 2168"> <p>Սեմինար</p> </td> <td data-bbox="1434 2130 1540 2168"> <p>38</p> </td> </tr> <tr> <td data-bbox="983 2168 1434 2199"> <p>Լաբորատոր աշխատանք</p> </td> <td data-bbox="1434 2168 1540 2199"> </td> </tr> </table>	<p>Դասախոսություն</p>	<p>32</p>	<p>Սեմինար</p>	<p>38</p>	<p>Լաբորատոր աշխատանք</p>	
<p>Դասախոսություն</p>	<p>32</p>								
<p>Սեմինար</p>	<p>38</p>								
<p>Լաբորատոր աշխատանք</p>									

			Գործնական աշխատանք
	Ինքնուրույն	80	
	Ընդամենը	150	
Ստուգման ձևը	քննություն		
Դասընթացի նպատակը	<p>«Մասնագիտության ներածությունն առարկայի դասավանդումը նպատակ է հետապնդում ներկայացնել կառավարման ժամանակակից տեսությունը զարգացման պատմական ընթացքի մեջ, բացահայտել տնտեսավարման հանգուցային հիմնախնդիրները:</p> <p>«Մասնագիտության ներածությունն դասընթացը ներառում է կառավարման տեսության զարգացման ուղղությունները և դասական դպրոցները, կառավարման տեսության դասական դպրոցները, մարդկային հարաբերությունների և վարքաբանական գիտությունների դպրոցը, կառավարման մեթոդները, մարդկային գործունը կառավարման համակարգում, կառավարման հիմնական գործառույթները:</p>		
Դասընթացի վերջնարդյունքները	<p>Դասընթացը ձևավորում է կրթական ծրագրի հետևյալ վերջնարդյունք(ներ)ը.</p> <p><i>Գիտելիք</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Կառավարման էությունը և խնդիրները</i> • <i>Կառավարման տեսության դասական դպրոցները</i> • <i>Մարդկային գործունի դերը կառավարման համակարգում</i> • <i>Կառավարման հիմնական գործառույթները</i> <p><i>Չմտություն</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • կառավարման հիմունքներին, էությանը, բովանդակությանը, արդիականությանը • կառավարման հիմնական գործառույթներին բովանդակությանը • կառավարման տեսության դասական դպրոցների ներկայացուցիչների գաղափարները • կառավարման հիմնական գործառույթներին <p><i>Կարողունակություն</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • ճիշտ կողմնորոշվել և գնահատել կառավարման պատմական զարգացումները • հասկանալ կառավարման էությունը և խնդիրները • հասկանալ կառավարման տեսության դասական դպրոցների ներկայացուցիչների գաղափարները և դրանց կիրառումը կառավարման գործընթացում • գնահատել մարդկային գործունի դերը կառավարման համակարգում • տիրապետել կառավարման հիմնական գործառույթներին 		
Դասընթացի բովանդակությունը	<p><u>Թեմա 1 Կառավարման էությունը և խնդիրները</u> Կառավարման տեսության զարգացման ուղղությունները և դասական դպրոցները: Էմերսոն: Ֆորդ: Ֆայոլ: Այլ խոշորագույն ներկայացուցիչների տեսակետները: Կառավարման արտասահմանյան փորձը:</p> <p><u>Թեմա 2 Կառավարման տեսության դասական դպրոցները</u> Կառավարչական մտքի զարգացումը, կառավարման առաջին դասական դպրոցը, կառավարման գիտության ձևավորման հիմնական տնտեսական նախադրյալները : Թեյլորի, Ռոբինսոն Թաունի, Յենրի Գրանտի, Ջարինգտոն Էմերսոնի, Ֆրենկ և Լիլիան Ջիլ Բրետների, Յենրի Ֆորդի հիմնական աշխատությունները և գաղափարները , գիտական կառավարման հիմնադրույթները:</p> <p><u>Թեմա 3 Մարդկային հարաբերությունների և վարքաբանական գիտությունների դպրոցը:</u> Մերի Ֆոլետի հայացքները և դրանց ազդեցությունը</p>		

	<p>վարքաբանական գիտությունների զարգացման վրա: «Մարդկային հարաբերությունների և դպրոցի ներկայացուցիչների ուսումնասիրության առարկան, խնդիրները, նպատակը:</p> <p><u>Թեմա 4 Կառավարման մեթոդները:</u> Կառավարման մեթոդների էությունն ու դասակարգումը: Կառավարման տնտեսական, վարչակազմակերպական, սոցիալ-հոգեբանական մեթոդները:</p> <p><u>Թեմա 5 Մարդկային գործընդ կառավարման համակարգում:</u> Ղեկավարի դերը կառավարման համակարգում կիրառվող ոչ նյութական խթանները:</p> <p><u>Թեմա 6 Կառավարման հիմնական գործառույթները:</u> Ռազմավարական պլանավորման էությունը և խնդիրները: Կազակերպման գործառույթի էությունը: Մոտիվացիայի էությունը: Ժամանակակից տեսությունները: Վերահսկողության անհրաժեշտությունը կառավարման գործընթացում: Վերահսկողության տեսակները: Վերահսկողության գործընթացի հիմնական փուլերը:</p>
Գնահատման մեթոդները և չափանիշները	<p>Գնահատումն իրականացվում է «ՎՊՅ ուսանողների գիտելիքների ստուգման, գնահատման և հաշվառման կանոնակարգ»-ին համապատասխան: https://new.vsu.am/karg/2023/usanoxneri%20gitelqneri%20stugman.pdf</p>
Գրականություն	<p>Պարտադիր-</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. . "Основы логистики" Миротин Л. Б., Сергеев В. И., Москва 2. 'Логистика" Аникин Б.А., Федоров Л.С., Москва 2000 3. . "Логистика и маркетинг" Чеботаев А.А., Чеботаев Д.А., Москва 4. 4. "UN Convention on International Sales Contracts" 5. В. Ардашев, В. Канашевский "Применение ИНКОТЕРМС при 6. заключении и исполнении внешнеторговых контрактов" 7. 'INCOTERMS 2000" 8. www.logistpro.ru 9. Логистика" Неруш Ю. М., М.: Юнити-Дана, 200 10. "Contemporary Logistics" Johnson, James S., M.; Williams 2002 11. "Транспортная логистика" Миротин Л. Б. и др. Москва-Омск <p>Լրացուցիչ-</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. «Ֆինանսներ և Էկոնոմիկա-Արխիվ #3 (129) / մարտ 2011 Երևան 2. Белокрылова О.С., Теория переходной экономики, М., 1993. 3. Кирцнер И., Конкуренция и предпринимательство, М., 2001.

Դասընթացի թվանիշը, անվանումը	ԷԻԿ/Բ-016-Յակաճգնաժամային կառավարում								
Դասընթացին հատկացվող կրեդիտը	4 կրեդիտ								
Ուսումնառության տարի / կիսամյակ	4-րդ տարի, 2-րդ կիսամյակ								
Ժամերի բաշխումը	Լսարանային	56	<table border="1"> <tr> <td data-bbox="999 2074 1434 2107">Դասախոսություն</td> <td data-bbox="1434 2074 1540 2107">28</td> </tr> <tr> <td data-bbox="999 2107 1434 2141">Սեմինար</td> <td data-bbox="1434 2107 1540 2141"></td> </tr> <tr> <td data-bbox="999 2141 1434 2177">Լաբորատոր աշխատանք</td> <td data-bbox="1434 2141 1540 2177"></td> </tr> </table>	Դասախոսություն	28	Սեմինար		Լաբորատոր աշխատանք	
Դասախոսություն	28								
Սեմինար									
Լաբորատոր աշխատանք									

		Գործնական աշխատանք	28
	Ինքնուրույն	64	
	Ընդամենը	120	
Ստուգման ձևը	Քննություն		
Դասընթացի նպատակը	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Յուրացնելով այլ պետությունների հակաճգնաժամային կառավարման առանձնահատկությունները, կարողանան իրականացնել տնտեսության առողջացման ուղղությամբ համապատասխան միջոցառումներ, ✓ Հակաճգնաժամային կառավարման վերաբերյալ տեսական գիտելիքներն ու ունակությունները կարողանան կիրառել պրակտիկ գործունեության մեջ, հանձնարարված գրականության հիման վրա կարողանան իրականացնել պրակտիկ վերլուծական աշխատանքներ 		
Դասընթացի վերջնարդյունքները	<p>Դասընթացը ձևավորում է կրթական ծրագրի հետևյալ վերջնարդյունք(ներ)ը.</p> <p><i>Գիտելիք</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ հակաճգնաժամային կառավարման, աշխատանքի արտադրողականության և արդյունավետության բարձրացման ուղիների ▪ տնտեսության ռացիոնալ կառավարման ուղղությունների համալիր ուսումնասիրության, ▪ հակաճգնաժամային կառավարման միջոցառումների պլանավորման, ▪ արտադրական ծախսերի կրճատմանը ուղղված միջոցառումների կազմակերպման, ▪ ռիսկերի գնահատման, • հակաճգնաժամային կառավարման քաղաքականության մշակման վերաբերյալ <p><i>Հմտություն</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ հակաճգնաժամային կառավարման արդի հիմնախնդիրները ▪ հակաճգնաժամային միջոցառումների բնույթը և բնորոշ գծերը ▪ կարճաժամկետ և երկարաժամկետ ծրագրերի մշակման ընթացակարգին • տնտեսագիտորեն հիմնավորված լուծումներ առաջարկի ճգնաժամային արդի հիմնախնդիրների վերաբերյալ: <p><i>Կարողունակություն</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ վերլուծել համաշխարհային ֆինանսատնտեսական ճգնաժամի առաջացման պատճառները, ▪ կարողանա քննարկել երկրների կառավարությունների կողմից իրականացված հակաճգնաժամային միջոցառումները և նշել դրանց տարբերակիչ առանձնահատկությունները ▪ կարողանա ներկայացնել ՀՀ-ում իրականացվող հակաճգնաժամային միջոցառումների ռազմավարությունը ▪ կարողանա բացատրել ճգնաժամերի կառավարման արդյունավետության բարձրացման գերակա ուղղությունները ՀՀ-ում • կարողանա կողմնորոշվել ճգնաժամային իրավիճակներում տնտեսության կայունացման գործընթացների ալգորիթմում, կատարի ինքնուրույն և ճիշտ եզրահանգումներ: 		
Դասընթացի բովանդակությունը	<p><u>Թեմա 1 Ֆինանսատնտեսական ճգնաժամի առաջացման պատճառները և առանձնահատկությունները</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Ֆինանսատնտեսական ճգնաժամի առաջացման պատճառները ԱՄՆ-ում ▪ Ֆինանսատնտեսական ճգնաժամի առաջացման պատճառները ՀՀ-ում ▪ Ֆինանսատնտեսական ճգնաժամի 		

	<p style="text-align: center;">առանձնահատկությունները:</p> <p><u>Թեմա 2 Ֆինանսատնտեսական ճգնաժամի բացասական դրսևորումները</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Ֆինանսատնտեսական ճգնաժամի բացասական հետևանքները ԱՄՆ-ում և այլ երկրներում ▪ Ֆինանսատնտեսական ճգնաժամի բացասական հետևանքները ՅՋ-ում ▪ Ֆինանսատնտեսական ճգնաժամը և ազգային տնտեսության մարտահրավերները <p><u>Թեմա 3 Արտերկրյա կառավարությունների հակաճգնաժամային միջոցառումները և դրանց դասերը</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Արտերկրյա կառավարությունների հակաճգնաժամային միջոցառումները, դրանց բնույթն ու բնորոշ գծերը ▪ Մակրոտնտեսական հիմնական ցուցանիշների փոփոխության միտումները: <p><u>Թեմա 4 ՅՋ կառավարության հակաճգնաժամային միջոցառումները</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ ՅՋ կառավարությունների հակաճգնաժամային միջոցառումները, դրանց բնույթն ու բնորոշ գծերը ▪ ՅՋ մակրոտնտեսական հիմնական ցուցանիշների փոփոխության միտումները: <p><u>Թեմա 5 ՅՋ կառավարության հակաճգնաժամային միջոցառումների արդյունավետության բարձրացման ուղիները</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ ՅՋ հակաճգնաժամային միջոցառումների արդյունավետությունը միջազգային գնահատումների համատեքստում ▪ ՅՋ հակաճգնաժամային միջոցառումների արդյունավետության բարձրացման ուղիները:
<p>Գնահատման մեթոդները և չափանիշները</p>	<p>Գնահատումն իրականացվում է «ՎՊՅ ուսանողների գիտելիքների ստուգման, գնահատման և հաշվառման կանոնակարգ»-ին համապատասխան: https://new.vsu.am/karg/2023/usanoxneri%20giteliqneri%20stugman.pdf</p>
<p>Գրականություն</p>	<p>Պարտադիր-</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ՅՋ կառավարության հակաճգնաժամային միջոցառումների ամփոփ հաշվետվություն, Լոյտմբեր, 2009թ. 2. Ազգերը անցումային փուլում 2009թ. Համաշխարհային տնտեսական համաժողով, Ժնև 2009թ. 3. Հայաստանի վիճակագրական տարեգիրք 2009, ՅՋ ԱՎԾ, Երևան 2009թ. 4. ՅՋ սոցիալ-տնտեսական վիճակը 2009թ. հունվար-մայիս 2009թ. 5. Հայաստանի ֆինանսների վիճակագրությունն ժողովածու, ՅՋ ԱՎԾ, Երևան 2008թ. 6. Գլոբալ ֆինանսական ճգնաժամը և դրա հնարավոր ազդեցությունը ՅՋ տնտեսության վրա, Երևան ՅՋ ԳԱԱ «Գիտությունն հրատ. 2010թ. 7. Հարությունյան Վ. Լ. Համաշխարհային ֆինանսատնտեսական ճգնաժամ. ժառանգներ, հակաճգնաժամային միջոցառումներ և դասեր, Երևան ՅՋ ԳԱԱ «Գիտությունն հրատ. 2010թ. 8. Հարությունյան Վ. Լ. Ֆինանսատնտեսական ճգնաժամի առաջացման պատճառները ԱՄՆ-ում և ՅՋ-ում, Երևան ՅՋ ԳԱԱ «Գիտությունն հրատ. 2010թ. 9. Հարությունյան Վ. Լ. , Խաչատրյան Վ. Ծ. «ճգնաժամ. մակրոտնտեսական վիճակը աշխարհում և ՅՋ-ում, Երևան ՅՋ ԳԱԱ «Գիտությունն հրատ. 2010թ. 10. Հայրապետյան Ա. ճգնաժամի տնտեսական հետևանքները և հաղթահարման քայլերը Հայաստան, ֆինանսներ և Էկոնոմիկա 4-5 ապրիլ մայիս 2010թ.

	<p>Լրացուցիչ-</p> <ol style="list-style-type: none"> Չայրապետյան Ա. Չայաստանի տնտեսության դիվերսիֆիկացումը տնտեսական ճգնաժամի հաղթահարման հիմնական ուղղությունն է Չայաստան, ֆինանսներ և Էկոնոմիկա 4-5 ապրիլ մայիս 2010թ. Սարգսյան Տ. «Ամենախելամիտը հավասարակշռված վարքագիծն է, Չայաստան, ֆինանսներ և Էկոնոմիկա 7-8 հուլիս-օգոստոս Չպանցիկ անդրադարձ գլոբալ ճգնաժամի պատմությանը « Առավոտ օրաթերթի նյութեր 2008թ
--	---

Դասընթացի թվանիշը, անվանումը	ԷԻԿ/Բ-025 -Կարիերայի կառավարում			
Դասընթացին հատկացվող կրեդիտը	3 կրեդիտ			
Ուսումնառության տարի / կիսամյակ	4-րդ տարի, 1-ին կիսամյակ			
Ժամերի բաշխումը	Լսարանային	42	Դասախոսություն	18
			Սեմինար	24
			Լաբորատոր աշխատանք	
			Գործնական աշխատանք	
	Ինքնուրույն	48		
	Ընդամենը	90		
Ստուգման ձևը	Ստուգարք			
Դասընթացի նպատակը	Կարիերայի կառավարում դասընթացի հիմնական նպատակն է ուսանողներին սովորեցնել աշխատանք փնտրելու և գտնելու հմտություններին, ռեզյումեի կազմման ձևերին, տարբեր ոլորտներում տարբեր տեսակի ռեզյումեների, մոտիվացիոն նամակների, ուղեկցող նամակների ներկայացմանը, ինքնաներկայացման և ինքնադրսևորման հմտությունների տիրապետմանը, հարցազրույցների ժամանակ հստակ և ճիշտ պատասխանների պատրաստ լինելուն, սթրեսային իրավիճակների և կոնֆլիկտների հեշտ և արդյունավետ հաղթահարմանը, ինչպես նաև աշխատանքի վայրում հետագա զարգացումների և առաջխաղացումների հմտությունների տիրապետմանը:			
Դասընթացի վերջնարդյունքները	<p>Դասընթացը ձևավորում է կրթական ծրագրի հետևյալ վերջնարդյունք(ներ)ը.</p> <p><i>Գիտելիք</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Ինքնաներկայացման, ռեզյումեի, մոտիվացիոն և ուղեկցող նամակների պատրաստման, - Հարցազրույցի բարեհաջող անցման, - Աշխատանք գտնելու մասին: <p><i>Չմտություն</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Կարիերայի կառավարման մեթոդներին և հմտություններին: <p><i>Կարողունակություն</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Ձեռքբերած գիտելիքները կիրառել պրակտիկայում, 			
Դասընթացի բովանդակությունը	<p><u>ԹԵՄԱ 1 «Կարիերայի կառավարումն առարկայի ներածություն</u></p> <ol style="list-style-type: none"> Կարիերայի կառավարման էությունը Կարիերայի կառավարման սկզբունքները և գործառույթները <p><u>ԹԵՄԱ 2 Կարիերայի զարգացման ռազմավարություն</u></p> <ol style="list-style-type: none"> Կարիերայի զարգացման ռազմավարությունը Կարիերայի զարգացման ռազմավարություն ծրագրի <p><u>ԹԵՄԱ 3 Հաջողակ կարիերա, կառուցման քայլերը</u></p>			

	<p>4. Կարիերայի կառուցման չորս կարևորագույն քայլերը ա/ Քայլ առաջին՝ փնտրում բ/ Քայլ երկրորդ՝ պատկերացում գ/ Քայլ երրորդ՝ հասկացում դ/ Քայլ չորրորդ՝ հետևողականություն</p> <p><u>ԹԵՄԱ 4 Ռեզյումե, մոտիվացիոն և ուղեկցող նամակներ</u></p> <p>4. Ռեզյումեի կազմումը, տեսակները 5. Մոտիվացիոն նամակի նպատակը, կազմումը 6. Ուղեկցող նամակի նպատակը, կազմումը</p> <p><u>ԹԵՄԱ 5 Հարցազրույց</u></p> <p>5. Հարցազրույցի ժամանակ տրվող հիմնական հարցերը 6. Սթրեսային հարցազրույցներ 7. Ինչ հարցնել գործատուին 8. Հոգեբանական պատրաստում 9. Հարցազրույց օտար լեզվով</p> <p><u>ԹԵՄԱ 6 Կարիերայի աճ և զարգացում</u></p> <p>5. Ինչպես հաջողակ կարիերա կառուցել 6. Ինչպես վերահսկել կարիերայի զարգացումը</p> <p><u>ԹԵՄԱ 7 Ինքնավստահություն և բարձր աշխատավարձ</u></p> <p>4. Ինքնավստահությունը որպես կարևոր գործոն կարիերայի կառավարման գործում 5. Ինքնավստահության կիրառումը կարիերայի զարգացման մեջ 6. Ինչպես հասնել բարձր աշխատավարձի</p> <p><u>ԹԵՄԱ 8. Ղեկավար օղակի կարիերայի կառավարում և սեփական բիզնեսի հիմնում</u></p> <p>5. Ղեկավար օղակի կարիերայի կառավարում 6. Սեփական բիզնես սկսելու գաղափարների ծագումը և կիրառումը</p>
<p>Գնահատման մեթոդները և չափանիշները</p>	<p>Գնահատումն իրականացվում է «ՎՊՀ ուսանողների գիտելիքների ստուգման, գնահատման և հաշվառման կանոնակարգ»-ին համապատասխան: https://new.vsu.am/karg/2023/usanoxneri%20gitelinqneri%20stugman.pdf</p>
<p>Գրականություն</p>	<p>Պարտադիր-</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Е. Г. Молл «Управление карьерой менеджера» Москва2012 2. М. Вишнякова «Развитие карьеры» Статья из журнала PM Team Москва2006 3. Heinz Wehrich «Strategic career management»2013 4. Michaela Partridge «4 steps to career success»2013 5. Apex Leadership LTD «Career Ahead»2013 6. Cynthia Golden, William Hogue, David Dodd «Cultivating Career»2012 7. Eric Garner «Re-claim your assertive birthright»2013 8. Patrick Forsyth «How to get a pay-rise»2012 9. Marjorie Mensink «My Career Guide»2012 10. Иванов Ю.В. «Управление карьерой менеджера» Статья #51998 11. www.rabota-x.ru

<p>Դասընթացի թվանիշը, անվանումը</p>	<p>ԷԻԿ/Բ-031 Ազգային տնտեսություն</p>
<p>Դասընթացին հատկացվող կրեդիտը</p>	<p>4 կրեդիտ</p>

Ուսումնառության տարի / կիսամյակ	4-րդ տարի, 2-րդ կիսամյակ										
Ժամերի բաշխումը	Լսարանային	56	<table border="1"> <tr> <td data-bbox="987 141 1433 181">Դասախոսություն</td> <td data-bbox="1433 141 1535 181">28</td> </tr> <tr> <td data-bbox="987 181 1433 224">Սեմինար</td> <td data-bbox="1433 181 1535 224">28</td> </tr> <tr> <td data-bbox="987 224 1433 266">Լաբորատոր աշխատանք</td> <td data-bbox="1433 224 1535 266"></td> </tr> <tr> <td data-bbox="987 266 1433 309">Գործնական աշխատանք</td> <td data-bbox="1433 266 1535 309"></td> </tr> </table>	Դասախոսություն	28	Սեմինար	28	Լաբորատոր աշխատանք		Գործնական աշխատանք	
Դասախոսություն	28										
Սեմինար	28										
Լաբորատոր աշխատանք											
Գործնական աշխատանք											
Ստուգման ձևը	քննություն										
Դասընթացի նպատակը	Դասընթացի նպատակն է ուսանողին զինել ազգային տնտեսության ձևավորման, զարգացման, տնտեսական մոդելների, տնտեսական անվտանգության, մակրոտնտեսական կարգավորման, ինստիտուցիոնալ կոռուպցիայի, ազատ տնտեսական գոտիների, Էկոնոմիկայի ճյուղերի և այլնի մասին գիտելիքներով										
Դասընթացի վերջնարդյունքները	<p>Դասընթացը ձևավորում է կրթական ծրագրի հետևյալ վերջնարդյունք(ներ)ը.</p> <p>1. Դասընթացի ուսումնասիրման արդյունքում ուսանողը պետք է <i>գիտելիքներ ունենա</i>.</p> <ul style="list-style-type: none"> - մակրոտնտեսագիտության հիմնական հասկացությունների, օրենքների և սկզբունքների վերաբերյալ - ազգային տնտեսության նշանակության, նրա առջև ծառայող խնդիրների, զարգացման օրինաչափությունների մասին - ազգային տնտեսության զարգացմանը խթանող գործոնների ճիշտ համադրման ու տեղաբաշխման մասին: <p>2. Դասընթացի ուսումնասիրման արդյունքում ուսանողը <i>պետք է կարողանա</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - գնահատել միկրո- և մակրոմիջավայրի ազդեցությունը տնտեսական համակարգերի գործունեության վրա - ձեռք բերած գիտելիքները կիրառել ազգային տնտեսությունը բնութագրող հիմնական ցուցանիշների հաշվարկման և արդյունքների վերլուծության, եզրահանգումների կատարման աշխատանքներում - բնութագրել ՀՀ ազգային տնտեսության բնութագրիչ կողմերը, առանձնահատկությունները, ներկայացնել ազգային տնտեսության զարգացման հեռանկարները: - կատարել ինքնուրույն եզրահանգումներ ազգային տնտեսության արդյունավետ կառավարման դրույթների վերաբերյալ: <p>3. Դասընթացի ուսումնասիրման արդյունքում ուսանողը</p> <ul style="list-style-type: none"> - պետք է ունակ է լինի լուծելու մասնագիտական խնդիրները վերլուծության և համադրության, տնտեսագիտական այլ մեթոդների կիրառման հիման վրա: - պետք է ունակ լինի մասնագիտական վերլուծությունների արդյունքները ներկայացնել որակական և քանակական ցուցանիշների միջոցով, կատարել եզրահանգումներ: 										
Դասընթացի բովանդակությունը	<p><u>Թեմա 1</u> Ազգային տնտեսության դասընթացի առարկան, խնդիրները, մեթոդը, կապը այլ գիտությունների հետ</p> <p><u>Թեմա 2</u> Ազգային տնտեսությունները որպես համաշխարհային տնտեսության բաղադրիչներ</p> <p><u>Թեմա 3</u> Երկրների տիպաբանական դասակարգումը</p> <p><u>Թեմա 4</u> Ազգային սահմանների և ազգային տնտեսությունների հիմնախնդիրը</p> <p><u>Թեմա 5</u> Ազգային տնտեսությունների մակրոտնտեսական զարգացման հիմնական մոդելները</p> <p><u>Թեմա 6</u> Ազգային տնտեսությունների զարգացման ժամանակակից մոդելների բնութագիրը</p> <p><u>Թեմա 7</u> Ազգային տնտեսությունների մրցակցային հնարավորությունները</p> <p><u>Թեմա 8</u> Չարգացման գործոնային պայմաններ</p>										

	<p><u>Թեմա 9</u> Չարգացման ներքին պահանջարկի պայմանները</p> <p><u>Թեմա 10</u> Հարակից և սպասարկող ճյուղերի առկայությունը</p> <p><u>Թեմա 11</u> Ֆիրմաների կառուցվածքը և</p> <p><u>Թեմա 12</u> Մրցակցային բազմանիստի փոփոխականները</p> <p><u>Թեմա 13</u> Ազգային տնտեսության մրցակցային զարգացման փուլերը</p> <p><u>Թեմա 14</u> Չարգացման գործոնային փուլի բնութագիրը</p> <p><u>Թեմա 15</u> Չարգացման ներդրումային փուլի բնութագիրը</p> <p><u>Թեմա 16.</u> Չարգացման ինովացիոն փուլի բնութագիրը</p> <p><u>Թեմա 17.</u> Չարգացման հարստությամբ առաջ մղվող փուլ</p> <p><u>Թեմա 18.</u> Տնտեսության կռուցվածքը</p>
Գնահատման մեթոդները և չափանիշները	<p>Գնահատումն իրականացվում է «ՎՊՀ ուսանողների գիտելիքների ստուգման, գնահատման և հաշվառման կանոնակարգ»-ին համապատասխան:</p> <p>https://new.vsu.am/karg/2023/usanoxneri%20giteliqneri%20stugman.pdf</p>
Գրականություն	<p>Պարտադիր գրականություն</p> <ol style="list-style-type: none"> Վ. ՀովսեփյանՄ. Եղիարյան ,, Ազգային տնտեսություն,, Երևան, 2014թ. Հ. Ղուչյան ,,Ազգային Էկոնոմիկայի հիմունքներ,, Երևան Տնտեսագետ 2009թ.

Դասընթացի թվանիշը, անվանումը	ԷԻԿ/բ-021 - Նախագծերի ղեկավարում			
Դասընթացին հատկացվող կրեդիտը	4 կրեդիտ			
Ուսումնառության տարի / կիսամյակ	4-րդ տարի, 2-րդ կիսամյակ			
Ժամերի բաշխումը	Լսարանային	56	Դասախոսություն	28
			Սեմինար	28
			Լաբորատոր աշխատանք	
			Գործնական աշխատանք	
	Ինքնուրույն	64		
	Ընդամենը	120		
Ստուգման ձևը	քննություն			
Դասընթացի նպատակը	<p>Առարկայի նպատակն է ծանոթացնել ուսանողներին նախագծերի ղեկավարման առանձնահատկություններին, դրանց կազմման, պլանավորման և օպերատիվ ղեկավարման մեթոդներին ու եղանակներին: Դասընթացի շրջանակներում ուսանողներին կներկայացվի նախագծերի կազմման, նախնական գնահատման, պլանավորման առանձնահատկությունները, դրանում կիրառվող գործիքակազմը, ժամանակակից անհատ հետազոտողների աշխատանքները և խոշորածավալ նախագծերի իրականացման կոնկրետ իրավիճակային օրինակներ:</p>			
Դասընթացի վերջնադրյունները	<p>Դասընթացը ձևավորում է կրթական ծրագրի հետևյալ վերջնադրյուն(ներ)ը.</p> <p><i>Գիտելիք</i></p> <ol style="list-style-type: none"> Դրսևորում է կառավարման տեսությունների, գործառույթների և դրանց դասակարգման տարբեր մոտեցումների գիտելիք և իմացություն: Դրսևորում է առաջնորդման, իշխանության և շահադրման երևույթների և դրանց առնչվող տեսությունների գիտելիք և իմացություն: Ցուցաբերում է ռազմավարական կառավարման տեսությունների, ռազմավարական կառավարման պլանավորման 			

գործընթացի, խնդիրների, պլանավորումն ուղեկցող գործողությունների և դրանց կազմակերպման առանձնահատկությունների իմացություն:

4. Ցուցաբերում է ֆինանսական և կառավարչական հաշվառման հիմունքների իմացություն:
5. Ցուցաբերում է սպառողների կամ սոցիալական այլ խմբերի կարիքները վեր հանելու տեսական մեթոդաբանական հիմնական մոտեցումների իմացություն:
6. Դրսևորում է վերահսկողության տեսական մեթոդաբանական հիմքերի և կազմակերպական գործընթացների արդյունավետության գնահատման հիմնական գործիքակազմի վերաբերյալ գիտելիք և իմացություն:
7. Դրսևորում է մակրո- և միկրոտնտեսագիտության հիմնական հասկացությունների, օրենքների և սկզբունքների իմացություն:
8. Ցուցաբերում է տնտեսության տարբեր ոլորտների և դրանց կառավարման առանձնահատկությունների, ինչպես նաև պետական կառավարման և տեղական ինքնակառավարման տարբեր մոտեցումների գիտելիք և իմացություն:

Ցուցաբերում է արժեքի ձևավորման և փոխանցման գործընթացների կառավարման սկզբունքների իմացություն:

Չմտություն

9. Կարող է գնահատել միկրո- և մակրոմիջավայրի ազդեցությունը կառավարման համակարգերի գործունեության վրա:
10. Կարող է մասնագիտական խնդիրների լուծման նպատակով արդյունավետ բանակցություններ վարել և մարդկանց ղեկավարել:
11. Կարող է մշակել կառավարման գործընթացին առնչվող տարբեր ծրագրեր և մասնակցել դրանց իրագործման միջոցառումներին:
12. Կարող է նախագծել կազմակերպական կառուցվածքներ, իրականացնել լիազորությունների և պատասխանատվության բաշխում, ձևակերպել խնդիրներ և պատվիրակել ենթականերին:
13. Կարող է իրականացնել ֆինանսական վերլուծություններ կառավարչական խնդիրների լուծման նպատակով, արդյունավետորեն պլանավորել, կազմակերպել և վերահսկել կազմակերպության ֆինանսական գործունեությունը:
14. Կարող է իրականացնել սպառողների, մրցակիցների և շուկայի վերլուծություններ, արդյունավետորեն պլանավորել, կազմակերպել և վերահսկել կազմակերպության մարքեթինգային գործունեությունը:
15. Կարող է ընդունել կառավարչական որոշումներ խնդիրները համակարգի մեջ դիտարկելով և համակարգային մոտեցման համապատասխան գործիքակազմ կիրառելով:
16. Կարող է մշակել տարբեր մակարդակի ռազմավարություններ:
17. Կարող է գնահատել և կառավարել կազմակերպության գործունեությանն առնչվող ռիսկերը և կատարել համապատասխան կանխատեսումային հաշվարկներ:
18. Կարող է կատարել տեղեկատվության հավաքման, պահպանման և մշակման աշխատանքներ, ինչպես նաև մասնագիտական խնդիրների լուծման նպատակով օգտվել ժամանակակից տեղեկատվական տեխնոլոգիաներից:
19. Կարող է իրականացնել հետազոտություններ կառավարչական գանազան խնդիրներ լուծելու նպատակով, ինչպես նաև վերլուծել դրանց արդյունքները:
20. Կարող է պատրաստել գեկուցումներ և ներկայացնել հետազոտությունների արդյունքներ
21. Ունակ է լուծելու մասնագիտական խնդիրները վերլուծության և համադրության հիման վրա:
22. Տիրապետում է մաթեմատիկական և վիճակագրության

	<p>մեթոդներին, ինչպես նաև մաթեմատիկական մոդելավորման եղանակներին:</p> <p>23. Ունակ է մասնագիտական վերլուծություններ իրականացնելիս կիրառել որակական և քանակական մեթոդներ:</p> <p>24. Ունակ է թիմում աշխատելու և թիմի անդամների հետ արդյունավետ համագործակցելու:</p> <p>25. Ունակ է օգտվելու նորմատիվ իրավական փաստաթղթերից:</p> <p><i>Կարողություններ</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Կարող է բացահայտել, հաղթահարել և լուծումներ տալ անձանոթ պայմաններում առաջացած խնդիրներին: • Ունակ է ինքնուրույն որոշումներ ընդունելու: • Ունակ է հաշվի առնելու կառավարչական որոշումների հետևանքները սոցիալական պատասխանատվության տեսանկյունից:
<p>Դասընթացի բովանդակությունը</p>	<p>Թեմա 1 Նախագծերի կառավարման գործընթացը,</p> <ul style="list-style-type: none"> • Նախագծերի սահմանումը, և տարբերությունները ընթացիկ գործունեությունից • Նախագծերի կառավարման գործընթացը • Նախագծերի նպատակները <p>Թեմա 2 Պատվիրատուի նախագծի մասնագրերը</p> <ul style="list-style-type: none"> • Մասնագրի էությունը և կազմման անհրաժեշտությունը • Ստուգացուցակների օգտագործումը • Նախագծեր, որոնք դժվար կամ անհնար է սահմանել <p>Թեմա 3 Նախագծի աշխատանքների կազմակերպում</p> <ul style="list-style-type: none"> • Նախագծի աշխատանքի կազմակերպման եղանակները • Նախագծային թիմեր • Նախագծերի կազմակերպումը գործառնական խմբերի միջոցով • Նախագծի ղեկավարը <p>Թեմա 4 Աշխատանքի ստորաբաժանում և կողավորում</p> <ul style="list-style-type: none"> • Աշխատանքների բաժանում և ստորակարգում • Աշխատանքների տոհմաճառ • Աշխատանքների կողավորման համակարգերը <p>Թեմա 5 Ծախսերի գնահատում</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ծախքերի ձևաչափ • Ծախքերի գնահատման ճշգրտությունը և վստահելիությունը • Գնահատման եղանակները <p>Թեմա 6 Պլանավորում</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ծերտագրեր, Գանթի աղյուսակ • Որոշիչ ուղղու ցանցեր • Տարբեր ցանցային նշանակման համակարգեր <p>Թեմա 7 Հերթադրում</p> <ul style="list-style-type: none"> • Պաշարների հերթադրում • Ցանցային վերլուծություն <p>Թեմա 8 Նախագծի իրագործում, հաստատում,</p> <ul style="list-style-type: none"> • Նախագծի նախնական կազմակերպում. Պլանավորման չափօրինակներ և ընթացակարգեր • Մանրամասն պլանավորում և աշխատանքային հրահանգներ • Գծագրերի և գնումների վերահսկման հերթացուցակներ <p>Թեմա 9 Գնումների գործընթաց</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ապրանքների ցուցակագրում և մասնագրում • Վաղօրոք պատվիրում • Մատակարարների հետ հարաբերություններ <p>Թեմա 10 Ծախքերի կառավարում</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ծախքերի կառավարման ստուգացուցակներ և նախահաշիվներ • Ծախսերի ուղենիշների վերլուծություն • Ծախսերի արդյունավետության վերլուծություն <p>Թեմա 11 Նախագծի փոփոխություններ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Փոփոխությունների էությունը և դասակարգումը

	<ul style="list-style-type: none"> • Փոփոխությունների իրականացման ընթացակարգերը • Վթարային ձևափոխություններ <p>Թեմա 12 Առաջընթացի կառավարում</p> <ul style="list-style-type: none"> • Նախագծի առաջընթացը, դրա վերահսկումը և հերթացու թարմացումը <p>Նախագծի փակումը</p>
Գնահատման մեթոդները և չափանիշները	Գնահատումն իրականացվում է «ՎՊՐ ուսանողների գիտելիքների ստուգման, գնահատման և հաշվառման կանոնակարգ»-ին համապատասխան: https://new.vsu.am/karg/2023/usanoxneri%20giteliqneri%20stugman.pdf
Գրականություն	<ol style="list-style-type: none"> 1. Յու. Սուվարյան «Մենեջմենթե, 2009թ. 2. Դենիս Լոկ <<Նախագծի ղեկավարում>> 2004թ. 3. Управление проектами. Корпоративная система - шаг за шагом Вадим Богданов, 2012

Դասընթացի թվանիշը, անվանումը	ԷԻԿ/բ-019 -Անշարժ գույքի կառավարում			
Դասընթացին հատկացվող կրեդիտը	4 կրեդիտ			
Ուսումնառության տարի / կիսամյակ	3-րդ տարի, 2-րդ կիսամյակ			
Ժամերի բաշխումը	Լսարանային	56	Դասախոսություն	24
			Սեմինար	
			Լաբորատոր աշխատանք	
			Գործնական աշխատանք	32
	Ինքնուրույն	64		
	Ընդամենը	120		
Ստուգման ձևը	քննություն			
Դասընթացի նպատակը	Առարկայի նպատակն է ծանոթացնել ուսանողներին անշարժ գույքի կառավարման կառուցվածքին, մեթոդներին և եղանակներին, ներկայացնել անշարժ գույքի կառավարման առանձնահատկությունները: Դասընթացի շրջանակներում ուսանողներին կներկայացվի անշարժ գույքի կառավարման ամբողջական պատկերը եւ մեթոդները, գույքի ապահովագրության անհրաժեշտությունը, ապահովագրման ձեւերն ու տեսակները, իրավական ասպեկտները և այլ կարևոր հիմնահարցեր:			
Դասընթացի վերջնարդյունքները	<p>Դասընթացը ձևավորում է կրթական ծրագրի հետևյալ վերջնարդյունք(ներ)ը.</p> <p><i>Գիտելիք</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Անշարժ գույքի կառավարման վերաբերյալ օրենսդրական եւ ենթաօրենսդրական ակտերը • Անշարժ գույքի կառավարման դերն ու նշանակությունը ամբողջ կառավարման տեսության մեջ • առարկայի կարևորությունը տնտեսական հարաբերությունների ոլորտում, անշարժ գույքի ապահովագրման կարեւորությունը <p>•</p> <p><i>Ջմտություն</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Անշարժ գույքի կառավարման առանձնահատկություններին • Անշարժ գույքի ապահովագրության եւ հողերի կառավարման տնտեսագիտական իմաստներին • Անշարժ գույքի օրենսդրական մոտեցումներին , որոնք անհրաժեշտ են անշարժ գույքի, որպես տնտեսագիտական կատեգորիայի ավելի կայացման եւ կատարելագործման համար 			

	<p><i>Կարողունակություն</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Մեկնաբանել անշարժ գույքի կառավարման գործընթացում տեղի ունեցող այս կամ այն երեւույթը • Կարողանալ կատարել անշարժ գույքի գնահատման ու կառավարման ճիշտ վերլուծություն • ճիշտ ներկայացնել անշարժ գույքի կառավարման խնդիրներն ու առանձնահատկությունները շուկայում
<p>Դասընթացի բովանդակությունը</p>	<p>Թեմա 1. Անշարժ գույքի տնտեսագիտական հասկացությունը: Անշարժ գույքի կառավարումը իրենից ներկայացնում է տնտեսագիտության առանձին ձևավորված ճյուղ: Եթե տնտեսագիտությունը որպես ամբողջական գիտական տեսություն ձևավորվել է XVII դարում, ապա անշարժ գույք հասկացությանը վերաբերող տերմինները առաջացել են շատ ավելի վաղ, իսկ ավելի ստույգ՝ երբ ստեղծվել է հենց ինքը՝ անշարժ գույքը, այսինքն՝ մարդկային հասարակության զարգացման ամենավաղ փուլում: Ժամանակի ընթացքում այդ տերմինների բազմազանությունը հանգեցրեց «անշարժ գույքի հասկացության ստեղծման անհրաժեշտությանը:</p> <p>Թեմա 2. Անշարժ գույքի շուկայի ուսումնասիրումն ու վերլուծությունը: Շուկայական տնտեսության պայմաններում գործարարության հաջողությունը մեծապես կանխորոշված է այն տեղեկատվությամբ, որի հիման վրա ընդունվում են շատ կարևոր ֆինանսական որոշումներ: Այդ պատճառով էլ տեղեկատվության, այդ թվում նաև շուկայական, հավաքագրումը և վերլուծությունն այսօր համարվում են ինչպես առանձին գիտա-մեթոդաբանական ուսումնասիրության առարկա, այնպես էլ գործարարության ինքնուրույն ոլորտ:</p> <p>Թեմա 3. Անշարժ գույքի գնահատման հասկացությունները, նպատակները և սկզբունքները: Շուկայական տնտեսության պայմաններում անշարժ գույքը, որպես սեփականություն, ձեռք է բերում ապրանքային հատկություններ: Դրա հետ մեկտեղ այն, որպես ապրանք, օգտակարության և արժեքի տեսանկյունից առանձնանում է իր յուրահատկություններով: Ինչպես ամեն մի ապրանք, անշարժ գույքը ևս պետք է օժտված լինի գնորդի համար օգտակարությամբ, այսինքն՝ սպառողական արժեքով: Կախված անշարժ գույք-ապրանքի տեսակից, բարդությունից, տարբերում են նրա սպառողական արժեքի յուրահատկությունները: Նախ և առաջ, անշարժ գույքը պետք է համապատասխանի գնորդի պահանջներին, հետագա օգտագործման նպատակներին: Անշարժ գույքի իրական գնահատումը կարող է ստացվել միայն գիտականորեն հիմնավորված մեթոդաբանության օգտագործման միջոցով: Անշարժ գույքի գնահատման մեթոդաբանությունը սկզբունքների ամբողջություն է, որոնց հիման վրա պետք է իրականացվի անշարժ գույքի գնահատումը:</p> <p>Թեմա 4. Անշարժ գույքի կառավարման հիմունքները: Անշարժ գույքի կառավարումը որպես համակարգ ուսումնասիրելիս՝ անհրաժեշտ է հաշվի առնել այդ հասկացության ոչ միանշանակությունը: Կառավարում ասելով հասկանում ենք, մի կողմից, անշարժ գույքի օբյեկտի ստեղծման, գործունեության, զարգացման ղեկավարում, իսկ մյուս կողմից՝ որպես բազմաթիվ ռեսուրսների՝ փողի, աշխատուժի, հումքի, վառելիքի, նյութերի արդյունավետ բաշխման մեջ ընդգրկված սուբյեկտների գործունեություն:</p> <p>Թեմա 5. Հողերի կառավարում Անշարժ գույք հասկացությունում հողի նշանակությունն ունի առավել կարևոր և ֆունկցիոնալ նշանակություն© չէ՞ որ այն հանդիսանում է անշարժ գույք-օբյեկտի ստեղծման անհրաժեշտ նախապայման է</p> <p>Ինչպես հայտնի է, ցանկացած նյութական օբյեկտ ունի գոյության</p>

	<p>երկու ձև՝ ժամանակը և տարածությունը, այդ իսկ պատճառով տարածության ազդեցության վերլուծությունը պարտադիր է համարվում: Անշարժ գույքի օբյեկտների համար այս պահանջն առանձնահատուկ նշանակություն ունի:</p> <p>Թեմա 6. Անշարժ գույքի ապահովագրություն</p> <p>Ապահովագրական հարաբերությունները հայտնի են ուշ միջնադարի ժամանակաշրջանից: Միջազգային պրակտիկայում հայտնի առաջին ապահովագրական պայմանագիրը ձևակերպվել է 1347թ.: Գույքի ապահովագրությունը բնական աղետներից, և առաջին հերթին կրակից, տարածում ստացավ Նիդերլանդներում 15-րդ դարում:</p> <p>Ապահովագրությունը որպես հասարակական հարաբերությունների հնագույն տնտեսական կատեգորիա մեր օրերում հանդիսանում է այնպիսի մի կարևոր գործունեության տեսակ, որի միջոցով հնարավոր է իջեցնել ռիսկի գործոնը տնտեսվարող սուբյեկտների կողմից իրականացվող առևտրային գործունեության ոլորտում: Ապահովագրության դերը տնտեսության զարգացման գործում այսօր գնալով աճում է:</p> <p>Թեմա 7. ՀՀ անշարժ գույքի իրավական ասպեկտները</p> <p>Ցանկացած հասարակությունում, որը գտնվում է իր զարգացման որոշակի փուլում, առաջանում է հարաբերությունների կարգավորման անհրաժեշտություն ինչպես հասարակության անդամների, այնպես էլ հասարակության և կառավարության միջև: Այդպիսի կարգավորումը կարող է իրականացվել միայն որոշակի նորմերի ստեղծման միջոցով, որոնք անվանում են իրավական նորմեր: Իրավական նորմերի հիմնական ձևը օրենքներն են: Իրավական նորմի ամենակարևոր առանձնահատկություններից է համարվում նրա համապարտադիր բնույթը:</p> <p>Անշարժ գույքը, որպես տնտեսագիտական հասկացություն ուսումնասիրելիս, անհրաժեշտ է հավասարապես դիտարկել այն ինչպես տնտեսական, այնպես էլ իրավական տեսանկյունից:</p>
<p>Գնահատման մեթոդները և չափանիշները</p>	<p>Գնահատումն իրականացվում է «ՎՊՀ ուսանողների գիտելիքների ստուգման, գնահատման և հաշվառման կանոնակարգ»-ին համապատասխան:</p> <p>https://new.vsu.am/karg/2023/usanoxneri%20giteliqneri%20stugman.pdf</p>
<p>Գրականություն</p>	<p>Պարտադիր-</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Государственное управление. Основы теории и организации. М., 2000. 2. В. Е. Черкин. Государственное управление. М. "Юрист", 2001. 3. В. Е. Черкин. Государствоведение. М. "Юрист", 1999. 4. И. А. Василенко. Административно-государственное управление в странах Запада. М. "Логос", 1998. 5. В. В. Глущенко. Теория государства и права. М. "Крылья", 2000. 6. А. В. Пикулькин. Система государственного управления. М., "Юнити", 1997.. 7. Е. М. Бабосов. Социология управления.. 8. Д. П. Зеркин, В. Г. Игнатов. Основы теории государственного управления. ООО М., "Тесса", 2000. Минск, "Тетра Системс", 2000 9. ՀՀ Սահմանադրություն Եր., 1995 10. ՀՀ տեղական ինքնակառավարման օրենք, Եր., 1996 11. Վ. Ս. Եդիգարյան, Պետական կառավարման հիմնախնդիրները բարեփոխումների փուլում, «Պետական ծառայություններ, Եր., 2000: 12. Վ. Ս. Եդիգարյան, Պետական կառավարման սոցիալ-հոգեբանական գործոնները անցումային փուլում,

	<p>«Պետական ծառայություններ, Եր., 2001:</p> <p>13. Մենեջմենթ, Յու. Սուվարյանի ընդ. խմբ., «Տնտեսագետներ, Եր., 1999:</p> <p>14. ՀՀ նախագահի հրամանագիր «ՀՀ կառավարության կառուցվածքը և գործունեության կարգը տասնամյակում» (15.12.1999 թ.):</p> <p>15. Յու. Սուվարյան, Մենեջմենտ Եր., 2008:</p> <p>16. Գ. Կիրակոսյան, Տնտեսագիտության տեսություններ Եր., 2000:</p>
--	---

Դասընթացի թվանիշը, անվանումը	ԷԻԿ/Բ-022 -Տնտեսության և արտադրության կազմակերպում			
Դասընթացին հատկացվող կրեդիտը	4 կրեդիտ			
Ուսումնառության տարի / կիսամյակ	3-րդ տարի, 2-րդ կիսամյակ			
Ժամերի բաշխումը	Լսարանային	56	Դասախոսություն	24
			Սեմինար	
			Լաբորատոր աշխատանք	32
			Գործնական աշխատանք	
	Ինքնուրույն	64		
	Ընդամենը	120		
Ստուգման ձևը	քննություն			
Դասընթացի նպատակը	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Ուսանողների մոտ ձևավորել տեսական գիտելիքներ տնտեսության կազմակերպման, կառավարման վերաբերյալ Առարկայի խնդիրն է՝ ✓ Ծանոթացնել ուսանողներին արտադրության կազմակերպմանը, արտադրական ձեռնարկությունների գործունեությանը ✓ Ծանոթացնել ուսանողներին արտադրական ձեռնարկությունների պլանավորման, նյութատեխնիկական ապահովման, արտադրական ռեսուրսների և այլնի հետ 			
Դասընթացի վերջնարդյունքները	<p>Դասընթացը ձևավորում է կրթական ծրագրի հետևյալ վերջնարդյունք(ներ)ը.</p> <p><i>Գիտելիք</i></p> <p>Տնտեսության կազմակերպման ձևերը Արտադրության կազմակերպման ձևերը Տնտեսության ու արտադրության կառավարման համակարգը</p> <p><i>Յմտություն</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Տնտեսության և արտադրության կազմակերպման ձևերին ✓ Արտադրական գործունեության արդյունքում ստացվող շահույթի հաշվարկմանը ✓ Արտադրության մասնագիտացմանը, կոմբինավորմանը ✓ Աշխատանքի նորմավորմանը և վարձատրմանը • Արտադրության պլանավորման եղանակները, սկզբունքներին, մեթոդներին <p><i>Կարողունակություն</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Գրագետ ձևով կազմակերպել արտադրության գործունեության միացումը ✓ Ճիշտ հաշվարկել ձեռնարկության արտադրական 			

	<p>ռեսուրսները, աշխատանքային ռեսուրսները</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Քնահատել ձեռնարկության ունեցած հնարավորությունները ✓ Վերլուծել կատարված ծախսերը և ակնկալվող շահույթը • Ճիշտ կազմակերպել արտադրական ցիկլը
<p>Դասընթացի բովանդակությունը</p>	<p>Թեմա 1 <u>Պետության դերը տնտեսության մեջ</u> Պետության դերը տնտեսական ոլորտում, նրա կողմից իրականացվող քաղաքականությունը:</p> <p>Թեմա 2 <u>Արտադրության էությունը և խնդիրները</u> Արտադրությունը, արտադրական ձեռնարկության կառուցվածքը: Արտադրական ստորաբաժանումները:</p> <p>Թեմա 3 <u>Արտադրության տիպերը, կազմակերպման ձևերը: Արտադրական գործընթացի ձևավորումը: Տեսակները:</u> Արտադրության տիպերը, կազմակերպման ձևերը և մեթոդները: Արտադրական և տեխնոլոգիական գործընթացները: Արտադրական գործընթացի սինթետիկ, անալիտիկ և ուղղակի տեսակները:</p> <p>Թեմա 4 <u>Արտադրության համակենտրոնացումը, ձևերը, ցուցանիշները</u> Արտադրության համակենտրոնացումը, դրա ձևերը և դրանց բնութագրումները, ցուցանիշները:</p> <p>Թեմա 5 <u>Արտադրության մասնագիտացումը և դրա անհրաժեշտությունը</u> Արտադրության մասնագիտացման էությունը, ձևերը, մակարդակը բնութագրող ցուցանիշները, տնտեսական արդյունավետությունը ստանդարտությունը և ունիֆիկացումը:</p> <p>Թեմա 6 <u>Արտադրության կոոպերացումը: տեսակները</u> Կոոպերացման էությունը, տեսակները, մակարդակը, կոոպերացման տնտեսական արդյունավետությունը</p> <p>Թեմա 7 <u>Արտադրության կոմբինավորումը և տիպային ձևերը:</u> Արտադրության կոմբինավորումը, տիպային ձևերը, կոմբինավորման մակարդակի ցուցանիշները և տնտեսական արդյունավետությունը</p> <p>Թեմա 8 <u>Արտադրական ձեռնարկության էությունը, նպատակը, կազմակերպման անհրաժեշտ պայմաններ, գործունեության վերակառուցումը և լուծարումը</u> Արտադրական ձեռնարկության էությունը, նպատակը, կարևորագույն խնդիրները, կազմավորման համարժեք պայմանները, ձեռնարկության գործունեության վերակառուցման կամ դադարեցման պատճառները:</p> <p>Թեմա 9 <u>Ձեռնարկության արտադրական կառուցվածքը</u> Ձեռնարկության կառուցվածքը, դրա արտադրական ստորաբաժանումները:</p> <p>Թեմա 10 <u>Ձեռնարկության հիմնական միջոցների կազմը, կառուցվածքը, մաշվածքը, օգտագործման բարելավման ցուցանիշները:</u> Ձեռնարկության արտադրական գործունեությունը կարգավորող գործոնները շուկայում: Բացատրել ձեռնարկության հիմնական միջոցների էությունը, կազմը, կառուցվածքը, ֆիզիկական և բարոյական մաշվածությունները, ֆոնդահանգույցը, ֆոնդատարությունը:</p> <p>Թեմա 11 <u>Ձեռնարկության շրջանառու միջոցների էությունը, կազմը, կառուցվածքը, խնայողության աղբյուրներն ու ուղիները, նորմավորումը և շրջանառելիության արագացումը:</u> Շրջանառու միջոցների կազմը, կառուցվածքը, նորմավորումը, շրջանառու միջոցների պտույտի ժամանակը, շրջանառելիության գործակիցը, ծանրաբեռնման գործակիցը, շրջանառելիության արագացման ուղիները:</p>

	<p>Թեմա 12 <u>Ձեռնարկության արտադրական հզորությունը</u> Ձեռնարկության արտադրական, մուտքի, ելքի, միջին տարեկան հզորությունները և շրջանառու ֆոնդերը:</p> <p>Թեմա 13 <u>Ձեռնարկության անձնակազմը, նրա կառուցվածքը, հիմնական բնութագրումները</u> “Աշխատուժ”, “աշխատանքային ռեսուրսներ”, “անձնակազմ”, “կադրեր”, “մարդկային ռեսուրսներ” հասկացությունները: Բացատրել աշխատողի աշխատանքային պոտենցիալը և դրա գնահատման կարգը:</p> <p>Թեմա 14 <u>Ձեռնարկության նյութատեխնիկական ապահովման կազմակերպումը, պլանավորումը, ռեսուրսների մատակարարման պայմանները: Լոգիստիկա</u> Լոգիստիկայի, խնդիրները, սկզբունքները, ձեռնարկության ՆՏԱ կազմակերպումը, ՆՏԱ համակարգի կազմակերպական կառուցվածքները, ՆՏԱ պլանավորումը, ռեսուրսների մատակարարման պայմանները:</p>
<p>Գնահատման մեթոդները և չափանիշները</p>	<p>Գնահատումն իրականացվում է «ՎՊՅ ուսանողների գիտելիքների ստուգման, գնահատման և հաշվառման կանոնակարգ»-ին համապատասխան: https://new.vsu.am/karg/2023/usanoxneri%20giteliqneri%20stugman.pdf</p>
<p>Գրականություն</p>	<p>Պարտադիր-</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Трунин С.К., Экономика труда, учебник, М., 2009. 2. Горелов К.А., Экономика труда, учебник для ВУЗ-ов, М., 2007 3. Дубровин И.А., Экономика труда, учебник, М., 2012 4. Вайсбург В.А. Экономика труда, уч. Пособие, М., 2011 <p>Լրացուցիչ-</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Остапенко Ю.М., Экономикатруда, М., 2007 2. Рофе А.И. Экономикатруда, М., 2010 3. Бреев Б.Д., Экономикатрудам М., 2007 4. Белокрылова О.С., Теорияпереходнойэкономики, М., 199 5. Кирцнер И. Конкуренция и предпринимательство, М., 20

<p>Դասընթացի թվանիշը, անվանումը</p>	<p>ԷԻԿ/բ-083 –Որոշումների կայացման տեսություն</p>			
<p>Դասընթացին հատկացվող կրեդիտը</p>	<p>4 կրեդիտ</p>			
<p>Ուսումնառության տարի / կիսամյակ</p>	<p>3-րդ տարի, 1-ին կիսամյակ</p>			
<p>Ժամերի բաշխումը</p>	<p>Լսարանային</p>	<p>56</p>	<p>Դասախոսություն</p>	<p>28</p>
			<p>Սեմինար</p>	
			<p>Լաբորատոր աշխատանք</p>	<p>28</p>
		<p>Գործնական աշխատանք</p>		
<p>Ինքնուրույն</p>	<p>64</p>			
<p>Ընդամենը</p>	<p>120</p>			
<p>Ստուգման ձևը</p>	<p>քննություն</p>			
<p>Դասընթացի նպատակը</p>	<p>Դասընթացի ուսումնասիրման նպատակն է ձևավորել ուսանողների մոտ տեսական և պրակտիկ գիտելիքներ տնտեսական գործընթացների բնագավառում: Դասընթացը ծանոթացնում է ուսանողներին որոշումների ընդունում կատեգորիային և ղեկավարների կողմից ռացիոնալ և իռացիոնալ որոշումների ընդունման տեսական դրույթներին:</p>			
<p>Դասընթացի</p>	<p><u>Առարկայի ուսուցման վերջնարդյունքը</u></p>			

<p>վերջնարդյունքները</p>	<p><u>Առարկայի ուսուցման արդյունքում ուսանողը պետք է իմանա.</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • առարկայի կարևորությունը հասարակական, քաղաքական և տնտեսական հարաբերություններում • որոշումների դերը առօրյա կյանքում և կազմակերպություններում <p>որոշումների կայացման անհրաժեշտությունն ու ընդունման մեխանիզմները</p> <p><u>Առարկայի ուսուցման արդյունքում ուսանողը պետք է կարողանա.</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • ընդունել կառավարչական որոշումներ խնդիրները համակարգի մեջ դիտարկելով և համակարգային մոտեցման համապատասխան գործիքակազմ կիրառելով: • գնահատել և կառավարել կազմակերպության գործունեությանն առնչվող ռիսկերը և կատարել համապատասխան կանխատեսումային հաշվարկներ: • մասնագիտական վերլուծություններ իրականացնելիս կիրառել որակական և քանակական մեթոդներ: • Կարող է մշակել տարբեր մակարդակի ռազմավարություններ: • Կարող է գնահատել և կառավարել կազմակերպության գործունեությանն առնչվող ռիսկերը և կատարել համապատասխան կանխատեսումային հաշվարկներ: • Դասակարգել ռիսկերն ըստ տնտեսության ճյուղերի • Տարբերակել համապատասխան ռիսկի կառավարման մոդելը Կատարել ռիսկերի դեվերսիֆիկացիա <p><u>Առարկայի ուսուցման արդյունքում ուսանողը պետք է տիրապետի.</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Որոշումների ընդունման մեթոդներին • Որոշումների ընդունման տեսություններին <p>Որոշումների ընդունման գործընթացներին</p>
<p>Դասընթացի բովանդակությունը</p>	<p>Թեմա 1: Որոշումները և դրանց տեսակները</p> <p>Որոշումների ընդունման գործընթացը չափազանց կարևոր է առօրյա կյանքում: Որոշումների ընդունման գործընթացի առաջ կանգնում ենք ամեն պահի և հետևաբար շատ կարևոր է ուսումնասիրել թե ինչ տեսակի որոշումներ կան և դրանցից յուրաքանչյուրը ինչ մեխանիզմներով է ընդունվում:</p> <p>Թեմա 2: Կառավարչական որոշումները և դրանց ընդունման մոդելները</p> <p>Առօրյա կյանքում զգալի տեղ են զբաղեցնում կառավարչական որոշումները, որոնց ընդունման գործընթացը կարևոր է ոչ միայն կազմակերպության հաջողության, այլ նաև այդ կազմակերպությունում աշխատող մարդկանց համար: Կառավարչական որոշումների ընդունման տեսանկյունից կարևոր է ուսումնասիրել ռացիոնալ կառավարչական որոշումների ընդունման գործընթացը:</p> <p>Թեմա 3: Որոշումների ընդունման տեսությունները</p> <p>Որոշումների ընդունման վերաբերյալ մշակվել են մի շարք տեսություններ, որոնք բնութագրում են դակավարի ունեցած դերն ու առանձնահատկությունները որոշումների ընդունման գործընթացում: Նմանատիպ տեսություններ են սահմանափակ ռացիոնալություն տեսությունը, անորոշության պայմաններում որոշումների կայացման տեսությունը և այլն:</p> <p>Թեմա 4: Ռիսկի ընկալումը և որոշումների ընդունումը</p> <p>Անորոշության պայմաններում որոշումների ընդունումը ենթադրում է, որ որոշում կայացնողը առնչվում է ռիսկ գաղափարի հետ: Չետևաբար շատ կարևոր է, որ ժամանակակից պայմաններում որոշում կայացնող ցանկացած անձ ընկալի ռիսկը, ընդունի այն և որոշում կայացնելուց հաշվի առնի ռիսկի գործոնը:</p> <p>Թեմա 5: Որոշումների ընդունման հոգեբանական</p>

	<p>ընկալումները Որոշումների կայացումը իրականացվում է մարդու կողմից, ով սոցիալական էակ է և օժտված է հոգեբանությամբ: Հետևաբար որոշումների կայացման գործընթացում անհրաժեշտ է հաշվի առնել որոշում կայացնողի հոգեբանությունը և որոշումների կայացման գործընթացը դիտարկել հոգեբանության տեսանկյունից:</p> <p>Թեմա 6: Որոշումների ընդունման մեթոդները Որոշումների ընդունման գործընթացում ուսումնասիրության ենթակա են որոշումների ընդունման մեթոդները ու մոդելները:</p>
<p>Գնահատման մեթոդները և չափանիշները</p>	<p>Գնահատումն իրականացվում է «ՎՊՀ ուսանողների գիտելիքների ստուգման, գնահատման և հաշվառման կանոնակարգ»-ին համապատասխան: https://new.vsu.am/karg/2023/usanoxneri%20giteliqneri%20stugman.pdf</p>
<p>Գրականություն</p>	<p>Управленческие решения, Л. А. Трофимова 2011 Методы принятия решений, М. Эддоус 1997 Որոշումների ընդունման հոգեբանություն, ԵՊՀ 2010 Управленческие решения, Е. В. Пирогова 2010</p>

<p>Դասընթացի թվանիշը, անվանումը</p>	<p>Արտադրական պրակտիկա</p>											
<p>Դասընթացին հատկացվող կրեդիտը</p>	<p>12 կրեդիտ</p>											
<p>Ուսումնառության տարի / կիսամյակ</p>	<p>4-րդ տարի, 1-ին կիսամյակ, 2-րդ կիսամյակ</p>											
<p>Ստուգման ձևը</p>	<p>քննություն</p>											
<p>Դասընթացի նպատակը</p>	<p>«Կառավարումն մասնագիտության արտադրական պրակտիկայի կազմակերպումը և անցկացումը նպատակ է հետապնդում</p> <ul style="list-style-type: none"> կառավարչի մասնագիտական պրակտիկ փորձի առաջնային ձեռքբերում «Կառավարումն մասնագիտության ուսումնական պլանում ներառված դասընթացների ընթացքում ձեռքբերված տեսական գիտելիքների պրակտիկ կիրառում, փորձարկում, գիտելիքների ընդլայնում ուսումնառության ընթացքում ինքնուրույն ուսումնասիրման, վերլուծական, հետազոտական աշխատանքների արդյունքում ձեռքբերված պրակտիկ կարողությունների հիմնավորում և ընդլայնում ձեռնարկությունների կառավարման ոլորտում բակալավրի կրթական ծրագրով նախատեսված ավարտական աշխատանքների համար անհրաժեշտ նյութերի և տեղեկատվության հավաքում ու մշակում ստացված տեսական գիտելիքների հիման վրա կառավարչական որոշումների ընդունման և իրականացման արդի մեթոդների յուրացում կազմակերպության կազմակերպչական և կառավարչական գործունեության սկզբունքների ուսումնասիրման, վերլուծության, ինքնուրույն հետազոտական աշխատանքների անցկացման մեթոդների յուրացում: 											
<p>Գնահատման մեթոդները և չափանիշները</p>	<p>Պրակտիկայի գնահատման բաղադրիչները և հատկացվող միավորները (գնահատականը ըստ 100 միավորանոց սանդղակի)</p> <table border="1" data-bbox="518 2067 1513 2213"> <thead> <tr> <th data-bbox="518 2067 1233 2136">Գնահատման բաղադրիչները</th> <th data-bbox="1233 2067 1426 2136">Հատկացվող միավորը</th> <th data-bbox="1426 2067 1513 2136">Գնահատում</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="518 2136 1233 2177">1. Հաճախելիություն</td> <td data-bbox="1233 2136 1426 2177">0-10</td> <td data-bbox="1426 2136 1513 2177"></td> </tr> <tr> <td data-bbox="518 2177 1233 2213">2. Կառավարման համակարգի ճանաչում</td> <td data-bbox="1233 2177 1426 2213">0-20</td> <td data-bbox="1426 2177 1513 2213"></td> </tr> </tbody> </table>			Գնահատման բաղադրիչները	Հատկացվող միավորը	Գնահատում	1. Հաճախելիություն	0-10		2. Կառավարման համակարգի ճանաչում	0-20	
Գնահատման բաղադրիչները	Հատկացվող միավորը	Գնահատում										
1. Հաճախելիություն	0-10											
2. Կառավարման համակարգի ճանաչում	0-20											

	3. Կատարած աշխատանքների վերլուծություն			
	• կառավարման տնտեսական մեթոդների կիրառում	0-5		
	• կառավարման վարչակազմակերպչական մեթոդների կիրառում	0-5		
	• կառավարման սոցիալ-հոգեբանական մեթոդների կիրառում	0-5		
	4. Մասնագիտական աշխատանք			
	• կառավարչական որոշումների ընդունում	0-5		
	• կոնֆլիկտների կառավարում	0-5		
• քննարկումներ կոլեկտիվի հետ	0-5			
5. Մտեղծագործական աշխատանք				
• օժանդակություն կառավարման նոր մեթոդների հարցում	0-5			
• մասնակցություն նոր նյութերի ձեռք բերմանը	0-5			
• առաջարկությունների ներկայացում	0-5			
• կառավարման ոլորտում տեսական գիտելիքների կիրառումը գործնականում	0-5			
6. Պաշտպանություն		0-20		
7. Ընդհանուր միավոր		100		

Դասընթացի թվանիշը, անվանումը	Կուրսային աշխատանք																																
Դասընթացին հատկացվող կրեդիտը	4 կրեդիտ																																
Ուսումնառության տարի / կիսամյակ	3-րդ տարի, 1-ին կիսամյակ, 3-րդ տարի, 2-րդ կիսամյակ																																
Ստուգման ձևը	քննություն																																
Գնահատման մեթոդները և չափանիշները	<p>Կուրսային աշխատանքները գնահատվում են 100-միավորանոց սանդղակով՝ համաձայն աղյուսակ 1-ում ներկայացված չափանիշների</p> <p><u>Աղյուսակ 1.</u> Կուրսային աշխատանքի բաղադրիչները և հատկացվող միավորները (ըստ 100- միավորանոց սանդղակի)</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>h/h</th> <th>Գնահատման բաղադրիչները</th> <th>Հատկացվող միավորները</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>1</td> <td>Կուրսային աշխատանքի ձևակերպում (0-50)</td> <td></td> </tr> <tr> <td>1.1.</td> <td>Կուրսային աշխատանքի կատարման ինքնուրույնությունը, Ուսանողի կատարած դատողությունների, եզրակացությունների հիմնավորումը և փաստարկումը</td> <td>0-10</td> </tr> <tr> <td>1.2.</td> <td>Աշխատանքի թեմային վերաբերող տեսական և գործնական նյութերի օգտագործման և մշակման մակարդակը</td> <td>0-10</td> </tr> <tr> <td>1.3.</td> <td>Ուսանողի կողմից գրականության և այլ փաստական նյութերի կիրառությունը և կիրառման հմտությունը</td> <td>0-10</td> </tr> <tr> <td>1.4.</td> <td>Կուրսային աշխատանքի բովանդակության համապատասխանությունը թեմային</td> <td>0-10</td> </tr> <tr> <td>1.5.</td> <td>Կուրսային աշխատանքի ձևակերպման համապատասխանությունը սույն կարգի VII բաժնում նշված չափանիշներին</td> <td>0-10</td> </tr> <tr> <td>2.</td> <td>Պաշտպանություն (0-50 միավոր)</td> <td></td> </tr> <tr> <td>2.1.</td> <td>Ղեկավարի կարծիքը</td> <td>0-10</td> </tr> <tr> <td>2.2.</td> <td>Աշխատանքի բովանդակության ներկայացման կարողությունը</td> <td>0-10</td> </tr> </tbody> </table>			h/h	Գնահատման բաղադրիչները	Հատկացվող միավորները	1	Կուրսային աշխատանքի ձևակերպում (0-50)		1.1.	Կուրսային աշխատանքի կատարման ինքնուրույնությունը, Ուսանողի կատարած դատողությունների, եզրակացությունների հիմնավորումը և փաստարկումը	0-10	1.2.	Աշխատանքի թեմային վերաբերող տեսական և գործնական նյութերի օգտագործման և մշակման մակարդակը	0-10	1.3.	Ուսանողի կողմից գրականության և այլ փաստական նյութերի կիրառությունը և կիրառման հմտությունը	0-10	1.4.	Կուրսային աշխատանքի բովանդակության համապատասխանությունը թեմային	0-10	1.5.	Կուրսային աշխատանքի ձևակերպման համապատասխանությունը սույն կարգի VII բաժնում նշված չափանիշներին	0-10	2.	Պաշտպանություն (0-50 միավոր)		2.1.	Ղեկավարի կարծիքը	0-10	2.2.	Աշխատանքի բովանդակության ներկայացման կարողությունը	0-10
h/h	Գնահատման բաղադրիչները	Հատկացվող միավորները																															
1	Կուրսային աշխատանքի ձևակերպում (0-50)																																
1.1.	Կուրսային աշխատանքի կատարման ինքնուրույնությունը, Ուսանողի կատարած դատողությունների, եզրակացությունների հիմնավորումը և փաստարկումը	0-10																															
1.2.	Աշխատանքի թեմային վերաբերող տեսական և գործնական նյութերի օգտագործման և մշակման մակարդակը	0-10																															
1.3.	Ուսանողի կողմից գրականության և այլ փաստական նյութերի կիրառությունը և կիրառման հմտությունը	0-10																															
1.4.	Կուրսային աշխատանքի բովանդակության համապատասխանությունը թեմային	0-10																															
1.5.	Կուրսային աշխատանքի ձևակերպման համապատասխանությունը սույն կարգի VII բաժնում նշված չափանիշներին	0-10																															
2.	Պաշտպանություն (0-50 միավոր)																																
2.1.	Ղեկավարի կարծիքը	0-10																															
2.2.	Աշխատանքի բովանդակության ներկայացման կարողությունը	0-10																															

	2.3.	Ուսանողի կողմից սեփական կարողությունը	0-10
	2.4.	Ուսանողի կողմից աշխատանքը (լալեր և այլն)	0-10
	2.5.	Ուսանողի խոսքի կուլտուրան	0-10

Դասընթացի թվանիշը, անվանումը	Ավարտական աշխատանքի նախապատրաստում և պաշտպանություն																																							
Դասընթացին հատկացվող կրեդիտը	7 կրեդիտ																																							
Ուսումնառության տարի / կիսամյակ	4-րդ տարի, 7-րդ կիսամյակ 4-րդ տարի, 8-րդ կիսամյակ																																							
Ստուգման ձևը	Ավարտական աշխատանքի պաշտպանություն																																							
Գնահատման մեթոդները և չափանիշները	<p>Գնահատումն իրականացվում է բազմագործոնային համակարգով՝ 100 բալանոց սանդղակով՝ հետևյալ բաղադրիչների ներառմամբ.</p> <p style="text-align: center;">Աշխատանքի կատարողականի ցուցանիշները</p> <table border="1" style="width: 100%;"> <thead> <tr> <th>h/h</th> <th>Ցուցանիշներ</th> <th>0-5 միավոր</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>1.</td> <td>Ստացված արդյունքների, գիտական, կառուցողական, հետազոտական որոշումների արդիականությունն ու նորարարությունը</td> <td></td> </tr> <tr> <td>2.</td> <td>Ուսանողի ինքնուրույն ստեղծագործական աշխատանքը</td> <td></td> </tr> <tr> <td>3.</td> <td>Հետազոտության մեթոդների օգտագործման ինքնուրույնությունը</td> <td></td> </tr> <tr> <td>4.</td> <td>Ժամանակակից համակարգչային ծրագրերի և տեխնոլոգիաների օգտագործում</td> <td></td> </tr> <tr> <td>5.</td> <td>Ծարադրման ճշգրտությունը, հերթականությունը և հիմնավորվածությունը</td> <td></td> </tr> <tr> <td>6.</td> <td>Մասնագիտական հմտություններին և տեխնոլոգիաներին տիրապետելու մակարդակը</td> <td></td> </tr> <tr> <td>7.</td> <td>Աշխատանքի կոմպլեքսայնության աստիճանը: Աշխատանքի մեջ ընդհանուր մասնագիտական և հատուկ առարկաների կիրառումը</td> <td></td> </tr> <tr> <td>8.</td> <td>Համացանցի տեղեկատվական աղբյուրների օգտագործումը</td> <td></td> </tr> <tr> <td>9.</td> <td>Հրատարակումների առկայությունը, կոնֆերանսներին մասնակցությունը, պարզևներ</td> <td></td> </tr> <tr> <td>10.</td> <td>ԱՌԱ-ի ձևակերպման որակը (գրագիտության ընդհանուր մակարդակը, շարադրման ոճը, լուսաբանումների որակը, աշխատանքի չափանիշներին համապատասխան լինելը)</td> <td></td> </tr> <tr> <td>11.</td> <td>Գրաֆիկական (պատկերագար) նյութի ներկայացման ծավալը և որակը, նրա համապատասխանությունն ԱՌԱ-ի պահանջներին</td> <td></td> </tr> <tr> <td colspan="2">Ամփոփիչ միավոր</td> <td></td> </tr> </tbody> </table>	h/h	Ցուցանիշներ	0-5 միավոր	1.	Ստացված արդյունքների, գիտական, կառուցողական, հետազոտական որոշումների արդիականությունն ու նորարարությունը		2.	Ուսանողի ինքնուրույն ստեղծագործական աշխատանքը		3.	Հետազոտության մեթոդների օգտագործման ինքնուրույնությունը		4.	Ժամանակակից համակարգչային ծրագրերի և տեխնոլոգիաների օգտագործում		5.	Ծարադրման ճշգրտությունը, հերթականությունը և հիմնավորվածությունը		6.	Մասնագիտական հմտություններին և տեխնոլոգիաներին տիրապետելու մակարդակը		7.	Աշխատանքի կոմպլեքսայնության աստիճանը: Աշխատանքի մեջ ընդհանուր մասնագիտական և հատուկ առարկաների կիրառումը		8.	Համացանցի տեղեկատվական աղբյուրների օգտագործումը		9.	Հրատարակումների առկայությունը, կոնֆերանսներին մասնակցությունը, պարզևներ		10.	ԱՌԱ-ի ձևակերպման որակը (գրագիտության ընդհանուր մակարդակը, շարադրման ոճը, լուսաբանումների որակը, աշխատանքի չափանիշներին համապատասխան լինելը)		11.	Գրաֆիկական (պատկերագար) նյութի ներկայացման ծավալը և որակը, նրա համապատասխանությունն ԱՌԱ-ի պահանջներին		Ամփոփիչ միավոր		
h/h	Ցուցանիշներ	0-5 միավոր																																						
1.	Ստացված արդյունքների, գիտական, կառուցողական, հետազոտական որոշումների արդիականությունն ու նորարարությունը																																							
2.	Ուսանողի ինքնուրույն ստեղծագործական աշխատանքը																																							
3.	Հետազոտության մեթոդների օգտագործման ինքնուրույնությունը																																							
4.	Ժամանակակից համակարգչային ծրագրերի և տեխնոլոգիաների օգտագործում																																							
5.	Ծարադրման ճշգրտությունը, հերթականությունը և հիմնավորվածությունը																																							
6.	Մասնագիտական հմտություններին և տեխնոլոգիաներին տիրապետելու մակարդակը																																							
7.	Աշխատանքի կոմպլեքսայնության աստիճանը: Աշխատանքի մեջ ընդհանուր մասնագիտական և հատուկ առարկաների կիրառումը																																							
8.	Համացանցի տեղեկատվական աղբյուրների օգտագործումը																																							
9.	Հրատարակումների առկայությունը, կոնֆերանսներին մասնակցությունը, պարզևներ																																							
10.	ԱՌԱ-ի ձևակերպման որակը (գրագիտության ընդհանուր մակարդակը, շարադրման ոճը, լուսաբանումների որակը, աշխատանքի չափանիշներին համապատասխան լինելը)																																							
11.	Գրաֆիկական (պատկերագար) նյութի ներկայացման ծավալը և որակը, նրա համապատասխանությունն ԱՌԱ-ի պահանջներին																																							
Ամփոփիչ միավոր																																								